

Srinakharinwirot

Academic Journal of Education

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

ISSN 2774-0188 (Print) | ISSN 2774-0196 (Online)

Vol.25 No.2 July - December 2024

ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Faculty of Education, Srinakharinwirot University

ไม่ว่าทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร
ขอยืนยันหลักการของ ปู่ ย่า ตา ยาย เก่าๆ

คือ สุ จิ ปุ ลิ

ได้แก่ ปัญญา ที่เกิดจากการ พัง คิด ถาม และ ตอบ

รวมทั้งพุทธศึกษามาเป็นหลักในการเรียนรู้

นอกจากนี้ต้องปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน

เพราะเป็นรากฐานสำคัญ

และสร้างทักษะการสังเกตให้มาก

รวมทั้งรู้จักการค้นคว้าอยู่เสมอ

บางคนเรียนมากแต่ไม่สามารถสื่อสารได้

บางคนทำแต่ข้อสอบปรนัยได้แต่คิดไม่เป็น

ซึ่งเด็กในทศวรรษหน้าต้องคิดเองตั้งแต่ต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

23 กันยายน 2542

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2567

Srinakharinwirot Academic Journal of Education Vol.25 No.2 July - December 2024

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot Academic Journal of Education

ISSN 2774-0188 (Print) ISSN 2774-0196 (Online)

ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2567

Vol.25 No.1 January - June 2024

โดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

by Faculty of Education, Srinakharinwirot University

- เจ้าของ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วาระการออก : ราย 6 เดือน ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)
- จำนวนฉบับละ : 25 เล่ม
- พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สินทวิกิจ PRINTING PART., LTD.)
สาขา 00001 : 1/21-1/23 หมู่ 7 ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
โทร. 02-8819758, 086-4902261 แฟกซ์. 02-8819085
E-mail : supapstp@gmail.com
- วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นสื่อกลางการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านการศึกษ หรือที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วารสารฯ รับผิดชอบความวิจัย และบทความวิชาการ ฉบับสมบูรณ์ที่ไม่เคยเสนอ หรือหากมีบางส่วนของบทความได้เคยถูกนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติมาก่อน ผู้เขียนต้องปรับปรุงเพิ่มเติมบทความให้มีความสมบูรณ์ก่อนหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งทิภา	แย้มรุ่ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	นัยพัฒน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.นทีวีรัตน์	พีระพันธุ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์	ศิริวันยงค์	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	เชื้อชัย	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
------------------------------	----------	----------------------------

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์	สุวทันพรกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
------------------------------	-------------	----------------------------

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัตย์ คลังพหล		มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา กุลนภาดล		มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์		มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย วิชัยดิษฐ		มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี หงส์ศิริวัฒน์		จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร รอดพ่วง		มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัมย์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ สีเขียว		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา ไสมะนันท์		มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ อนุะมาน		มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชณา สุขสมจิตร		มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรระชา ตระกูลบางคล้า		มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
นายธณภูมิ สุนาถวนิชย์กุล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความลงวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.กมล โฟธิเย็น		มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลชลี จงเจริญ		มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพล รำไพ		มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย		มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง		มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.วราพร เอราวรณ		มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กীরติ คุวานนท์		จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศร		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรินทร์ วินทะไชย์		จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทวีร์ ภูติอธิวัฒน์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัมย์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา มิตรานันท์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ สีเขียว		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิกา ตั้งประภา		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ กุลนภาดล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพาดา ไตรรัตน์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตูลย์เมธาการ		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ ประทุมทอง		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญณ์ บุรศิริรักษ์		อาจารย์เกษียณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายฝน วิบูลรังสรรค์		มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรรัตน์ จินพงษ์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสมออกาญจน์ ไสภณหรือญลักษณ์		มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ ทองนพคุณ		มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา นุตโร		มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัษฎา พลอยไสภณ		มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.จีรพัฒน์ ศิริรักษ์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ชินัน บุญเรืองรัตน์		มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.ฐาปณีย์ แสงสว่าง		มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ดลศักดิ์ ไทโรเล็กทิม		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ไตร อัญญาโพธิ์		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ธรรมโชติ เขี่ยมทัศนะ		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.พนธ์สิริ คำมูล		มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความลงวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ (ต่อ)

อาจารย์ ดร.จรงรอง	สมมิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.รัชณี	นงเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
อาจารย์ ดร.สมสุดา	มัธยมจันทร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.สิงหา	จันทน์ขาว	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.อสมมา	คัมภีรานนท์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ปัญญาสิทธิ์	รัตนสิงห์ขจรณ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์สุภโชค	เรืองศรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์สุวัฒน์	บุญธรรม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ประสานงาน

นายธนภูมิ	สุนาถวนิชย์กุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นางสาวสมวรรณ	เอี่ยมวิจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงาน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ : 0-2649-5000 ต่อ 15639 โทรสาร : 0-2649-5000 ต่อ 11123

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์: journal.edswu@gmail.com

ผู้สนใจสามารถค้นหาได้ใน <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/issue/archive>

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ มีเป้าหมายเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางการศึกษา หรือที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งคณาจารย์ นิสิตในระดับบัณฑิตศึกษา หรือนักวิชาการที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สามารถส่งบทความวิชาการ และบทความวิจัยทางการศึกษา เข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยให้การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ทางการศึกษาของสังคมขยาย ขอบเขตออกไปอย่างไม่จำกัด อีกทั้งยังเป็นการเปิดโลกทัศน์และเป็นฐานคิดให้กับนักวิจัยหรือนักวิชาการ ใหม่ๆ ได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอดได้

ปัจจุบันวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) ให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 โดยมีการเผยแพร่วารสารทั้งในลักษณะสิ่งตีพิมพ์ และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม) บทความที่ส่งเข้ามาจะผ่านกระบวนการประเมินบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน (Double blinded) พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการเผยแพร่

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความเข้ามาเผยแพร่ยังวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาพิจารณาประเมินผลงานทางวิชาการ และให้ข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงบทความให้มีความสมบูรณ์ และทันสมัย ถูกต้องตามหลักวิชา กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโดยความร่วมมือของทุกท่านจะช่วยให้วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานในระดับสากล อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์องค์ความรู้สู่สังคมไทยต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย

บรรณาธิการวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

บทความวิจัย

การเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างด้วยการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎี
เน้นทางออกระยะสั้น

THE RESILIENCE ENHANCEMENT OF THE LAID OFF EMPLOYEES THROUGH
SOLUTION-FOCUSED BRIEF THERAPY ONLINE GROUP COUNSELING

1

อรอุมา ทำบุญ

เสกสรรค์ ทองคำบรรจง

เพ็ญญา กุลนภาดล

Ornuma Tamboon

Sakesan Tongkhambanchong

Pennapha Koolnaphadol

การเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกิจกรรมแนะแนว

THE ENHANCEMENT OF SOCIAL AWARENESS OF GRADE 6 STUDENTS
THROUGH GUIDANCE ACTIVITIES

20

จิตาพัฒน์ เลิศอรียกฤตย์

สกมล วรเจริญศรี

ครรชิต แสนอุบล

Jidapat Lertariyakrit

Skol Voracharoensri

Kanchit Saenubol

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

FACTORS AFFECTING LEARNING MANAGEMENT IN SCIENCE OF PRE-SERVICE SCIENCE
TEACHER AFTER THE PANDEMIC OF COVID-19

35

กติญา บุญสวน

Katiya Bunsuan

กิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์กับทักษะสมองอีเอฟ
กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น

CLASSICAL DANCE ACTIVITIES BASED ON CREATIVE MOVEMENT APPROACH
AND EXECUTIVE FUNCTIONS OF EARLY PRIMARY SCHOOL STUDENTS

49

ศรัณยา หนูใหญ่ศิริ

ชาริณี ตริวรัญญ

Saranya Hnuyaisiri

Charinee Triwaranyu

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย (ต่อ)

การพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถ
การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

DEVELOPMENT OF BLENDED TRAINING PACKAGES BASED ON PRACTICE-BASED
CONCEPTS TO PROMOTE TEACHERS' ONLINE TEACHING MANAGEMENT ABILITY

AT PROVINCIAL COMPLETE SECONDARY SCHOOL OF OUDOMXAY PROVINCE IN LAO PDR 67

แสงเพชร คุณประเสริฐ

บุญรัตน์ แผลงสร

สุติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล

Sengphet Khounpasert

Boonrat Plangsorn

Sutithep Siripipattanakoon

การศึกษาความร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูในการพัฒนานวัตกรรมการจัด
การเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูในสังคมยุคหลังสมัยใหม่ (ดิจิทัล)

COLLABORATION BETWEEN PRODUCTIVE INSTITUTIONS AND INSTITUTIONS USE TEACHERS
IN TEACHING AND LEARNING INNOVATION DEVELOPMENT TO ENHANCE THE TEACHER
SPIRITUALITY IN THE POST-MODERN (DIGITAL) SOCIETY 82

ภาราดา สังข์ทอง

สมยงค์ สีขาว

Pharada Sangthong

Samyang Saechao

รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

LEADERSHIP MODEL FOR DRIVING INNOVATION TO PROMOTE LEARNERS' SCIENCE,
MATH AND TECHNOLOGY COMPETENCIES INTEGRATING WITH AREA POTENTIAL

UNDER THE EDUCATION SANDBOX

103

ศิลาปชัย สุวรรณมณี

สุนทรี วรรณไพเราะ

ชัชวาล ชุมรักษา

Sinchai Suwanmanee

Suntaree Wannapairo

Chatchawan Chumruksa

จินตนา กสินันท์

สิงหา ประสิทธิ์พงศ์

ขรรค์ชัย แซ่แต้

Chintana Kasinant

Singha Prasitpong

Khanchai Sae-tae

วรินทร์ เบญจศรี

ธนิยา Yeada

เมธี ดิษฐ์สวัสดิ์

Warintorn Benjasri

Thaniya Yaodum

Matee Di-sawat

วิลัยพิน แก้วเพ็ง

จงกลวรรณ พิสิฐพັນพร

Wilaipin Kaeopheng

Jongkonwan Pisitphunphorn

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย (ต่อ)

- การพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสารของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน
THE DEVELOPMENT OF FIFTH GRADE STUDENTS' SCIENTIFIC CONCEPTS OF SUBSTANCE
CHANGE THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING AND MODEL-BASED LEARNING 123
ศิริวรรณ จัตรมณีรุ่งเจริญ ธนพร บริบูรณ์
Siriwan Jatmaneerungjaroen Thanaphon Boribun
- ผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดดิดิตีเดบิตโตที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ
ที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
EFFECTS OF HEALTH EDUCATION LEARNING MANAGEMENT USING GROWTH MINDSET
CONCEPTS ON DESIRABLE SEXUAL BEHAVIORS AND RESPECTFULNESS OF
UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS 140
สุวิจักขณ์ พลเดช รุ่งระวี สมะวรรณะ เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์
Suwijak Phondet Rungrawee Samawathdana Aimutcha Wattanaburanon
- แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ
กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
GUIDELINES FOR COLLABORATIVE NETWORKS OF EDUCATION MANAGEMENT
FOR SPECIAL EDUCATION CENTER NETWORK GROUP 9
UNDER SPECIAL EDUCATION BUREAU 156
จिरรัตน์ วงศ์โยธา บุญฤทธิ เพ็ชรวิศิษฐ์
Jirarat Wongyotha Bunyarit Petwisit
- แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1 178
วิศิษฐ์ มาแย้ม ธดา สิทธิธาดา
Wisit Mayam Thada Siththada

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย (ต่อ)

- การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ
ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
MANAGEMENT OF LEARNING BY USING PHENOMENA AS A BASE TO DEVELOP
SYSTEMATIC THINKING SKILLS OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION STUDENTS 193
- เอมอร ปันทะสือบ พศิน หงษ์ใส
Aimon Punthasueb Phasin Hongchai
- การเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษาด้วยรูปแบบการปรึกษาเชิงผสมเทคนิควิธี
THE ENHANCEMENT OF COMPETENCY COUNSELING IN TEACHER THROUGH
TECHNICAL ECLECTISM INTEGRATIVE COUNSELING 206
- สุทธิมาศ อภิรักษ์วิชัย เพ็ญนภา กุลนภาดล ดลดาว วงศ์ธีระธรณ์
Sutimas Aphirukvanich Pennapha Koolnaphadol Doldao Wongteeratom
- การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT FOR SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE OFFICE OF KAMPHENGPHET PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2 225
- มนต์ธิชา ฉัตรอักษรานนท์ จารุณันท์ ขวัญแน่น
Monthicha Chat-aksaranon Jarunan Khwannan

บทความวิชาการ

- มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา
THE NATIONAL RESEARCH UNIVERSITIES WITH REINVENTING UNIVERSITY 243
- จงลักษณ์ เมอริดิธ ปองหทัย พึ่งนุ่ม
Chonglak Meredith Ponghathai Pungnum
- ดวงใจ ชนะสิทธิ์ อรพรรณ ตูจิ้นดา
Duangjai Chanasid Oraphan Toujinda
- มุมมองทางเลือกของรูปแบบการประเมิน: โมเดล CSE
ALTERNATIVE PERSPECTIVE ON EVALUATION MODEL: THE CSE MODEL 258
- ศิวามาส น้อยสอน สายฝน วิบูลรังสรรค์
Sitamas Noisorn Saifon Vibulrangson

บทความวิชาการ (ต่อ)

นวัตกรรมและความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

INNOVATIONS AND THE SCHOOL SAFETY OF DIGITAL AGE

272

เตชินท์พัฒน์ โชติวัชรนันนท์

เฉลิมพล มีชัย

วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย

Techinphat Chotwatcharathananon

Chaloemphon Meechai

Weerawat Pattanakulchai

กระบวนการพิจารณาบทความ

คู่มือสำหรับผู้เขียนบทความวารสารศึกษาศาสตร์

การเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างด้วยการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น

THE RESILIENCE ENHANCEMENT OF THE LAID OFF EMPLOYEES THROUGH SOLUTION-FOCUSED BRIEF THERAPY ONLINE GROUP COUNSELING

Received: April 9, 2024

Revised: May 26, 2024

Accepted: June 9, 2024

อรอุมา ทำบุญ^{1*} เสกสรรค์ ทองคำบรรจง² เพ็ญนภา กุลนภาดล³

Ornuma Tamboon^{1*} Sakesan Tongkhambanchong² Pennapha Koolnaphadol³

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประเทศไทย

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประเทศไทย

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประเทศไทย

^{1,2,3} Faculty of Education, Burapha University, Thailand

* Corresponding author, E-mail: ornuma.tamboom@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่อการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง โดยประชากรในการวิจัยคือพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ระหว่างเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือนตุลาคม 2566 จำนวน 4,248 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยองที่มีความสมัครใจเข้าร่วมวิจัยจำนวน 20 คน แล้วใช้วิธีจับคู่ (matched pair) เพื่อจำแนกออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจที่พัฒนามาจากแนวคิดความยืดหยุ่นทางจิตใจของ Grotberg (1995) และโปรแกรมการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง ซึ่งประกอบด้วยการศึกษา 8 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษา กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบคู่โดยใช้วิธี Bonferroni ผลการวิจัยพบว่าพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นในกลุ่มทดลองมีคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างในกลุ่มทดลองมีความยืดหยุ่นทางจิตใจในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นสามารถเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างได้

คำสำคัญ: ความยืดหยุ่นทางจิตใจ, การปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น, พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง

ABSTRACT

This research aimed to assess the effectiveness of solution-focused brief therapy for enhancing resilience among laid-off employees. The population in this study consists of 4,248 employees who were laid off from companies in the industrial estates of Rayong province between October 2022 to October 2023. The study involved 20 voluntary participants from the industrial estates of Rayong province who had experienced layoffs. The participants were divided into two groups using the matched pair method: 10 in the experimental group and 10 in the control group. The research utilized resilience assessment tools developed based on Grotberg's (1995) resilience concept, along with an 8-session solution-focused brief therapy program. Each therapy session lasted approximately 60-90 minutes. In contrast, the control group did not partake in any counseling sessions during this timeframe. The data collection process encompassed three distinct phases: pre-test, post-test, and follow-up. Data analysis employed repeated-measures variance. Pairwise means were compared using the Bonferroni method in cases of significant differences. Results indicated that the post-test and follow-up test scores for resilience were significantly higher in the experimental group compared to the control group at a .05 significance level. Furthermore, the resilience average scores in the experimental group showed a statistically significant increase from the pre-test to the post-test and follow-up test, also at a .05 significance level. In conclusion, solution-focused brief therapy demonstrated its efficacy for enhancing the resilience of laid-off employees.

Keywords: Resilience, Solution-focused brief therapy online group counseling, Laid off employee

บทนำ

วิกฤตการณ์โควิด 19 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและกระจายเป็นวงกว้าง ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการทำงานและความเป็นอยู่ของคนไทย บริษัทเอกชนหลายแห่งทั่วประเทศปิดกิจการทั้งชั่วคราวและถาวร ส่งผลให้เกิดการเลิกจ้างแรงงานจำนวนมาก ทำให้มีแรงงานจำนวนมากต้องว่างงานอย่างฉับพลัน หรือต้องออกจากระบบการทำงานและสูญเสียรายได้ในการยังชีพ จากการสำรวจสถานการณ์ด้านแรงงาน ไตรมาสสาม ปี 2565 พบว่ามีจำนวนผู้ว่างงานในระบบ 4.9 แสนคน โดยผู้ว่างงานระยะยาว หรือผู้ว่างงานนานกว่า 1 ปี มีจำนวน 1 แสนคน

จำนวนผู้ถูกเลิกจ้างเฉลี่ยต่อเดือนจำนวน 11,067 คน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) จากรายงานแนวทางการปรับโครงสร้างตลาดแรงงานเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยของธนาคารแห่งประเทศไทย (2564) พบว่าแรงงานไทยกว่า 5 ล้านคนกลายเป็นผู้เสมือนว่างงาน มากไปกว่านั้นการถูกเลิกจ้างของแรงงานไทยโดยเฉพาะในภาคธุรกิจยังดำเนินอยู่เสมอมา ไม่ว่าจะเป็นการเลิกจ้างจากการปรับโครงสร้างองค์กร การลดต้นทุนการผลิต หรือการเลิกจ้างด้วยเหตุผลอื่น ๆ เพื่อดำรงสถานะทางธุรกิจ ซึ่งบ่งชี้ถึงความไม่ยั่งยืนของการจ้างงานของแรงงานไทย (อนุวัติ ชีค็อด, 2559)

การถูกเลิกจ้างจัดได้ว่าเป็นหนึ่งในวิกฤตชีวิต เนื่องจากส่งผลโดยตรงกับปัญหาชีวิตและครอบครัวซึ่งมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต เช่น โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล การใช้ความรุนแรงและการฆ่าตัวตาย (กรมสุขภาพจิต, 2562) สอดคล้องกับสมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกาซึ่งกล่าวว่า การตกงานมีแนวโน้มอย่างมากที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต (American Psychological Association, 2020) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นว่าการตกงานสามารถกระตุ้นอาการของโรควิตกกังวลและโรคซึมเศร้า โดยมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ตกงานในช่วงเวลา 1 ปี พบว่าหลังจากที่ตกงานเป็นเวลา 6 เดือน คนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรควิตกกังวล หรือโรคซึมเศร้า (Eersel, Taris & Boelen, 2020) นอกจากนี้ความเครียดจากการตกงานเป็นเวลานานสามารถส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกายได้ โดยงานวิจัยของ Ala-Mursula et al. (2013) ระบุว่า การตกงานเป็นเวลานานกว่า 2 ปีขึ้นไป เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เทโลเมียร์ (Telomeres) ที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของโครโมโซมหดสั้นลงเร็วกว่าปกติ ซึ่งนำไปสู่โรคหรือความผิดปกติต่าง ๆ ก่อนวัย จึงกล่าวได้ว่าการถูกเลิกจ้างนั้นส่งผลกระทบต่อบุคคล ทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย รวมถึงส่งผลถึงแนวโน้มในการเกิดโรคทางจิตเวช ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้ที่ถูกเลิกจ้างที่ยังไม่ได้งานใหม่ ในระยะตั้งแต่ 5 สัปดาห์ขึ้นไป จะเริ่มมีภาวะทางจิต กล่าวคือมีความเครียดและความวิตกกังวล และจะเริ่มรุนแรงขึ้นในระยะ 6 เดือน (Crabtree, 2014)

เมื่อต้องเผชิญกับวิกฤต พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างแต่ละคนสามารถรับมือกับปัญหาได้แตกต่างกัน บางคนบางคนเกิดความชะงัก ขาดความสมดุลทางอารมณ์และจิตใจ ว่าุ่นใจ สับสน ควบคุมตนเองและสถานการณ์ไม่ได้ หรือตกอยู่ในภาวะซึมเศร้าวิตกกังวล รู้สึกล้มเหลวและดำเนินชีวิตต่อไปอย่างยากลำบากเนื่องจากไม่สามารถใช้วิธีคิดและการปฏิบัติที่เคยใช้ได้ในการแก้ปัญหาจัดการได้ (อัจฉรา สุขารมณ, 2559) ในขณะที่บางคนสามารถรับมือได้ดี และกลับมาดำเนินชีวิตอย่างปกติได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว ซึ่งบุคคลเหล่านี้คือผู้ที่มีความยืดหยุ่นทางจิตใจ โดยความยืดหยุ่นทางจิตใจนั้นหมายถึงความสามารถทางอารมณ์และจิตใจในการปรับตัวและฟื้นตัวกลับสู่ภาวะปกติ ภายหลังที่พบกับเหตุการณ์วิกฤตหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต อันเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถช่วยให้บุคคลใช้วิกฤตเป็นโอกาสในการนำประสบการณ์นั้นมายกระดับความคิด จิตใจ และการดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากเหตุการณ์วิกฤตนั้นผ่านพ้นไป (โสฬวรรณ อินทสิทธิ์ และ สิริกุล จุลศิริ, 2563, น. 31-32) ซึ่งการเสริมสร้าง

ให้บุคคลมีความยืดหยุ่นทางจิตใจนั้นประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ การส่งเสริมการให้มีแหล่งสนับสนุนทางสังคม (ฉันมี) การมีจิตใจที่แข็งแกร่ง (ฉันเป็น) และการมีทักษะทางสังคม รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (ฉันสามารถ) (Grotberg 1995, อ้างถึงในนิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2563)

การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยบรรเทาและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นจากปัญหาการถูกเลิกจ้างได้ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา ได้สำรวจ ทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสิ่งแวดล้อม จนสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Corey, 2013) โดยการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น (Solution-Focused Brief Therapy : SFBT) ถือเป็นทฤษฎีที่มีความเหมาะสม เนื่องจากมีแนวคิดมุ่งถึงอนาคต มีเป้าหมายที่ชัดเจน และใช้ระยะเวลาสั้น เน้นในเรื่องพลังและความยืดหยุ่นของแต่ละบุคคล และสามารถใช้พัฒนาการพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี โดยเชื่อว่ามนุษย์เต็มไปด้วยพลังและศักยภาพ มีความสามารถที่จะหาทางออกหรือวิธีการ (solution) ที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเอง โดยการสร้างมุมมองในแง่บวกว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นเป็นไปได้ (ดวงมณี จงรักษ์, 2561) ซึ่งทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีความยืดหยุ่นทางจิตใจ ที่เน้นการส่งเสริมให้มีแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยเหลือเพื่อให้ก้าวผ่านอุปสรรค เน้นการมีจิตใจที่แข็งแกร่งของบุคคล และการมีทักษะทางสังคม โดยเน้นให้บุคคลมีคุณลักษณะภายในที่เข้มแข็งในการเอาชนะปัญหาและอุปสรรค มีความรู้สึกทัศนคติ และความเชื่อเกี่ยวกับตนเองในเชิงบวก มีความภูมิใจในความสามารถของตนเองที่กระทำลงไป มีความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง (โสฬวรรณ อินทสิทธิ์ และ สิริกุล จุลศิริ, 2563)

ประกอบกับพบว่ามีการวิจัยหลายฉบับที่ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าการได้รับการบำบัดด้วยทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นสามารถช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ งานวิจัยของ Lamadrid and Froerer (2022) ได้ศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่อระดับความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานในองค์กรจัดการและบรรเทาภัยพิบัติความรุนแรงในโบลิเวีย ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการบำบัดด้วยทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น มีคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจในระยะหลังการทดลอง สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่าความยืดหยุ่นทางจิตใจโดยรวมเพิ่มขึ้น และกลุ่มทดลองมีแนวโน้มที่จะมีความยืดหยุ่นมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป รวมถึงงานวิจัยของ Chen et.,al. (2023) ได้ศึกษาความมีประสิทธิภาพของการให้การปรึกษากลุ่มแบบออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่ออาการวิตกกังวลของวัยรุ่นในช่วงระหว่างวิกฤติ Covid-19 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีผลสำคัญในการบรรเทาอาการวิตกกังวลและอาการซึมเศร้าของวัยรุ่น อีกทั้งประสิทธิภาพการปรึกษายังคงมีผลเชิงบวกอยู่ในระยะติดตามผลหลังจากได้รับการปรึกษาไปแล้ว 1 เดือน งานวิจัยนี้จึงสนับสนุนแนวคิดว่าการบำบัดด้วยทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจของบุคคล ดังนั้นทฤษฎีการปรึกษาเน้นทางออกระยะสั้นจึงมีความเหมาะสมกับการช่วยเอื้ออำนวยให้พนักงานบริษัทที่ประสบภาวะด้านจิตใจจากการถูกเลิกจ้างได้

พัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ โดยใช้ระยะเวลาสั้น และฟื้นตัวสู่สภาวะปกติได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว มีกำลังแรงใจเพื่อดำเนินชีวิตต่อไปได้ในเวลาที่เหมาะสม

ในปัจจุบันการปรึกษากลุ่มแบบออนไลน์เป็นทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมกับพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง เนื่องจากในบริบทของผู้ถูกเลิกจ้าง การสูญเสียรายได้ที่เคยได้รับเป็นประจำส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน คนกลุ่มนี้จึงควรได้รับการสนับสนุนด้านสุขภาพจิต โดยวิธีการที่ไม่กระทบต่อเรื่องค่าใช้จ่าย (Stockbridge, 2022) ซึ่งการปรึกษากลุ่มแบบออนไลน์สามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทาง สามารถยืดหยุ่นวันเวลาในการรับการปรึกษา และลดผลกระทบต่อการใช้เวลาในการทำงาน ประกอบกับการปรึกษาออนไลน์มีประสิทธิภาพเทียบเท่าการปรึกษาแบบพบหน้าในเชิงของการลดความทุกข์ทางจิตใจในแง่ของภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล อาการย้ำคิดย้ำทำ (Lerardi, Bottini & Crugnola, 2022) รวมถึงการปรึกษากลุ่มยังสามารถพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจได้ดี ช่วยเอื้อให้ผู้รับการปรึกษาสามารถมองเห็นความธรรมดาของปัญหาที่ทุกคนมีร่วมกัน เข้าใจปัญหาจากหลากหลายมุมมอง และพบทางเลือกใหม่ๆ ที่อาจไม่เคยคาดคิดมาก่อน (กรรณิการ์ พันทอง, 2563) การปรึกษากลุ่มแบบออนไลน์จึงสามารถใช้ได้กับบริบทของการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ เนื่องจากยังอยู่ในระยะของผู้ที่ยังไม่มีภาวะความเจ็บป่วยทางจิตใจที่รุนแรง รวมถึงพนักงานบริษัทต่างใช้สื่อออนไลน์ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น Facebook Messenger, Line หรือ โปรแกรมการประชุมออนไลน์ต่าง ๆ ฯลฯ (วรางคณา โสมะนันท์, คาลอส บุญสุภา และพลอยไพลิน กมลนาวิน, 2564) ซึ่งถือเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่าย สะดวก รวดเร็วและยังตอบสนองต่อการใช้ชีวิตในยุคนี้ จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่อการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง ซึ่งการได้รับการสนับสนุนทางด้านสุขภาพจิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับคนกลุ่มนี้ ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าในประเทศไทยยังไม่พบงานวิจัยใดที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษาพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างมากในการศึกษาและคาดหวังว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะมีผลสัมฤทธิ์ในการช่วยพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจให้พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างสามารถจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

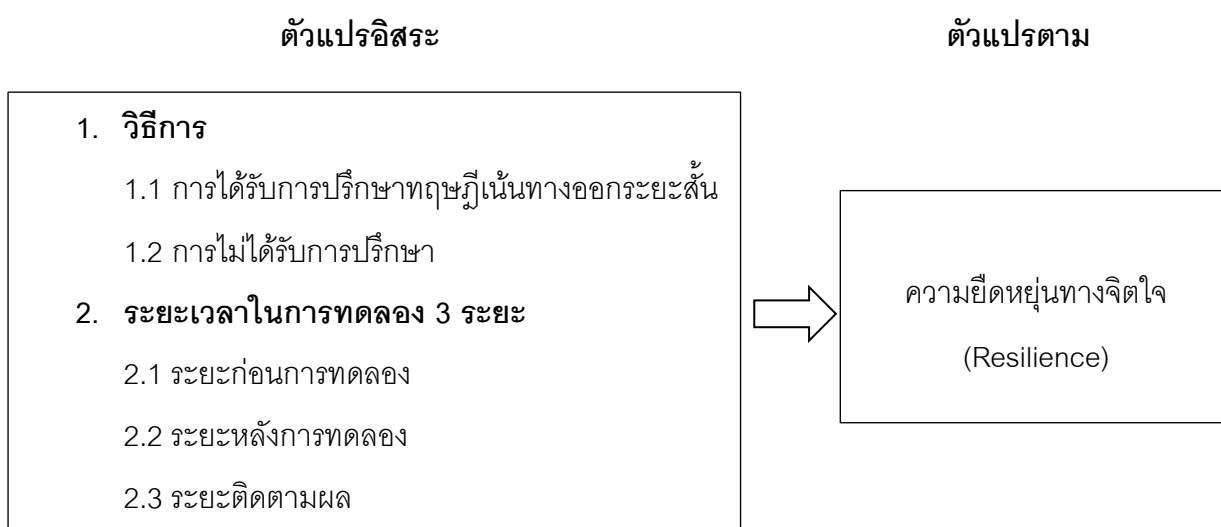
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล
3. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลการทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

1. วิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลองมีผลต่อคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจ
2. กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีคะแนนระยะหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุม
3. กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีคะแนนหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลอง สูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบสองตัวประกอบ แบบวัดซ้ำหนึ่งตัวประกอบ (Two-factor experiment with repeated measures on one factor) โดยปรับจาก Winer, Brown and Michels (1991, p. 510) ชนิด 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีจับคู่ (Matched Pairs) เพื่อแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยทำการวัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลหลังการสิ้นสุดโปรแกรม 1 เดือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ระหว่างเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือนตุลาคม 2566 จำนวน 4,248 คน

กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ทำงานในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง โดยถูกเลิกจ้างมาแล้วในระยะเวลา 1 เดือน ถึง 1 ปี มีอายุระหว่าง 35 - 45 ปี โดยการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรม G*Power ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละไม่ต่ำกว่า 10 คน โดยผู้วิจัยเพิ่มกลุ่ม

ตัวอย่างจากกลุ่มละ 10 คน เป็นกลุ่มละ 12 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของประชากร จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การได้รับการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น

ตัวแปรตาม คือ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยแบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง และโปรแกรมการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ตรวจสอบเครื่องมือ และหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. แบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง โดยเป็นแบบวัดที่พัฒนาจากแนวคิดความยืดหยุ่นทางจิตใจของ Grotberg (1995) โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ I HAVE (ฉันมี), I AM (ฉันเป็น) และ I CAN (ฉันสามารถ) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert rating scale) 6 ระดับ ได้แก่ (1) น้อยที่สุด (2) น้อย (3) ค่อนข้างน้อย (4) ค่อนข้างมาก (5) มาก (6) มากที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถามทั่วไป 10 ข้อ และข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง 30 ข้อ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านความทนทานทางอารมณ์ (I AM) ด้านกำลังใจ (I HAVE) และด้านการจัดการกับปัญหา (I CAN) โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบวัด เพื่อเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบข้อคำถาม และนำแบบวัดที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Indexes of Item-Objective Congruence) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 -1.0 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

จากนั้นนำไปทดลอง (Try out) กับผู้ถูกเลิกจ้างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach-Alpha coefficient) พบว่าข้อคำถามที่ 1 และ 2 ความทนทานทางอารมณ์ (Emotional stability) มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.20 และข้อคำถามในทางภาษาไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบจึงพิจารณาตัดออก จึงเหลือข้อคำถามจำนวน 28 ข้อ โดยมีข้อคำถามเชิงบวก 24 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 4 ข้อ จากนั้นคำนวณค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับพบว่าอยู่ที่ 0.96 โดยมีค่าความเชื่อมั่นด้านความทนทานทางอารมณ์ (Emotional stability) เท่ากับ 0.89 ด้านกำลังใจ (Courage) เท่ากับ 0.88 และ

ด้านการจัดการกับปัญหา (Problem management) เท่ากับ 0.89 ในขณะที่ได้ค่าอำนาจจำแนกทุกข้อมากกว่า 0.20 โดยช่วงค่าคะแนนของค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.37-0.86 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวัดมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ จากนั้นจึงนำแบบวัดที่ผ่านเกณฑ์ตรวจสอบคุณภาพแล้วไปดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

2. โปรแกรมการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง

ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการปรึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง โดยศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และรูปแบบของการให้การปรึกษาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของผู้รับการปรึกษา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยโปรแกรมแบ่งออกเป็น 8 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง ดังนี้

โปรแกรม

ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ

ครั้งที่ 2 พัฒนาสัมพันธภาพ ปรับตัว วางใจ

ครั้งที่ 3 สำรวจเรื่องราวและหาทางออก

ครั้งที่ 4 เสริมสร้างแรงจูงใจและพลังในตัวคุณ

ครั้งที่ 5 ฉันทิ ฉันทิเป็น ฉันทิสามารถ

ครั้งที่ 6 ภูมิใจใจประตุสู่ทางออก

ครั้งที่ 7 ติดตามความเปลี่ยนแปลง แลกเปลี่ยนมุมมอง

ครั้งที่ 8 ปัจฉิมนิเทศและยุติการปรึกษา

เทคนิค

การเปลี่ยนแปลงก่อนรับการปรึกษา

คำถามช้อยกเว้น

คำถามเผชิญปัญหา, คำถามบอกระดับ

คำถามปาฏิหาริย์

คำถามเผชิญปัญหา

การจัดการรอบความคิดใหม่

การจัดการรอบความคิดใหม่

คำถามบอกระดับ

จากนั้นนำโปรแกรมที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างระหว่างนิยามศัพท์ จุดมุ่งหมาย วิธีการดำเนินการ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการปรึกษา 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา วัตถุประสงค์ รูปแบบที่ใช้ในการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง และตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม โดยค่าดัชนีความเที่ยงตรงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในระยะก่อนการทดลองผู้วิจัยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เฟสบุค (Facebook) และเครือข่ายพนักงานฝ่ายบุคคลของบริษัทต่าง ๆ ที่มีการเลิกจ้าง โดยผู้วิจัยติดต่อสัมภาษณ์ผู้สนใจแต่ละราย พร้อมชี้แจงจุดประสงค์ วิธีการ และสิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ทราบเบื้องต้น จากนั้นให้ผู้สนใจทำแบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง แล้วนำคะแนนมาเรียงจากจากต่ำที่สุดคือ 28 แต่ไม่เกิน 84 คะแนน ซึ่งถือว่าต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ควรได้รับการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ จำนวน 24 คน สอบถามความสมัครใจของผู้ร่วมทดลองแล้วใช้วิธีจับคู่ (Matched Pairs) เพื่อจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและควบคุม กลุ่มละ 12 คน คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เป็นคะแนนของระยะก่อนการทดลอง (Pre-test)

2. ระยะทดลอง ผู้วิจัยได้ให้การปรึกษากับกลุ่มทดลองโดยให้การปรึกษาออนไลน์แบบกลุ่มผ่านโปรแกรม Google Meet เนื่องจากระบบมีความปลอดภัยสูง ต้องผ่านการอนุญาตจากผู้เชิญเท่านั้น ป้องกันการเข้าร่วมจากบุคคลภายนอก ซึ่งเหมาะสมกับการให้การปรึกษาซึ่งต้องรักษาความลับ ไม่จำกัดเวลาในการใช้งาน จึงไม่ทำให้การให้การปรึกษาถูกจำกัดหรือกระทบจากการกำหนดเวลา ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการใช้งาน โดยก่อนเริ่มการปรึกษาในครั้งแรก ผู้วิจัยได้นำกลุ่มทดลองผ่านโปรแกรม Line ทาง VDO เพื่อแนะนำวิธีการใช้โปรแกรม Google Meet โดยละเอียด โปรแกรมการปรึกษาแบ่งออกเป็น 8 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการปรึกษา

3. ระยะหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดกระบวนการให้การปรึกษากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมทำแบบวัดฉบับเดิมเพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test) ในระยะทดลอง มีผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มทดลองสุญหาย 2 คน และมีผู้เข้าร่วมวิจัยในกลุ่มควบคุมสุญหาย 1 คน เนื่องจากประสงค์ยุติการเข้าร่วมการทดลอง ดังนั้นคะแนนในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ทั้งในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จึงใช้คะแนนจากผู้เข้าร่วมการวิจัยกลุ่มละ 10 คน

4. ระยะติดตามผล หลังจากทำแบบวัดหลังการทดลองแล้ว 1 เดือน ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทำแบบทดสอบฉบับเดิมอีกครั้งเพื่อเป็นคะแนนของระยะติดตามผล (Follow-up) จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

การวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และได้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมจากคณะกรรมการแล้ว เลขที่หนังสือรับรอง G-HU181/2566 ลงวันที่ 18 กันยายน 2566 โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการแจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการรักษาความลับของผู้เข้าร่วมการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างเอง ผู้เข้าร่วมวิจัยศึกษาเอกสารการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างก่อนลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย หากต้องการออกจากการวิจัยสามารถกระทำได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างนั้นจะเป็นความลับไม่ระบุชื่อหรือตัวตนโดยผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมและข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บรักษาไว้ในรูปแบบเอกสารในคอมพิวเตอร์จะเก็บไว้เป็นความลับ ผู้ที่จะเข้าถึงได้คือผู้วิจัยเพียงคนเดียวและข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี หลังการวิจัยเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะนำโปรแกรมการปรึกษาไป

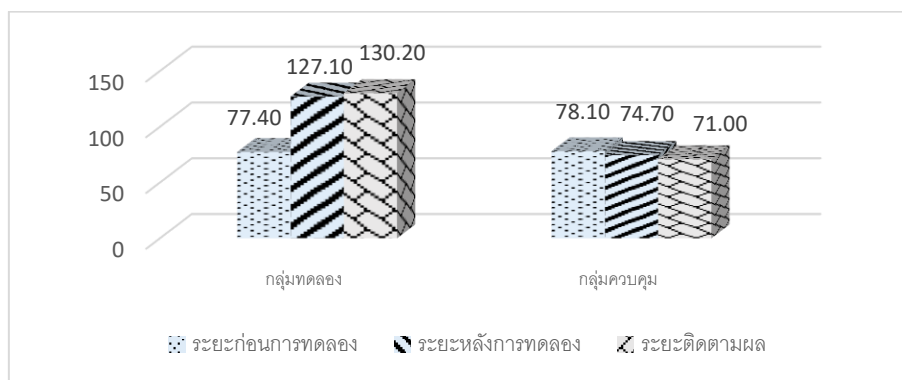
ใช้กับกลุ่มควบคุมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มควบคุม นำไปสู่การช่วยเหลือให้เกิดการพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจอย่างเหมาะสม ซึ่งการช่วยเหลือนี้ล้วนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลการทดลอง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจทั้ง 3 ระยะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Repeated measures analysis of variance: one between- subjects variable and one within-subjects variable (Howell, 2007) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการแบบ Bonferroni

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการจัดระเบียบข้อมูลคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คู่ (20 คน) เนื่องจากประชากรสูญหายจากกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 2 คน จากการได้งาน และออกจากการวิจัย โดยเรียงคะแนนเป็นรายคน ตามระยะทดสอบ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างในกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจ ในระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล เป็น 77.40 (อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ), 127.10 (อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ), และ 130.20 (อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษามีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจ ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล เป็น 78.10 (อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ), 74.70 (อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ) และ 71.10 (อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ) ตามลำดับ เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง มาทำเป็นแผนภูมิเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในระยะต่าง ๆ แสดงผลดังภาพ

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

จากนั้น ผู้ทำวิจัยทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ ความยืดหยุ่นทางจิตใจระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลอง ได้ผลสรุปดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจ ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง

Source of variation	df	SS	MS	F	p
Between subject	19	22607.917			
Group (G)	1	20498.017	20498.017	174.873*	<.001
SS w/ in group	18	2109.900	117.217		
Within Subjects	40	18154.666			
Interval (I)	2	7054.233	3527.117	380.168*	
IxG	2	10756.433	378.217	579.688*	
IxSS w/ in Group	36	344.000	9.278		
Total	59	40762.583			

* $p < .05$

จากตาราง 1 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง (IxG) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า วิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองส่งผลร่วมกันต่อคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจ นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีการทดลองที่แตกต่างกัน (G) และระยะเวลาการทดลองที่แตกต่างกัน (I) มีผลต่อคะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากนั้นได้ทำการทดสอบผลย่อยผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจ ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษา ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

Source of Variation	df	SS	MS	F	P
ระยะก่อนการทดลอง					
Between group	1	2.450	2.450	.090	.767
Within group	1	2.450	2.450		
ระยะหลังการทดลอง					
Between group	1	13728.800	13728.800	195.042*	<.001
Within group	18	1267.000	70.389		

Source of Variation	df	SS	MS	F	P
ระยะติดตามผล					
Between group	1	17523.200	17523.200	457.392*	<.001
Within group	18	689.600	38.311		

* $p < .05$

จากตาราง 2 พบว่า ระยะก่อนการทดลอง พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือในระยะก่อนการทดลองพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจไม่แตกต่างกัน ในระยะหลังการทดลอง พบว่าพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในระยะติดตามผล พบว่า พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเป็นรายคู่ เพื่อแสดงผลระหว่างระยะหลังการทดลองกับระยะก่อนการทดลอง ระยะติดตามผลกับระยะก่อนการทดลอง และ ระยะติดตามผลกับระยะหลังการทดลอง ซึ่งในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni โดยแสดงผลตามตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีแบบ Bonferroni

เปรียบเทียบรายคู่	Mean Difference	Std. Error	Sig
หลังทดลอง – ก่อนทดลอง	23.150*	1.153	<.001
ติดตามผล – ก่อนทดลอง	22.850*	.779	<.001
ติดตามผล – หลังทดลอง	-3.00	.920	1.000

* $P < .05$

จากตาราง 3 พบว่าพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจมีคะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 คู่ คือ 1) คะแนนเฉลี่ยในระยะหลังทดลองสูงกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนเฉลี่ยในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และที่ไม่พบความแตกต่างในระยะติดตามผลการทดลองและระยะหลังการทดลอง

อภิปรายผล

ผลการศึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ภายหลังจากการศึกษาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ได้รับการศึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีคะแนนหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 และภายหลังจากการศึกษาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ได้รับการศึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีคะแนนหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายดังต่อไปนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการศึกษากลุ่มทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีคะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงกว่าพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ไม่ได้รับการศึกษา อภิปรายได้ว่า การศึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้าง เนื่องจากหลังจากที่ได้รับการศึกษาในครั้งสุดท้าย และหลังจากการศึกษารายสุดท้ายนับไปอีก 1 เดือน คะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการศึกษา สูงกว่าพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ไม่ได้รับการศึกษาทั้งสองระยะ ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ไม่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล

จะเห็นได้ว่า พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการศึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ได้มีแหล่งสนับสนุนทางจิตใจที่ดี (I HAVE) เพื่อให้พร้อมต่อการดำเนินชีวิต เห็นความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงสามารถปรับตัวกลับสู่สภาวะปกติได้ในระยะเวลาที่สั้น ในขณะที่พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ไม่ได้รับการศึกษา ไม่ได้ถูกกระตุ้นหรือช่วยเหลือผ่านกระบวนการการศึกษาจึงทำให้คะแนนหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลไม่แตกต่างจากระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sagar (2022) ที่ได้ศึกษาผลของการให้การศึกษากลุ่มทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการศึกษาทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยังพบว่าความยืดหยุ่นทางจิตใจในกลุ่มทดลองมีความคงทน โดยพบว่ายังมีความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงในระยะติดตามผลภายหลังจากกับสิ้นสุดการศึกษาในระยะเวลา 3 เดือน แสดงให้เห็นว่าการได้รับการศึกษากลุ่มออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นส่งผลในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ โดยการเข้ารับการศึกษากลุ่ม ทำให้ผู้รับการปรึกษาเห็นความธรรมชาติของปัญหาที่ทุกคนมีร่วมกัน เกิดการพัฒนาความไว้วางใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาของสมาชิกคนอื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิด

ความยืดหยุ่นทางจิตใจในองค์ประกอบเรื่องการมีแหล่งสนับสนุนและทรัพยากรภายนอก (I HAVE) คือ การมีบุคคลหรือแหล่งสนับสนุนทางสังคม การเข้ากลุ่มทำให้เกิดการมีความไว้วางใจในสัมพันธภาพ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับความรักความสนใจและการช่วยเหลือผู้อื่น ในส่วนของทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น เมื่อเข้าสู่ขั้นทำงานในการปรึกษากลุ่ม ผู้ให้การปรึกษาเมื่อได้ใช้เทคนิคคำถามยกเว้น (Exception question) ของทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ทำให้ผู้รับการปรึกษามีมุมมองเกี่ยวกับปัญหาว่า ปัญหาที่ตนเองมีไม่ใช่สิ่งที่ท่วมทับจนไม่สามารถหาทางออกได้ รวมถึงสามารถนึกถึงช่วงเวลาที่ปัญหาไม่ได้เกิดหรือคิดถึงการไม่ได้ถูกเลิกจ้าง ว่าตนเองเคยมีความภาคภูมิใจในเรื่องใด หรือมองเห็นข้อดีที่แตกต่างของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Takagi et al., (2022) ที่บ่งชี้ว่าการได้รับการปรึกษาด้วยทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น ส่งผลให้ผู้รับการปรึกษาตระหนักได้ว่าตนเองคือผู้เชี่ยวชาญในชีวิตของตน และสร้างความมั่นใจว่าพวกเขามีความสามารถในการหาทางออกของปัญหาได้ด้วยตัวเอง

จากการใช้เทคนิคคำถามเพื่อให้สมาชิกพุ่งความสนใจไปยังเป้าหมาย ข้อดี จุดแข็ง และความ เป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงในทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น เทคนิคคำถามช่วยให้ผู้รับการปรึกษา เปลี่ยนมุมมองต่อสถานการณ์จากการมองเฉพาะปัญหามาเป็นการมองไปที่โอกาสและเป้าหมายที่เป็นไปได้ เช่น "คุณคิดว่า คุณจะทำอะไรเมื่อความสำเร็จมาถึง?" จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษามองเห็นภาพรวมและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะเทคนิคคำถามปฎิหาริย์ที่เน้นให้ผู้รับการปรึกษาได้กำหนดเป้าหมายของตนเอง จากการเปลี่ยนจากความเคยชินเดิมที่เคยจมอยู่กับปัญหา มาเป็นการคิดถึงเป้าหมาย และลองสำรวจโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะไปถึงเป้าหมาย ทำให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความหวังและ กำลังใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Himmelberger, Ikonomopoulos, and Vela (2022) ที่บ่งชี้ว่าเทคนิค การถามของทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีผลทางบวกต่อการสร้างความหวังและเป้าหมายของผู้รับการ ปรึกษา ซึ่งสอดคล้องไปกับแนวคิดด้านการมีจิตใจที่เข้มแข็ง (I AM) หรือเกิดพลังภายในที่จะต่อสู้กับ สถานการณ์ทุกข์ยาก เห็นได้จากการที่ผู้รับการปรึกษารายหนึ่งกล่าวว่า "ไม่เคยคิดเกี่ยวกับตัวเองจริงจัง เท่าไหร่ แต่เมื่อได้เข้ารับการปรึกษากลุ่มแต่ละครั้งก็ทำให้เข้มแข็งขึ้น และก็มีกำลังใจหางานมากขึ้น" สรุป ได้ว่าการได้รับการปรึกษากลุ่มออนไลน์ส่งผลเชิงบวกต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจ เนื่องจากได้เกิดการให้ ความช่วยเหลือผ่านกระบวนการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Counseling Psychology) เพื่อช่วยให้พนักงาน บริษัทที่ถูกเลิกจ้างได้สามารถรับมือกับสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างเหมาะสม สามารถตัดสินใจ ตลอดจน สามารถหาทางออกได้ด้วยตนเอง ผ่านเทคนิคของทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นที่เน้นการช่วยเหลือกันของ สมาชิกในกลุ่มในการค้นหาคำตอบ ได้ช่วยกันสำรวจ โอกาสและความเป็นไปได้ของคำตอบในปัญหา เกิด การกำหนดเป้าหมายจากการถามซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเปลี่ยนแปลง เพราะเป้าหมายชัดเจนช่วยให้มี การวางแผนและกระทำอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Neipp, Beyebach & Prada , 2021)

ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล พนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างที่ได้รับการปรึกษากลุ่ม ออนไลน์ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นมีความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงขึ้น และมีความยั่งยืนมาจนถึงระยะ

ติดตามผล ผู้ที่ได้รับการปรึกษาเกิดการเปลี่ยนมุมมองในการมองตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม สามารถก้าวออกจากปัญหา ประกอบกับเมื่อระยะเวลาผ่านไป ผู้รับการปรึกษาก็ยังผลจากการให้การปรึกษายังมีความยั่งยืนอยู่ โดยผู้รับการปรึกษาสามารถจดจำความรู้สึก แนวคิด และนำไปต่อยอดเพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Napier (2020) ได้ศึกษาผลของการบำบัดโดยใช้ทฤษฎีที่เน้นทางออกระยะสั้นต่อความยืดหยุ่นทางจิตใจของนักกีฬา จากการศึกษาพบว่าหลังได้รับการปรึกษาทฤษฎีที่เน้นทางออกระยะสั้น นักกีฬามีคะแนนการประเมินระดับความยืดหยุ่นทางจิตใจสูงกว่าก่อนการทดลอง ระดับของการเผชิญปัญหาสูงขึ้น ระดับความวิตกกังวลลดลง และมีระดับการจัดการอารมณ์ในเชิงบวกสูงขึ้น

จากที่กล่าวมาช่วยยืนยันว่าการให้การปรึกษาโดยใช้ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์ที่ดีและยั่งยืนต่อผู้รับการปรึกษา เสริมสร้างให้เกิดความยืดหยุ่นทางจิตใจที่สูงขึ้น โดยเทคนิคของทฤษฎีที่เน้นทางออกระยะสั้น ช่วยกระตุ้นความยืดหยุ่นทางจิตใจของผู้รับการปรึกษา ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมุมมอง (Reframing) โดยผู้รับการปรึกษามองเห็นตัวเองและสถานการณ์อย่างแตกต่างจากเดิม จากการเปลี่ยนแปลงในมุมมองนี้ทำให้มีโอกาสที่จะก้าวข้ามปัญหาและเริ่มต้นใหม่อย่างเชื่อมั่น จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมจากการมองเห็นปัญหาในมุมมองที่แตกต่าง โดยยังมีความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงด้วย จากการที่ผู้รับการปรึกษาสามารถจดจำและนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ดังนั้นการให้การปรึกษาโดยใช้ทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้นเป็นวิธีที่มีความเป็นไปได้สูงในการสร้างผลลัพธ์ที่มีความยั่งยืนและมีคุณค่าต่อผู้รับการปรึกษาในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์ยังมีข้อจำกัดในหลายๆเรื่อง อาทิ ทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา หากผู้วิจัยวางแผนในการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์โดยใช้สื่อในการปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ ต้องฝึกฝนทักษะการใช้เทคโนโลยีให้แม่นยำ ผ่านการทดสอบการใช้สื่อตามสภาพการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริง รวมถึงต้องแนะนำการใช้งานแก่ผู้รับการปรึกษาทุกท่านให้แม่นยำถี่ถ้วน

2. ควรให้ความสำคัญในการพิจารณาการใช้โปรแกรมการปรึกษาที่ทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนไหว เนื่องจากการให้การปรึกษากลุ่มออนไลน์มีข้อจำกัดเรื่องการใช้ความช่วยเหลือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน หากพบว่ามีผู้รับการปรึกษาบางรายมีความเปราะบางด้านจิตใจ ควรเปลี่ยนโปรแกรมให้เหมาะสมโดยเน้นการระลึกถึงประสบการณ์ที่เจ็บปวดหรือการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาที่ลึกซึ้งมากเกินไปอาจทำให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกอ่อนไหว ควรเน้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์และเชิงบวกมากกว่า

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากการศึกษางานวิจัยพบว่าการถูกเลิกจ้างมีแนวโน้มอย่างมากที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต จึงจะเป็นประโยชน์หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนทางสุขภาพจิตแก่ผู้ที่ถูกเลิกจ้างในกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป รวมถึงผู้ที่ว่างงานที่จากกรณีลาออกเอง ซึ่งส่งผลต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อเกิดการว่างงานในระยะยาว ได้แก่

1.1 การพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาที่ประสานงานกับองค์กร โดยการสนับสนุนองค์กรในการพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาสำหรับพนักงานที่ถูกเลิกจ้างหรือว่างงาน ซึ่งสามารถปรับเข้ากับนโยบายและข้อกำหนดขององค์กรได้โดยตรง

1.2 การสนับสนุนให้มีพื้นที่สำหรับการจัดการความเครียดและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ให้ความรู้สึกที่ปลอดภัย โดยองค์กรสามารถพัฒนานโยบายและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับพนักงานที่ถูกเลิกจ้างหรือว่างงาน เช่น การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการความเครียด การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา หรือการสนับสนุนช่วยเหลือในการหางาน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแบบวัดความยืดหยุ่นทางจิตใจของพนักงานบริษัทที่ถูกเลิกจ้างไปปรับปรุงหรือพัฒนา เพื่อนำมาใช้ในการประเมินความยืดหยุ่นทางจิตใจของผู้ที่ถูกเลิกจ้างหรือว่างงาน เพื่อลดผลกระทบด้านจิตใจที่อาจพัฒนาเป็นปัญหาทางสุขภาพจิตและการดำเนินชีวิต อาทิ

2.1 เมื่อมีการขึ้นทะเบียนขึ้นทะเบียนรายงานตัวผู้ประกันตนกรณีว่างงานในระบบออนไลน์ (e-Service) สามารถแนบลิงค์ (Link) แบบวัดเพื่อประเมินสุขภาพจิตใจได้ หากพบว่ามีความต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้ทำแบบประเมินอาจเกิดความตระหนักและหาแหล่งสนับสนุนดูแลด้านสุขภาพจิตต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตและโรคทางจิตเวช

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทเอกชน สามารถนำแบบวัดไปพัฒนาหรือปรับใช้โดยการให้คำแนะนำและวิธีการเข้าถึงที่ง่าย เช่น การให้คำแนะนำในหน้าเว็บไซต์ หรือการส่งลิงก์ไปยังแบบวัดผ่านทางอีเมลหรือข้อความ เมื่อทำการประเมินแล้วคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ควรมีการให้คำแนะนำและแนวทางในการดูแลตนเอง และแนะนำให้หาความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญในด้านสุขภาพจิต

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. (2562). สถิติคนไทยฆ่าตัวตายที่รายต่อวัน และสาเหตุไหนทำให้อยากตายมากที่สุด.

สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=29978>

กรรณิการ์ พันทอง. (2563). การเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจและกลวิธีการจัดการของวัยรุ่นที่ถูกรังแกผ่านโลกโซเชียลโดยใช้การให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวคิดการปรับความคิดโดยใช้สติเป็นฐาน.

(ปริญญาานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ดวงมณี จงรักษ์. (2561). การใช้ 4 ทฤษฎีการปรึกษาในการปรึกษากลุ่ม. วารสารวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 29(1), 188-200

- นิธิพัฒน์ เมฆขจร. (2564). *ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) : วัคซีนใจเพื่อการก้าวผ่านภาวะวิกฤตในปัจจุบัน*. ศูนย์พัฒนาและประยุกต์วิชาการ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สืบค้นจาก <https://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post>
- วรางคณา โสภะนันท์, คาลอส บุญสุภา และพลอยไพลิน กมลนาวัน (2564). การให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบออนไลน์ : มิติใหม่ของการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(1), 247-260
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2565*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5492
- โสฬสวรรค์ อินทสิทธิ์ และ สิริกุล จุลคีรี. (2563). สร่ายกลายเป็นดี RQ พลังสุขภาพจิต. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักวิชาการสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- อนุวัติ ชีค้อต. (2559). *แนวคิดทางทฤษฎีและเรื่องที่น่าทึ่ง: การเลิกจ้างเมื่อค่าจ้างสูง* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อัจฉรา สุขารมณ. (2559). การฟื้นฟูพลังใจในภาวะวิกฤต. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1). 209-215.
- Ala-Mursula, L., Buxton, J. L., Ek, E., Koironen, M., Taanila, A., Blakemore, I. F., & Järvelin, R. (2013). *Long-Term Unemployment Is Associated with Short Telomeres in 31-Year-Old Men: An Observational Study in the Northern Finland Birth Cohort 1966*, 8(11), Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0080094>
- Benjamin J Winer, Donald R Brown & Kenneth M Michels. (1991). *Statistical principles in experimental design*. New York: McGraw-Hill.
- Carmen Neipp, Mark Beyebach, Andres Sanchez-Prada. (2021), Solution-Focused versus Problem-Focused Questions: Differential Effects of Miracles, Exceptions and Scales. *Journal of Family Therapy*, 43, 728-747. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12345>
- David C. Howell. (1997). *Statistical Methods for Psychology* (6" ed.). Belmont U: University of Vermont.
- Edith Grotberg. (1995). *A guide to promoting resilience in children: strengthening the human spirit*. Retrieved from <https://www.bibalex.org/baifa/Attachment/Documents/115519>
- Gen Takagi, Kazuma Sakamoto, Naoto Nihonmatsu & Miki Hagidai. (2022). The impact of clarifying the long-term solution picture through solution-focused interventions on positive attitude towards life. *Plos One*, 17(5). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/360597363_The_impact_of_clarifying_the_long-term_solution_picture_through_solution_focused_interventions_on_positive_attitude_towards_life

- Gerald Corey. (2013). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*. (9th ed.). Belmont, USA: American Board of Professional Psychology.
- Janske H. W. Van Eersel, Toon W. Taris, and Paul A. Boelen. (2022). Job loss-related complicated grief symptoms: A cognitive-behavioral framework. *Frontiers in Psychiatry*. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9354410/>
- Krystle Himmelberger, James Ikonomopoulos & Javier Cavazos Vela. (2022). Evaluating the Impact of Solution-Focused Brief Therapy on Hope and Clinical Symptoms With Latine Clients. *The Professional Counselor*, 12(3). Retrieved from <https://tpcjournal.nbcc.org/wp-content/uploads/2022/11/Pages-198-216-Himmelberger-Impact-of-SFBT-on-Hope-and-Clinical-Symptoms-with-Latine-Clients.pdf>
- Lerardi, E., Bottini, M., & Riva Crugnola, C. (2022). *Effectiveness of an online versus face-to-face psychodynamic counselling intervention for university students before and during the COVID-19 period*. *BMC Psychology*, 10(35). Retrieved from <https://psycnet.apa.org/record/2022-36378-001>
- Lori Napier (2020). *Effect of Solution-Focused Therapy on Resilience in Athletes: An EEG Study* (Doctoral Degree Thesis). George Fox University, Newberg, Oregon.
- Marcos Pérez Lamadrid and Adam S. Froerer. (2022). Solution Focused Brief Therapy and Vicarious Resilience in Bolivian Protective Family Services Workers. *Journal of Solution Focused Practices*, 2022 (6), 1-12. Retrieved from Solution Focused Brief Therapy and Vicarious Resilience in Bolivian Protective Family Services Workers (unlv.edu)
- Mehmet Enes Sagar (2022). The effect of solution-focused group counseling on the resilience of university students. *E-International Journal of Educational Research*, 13(1), 103-117. Retrieved from <https://www.e-ijer.com/en/download/article-file/2125096>
- Monica Parpal Stockbridge. (2022). *How Clinicians Can Help With the Psychological Toll of Layoffs*. Retrieved from <https://www.psychiatrist.com/news/how-clinicians-can-help-with-the-psychological-toll-of-layoffs/>

Shitao Chen, Yanwen Zhang , Diyang Qu b,c, Jiafen He , Quan Yuan , Yinzhe Wang ,..., Runsen

Chen. An online solution focused brief therapy for adolescent anxiety: randomized controlled trial. *Asian Journal Psychiatry*, 86(2023). Retrieved from

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1876201823002162>

Steve Crabtree. (2014). In U.S., Depression Rates Higher for Long-Term Unemployed Mental health poorest among those jobless for six months. *Frontiers in Public Health*, 2(93).

Retrieved from https://www.undp.org/jordan/stories/why-resilience-now-more-important-ever?utm_source

การเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โดยกิจกรรมแนะแนว

THE ENHANCEMENT OF SOCIAL AWARENESS OF GRADE 6 STUDENTS
THROUGH GUIDANCE ACTIVITIES

Received: May 24, 2024

Revised: July 18, 2024

Accepted: July 29, 2024

จิตาพัฒน์ เลิศอริยภักดิ์^{1*} สกมล วรเจริญศรี² ครรชิต แสนอุบล³

Jidapat Lertariyakrit^{1*} Skol Voracharoensri² Kanchit Saenubol³

¹นิสิตระดับมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

³อาจารย์ ดร., สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

¹Student (M.Ed.) Guidance Psychology, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

^{2,3}Guidance Psychology, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

* Corresponding author, E-mail: mayjidapat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย (1) เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (2) เพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และ (3) เพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และนักเรียนกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .98 และกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคม ประกอบด้วยเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง เกม และเทคนิคตัวแบบ โดยผ่านการพิจารณาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกันและเป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระดับการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง (2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคม มีระดับการตระหนักรู้ทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวมีระดับการตระหนักรู้ทางสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การตระหนักรู้ทางสังคม, กิจกรรมแนะแนว, นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research are as follows: (1) to study the social awareness of grade six elementary school students; (2) to compare the social awareness of experimental group students before and after participating in guidance activities; and (3) to compare social awareness between the experimental group students and participated in the guidance activities and the control group students and the control group of students who did not receive any interventions. The research instruments were questionnaires a social awareness with a reliability of .96, and guidance activities for the enhancement of social awareness included creative techniques, role-playing, simulation scenarios, games, and modeling techniques, by considering quality of the tool with expert judgment. The statistical measures utilized in interpreting data analysis were the mean, standard deviation, and a t-test including t-tests for dependent samples and t-tests for in dependent samples. The research results were as follows: (1) the level of social awareness of grade six students, both overall and in each of its components was at a high level; (2) the experimental group participated in guidance activities for the enhancement social awareness had higher social awareness at a statistically significant level of .05; and (3) students in the experimental group had higher levels of social awareness than the students in the control group who did not participate in the activities. The difference is statistically significant level of .05

Keywords: Social awareness, Guidance activities, Elementary school students

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับประเทศในหลายด้าน เนื่องจากเด็กเหล่านี้เป็นประชากรที่กำลังจะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาประเทศในอนาคต ในการพัฒนาเด็กสามารถเริ่มได้ตั้งแต่ที่โรงเรียน ซึ่งเด็กจะต้องมีการปรับตัวทั้งในด้านการเรียน การเรียนรู้ กฎระเบียบ รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับสังคมคนรอบข้างโดยเฉพาะเพื่อน และครู (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563) สอดคล้องกับ จินตนา ณ สงขลา (2537) ที่ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เด็กประถมเป็นช่วงที่มีความพร้อมมากขึ้น สามารถเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย เด็กในวัยนี้สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และยอมรับกติกาของกลุ่มได้ดี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาในด้านค่านิยม และจริยธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบและการตัดสินใจที่ถูกต้องในอนาคต

สังคมของเด็กนอกจากครอบครัวแล้วยังมีโรงเรียนที่เป็นสภาพแวดล้อมหลักที่เด็กประถมจะต้องได้รับการศึกษาแล้วยังได้เริ่มเรียนรู้พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นพัฒนาการที่สำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์และการเข้าใจผู้อื่น (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2559) ดังที่ Charles & Albert (2005) ได้อธิบายว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดของเด็ก คือพ่อแม่ ผู้ดูแล และเริ่มขยายขึ้นสู่กลุ่มเพื่อนและบุคคลในสังคม การเปลี่ยนแปลงใหม่เกิดขึ้นเมื่อเด็กต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเพื่อเข้าสู่วัยรุ่น โดยเปลี่ยนจากโรงเรียนระดับประถมไปสู่ระดับมัธยม ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญสำหรับเด็กในการเรียนรู้ให้เข้ากับสังคมของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของอิริคสัน ที่กล่าวถึงเด็กในช่วงวัยนี้ว่า เป็นวัยแห่งความขยันหมั่นเพียรหรือความรู้สึกมีปมด้อย (Industry versus Inferiority) มีความภูมิใจเมื่อทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จตามความมุ่งมาดปรารถนา ถ้าได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่และครู (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, 2557) สอดคล้องกับแนวคิดพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 อ้างถึงใน อัจฉรา เอิบสุขศิริ, 2561) ที่เชื่อว่าการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา จึงต้องมีวิธีการที่แตกต่างกันในแต่ละระดับ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อช่วงวัยในขั้นถัดไป โดยเฉพาะเด็กในช่วงวัยนี้ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่วัยรุ่น พัฒนาการทางสังคมจึงนับเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่เด็กจะต้องเรียนรู้และพัฒนาความเข้าใจไปสู่การตระหนักถึงผู้อื่น ซึ่งมีผลสำคัญต่อความสุขและความสำเร็จของชีวิตตามวัย

การตระหนักรู้ทางสังคม เป็นการทำความเข้าใจในเรื่องของการรับรู้อารมณ์ การมีอารมณ์ร่วมกับความรู้สึกของผู้อื่นและพัฒนาไปสู่การเห็นอกเห็นใจ รวมถึงการรับรู้ถึงความแตกต่างของบุคคลในสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการใช้ชีวิตในการทำความเข้าใจผู้อื่นผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีนักวิชาการ Son (2018) ได้แบ่งการตระหนักรู้ทางสังคมในเด็กประถมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความต้องการและการตัดสินใจผู้อื่น 2) การตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่น และ 3) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมถึงการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจมุมมอง เพื่อทำความเข้าใจบรรทัดฐานทางสังคมสำหรับการแสดงพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยมีการสนับสนุนจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน (Collaborative for Academic Social and Emotional learning, 2018)

จากการศึกษานิววิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ทางสังคม พบว่าแม่เด็กในวัยนี้จะเริ่มเข้าใจอารมณ์ของตนเองและสามารถเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจกับอารมณ์ของผู้อื่น แต่ก็ยังพบปัญหาว่า บ่อยครั้งเด็กมักไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง โดยเฉพาะกับเพื่อน ซึ่งวิธีการในการพัฒนาสามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น การพัฒนาด้วยการสอน การใช้กิจกรรมแนะแนว การให้คำปรึกษา รวมถึงการฝึกอบรมผ่านโครงการต่าง ๆ แต่หนึ่งในวิธีที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษาคือ การใช้กิจกรรมแนะแนว เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวมีเทคนิค และวิธีการที่ใช้การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งยังมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักเรียนได้ (Daniels, 2019) และช่วยให้บุคคลเกิดการปรับตัวที่ดี ดังที่ สกล วรเจริญศรี (2558) ที่ได้กล่าวถึงกิจกรรมแนะแนวว่า เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือนักเรียน โดยมีขั้นตอน แบบแผน ทำให้นักเรียนสามารถรู้จักและเข้าใจ

ตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้นด้วยตนเอง ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ของชีวิตได้อย่างมีความสุข

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและมีความสนใจในการเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กประถมประถมศึกษา โดยกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเกิดการพัฒนาในด้านการตระหนักรู้ทางสังคมอันเป็นทักษะสำคัญที่สามารถช่วยในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพกับบุคคลในสังคมได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
3. เพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และนักเรียนกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในรูปแบบการสำรวจและกึ่งทดลอง สามารถนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาการตระหนักรู้ทางสังคม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง จำนวน 210 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระดับการตระหนักรู้ทางสังคม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง จำนวน 210 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรทั้งหมด
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมโดยกิจกรรมแนะแนว เป็นนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากห้องเรียนที่มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือมีการจัดกลุ่มนักเรียนแบบลดความสามารถทางวิชาการในการเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 2 ห้อง ห้องเรียนละ 30 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ คือ กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคม

ตัวแปรตาม คือ การตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาของ Son (2018) มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือสอดคล้องตามองค์ประกอบและนิยามศัพท์ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย (Best, 1977) โดยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประถมศึกษา 1 ท่าน และด้านจิตวิทยาและการแนะแนว 2 ท่าน โดยการตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา ข้อคำถาม ภาษาที่ใช้ให้มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะในแต่ละด้านเป็นรายข้อ โดยทุกข้อผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน (1 ห้องเรียน) แล้วนำแบบวัดทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 มีค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ในแต่ละด้าน คือ ด้านที่ 1 เท่ากับ .95 ด้านที่ 2 และ 3 เท่ากับ .93 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาระหว่างข้อกับผลรวม (corrected item-total correlation) ซึ่งอยู่ระหว่าง .77-.91

2. กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคม ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมีรายละเอียดในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีดำเนินการ และนิยามศัพท์เฉพาะให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านประถมศึกษา 1 ท่าน และด้านจิตวิทยาและการแนะแนว 2 ท่าน ให้เป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสมในด้านเนื้อหา ลักษณะของภาษาที่ใช้ รวมถึงเทคนิควิธีการที่ใช้ในจัดกิจกรรมแนะแนวในแต่ละครั้ง เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและพัฒนา (ผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือทั้ง 2 ประเภทเป็นกลุ่มเดียวกัน) ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งเท่ากับ 1.0

โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวนครั้งที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านของการตระหนักรู้ทางสังคม ประกอบด้วยเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง เกม และเทคนิคตัวแบบ จำนวนทั้งสิ้น 5 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที และมีความถี่ในการพบกับนักเรียนคือ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ตามแนวคิดของ Jacobs, Harvill & Masson (2008) ที่ได้กำหนดไว้ว่า สำหรับกลุ่มเด็กและวัยรุ่นควรมีระยะเวลาประมาณ 45-60 นาที และมีความถี่ที่แนะนำคือ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ มีรายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศ เพื่อให้สร้างสัมพันธภาพที่ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน

ครั้งที่ 2 ด้านการตระหนักรู้ถึงความปรารถนาและความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถรับรู้ถึงความต้องการ ความคาดหวัง และข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง

ครั้งที่ 3 ด้านการตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่น เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การปฏิบัติตนที่ทำให้บุคคลรอบข้างชื่นชอบ โดยพิจารณาการเลือกใช้คำพูด ท่าทางในการสื่อสารผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ครั้งที่ 4 ด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการมีอารมณ์ความรู้สึกร่วม เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของบุคคลอื่นและมีอารมณ์ร่วมไปกับผู้อื่น

ครั้งที่ 5 ปัจฉิมนิเทศ เพื่อให้นักเรียนทบทวนและสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลและดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 1 เดือน โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 210 คน โดยการทำแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคม จำนวน 17 ข้อ เพื่อรวบรวมเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) แล้วจึงนำมาตรวจให้คะแนน หลังจากนั้นจึงทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากห้องเรียนที่มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือมีการจัดกลุ่มแบบคละความสามารถทางวิชาการของนักเรียน 3 ระดับ ได้แก่ เก่ง ปานกลาง อ่อน จำนวน 2 ห้อง ห้องเรียนละ 30 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง

2. ระยะดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง

3. ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมอีกครั้ง เพื่อเก็บเป็นคะแนนหลังเรียน (Posttest) จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด และสถิติที่ผู้วิจัยใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) และแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent Samples)

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบวัดการศึกษาระดับการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาวิเคราะห์ โดยมีการใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การจำแนกตามเพศ ตาราง 1 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มประชากรที่ตอบแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (N=210)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	109	51.90
หญิง	101	48.10
รวม	210	100

จากตาราง 1 พบว่า เพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.90 และรองลงมาคือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 48.10

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทำการศึกษาระดับการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (n = 210)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (N=210)

ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม	M	SD	การแปลผล
ADOT	2.34	.31	สูง
AOTE	2.49	.23	สูง
EMSY	2.60	.34	สูง
การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมรวม	2.48	.24	สูง

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยของการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับสูง (M = 2.48, SD = .24) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 3 ด้าน อยู่ในระดับสูง โดย EMST คือด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมสูงที่สุด (M=2.60, SD = .34) รองลงมา AOTE คือ ด้านการตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่น (M = 2.49, SD = .23) และ ADOT ด้านการตระหนักรู้ถึงความปรารถนาและความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง (M = 2.34, SD = .31) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วยวิเคราะหการแจกแจงแบบโค้งปกติโดยใช้สถิติ Shapiro Wilk test พบว่า การตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มทดลอง ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง 0.16 – 1.33 และในกลุ่มควบคุมอยู่ระหว่าง 0.15 – 0.36 จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าคะแนนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความใกล้เคียงกัน และมีการแจกแจงเป็นแบบโค้งปกติ ถือได้ว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ t-test ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำสถิติ t-test ทั้งแบบที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน และสถิติ t-test แบบที่เป็นอิสระต่อกัน มาใช้ในการเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

โดยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ t-test แบบที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ตาราง 3 การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว (n=30)

ด้าน	กลุ่มทดลอง					
	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
การตระหนักรู้ทางสังคม						
ADOT	2.41	.26	2.72	.18	-5.52*	.00
AOTE	2.47	.33	2.87	.16	-6.65*	.00
EMSY	2.64	.31	2.83	.21	-3.05*	.00
การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม	2.51	.22	2.81	.11	-6.94*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว มีความแตกต่างกันทั้งคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและคะแนนเฉลี่ยรายด้าน โดยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวมีระดับการตระหนักรู้ทางสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย AOTE คือด้านการตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่นสูงสุด ($\bar{x} = 2.87$, SD = .16) รองลงมา EMSY คือด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการมีอารมณ์ความรู้สึกร่วม ($\bar{x} = 2.83$, SD = .21) และ ADOT คือด้านการตระหนักรู้ถึงความปลอดภัยและความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง ($\bar{x} = 2.72$, SD = .18) ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ t-test แบบที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมคะแนนมีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และนักเรียนกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยนำคะแนนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้จากการทำแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ทั้งคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและคะแนนเฉลี่ยรายด้านมาเปรียบเทียบกัน โดยผู้วิจัยใช้สถิติ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน ในการวิเคราะห์ ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและคะแนนเฉลี่ยรายด้าน ทั้งสองกลุ่มมีการตระหนักรู้ทางสังคมที่ใกล้เคียงกัน

จากนั้นผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และนักเรียนกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน มาใช้ในการเปรียบเทียบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 4 การเพื่อเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และนักเรียนกลุ่มควบคุม (n = 60)

ด้าน	หลังการทดลอง					
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	p
	(n = 30)		(n = 30)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
การตระหนักรู้ทางสังคม						
ADOT	2.72	.18	2.43	.33	4.09*	.00
AOTE	2.87	.16	2.46	.31	6.27*	.00
EMSY	2.83	.21	2.53	.35	3.96*	.00
การตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวม	2.81	.11	2.47	.23	6.87*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ทั้งคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและคะแนนเฉลี่ยรายด้าน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย AOTE คือ

ด้านการตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่นสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.87$, $SD = .16$) รองลงมา EMSY คือด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและการมีอารมณ์ความรู้สึกร่วม ($\bar{x} = 2.83$, $SD = .21$) และ ADOT คือด้านการตระหนักถึงความปรารถนาและความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง ($\bar{x} = 2.72$, $SD = .18$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาระดับการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระดับการตระหนักรู้ทางสังคมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในช่วงวัยของเด็กประถมกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงเริ่มเรียนรู้การเข้าใจ และการรับรู้ความรู้สึกเพื่อน โดยผ่านกระบวนการปรับตัวจากการเข้าสังคมหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มเพื่อน สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีของ Havighurst (1972, 1979 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553) ที่ได้อธิบายว่า เด็กสามารถเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมวัยได้ดี โดยเฉพาะความเข้าใจในตนเองเกี่ยวกับการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวและสังคม อีกทั้งสอดคล้องกับ แนวคิดของโคลเบิร์ต ที่กล่าวว่า เด็กจะเริ่มเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการกำหนดกฎเกณฑ์ความถูกต้องตามพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อน (จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, 2557; อชรา เอิบสุขศิริ, 2561) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เด็กประถมเป็นช่วงที่ให้ความสนใจกับกลุ่มเพื่อน และในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนพบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่มีต้นทุนทางสังคมดี ทำให้นักเรียนเหล่านี้มีโอกาสที่ดีในการเรียนรู้และเข้ากับสังคมต่าง ๆ ได้ดีกว่านักเรียนทั่วไป ดังนั้นอิทธิพลของครอบครัวจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกับพัฒนาการเด็กในด้านสังคม โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้ทางสังคม ดังที่ Geldard & Geldard (1999) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกิดกับเด็กและวัยรุ่น การมีครอบครัวที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีจะส่งผลต่อความสามารถของเด็กในการรับมือกับความสัมพันธ์ทางสังคมทั่ว ๆ ไป สอดคล้องกับ Daigle (2016) ได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวว่า ครอบครัวของเด็กที่มีพ่อแม่ที่มีคุณภาพจะมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมให้กับเด็กได้ นอกจากนี้โรงเรียนที่มีการเน้นการพัฒนาทักษะทางสังคมในหลักสูตรจะสามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยเพิ่มการตระหนักรู้ทางสังคมที่สูงขึ้นให้กับเด็กด้วย ดังที่ Son (2018) พบว่า คุณภาพของโรงเรียนมีผลต่อพัฒนาการและคุณภาพของเด็กนักเรียน ทั้งพัฒนาการในด้านวิชาการและการตระหนักรู้ทางสังคมที่พบว่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านพัฒนาการทางสังคม ด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านสถาบันการศึกษามีผลต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา

2. การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความตระหนักรู้ทางสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้กิจกรรมแนะแนวสามารถเสริมสร้างตัวแปรทางจิตวิทยาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจตนเองและบุคคลรอบข้าง เกิดการตระหนักถึงสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ ดังที่ อชรา เิบสุขสิริ (2561) ได้กล่าวสนับสนุนว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รวมถึงเข้าใจสภาพแวดล้อม สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับ สกล วรเจริญศรี (2558) ที่ได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวที่ว่า กิจกรรมแนะแนว เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือให้บุคคลปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองไปสู่ความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ของชีวิต ดังงานวิจัยของ วัฒนพงศ์ ล้วนแสง (2564) พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวมีชุดความคิดแบบเติบโตสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองทั้งโดยรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปได้อย่างราบรื่น ดังที่ Causton & MacLeod (2024) ได้กล่าวถึง การจัดที่นั่งที่สะดวกต่อการเคลื่อนไหวของเด็กแต่ละคน รวมไปถึงการมีสื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรมที่ดีจะช่วยเพิ่มความสนใจจากเด็ก มีผลทำให้บรรยากาศของการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Banat, Alshoubaki, and Younes (2020) ที่กล่าวถึงการดำเนินกรกรกลุ่มว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่ทำให้รู้สึกปลอดภัยสามารถช่วยทำให้สมาชิกได้แสดงความรู้สึกของตนเอง และในขณะเดียวกันยังสามารถช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก นอกจากนี้สิ่งที่เป็นส่วนสำคัญอีกอย่างหนึ่งตามมุมมองของผู้วิจัยคือ การมีครูผู้ช่วยที่มีประสบการณ์และความเข้าใจที่ดีในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก สามารถช่วยสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้การจัดกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังที่ Yalom and Leszcz (2008) กล่าวถึง บทบาทของผู้นำกลุ่มร่วมว่า มักจะมีบทบาทในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้นำกลุ่มในการเอื้ออำนวยให้กิจกรรมเป็นไปได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจต่อกัน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความไว้วางใจซึ่งมีส่วนช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

3. การเปรียบเทียบการตระหนักรู้ทางสังคมระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และนักเรียนกลุ่มควบคุม พบว่า การตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้เห็นว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นวิธีการที่สามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านการตระหนักรู้ทางสังคมได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมแนะแนวผู้วิจัยได้มีการออกแบบกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษา ดังที่ เจษฎา บุญมาโฮม (2558) ได้อธิบายว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้การใช้เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ยังสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการ

เรียนรู้จากประสบการณ์ผ่านการแสดงทัศนคติและความคิดเห็น อีกทั้งกระตุ้นให้นักเรียนได้เปิดเผยตน และสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกในกลุ่มได้ ดังที่ สกล วรเจริญศรี (2560) ได้กล่าวถึง การใช้เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ว่า สามารถส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารที่ดี กระตุ้นการพูดคุย การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก การแบ่งปันประสบการณ์ รวมถึงเสริมสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดี

เมื่อพิจารณาการตระหนักรู้ทางสังคมเป็นรายด้านของกลุ่มทดลอง พบว่า ด้านการตระหนักรู้ทางสังคมที่มีระดับสูงที่สุด คือ ด้านการตระหนักถึงอารมณ์ของผู้อื่น โดยด้านนี้ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมโดยนำเทคนิคเกมมาช่วยสร้างความสนุกสนานให้กับการทำกิจกรรม ซึ่งช่วยให้กลุ่มทดลองได้สื่อสารและแสดงอารมณ์ได้อย่างเต็มที่ ดังที่ Landreth (2012) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการเล่นว่า เป็นการช่วยให้เด็กเกิดความผ่อนคลายและสนุกสนาน แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamila and Rahmawati (2022) ที่พบว่า การเรียนรู้ผ่านเกมบิงโกอารมณ์ สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการจดจำ และแยกแยะการแสดงออกทางอารมณ์ได้ อีกทั้งงานวิจัยของ บุรินทร์ นิตธรรมมานุสรณ์ (2562) ยังพบว่า ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกหลังได้รับการสอนด้วยเกมกระดานร่วมกับการชี้แนะสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการสอนด้วยเกมกระดานร่วมกับการชี้แนะ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำเทคนิคบทบาทสมมติมาช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการแสดงออกตามสถานการณ์จำลอง โดยการสื่อสารผ่านอารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ดังที่ ทิศนา เขมมณี (2560) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกระบวนการที่ให้นักเรียนได้สวมบทบาทตามตัวละคร แล้วนำเรื่องราวหรือข้อคิดมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย สังเกตการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทางการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมทางอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Clikeman (1995) ที่กล่าวถึง การใช้บทบาทสมมติกับเด็กว่า สามารถช่วยให้นักเรียนได้สะท้อนอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองออกมา ส่งผลเด็กให้มีโอกาสสำรวจความรู้สึกของตนเองที่จะใช้ตอบสนองในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์นั้น ๆ ดังงานวิจัยของ Dewi, Pratisti, and Prasetyaningrum (2019) ที่พบว่า การใช้บทบาทสมมติสามารถเพิ่มความเห็นอกเห็นใจให้กับนักเรียนในกลุ่มทดลองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ Vlaicu (2014) ที่พบว่า การแสดงบทบาทสมมติช่วยให้เด็กสามารถแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และช่วยแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้งานวิจัยของ ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ (2559) ยังพบว่า ค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยหลังการเข้ารับกิจกรรมมีระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การนำแบบวัดการตระหนักรู้ทางสังคมไปใช้ในการเก็บข้อมูล ควรพิจารณาถึงลักษณะกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากในการวิจัยนี้มีข้อจำกัดของแบบวัดที่ถูกพัฒนาขึ้นจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีโอกาสในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ดังนั้นการนำแบบวัดไปใช้กับนักเรียนที่มีความแตกต่างกันอาจจำเป็นต้องนำแบบวัดไปหาคุณภาพในด้านการใช้ภาษาของเครื่องมืออีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะบริบทของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. การเลือกบางเทคนิคไปใช้ในการทำกิจกรรม ผู้วิจัยแนะนำให้ใช้เทคนิคคำทำนาย เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้ในการสร้างสัมพันธภาพได้อย่างดี มีส่วนในการสร้างบรรยากาศที่ช่วยกระตุ้นความสนใจจากนักเรียน และยังได้รับความร่วมมือที่ดีในการทำกิจกรรม โดยควรออกแบบคำทำนายในเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยส่งเสริมความมั่นใจให้นักเรียนได้เห็นถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงตนเองในการดำเนินชีวิต

3. ผู้ที่มีความสนใจในการนำกิจกรรมแนะแนวไปใช้เสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมให้กับนักเรียนในชั้นประถมศึกษา ควรมีความเข้าใจทางจิตวิทยาเบื้องต้น โดยเฉพาะความเข้าใจในด้านพัฒนาการของเด็กประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตาม (Follow-up) การเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวประมาณ 1 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากโรงเรียนระดับประถมไปสู่ระดับมัธยม

2. ควรมีการพัฒนาแบบวัดให้เป็นลักษณะของการใช้สถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากจะช่วยในการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่สามารถกระตุ้นการตอบสนองของการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

บรรณานุกรม

- จินตนา ณ สงขลา. (2537). จิตวิทยาการแนะแนวเด็กประถม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว วิทยาลัยครูพระนคร.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์. (2557). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- เชษฐา บุญมาโฮม. (2558). *หลักการแนะแนวและการพัฒนาผู้เรียน*. นครปฐม : สไมล์ ฟรินด์ & กราฟิ ดีไซน์.
- ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์. (2559). *ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ทิตินา แชมมณี. (2560). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 13, [ฉบับพิมพ์ซ้ำ]).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. (2563). *คู่มือสำหรับพ่อแม่ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็ก ตอนวัยเด็กวัยเรียน 6-12 ปี*. สืบค้นจาก <https://www.brainten10.com/blogs/article/item/117-brain>.

บุรินทร์ นิติธรรมานุสรณ์. (2562) *การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก โดยการใช้เกมกระดาน ร่วมกับการชี้แนะ*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

วัฒนพงศ์ ล้วนแสง. (2564). *การเสริมสร้างการเสริมสร้างชุดความคิดแบบเติบโตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้กิจกรรมแนะแนว*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สกล วรเจริญศรี. (2558). *การแนะแนวเพื่อการพัฒนาคุณค่าแห่งตน = Guidance for self – esteem development*: จากแนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาผู้เรียน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ส.วรเจริญศรี.

_____. (2560). *เทคนิคเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมสำหรับการให้คำปรึกษาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: โปรเท็กซ์.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 12, (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) ed.): กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อชรา เอิบสุขศิริ. (2561). *จิตวิทยาสำหรับครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 4, [ฉบับพิมพ์ซ้ำ]. ed.): กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Banat, S., Al-Taj, H., Alshoubaki, N., & Younes, W. (2020). The effectiveness of a group counseling program in enhancing the ability to form friendship among academically talented students. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 8(2), 701–710. <https://doi.org/10.17478/jegys.679131>

Causton J. and MacLeod K. (2024). *The Paraprofessional's Handbook for Effective Support in Inclusive Classrooms*. Paul H. Brookes Publishing Co., Inc.

Charles, G. Morris, & Albert, A. Maisto. (2005). *Psychology an introduction*. Texas, US: Pearson College Div.

- Clikeman, S.M., (1995). *Child and Adolescent Therapy*. Allyn & Bacon Collaborative for Academic Social and Emotional Learning. (2018). *Social awareness*. Retrieved from <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/#social-awareness>
- Daigle, J. (2016). *School Counseling Classroom Guidance*. SAGE Publications, Inc.
- Dewi, Pratisti & Prasetyaningrum. (2019). *The Effect of Roleplay to Increase Empathy Toward Students with Disruptive Classroom Behavior*. Retrieved from <https://proceedings.ums.ac.id/index.php/iseth/article/view/1334>
- Geldard Kathryn and Geldard David. (1999). *Counseling Adolescents*. SAGE Publications.
- Jamila & Rahmawati, H. (2022). The effect of emotion bingo board to improve the ability to recognize emotional expression of children aged 4-6 years. *Journal for the Child Development, Exceptionality and Education*, 3(2), 87-94.
- Jacobs, E. E., Harvill, R. L., & Masson, R. L. (2008). *Group counseling: Strategies and skills (6th ed.)*. Wadsworth Publishing.
- Landreth, G.L. (2012). *Play therapy: The art of the relationship*. Routledge.
- Son, Van Huynh, (2018). Social awareness and responsible decision making of students in grade 4 and 5 in Vietnam. *Journal of Education and Human Development*, 7(4). <https://doi.org/10.15640/jehd.v7n4a2>
- Vlaicu, C., Valahia University, Targoviste, & Romania. (2014). The importance of role play for children's development of Socio-emotional competencies. *Logos Universality Mentality Education Novelty SOCIAL SCIENCES*, III(1), 157–167. <https://doi.org/10.18662/lumenss.2014.0301.14>
- Yalom, I. D., & Leszcz, M. (2008). *The theory and practice of group psychotherapy (5th ed.)*. Basic Books.

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

FACTORS AFFECTING LEARNING MANAGEMENT IN SCIENCE
OF PRE-SERVICE SCIENCE TEACHER AFTER THE PANDEMIC OF COVID-19

Received: April 22, 2024

Revised: June 27, 2024

Accepted: July 2, 2024

กติญา บุญสวน^{1*}

Katiya Bunsuan^{1*}

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ประเทศไทย

Lecturer General Science Program, Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author, E-mail: Katiib.b@pcru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ และศึกษาแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 โดยกลุ่มที่ศึกษา คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 34 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 คือผลกระทบที่ต่อเนื่องมาจากช่วงการเรียนแบบออนไลน์ ในช่วงที่มีการระบาดของเชื้อโควิด-19 เป็นปัจจัยหลัก เนื่องจากการเรียนรู้แบบออนไลน์ส่งผลให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ทางเดียว จึงทำให้ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 นั้น นักศึกษาไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือตั้งคำถามในเรื่องที่กำลังเรียนอยู่ รวมถึงขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียนไปอีกด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ทั้งระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง หรือนักศึกษากับผู้สอนให้มากที่สุด เพราะการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ การทำงานเป็นทีมคือสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, การระบาดของเชื้อโควิด-19

ABSTRACT

This research is qualitative research. The researcher studied the factors affecting the learning management of science and guidelines for designing science learning of pre-service teacher during the period after the outbreak of COVID-19. The study group consisted of 34th

year pre-service science teacher. The data collection tool was a semi-structured interview. Use content analysis together with experts. The results of the research found that factors affecting student learning after the COVID-19 outbreak is the impact that continues from the online learning period During the COVID-19 outbreak, it is the main factor. This is because online learning results in one-way interaction among students. As a result, during the period after the COVID-19 outbreak, students did not dare to express their opinions or ask questions about the subject being studied including lack of interaction with teachers and friends in class as well. Therefore, learning management during the post-COVID-19 outbreak It should be a learning activity that encourages students to interact in class both between students themselves or students and teachers as much as possible because learning science subjects teamwork is important for learning.

Keywords: Learning Management in Science, Pandemic of COVID-19

บทนำ

ในขณะที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงบริบททางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และการสื่อสารอย่างกระชั้นชิด ดังนักรักศึกษาหลายท่าน (Allison, Emily & Dawn, 2021) ได้กล่าวกันอยู่บ่อยครั้ง “วิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราต้องเรียนรู้ให้เท่าทันโลกที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี” โดยเฉพาะสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมากกับแวดวงการศึกษา ในช่วงต้นปี 2563 ระบบการศึกษาของประเทศไทยต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก ซึ่งก่อให้เกิดความพยายามอย่างแรงกล้าในการเปลี่ยนจากห้องเรียนแบบเดิมๆ ไปสู่การศึกษาออนไลน์ (Piriyakorn & Sudaporn, 2022) ทั้งนี้การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ในหลายระดับการศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับยุคปกติใหม่ (New normal) เนื่องจากการศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน การจัดระบบการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศชาติมากเท่าไร หมายถึงการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น (สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ และอรุณ ชาญชัยเขาวีวัฒน์, 2566) ดังนั้นทางการศึกษาจึงต้องเร่งพัฒนากำลังคนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกของเราอย่างเร่งด่วน

ตั้งแต่ปี 2564 ที่ผ่านมา ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในปัจจุบันถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยปรับให้ทุกๆ ที่โดยเฉพาะบ้านกลายเป็นโรงเรียน เพื่อช่วยให้การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ยังคงดำเนินอยู่ แม้นักเรียนจะไม่สามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลในหลายประเทศจึงประกาศมาตรการปิดโรงเรียน และออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของครอบครัว และความพร้อมตามช่วงวัยของ

เด็ก สำหรับประเทศไทย (พระครูสังฆรักษ์สิงห์ชัย, พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และวรกฤต เกื่อนช้าง, 2563) ความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไม่ใช่แค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์โควิด-19 เท่านั้น แต่ควรเป็นการเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ให้ดีกว่าเดิม ดังนั้น มาตรการการเรียนรู้ของไทยจึงไม่ควรปรับแค่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ต้องปรับทั้งระบบการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องกันและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของนักเรียน (ภูษิมา ภิญญิตินวัฒน์, 2563)

เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาะลอกแรกเริ่มคลี่คลายหลายๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง ความปกติใหม่ หรือ New Normal ที่จะตามมา สถาบันการศึกษาจึงเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้จะกลายเป็นแนวทางใหม่ใหม่ของการศึกษาไทย (สุวิมล มธุรส, 2564) ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ทางไกลและออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสำหรับนักเรียนทุกคน ต้องพึ่งพาหลายปัจจัยทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ และความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2563) อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ บุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากได้ปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีในการทำงานทางไกล เช่น การประชุมออนไลน์ การจัดการเอกสารออนไลน์ผ่านคลาวด์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ได้เปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนโดยตรง แต่น่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ จึงมีแนวโน้มที่จะดำเนินต่อไปแม้การระบาดสิ้นสุดลง (ณิชา พิทยาพงศกร, 2563) โลกที่เปลี่ยนไปจากสถานการณ์โควิด-19 ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อแค่เด็กเท่านั้น แต่ครูก็ต้องมีการปรับและพัฒนาตัวเองเช่นกัน ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เด็กและต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องของทักษะเพื่อรับมือกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ เนื่องจากอุปสรรคต่างๆ และข้อจำกัดด้านสถานที่ในการจัดการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมในการรับกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ (กนกวรรณ สุภาภรณ์, 2563)

ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในขณะที่นักศึกษาออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาหลังช่วงแพร่ระบาดของเชื้อโควิด - 19 มีผลกระทบ หรือปัจจัยที่สำคัญใดบ้าง ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ต่อไป ผู้วิจัยจึงเร่งศึกษาปัจจัยดังกล่าว เพื่อเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ในอนาคตต่อไป ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่ผ่านช่วงการเรียนรู้หลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 จนถึงปัจจุบันต่อไป

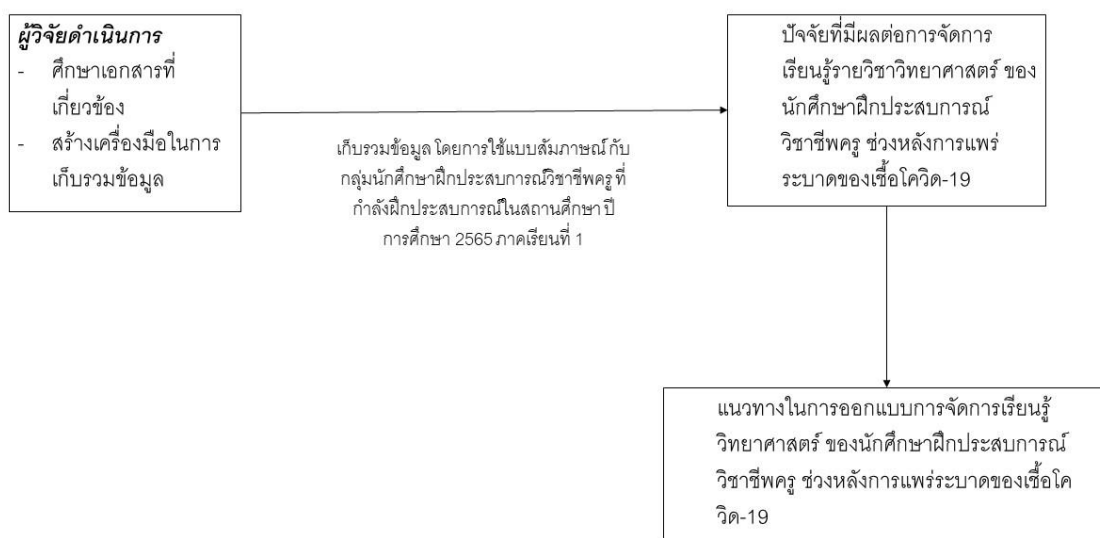
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19
2. ศึกษาแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสำรวจการเรียนรู้ของนักเรียนในช่วงหลังการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ใช้คำถามเหมือนกันทุกคน เป็นการสอบถามแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (perspective sampling) ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 15 คนที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่มีความสมัครใจที่เข้าร่วมงานวิจัยในครั้งนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

- ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19
- แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-formal interview) สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์ที่เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ในการศึกษา โดยนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ 1 ท่าน พร้อมปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยจะหลีกเลี่ยงอคติ และความลำเอียง (bias) ของตัวผู้วิจัยเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา อีก 1 ท่านร่วมพิจารณาการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพร้อมกับผู้วิจัย (สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2561)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์นักศึกษา จำนวน 15 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากประสบการณ์การลงฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาครอบคลุมทุกระดับชั้น ได้แก่ ระดับชั้นประถมศึกษา 5 คน ระดับชั้นมัธยมต้น 5 คน และระดับชั้นมัธยมปลาย 5 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเกิดขึ้นระหว่างการเรียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับประถมศึกษา ประจำภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 และใช้เวลาในการสัมภาษณ์อย่างน้อยคนละ 10-15 นาที ซึ่งประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 : ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

ประเด็นที่ 2 : ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับนักศึกษา และนักศึกษากับผู้สอน

ประเด็นที่ 3 : ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ประเด็นที่ 4 : แนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนาไว้เพื่อนำไปถอดเทป แล้วส่งบทสนทนากลับไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความตรงอีกครั้งหนึ่ง (member check) นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้จดบันทึกประเด็นที่น่าสนใจระหว่างการสัมภาษณ์ไว้อีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลดิบ (ผลการสำรวจ และบทสัมภาษณ์) มาจัดเตรียมข้อมูล (Preparing) จากนั้นนำข้อมูลมาให้รหัส (Coding) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing) ที่มีความสัมพันธ์ตามประเด็นที่ให้รหัส และนำมาหาข้อสรุป โดยใช้หลักฐานจากการสัมภาษณ์ (ตารางที่ 1) แล้วรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบละเอียด มีการยกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ประกอบการรายงานผลการวิจัย (Thick description) และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในระหว่างการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะปรึกษาผลการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ผลกับผู้เชี่ยวชาญ (Peer Debriefing) และ ตรวจสอบกับสมาชิกผู้ให้ข้อมูล (Member check)

ตารางที่ 1 แสดงการให้รหัสเพื่อจัดกลุ่มคำตอบของกลุ่มเป้าหมาย

No	ประเด็น (Category)	รหัส (Code)	ตัวอย่างประโยค (Statement)
1	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา	- บรรยายภาคการเรียนรู้	- “เวลามาในห้องเรียนรู้สึกกดดันมากกว่าตอนเรียนออนไลน์ เพราะเราเจอหน้ากันจริงๆ” S14 - “บางที่ก็รู้สึกเครียด กลัวอาจารย์เรียกถามค่ะ” S01
2	ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับนักศึกษา และนักศึกษา กับผู้สอน	- การตั้ง และตอบคำถาม ในชั้นเรียน - การแสดงออกหน้าชั้นเรียน - การติดเครื่องมือสื่อสาร	- “ปกติเรียนออนไลน์ที่ผ่านมา หนูไม่ต้องพูดอะไร เวลาเข้าชั้นเรียน เลยทำให้หนูไม่กล้าพูด หรือคุยกับใครมากค่ะ” S09 - “ไม่กล้าที่จะแสดงออกมากเท่าไร เพราะปกติไม่ต้องเจอใคร อยู่ในพื้นที่ของตัวเอง” S08 - “จะคอยกังวล และหิบบมือถือ หรือไอแพดมาดูตลอดเวลาค่ะ ก่อนหน้านี้จะติดต่อเพื่อนๆ ทางออนไลน์ มันเลยทำให้ติดการใช้มือถือบ่อยครั้ง” S11
3	ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	- กิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์ ที่ครูจัดขึ้น	- “การเรียนออนไลน์ที่ผ่านมา ไม่ค่อยรู้เรื่อง เพราะไม่ได้ทำอะไรเลย” S02 - “รู้สึกตัวเองขาดทักษะทางวิทยาศาสตร์ เพราะเคยแต่ดูผ่านวิดีโอ หรือสาธิตเท่านั้น พอเข้ามาเรียนตามปกติ เราต้องมาเริ่มใหม่ ทำให้การเรียนช้าลง” S13 - “ตอนเรียนออนไลน์ไม่ค่อยมีกิจกรรมที่หลากหลาย และน่าสนใจครับ ช่วงแรกก็สนุกดี แต่พอนานๆ ไปเริ่มไม่มีสมมติที่จะจัดจ้อแล้ว” S05

No	ประเด็น (Category)	รหัส (Code)	ตัวอย่างประโยค (Statement)
4	แนวทางในการ ออกแบบการจัดการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของ นักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู	- การจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมทักษะวิทยาศาสตร์ - การจัดการเรียนรู้ ที่ทำให้ ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ จริง	- “นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการทดลอง นักเรียนได้ลงมือทำจริงด้วยตัวเอง” S16 - “ต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีการ พูดคุยกันเยอะๆ เพราะนักเรียนไม่ค่อยกล้า แสดงออก โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ต้องมีการ สื่อสาร หรืออธิบาย ลักษณะของ กิจกรรมต้องส่งเสริมให้เกิดทักษะ” S13 - “ต้องจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญ จริงๆ ถึงจะกระตุ้นความสนใจ อยาก เรียนรู้มากขึ้น” S11

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้
วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครู ช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการสัมภาษณ์นักศึกษา จำนวน 15 คน ใน 4 ประเด็น ผู้วิจัยได้
ข้อค้นพบของประเด็นที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อมช่วงหลังการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 นั้นมี 2
ปัจจัยหลักที่นักศึกษาได้กล่าวถึงผลกระทบในการเรียนรู้ในเรื่องของสภาพแวดล้อม หลังช่วงการแพร่ระบาด
ของเชื้อโควิด – 19 นั่นคือ บรรยากาศการเรียนรู้ภายในห้องเรียน และภายในห้องเรียน โดยมีนักศึกษา
ส่วนมากได้กล่าวถึงขณะเรียนรู้ในห้องเรียน ดังตัวอย่างการตอบการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ตอนเรียนอยู่ บางทีก็รู้สึกเครียด กลัวอาจารย์เรียกถามค่ะ”

S01 : วันที่ 11 สิงหาคม 2565

“เวลาเข้ามาในห้องเรียนช่วงแรก หลังไม่ได้เข้าเรียน 1 ปีการศึกษาต่างๆ หนูรู้สึกเกร็ง ทำ
อะไรไม่ถูก”

S09 : วันที่ 12 สิงหาคม 2565

“เวลามาในห้องเรียนรู้สึกกดดันมากกว่าตอนเรียนออนไลน์ เพราะเราเจอหน้ากันจริงๆ”

S14 : วันที่ 12 สิงหาคม 2565

“ความเครียด” หรือ “ความกดดัน” เป็นคำตอบที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าเป็นปัจจัยในภายในการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ส่งผลถึงบรรยากาศการเรียนรู้มากที่สุด และรองลงมานักศึกษามักจะกล่าวถึง การไม่กล้าแสดงออกในการตอบ หรือตั้งคำถามขึ้นในห้องเรียนตามลำดับ ทั้งนี้ยังมีบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีนักเรียนบางส่วนได้กล่าวถึงอีกด้วย เช่น

“ตอนมีงานกลุ่มให้ทำนอกเวลา พวกหนูไม่รู้จะแบ่งหน้าที่อย่างไร เพราะไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กันมาก่อน”

S04 : วันที่ 11 สิงหาคม 2565

“ที่ผ่านมามีปัญหามาก เลยกทำให้เวลาว่างนอกเวลา จะแบ่งเวลาไม่ได้ ติดมือถือ”

S12 : วันที่ 12 สิงหาคม 2565

ประเด็นที่ 2 : ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา นักศึกษากับนักศึกษา และนักศึกษากับผู้สอน จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าในช่วงการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด – 19 ส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ในระบบต่างๆ (Google meet, Zoom หรือ Microsoft team) นักศึกษาจึงมีปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์ ดังตัวอย่างคำตอบในบทสัมภาษณ์ของนักศึกษา ดังนี้

“หนูว่าหนูจะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารค่ะ เหมือนเวลาเรียนออนไลน์ หนูจะไม่ต้องสื่อสารกับใครมาก พอมาเป็นเรียนในห้องปกติ เลยกทำให้ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น หรือพูดเยอะเท่าไรร์ กลัวผิด”

S02 : วันที่ 11 สิงหาคม 2565

“เรื่องการทำงานกับเพื่อน บางที่เราติดการเรียนออนไลน์มา เลยกทำให้เราไม่ค่อยพูดกัน ต่างคนต่างหาข้อมูล แบ่งงานเป็นท่อนๆ พอเอามารวมกันมันมีปัญหาตรงการเรียบเรียง เพราะระหว่างทำงานเราไม่ค่อยกันเท่าไรร์ หรือบางทีจะมีเพื่อนบางคนในช่วงเรียนออนไลน์ไม่ค่อยมีบทบาท พอกลับมาเรียนปกติ เลยกทำให้เราทำงานกันไม่ได้”

S11 : วันที่ 12 สิงหาคม 2565

จากคำตอบนักศึกษานำมาจากการเรียนออนไลน์มา ที่มีกิจกรรมเดี่ยวเป็นหลัก จึงทำให้ขาดการสื่อสารกับผู้อื่น ทั้งนักศึกษาด้วยกัน หรือกับอาจารย์ผู้สอนเอง ซึ่งการขาดปฏิสัมพันธ์นี้ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการทำงานกลุ่มตามมาอีกด้วย

ประเด็นที่ 3 : ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นอีก 1 เรื่องที่นักศึกษาได้กล่าวถึงการส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาเอง จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า กิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมาในช่องเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด - 19 นั้น ส่งผลให้นักศึกษาไม่เกิดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ในด้านทักษะกระบวนการเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงทักษะการคิดขั้นสูงอีกด้วย ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การเรียนออนไลน์ที่ผ่านมา ไม่ค่อยรู้เรื่อง เพราะไม่ได้ทำอะไรเลย”

S02 : วันที่ 11 สิงหาคม 2565

“รู้สึกว่าคุณเองขาดทักษะทางวิทยาศาสตร์ เพราะเคยแต่ดูผ่านวิดีโอ หรือสาธิตเท่านั้น พอเข้ามาเรียนตามปกติ เราต้องมาเริ่มใหม่ ทำให้การเรียนช้าลง”

S13: วันที่ 12 สิงหาคม 2565

“ตอนเรียนออนไลน์ไม่ค่อยมีกิจกรรมที่หลากหลาย และน่าสนใจครับ ช่วงแรกก็สนุกดี แต่พอนานๆ ไปเริ่มไม่มีสมาธิที่จะจดจ่อแล้ว”

S05 : วันที่ 11 สิงหาคม 2565

ประเด็นที่ 4 แนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวทางดังกล่าวจากการสัมภาษณ์นักศึกษา ได้ว่าการจัดการเรียนรู้ช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด - 19 นั้น จำเป็นต้องเน้นกิจกรรม 3 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 : เน้นการทำงานเป็นทีม

กิจกรรมที่ 2 : เน้นการใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวันใกล้ตัวเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 3 : เน้นการมีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรม

ทั้ง 3 กิจกรรมนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์ของนักศึกษา ที่ให้ความเห็นเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้หลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด - 19 ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์นักศึกษา S07

ผู้วิจัย : พอเราเรียนออนไลน์มาแล้ว เราคิดว่าพอมารเรียนตามปกติ กิจกรรมในชั้นเรียนควรเป็นอย่างไรคะ?

นักศึกษา S07 : คิดว่าถ้าให้ทำกิจกรรมที่ได้พูด หรือแสดงออกเยอะๆ จะดีมากคะ

ผู้วิจัย : เพราะอะไรถึงคิดแบบนั้น

นักศึกษา S07 : เพราะว่าตอนเรียนออนไลน์ น้ำลายบูดมากค่ะ ไม่ได้คุยกับใครเลย เลยคิดว่าตัวเองพูดไม่เก่ง ไม่กล้าถาม ตอบอะไรแบบนี้ มันเขิน

ผู้วิจัย : อ้อ ถ้าอย่างนั้น เราเลยคิดว่ากิจกรรมควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงออกบ้าง ใช่มั้ยคะ?

นักศึกษา S07 : ใช่ค่ะ จะได้กล้าถาม ตอบอาจารย์มากขึ้น

บทสัมภาษณ์ของนักศึกษา 07 แสดงให้เห็นว่า การเรียนออนไลน์นานเกินไป ทำให้นักศึกษาไม่กล้าแสดงออก หรือตั้งคำถามในชั้นเรียนปกติ และควรเน้นกิจกรรมที่มีการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนักศึกษา S13

ผู้วิจัย : กิจกรรมที่เราคิดว่าควรจะเป็น ในช่วงการเรียนรู้ หลังการแพร่ระบาดของโควิด – 19 นี้ ต้องเป็นแบบไหนถึงจะช่วยเราได้มากที่สุดคะ?

นักศึกษา S13 : ที่เรียนออนไลน์มาหนูคิดว่าหนูขาดทักษะการทดลองไปเยอะเลยคะ กิจกรรมหลังจากนี้หนูอยากให้มีการได้ลงมือทำอะไรสักอย่างในห้องเรียน

ผู้วิจัย : เพราะอะไรคะ ?

นักศึกษา S13 : เพราะหนูว่าถ้าเรียนครุวิทยาาสตร์ แล้วขาดทักษะพวกนี้ไป มันจะทำให้เราเป็นครูที่ไม่โอเค

หากพิจารณาบทสัมภาษณ์ S13 จะพบว่าในความคิดเห็นของนักศึกษา การเป็นครุวิทยาาสตร์นั้น จำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐาน ก็คือ ทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งในช่วงที่เรียนออนไลน์ 1 ปี การศึกษา ทำให้นักศึกษาขาดโอกาสตรงนี้ไป โดยที่กิจกรรมที่จำเป็นต้องจัดขึ้นหลังจากนี้ จะต้องเน้นทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีนักศึกษา S06 ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่น่าสนใจอีกกิจกรรมก็คือ เน้นการมีเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรม ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของนักศึกษา S06

ผู้วิจัย : นักศึกษาคิดว่าเราได้อะไรจากการเรียนแบบออนไลน์ที่ผ่านมาบ้าง

นักศึกษา S06 : จริงๆ ถ้ามองดีๆ จะเห็นว่าตอนที่เรียนออนไลน์เราก็ได้เรียนรู้เทคโนโลยีที่ไม่เคยรู้จัก เยอะแยะเลยคะ

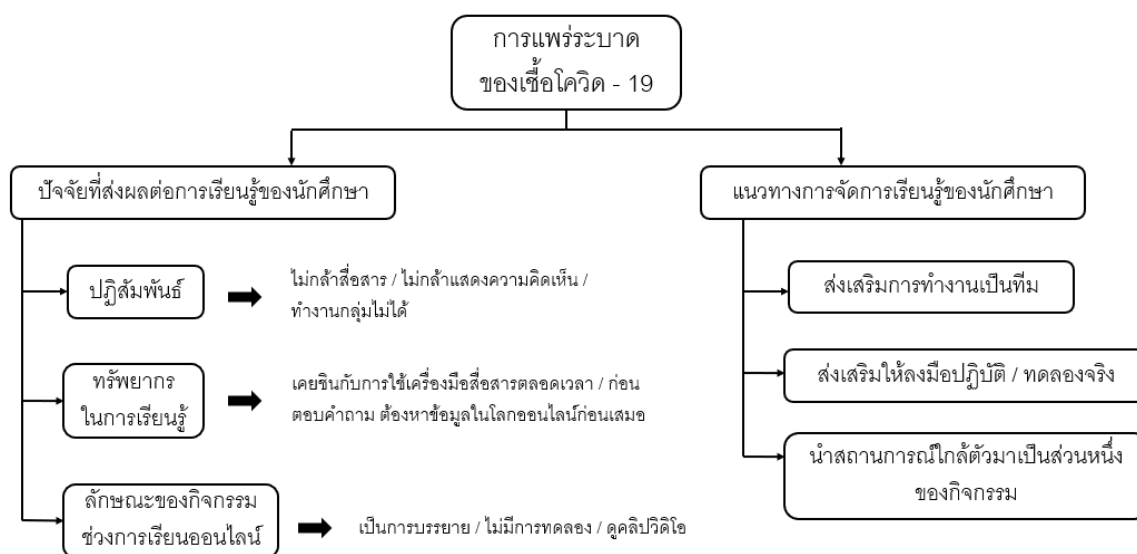
ผู้วิจัย : แล้วนักศึกษาคิดว่ามันเป็นข้อดี หรือข้อเสีย อย่งไรบ้างคะ ลองอธิบายหน่อย

นักศึกษา S06 : ถ้าเรื่องนี้หนูคิดว่าเป็นข้อดีคะ เพราะเราได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ ค่ะ และมีประโยชน์ในการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันด้วย

ผู้วิจัย : แล้วข้อเสีย หรือข้อจำกัดมีใ้หลายคะ?

นักศึกษา S06 : มีแน่นอนค่ะ เพราะบางที่เราใช้งานมันผิดประเภท บางคนก็ไม่ว่างเวลาในการเล่นมือถืออะไรแบบนี้

ทั้งนี้จากบทสัมภาษณ์ทำให้เข้าใจได้ว่าในช่วงการเรียนแบบออนไลน์ มีการใช้เครื่องมือสื่อสารกันมาก ในทุกช่วงของการเรียนรู้ ดังนั้นนักศึกษาจึงให้ข้อคิดเห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชั้นเรียนปกติ จะเป็นผลดีจากการเรียนออนไลน์ที่ผ่านมาอีกด้วย

ภาพประกอบ 2 แสดงประเด็นที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

จากผลการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด - 19 นั้น ส่งผลกระทบต่อ การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมากในหลากหลายประเด็นดังรายงานข้างต้น (ภาพประกอบ 2) เมื่อเกิดผลกระทบแล้วนั้น จึงควรมีแนวทาง หรือทางออกในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักศึกษา ให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นต่อไป ดังประเด็นสุดท้ายที่ผู้วิจัยรายงานถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ควรเน้นให้เกิดขึ้นในห้องเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษา

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด - 19 คือผลกระทบที่ต่อเนื่องมาจากช่วงการเรียนแบบออนไลน์ ที่มีการระบาดของเชื้อโควิด - 19 เป็นปัจจัยหลัก เนื่องจากการเรียนรู้แบบออนไลน์ส่งผลให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางเดียว จึงทำให้ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 นั้น นักศึกษาไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือตั้งคำถามในชั้นเรียน รวมถึงขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียนอีกด้วย และอีกปัจจัยที่สำคัญอีก 1 อย่าง คือ อิทธิพลของเทคโนโลยี หรือ

เครื่องมือสื่อสารแบบไร้สาย โขเชียยลมีเดีย กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในช่วงเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ดังงานวิจัยของ สิริวิรัตน์ ช่อฉาย (2564) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารมากขึ้นช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 เพื่อการเว้นระยะห่างทางสังคม จึงทำให้ใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการซื้อสินค้า บริการทางออนไลน์ รวมถึงใช้ในด้านการศึกษามากขึ้น จนมาถึงในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุที่นักศึกษาได้ให้ข้อมูลว่ามีการติดการดูมือถือบ่อยครั้งมาก ระหว่างเรียนในชั้นเรียน จัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของการเรียนรู้

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ทั้งระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง หรือนักศึกษากับผู้สอนให้มากที่สุด (วิโรจน์ หมั่นเทพ, 2566) การเป็นครุวิทยาสาสตร์นั้น จำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐาน ก็คือ ทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งในช่วงที่เรียนออนไลน์ 1-2 ปีการศึกษา ทำให้นักศึกษาขาดโอกาสตรงนี้ไป โดยที่กิจกรรมที่จำเป็นต้องจัดขึ้นหลังจากนี้ จะต้องเน้นทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้เรียน คือ เน้นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ เพราะในช่วงการเรียนแบบออนไลน์ มีการใช้เครื่องมือสื่อสารกันมาก ดังนั้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชั้นเรียนปกติ (สุภัค พักเงิน และสิรินภา กิจเกื้อกูล, 2564) จะเป็นผลดีจากการเรียนออนไลน์ที่ผ่านมาอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยบางงานที่ค้นพบทั้งประเด็นที่คล้ายกันกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยพบว่าปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน แรงจูงใจของนักเรียน โครงสร้างหลักสูตร ความรู้ของผู้สอน และการอำนวยความสะดวก (สภาพแวดล้อม) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการเรียนรู้การรับรู้ของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน (Hasnan, 2020) ในช่วงที่มีการเรียนออนไลน์ แต่ยังมีอีกว่ามีผู้เรียนบางส่วนที่มีความพึงพอใจกับการเรียนแบบออนไลน์ และมีบางส่วนที่คิดว่าการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ตัวต่อตัวดีกว่า จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้ค้นพบในรายงานฉบับนี้ โดย Hasnan B. (2020) ได้พบว่าการโต้ตอบเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบออฟไลน์ และออนไลน์ ปฏิสัมพันธ์อาจอยู่ในรูปแบบของผู้สอนต่อผู้เรียน และผู้เรียนต่อผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการถ่ายทอดความรู้ และผลตอบรับที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้ เนื่องจากการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์อาจไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับการสื่อสารแบบเดิมๆ และการไม่มีอารมณ์ ภาษากาย และการแสดงออกทางสีหน้าเป็นสิ่งสำคัญในชั้นเรียนออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. ส่วนใหญ่ผู้สอนรู้ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

2. ผู้สอนควรปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงลึก เรื่องพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย หลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

2. ควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย หลังการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

กนกวรรณ สุภารานู. (2563). *ทักษะครูกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ยุคใหม่*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/372>

ณิชา พิทยาพงศกร. (2563). *นิวนอร์มอลของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education/>

สิริรัตน์ ช่อฉาย. (2564). *ศึกษาพฤติกรรมชีวิตวิถีใหม่ของนักเรียนในช่วงสถานการณ์ COVID-19*.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วาไพพรรณี (ออนไลน์), 2(1). 1-14.

พัชราภรณ์ ดวงขึ้น. (2563). *การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19*. วารสารศิลปการ จัดการ, 4(3). 783-795.

ภูษิมา ภิญญโณสินวัฒน์. (2563). *จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์ โควิด-19: จากบทเรียน ต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/>

- วิโรจน์ หมื่นเทพ. (2566). ทิศทางการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ภายใต้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(3), 125-136.
- สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ และอรุณ ชาญชัยเชาววิวัฒน์. (2565). ปัญหาและความท้าทายในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ให้ประสบความสำเร็จ. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 5(1), 172-180.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2561). งานวิจัยเชิงคุณภาพ: กระบวนทัศน์ที่แตกต่างและมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1). 272-283.
- สุภัค พักเงิน และสิรินภา กิจเกื้อกูล. (2564). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบออนไลน์ในสถานการณ์โควิด-19: กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง ในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 15(3). 223-235.
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุคNEW NORMAL COVID-19. วารสารรัฐศาสตร์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 15(40). 33-42.
- Allison J. G., Emily D. S., & Dawn W.. (2021). *Teaching Novice Science Teachers Online: Considerations for Practice-Based Pedagogy*. LEARNING Landscape. 14(1). 111-123.
- Hasnan B. (2020). *Determinants of Students' Perceived Learning Outcome and Satisfaction in Online Learning during the Pandemic of COVID19*. Journal of Education and e-Learning Research, 7(3), 285-292.
- Piriyakorn K. & Sudaporn S. (2022). *Empirical analysis of factors influencing student satisfaction with online learning systems during the COVID-19 pandemic in Thailand*. Journal of Science and Science Education, 5(1), 1-8.

กิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์
กับทักษะสมองอีเอฟกลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น
CLASSICAL DANCE ACTIVITIES BASED ON CREATIVE MOVEMENT APPROACH
AND EXECUTIVE FUNCTIONS OF EARLY PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Received: May 2, 2024

Revised: July 15, 2024

Accepted: July 23, 2024

ศรัณยา หนูใหญ่ศิริ^{1*} ชาริณี ตรีวรวิญญู²

Saranya Hnuyaisiri^{1*} Charinee Triwaranyu²

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1,2} Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

* Corresponding author, E-mail: 6380163927@student.chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 19 คนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดทักษะสมองอีเอฟกลุ่มทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบวิลคอกชัน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการคัดเลือกข้อมูลที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของทักษะสมองอีเอฟของนักเรียนในแต่ละทักษะจากบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน

ผลวิจัยปรากฏว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีทักษะสมองอีเอฟกลุ่มทักษะกำกับตนเองสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามทักษะ ซึ่งได้แก่ ทักษะการจดจ่อใส่ใจ ทักษะการควบคุมอารมณ์ และทักษะการติดตามประเมินตนเองพบว่า ทุกทักษะมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงโดยจำแนกตามระดับคุณภาพของการแปลผลค่าคะแนน พบว่า ในภาพรวมนักเรียนทุกคนมีการเปลี่ยนแปลงทุกทักษะไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างน้อย 1 ระดับ

คำสำคัญ: กิจกรรมนาฏศิลป์, การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์, ทักษะกำกับตนเอง

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) develop a package of classical dance activities based on the creative movement approach aimed at enhancing executive function skills, specifically self-regulation, in early primary school students, and 2) study the effects of using this activity package. The sample consisted of 19 2nd grade students who studied at schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1 in the second semester of the 2023 academic year. Participants were selected through purposive sampling. The data collection tools were using a measure of self-regulation skills in classical dance activities. The data were analyzed using mean, standard deviation, and the Wilcoxon signed-rank test.

Students had a higher mean post-test score on self-regulation skills of executive functions than pre-test at the .05 level of significance. When analyzed by individual components of self-regulation skills of executive functions, it was found that all components showed a significant increase in mean scores at the .05 level. According to the quality level of score interpretation, it was found that every student showed improvement in all targeted skills, including Focused Attention, Emotional Control, and Self-Monitoring, by at least one quality level.

Keywords: Classical dance activities, Creative movement, Self-regulation skills

บทนำ

ทักษะสมองอีเอฟ คือ กระบวนการทำงานของสมองระดับสูง ที่ประมวลประสบการณ์ในอดีต และสถานการณ์ในปัจจุบัน มาประเมิน วิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน เริ่มลงมือทำ ตรวจสอบตนเอง และแก้ไขปัญหา ตลอดจนควบคุมอารมณ์ บริหารเวลา จัดความสำคัญ กำกับตนเอง และมุ่งมั่นทำ จนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ (Goal directed behaviors) (ปนัดดา ธนเศรษฐกร, 2555) มนุษย์ทุกคนไม่ได้เกิดมาพร้อมกับทักษะสมองอีเอฟในทันที แต่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับศักยภาพที่จะพัฒนาทักษะเหล่านี้ ซึ่งขึ้นอยู่กับการฝึกฝนประสบการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ช่วงทารกจนถึงวัยเด็กและต่อไปยังวัยรุ่น จากการศึกษา มีงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ว่าทักษะสมองอีเอฟเริ่มพัฒนาขึ้นในเวลาที่ไม่นานหลังการปฏิสนธิ ในช่วงปฐมวัย เป็นช่วงที่มีอัตราการเติบโตของทักษะสมองอีเอฟที่สูงมาก ซึ่งยังมีอัตราการพัฒนาต่อเนื่องไปจนถึงวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สมองส่วนหน้าจะพัฒนาเต็มที่ การที่เด็กไม่ได้รับการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟในช่วงวัยที่เหมาะสมนั้นจะทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับด้านพฤติกรรม เช่น แม้ว่าเด็กจะมีจุดมุ่งหมาย แต่หากไม่สามารถวางแผน ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรม ไม่สามารถประเมินตัวเองได้ ก็อาจจะนำไปสู่การกระทำที่ไม่เหมาะสมได้ และไม่รู้ว่าจะจัดการกับผลที่ตามมาอย่างไร (Zelazo, Blair & Willoughby, 2016) ซึ่งการที่เด็กมีปัญหาทางพฤติกรรมในระยะยาวจะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ

ในการเรียน การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งมีโอกาสเกิดปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา และเมื่อใดก็ตามที่เด็กไม่ได้รับการปลูกฝังทักษะสมองอีเอฟที่ดีพอก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตนเอง มีปัญหาพฤติกรรมและขาดทักษะในการบริหารจัดการชีวิต

ทักษะสมองอีเอฟ จัดเป็น 3 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะพื้นฐาน กลุ่มทักษะกำกับตนเอง และกลุ่มทักษะปฏิบัติ ทักษะสมองอีเอฟ *กลุ่มทักษะกำกับตนเอง* เป็นทักษะที่ทำให้เด็กสามารถควบคุมกำกับ พฤติกรรม การกระทำ ความคิด อารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้สามารถทำงานต่าง ๆ ได้อย่างสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ กลุ่มทักษะกำกับตนเองนี้ ประกอบไปด้วย ทักษะ 3 ทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (2) ทักษะการควบคุมอารมณ์ และ (3) ทักษะการติดตามประเมินตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการเจริญเติบโต การเรียนรู้ และการใช้ชีวิตของเด็ก อย่างไรก็ตามจากการศึกษาปัญหาของเด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้น พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการจดจ่อใส่ใจ การแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม รวมไปถึงการขาดการติดตามประเมินตนเอง ส่วนหนึ่งด้วย ปัจจุบันผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในช่วงปฐมวัยหรือประถมศึกษา มักใช้สมาร์ทโฟนเป็น ของเล่นเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของเด็กไม่ให้รบกวนผู้ปกครอง เมื่อเด็กอยู่กับสมาร์ทโฟนเป็นเวลานาน ๆ ทำให้เกิดผลเสียที่ตามมามากมาย เช่น เด็กมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดสมาธิจดจ่อใส่ใจ ปัญหาการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ฉุนเฉียว หุนหันพลันแล่น ขาดความอดทน ไม่รู้จัก รอคอย และยังมีแนวโน้มที่จะเกิดอาการของโรคสมาธิสั้นเทียม (Pseudo-ADHD) (วรชาติ เดชพุทธรวิจน์ และคณะ, 2563) อีกทั้งยังมีผลกระทบไปยังร่างกายของเด็กที่จะไม่แข็งแรง เคลื่อนไหวไม่คล่องแคล่ว เหนื่อยง่าย เพราะนั่งนิ่ง ๆ เป็นเวลานาน ขาดการเคลื่อนไหวออกกำลังกายตามที่ควรจะเป็น (แพง ชินพงศ์, 2562) นอกจากนี้ Amanda Morin (ม.ป.ป.) กล่าวว่า เด็กมีทักษะการประเมินติดตามตนเองที่อ่อนแอ ทำให้ไม่รู้จักข้อผิดพลาดเมื่อต้องตรวจทานการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจากข้อมูลเหล่านี้สะท้อนว่า เด็กจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ด้วยเด็กในช่วงวัยประถมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญกับการเรียนรู้ของมนุษย์ เด็กวัยนี้มีพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ รูปแบบการเรียนรู้ของเด็กนั้นจะเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การค้นคว้า สำรวจ การอ่าน การหาเหตุผล การแก้ปัญหา การได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการสื่อสาร และการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน ๆ แต่ในขณะเดียวกันรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมักเป็นไปในลักษณะของการเรียนที่เป็นทางการ (ยศวีร์ สายฟ้า, 2554) ซึ่งพัฒนาการของเด็กประถมศึกษาตอนต้นนั้นจะเป็นวัยที่ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบทำท่ายความสามารถในการใช้ร่างกายของตนเอง สนุกกับการใช้ร่างกายเป็นจังหวะ ชอบการเต้น ชอบการเคลื่อนไหว ชอบเล่นกีฬา ชอบทดลองใช้ทักษะใหม่ ๆ อยากใช้ร่างกายเพื่อที่จะได้ทดสอบประสิทธิภาพของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จึงควรหากิจกรรมที่ได้ใช้ความสามารถทางด้านร่างกายได้อย่างเต็มที่ การเคลื่อนไหวร่างกายจะช่วยพัฒนาทักษะในการฟัง และการดู

ฝึกทักษะการประสานงานของร่างกาย สมอง และจิตใจเพื่อให้ทำงานกันได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ฝึกสมาธิ เพื่อให้รู้จักควบคุมร่างกาย อารมณ์ และยังช่วยฝึกทักษะด้านความจำ (สมพร พูราจ, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับ Lytwyn (2014) ที่กล่าวว่า การฝึกการเคลื่อนไหวช่วยพัฒนาทักษะทางร่างกายในหลายด้านซึ่งเป็นทักษะที่ทุกคนต้องการในชีวิตประจำวัน เช่น สมาธิ การควบคุมตนเอง การสื่อสาร (ด้วยวาจาและอวัจนภาษา) สิ่งเหล่านี้จะพัฒนาขึ้นเมื่อจิตใจมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมายซึ่งจะสามารถแสดงความคิดหรือความรู้สึกได้

ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายมีความสอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก และมีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้ส่งเสริมทักษะสมองอีเอฟของเด็กประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้วิจัยให้ความสนใจกับกิจกรรมนาฏศิลป์ด้วยเล็งเห็นว่าการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง จะเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้ใหญ่หรือครูเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะนี้จะต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ มีการปฏิบัติซ้ำ ๆ และค่อย ๆ เพิ่มความยากเพื่อท้าทายเด็ก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบันอาร์แอลจี, 2561) ซึ่งตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนที่มีลักษณะดังกล่าว คือ กิจกรรมนาฏศิลป์ การเรียนนาฏศิลป์นั้นถือว่าการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีแบบแผน ซึ่งสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาที่มีผลต่อทักษะสมองอีเอฟของนักเรียนได้ Zimmermann & Mangelsdorf (2020) กล่าวว่า นาฏศิลป์ส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจโดยรวม ส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งนำไปสู่การเข้าใจตนเองมากขึ้น และสามารถช่วยพัฒนาในเรื่องสมาธิ ช่วยเพิ่มความจำ ทักษะในการสื่อสาร การปลูกฝังกฎและมารยาทในชั้นเรียน ฝึกการแก้ปัญหา มองปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ และฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Hannah Maria Hayes, 2017) โดยกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ มีขั้นตอนสำคัญ ซึ่งได้สังเคราะห์จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ที่นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การฝึกหัดเบื้องต้น ขั้นที่ 2 การฝึกปฏิบัติ ขั้นที่ 3 การแสดงผลการปฏิบัติ และขั้นที่ 4 การสรุปและทบทวน

อย่างไรก็ดีการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีความต้องการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระตามความคิดของตนเอง ตามที่นักเรียนสนใจและอยากลองปฏิบัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ที่สามารถนำมาช่วยส่งเสริมทักษะสมองอีเอฟของนักเรียนได้ ซึ่งเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายตามอารมณ์ ความรู้สึกอย่างอิสระ นั่นก็คือการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ Langton (2007) กล่าวว่า รูดอล์ฟ ลาบัน นักทฤษฎีและนักการศึกษาด้านการเต้นที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ในการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ได้เสนอถึงหลักการเคลื่อนไหวร่างกาย 4 ด้าน สำหรับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กในการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ คือ 1) ด้านร่างกาย (The body aspect) 2) ด้านพื้นที่ (The space aspect) 3) ด้านแรงกาย (The effort aspect) และ 4) ด้านความสัมพันธ์ (The relationships aspect)

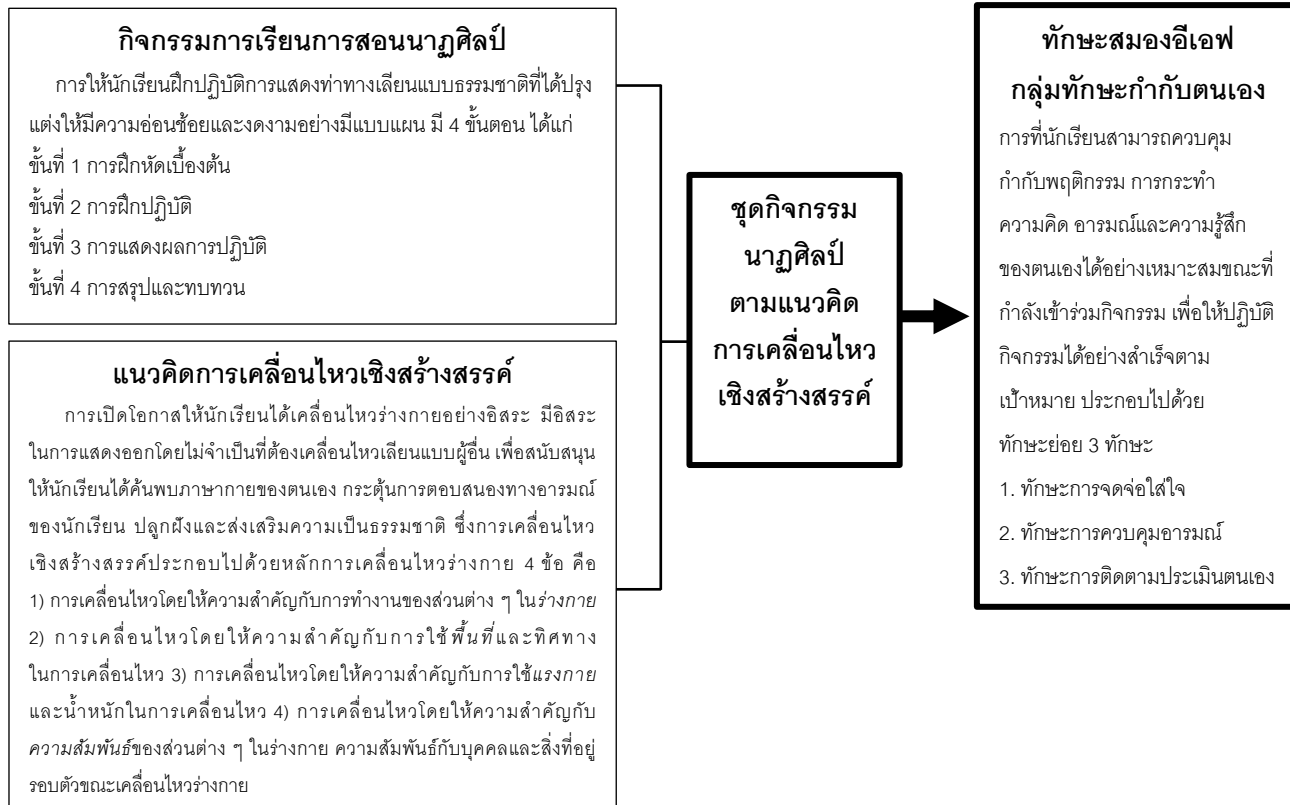
ซึ่งหลักการเคลื่อนไหวทั้ง 4 ด้านนี้จะช่วยให้เด็กเห็นความสมบูรณ์ของการเคลื่อนไหวของมนุษย์ ช่วยให้เด็กสร้างและจัดระเบียบทักษะการเคลื่อนไหวได้ การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมให้เกิดทักษะการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์ ที่ช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่นได้ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหา ความร่วมมือ และทักษะทางสังคมในการยอมรับการแสดงออก ซึ่งกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเต้นรำหรือนาฏศิลป์ การเคลื่อนไหว และดนตรี ดังนั้นการเรียนรู้การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จึงอยู่ในพื้นฐานของการเรียนรู้สำหรับเด็ก เพราะจะช่วยให้ช่วยเด็กนั้นเติบโตแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ที่ดี (Muhamad, Razali & Adnan, 2017) นอกจากนี้การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้การทำงานประสานกันของสมองซีกซ้ายและซีกขวา มีกระบวนการและกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกสมองทำงานอย่างซับซ้อน ในขณะที่ต้องเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยพัฒนาให้เด็กเกิดทักษะทางปัญญาอีกด้วย (Michelle Lee, ม.ป.ป.)

โดยสรุป การเรียนนาฏศิลป์ ถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีแบบแผน ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาทักษะสมองอีเอฟของนักเรียนได้ผ่านการได้รับการฝึกการทำกิจกรรมที่มีการลำดับขั้นตอน ก่อน-หลัง ซึ่งอาจยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีหลักองค์ประกอบที่จะช่วยกระตุ้นทักษะด้านการจดจ่อใส่ใจ ด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านการติดตามประเมินตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้มาใช้ร่วมด้วยดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า หากผู้วิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์แล้ว กิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นหรือไม่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ครูและผู้สนใจที่จะได้มีอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ดังนี้
 - 2.1 เปรียบเทียบทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ระหว่างก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์
 - 2.2 เปรียบเทียบทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ในแต่ละทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการจดจ่อใส่ใจ 2) ทักษะการควบคุมอารมณ์ และ 3) ทักษะการติดตามประเมินตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะสมองอีเอฟในภาพรวมและในแต่ละทักษะหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาชุดกิจกรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่บ่งชี้ถึงลักษณะของการขาดทักษะสมองอีเอฟ ศึกษาเกี่ยวกับทักษะสมองอีเอฟ กำหนดนิยามและองค์ประกอบของทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง และดำเนินการพัฒนาชุดกิจกรรมฯ ดังนี้

1.1 การออกแบบและสร้างชุดกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ของทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนร่วมกับการพิจารณาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางรายวิชานาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แล้วนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม

1.1.2 การคัดเลือกเนื้อหา ผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรม จากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางรายวิชานาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวนทั้งสิ้น 21 ตัวชี้วัด และนำมาสังเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มตามเนื้อหาที่มีความใกล้เคียงได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ศ1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ตามธรรมชาติ 2) ศ2 การเคลื่อนไหวอิสระเพื่อสื่อความหมายและอารมณ์ 3) ศ3 การเคลื่อนไหวอย่างมีแบบแผนในรูปแบบเดียว 4) ศ4 การเคลื่อนไหวอย่างมีแบบแผน ในรูปแบบคู่และแบบกลุ่ม และ 5) ศ5 การมีมารยาทในการรับชม การชื่นชมคุณค่าของนาฏศิลป์ และการมีส่วนร่วมในการแสดง

1.1.3 การออกแบบชุดกิจกรรมโดยได้ออกแบบและลำดับกิจกรรมตามลักษณะการเคลื่อนไหวจากการเคลื่อนไหวเพียงบางส่วนของร่างกาย หรือที่มีความซับซ้อนน้อย ไปสู่กิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายในหลายส่วน ทั้งหมด หรือซับซ้อนขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนของกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น โดยการนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ และแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมองอีเอฟที่ ซึ่งขั้นตอนของการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมกายให้พร้อม ขั้นที่ 2 ชักซ้อมเคลื่อนไหว ขั้นที่ 3 ได้ลงมือปฏิบัติ และขั้นที่ 4 สะท้อนคิดเพื่อพัฒนา

1.1.4 การกำหนดแนวทางการประเมิน ผู้วิจัยได้กำหนดให้การประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การประเมินผลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การประเมินผลสรุป (Summative assessment) 2) การประเมินระหว่างการทำกิจกรรม (Formative assessment) โดยมีการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองทั้ง 3 ทักษะที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรม

1.2 การตรวจสอบคุณภาพของชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

1.2.1 การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน ด้านพัฒนาการเด็กและการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ด้านประถมศึกษาและปฐมวัย จำนวน 2 ท่าน ด้านการสอนนาฏศิลป์ระดับประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน และด้านการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ จำนวน 1 ท่าน ประเมินคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับชุดกิจกรรมจากการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ หลักการ แนวคิด และทฤษฎี โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ตอนที่ 1 ภาพรวมของชุดกิจกรรม และ ตอนที่ 2 การประเมินแต่ละกิจกรรมในชุดกิจกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยคำนวณและวิเคราะห์ผลโดยการพิจารณาจากความตรงตามเนื้อหาสาระ หลักการ แนวคิด และทฤษฎี แล้วปรากฏว่า ชุดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 – 1.0 ($IOC \geq 0.5$) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพ ถือว่าชุดกิจกรรมนี้ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.2 การทดลองเบื้องต้น (Try out) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้ชุดกิจกรรมโดยคัดเลือกกิจกรรม จำนวน 2 กิจกรรม ไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนเดียวกันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน ปรากฏว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของกิจกรรมได้ ซึ่งทำให้สรุปในเบื้องต้นได้ว่าชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับนักเรียนและมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้จริง

1.2.3 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการทดลองเบื้องต้น และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการปรับปรุงชุดกิจกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยครั้งนี้: ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยพิจารณาคัดเลือกนักเรียนจำนวน 19 คน ซึ่งศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 และได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง โดยผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล : ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง คือ แบบวัดทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลที่เกิดขึ้นขณะเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งสะท้อนถึงการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ทั้ง 3 ทักษะ โดยเป็น

การประเมินแบบแยกส่วนในแต่ละทักษะ (Analytic Rubric) มีการกำหนดระดับคุณภาพของเกณฑ์การประเมินเป็น 3 ระดับ คือ ดี (3) พอใช้ (2) และ ควรปรับปรุง (1) เพื่อใช้วัดทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองทั้งก่อนและหลังทำการทดลอง ลักษณะของแบบวัดแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนและผู้ประเมิน ส่วนที่ 2 คำชี้แจงในการตอบแบบประเมิน และส่วนที่ 3 ข้อความบ่งชี้พฤติกรรมที่มีจำนวน 45 ข้อ เป็นข้อความเชิงนิมิต (Positive) ทั้งหมด และมีพื้นที่สำหรับบันทึกข้อมูลพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของผู้เรียนเพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียน

ตาราง 1 ตัวอย่างแบบวัดทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์

ทักษะการจดจ่อใส่ใจ Focus Attention (EF1)	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ *			แบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน
		3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)	
มุ่งใจจดจ่อ (EF1.1)	1.นักเรียนจดจ่อไปที่ร่างกายของตนเอง เพื่อให้การเคลื่อนไหวเป็นธรรมชาติ (EF1.1-ค1)				พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความสามารถในการมุ่งใจจดจ่อขณะเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์
	2.นักเรียนจดจ่อกับการเคลื่อนไหวอิสระของตนเองเพื่อไม่ให้ไปรบกวนการเคลื่อนไหวของเพื่อน (EF1.1-ค2)				
	3.นักเรียนจดจ่อกับการปฏิบัติตามกฎศิลปะของตนเองให้มีความถูกต้องตามรูปแบบและขั้นตอนในการปฏิบัติ (EF1.1-ค3)				
	4.นักเรียนจดจ่อในการปฏิบัติกิจกรรมกับคู่กลุ่มของตนเอง โดยไม่ออกนอกสนใจเรื่องภายนอก (EF1.1-ค4)				
	5.นักเรียนมีใจจดจ่อในการฟังครูอธิบายขั้นตอนและการปฏิบัติตามขั้นตอนการแสดง และร่วมแสดง (EF1.1-ค5)				

*มีคำอธิบายระดับคุณภาพที่สะท้อนถึงพฤติกรรมผู้เรียนโดยละเอียด

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน พัฒนาการเด็ก ประถมศึกษาและปฐมวัย และการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 2 ท่าน และด้านการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index-Of Consistency : IOC) และการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย รวมไปถึงความถูกต้องของภาษา ซึ่งพิจารณาจากรายการประเมินพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับทักษะที่ต้องการประเมิน จำนวน 45 รายการ ปรากฏว่า แบบวัดทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.0 ($IOC \geq 0.5$) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ แสดงให้เห็นว่า แบบวัดทักษะกำกับตนเองผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3.2 ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนเดียวกันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้วิจัยใช้ในการจัดกิจกรรมเบื้องต้น และทดลองใช้แบบวัดในขณะจัดกิจกรรมเบื้องต้นนี้ โดยมีผู้ประเมินทั้งหมด 3 คน ซึ่งเป็นผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับประถมศึกษาตอนต้นมากกว่า 5 ปี จากนั้นนำผลการประเมินที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงระหว่างผู้สังเกต (Interrater Reliability) โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Intraclass Correlation Coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ .869 สรุปได้ว่ามีความเที่ยงสอดคล้องกันในระดับดี นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

2.4.1 ผู้วิจัยประเมินทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะสมองอีเอฟกลุ่มทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

2.4.2 ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง ทั้งหมด 5 กิจกรรมหลัก 10 กิจกรรมย่อย โดยจัดกิจกรรมในช่วงเวลาเรียนรายวิชาศิลปะ (นาฏศิลป์) สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ช่วงเดือนมกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2567 รวม 10 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ร่วมสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.4.3 เมื่อสิ้นสุดการใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นแล้ว ผู้วิจัยประเมินนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมด้วยแบบวัดทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ ซึ่งสำหรับการประเมินทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเป็นการประเมินโดยใช้แบบวัดฉบับเดียวกัน

2.4.4 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยเปรียบเทียบคะแนนทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม โดยคำนวณหาคะแนนเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบวิลคอกซัน (Wilcoxon Sign rank-test)

2.4.5 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกรายละเอียด คำอธิบายเชิงคุณลักษณะ เช่น ข้อความ คำพูด ลักษณะสีหน้า ท่าทาง คำพูด และการกระทำที่มีต่อเพื่อนของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อตรวจสอบข้อมูล เรียบเรียง ตีความข้อมูลที่ได้ นำมาจัดกลุ่มข้อมูลที่มีประเด็นเดียวกันไว้ด้วยกัน เพื่อประเมินความสัมพันธ์ของข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม และสรุปประเด็นที่ได้ เพื่อเปรียบเทียบการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ลักษณะสำคัญของชุดกิจกรรม : ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นนี้ ได้ออกแบบกิจกรรมโดยผสมผสานกับลักษณะและขั้นตอนสำคัญของการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์กับหลักการของการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ 4 ข้อ คือ 1) การเคลื่อนไหวโดยให้ความสำคัญกับการทำงานของส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย (ร่างกาย) 2) การเคลื่อนไหวโดยให้ความสำคัญกับการใช้พื้นที่และทิศทางในการเคลื่อนไหว (พื้นที่) 3) การเคลื่อนไหวโดยให้ความสำคัญกับการใช้แรงและน้ำหนักในการเคลื่อนไหว (แรงกาย) 4) การเคลื่อนไหวโดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย ความสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งที่อยู่รอบตัวขณะเคลื่อนไหวร่างกาย (ความสัมพันธ์)

โดยได้ออกแบบกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ซึ่งมี 10 กิจกรรมย่อย กิจกรรมมีการลำดับกิจกรรมตามลักษณะการเคลื่อนไหว จากการเคลื่อนไหวเพียงบางส่วนของร่างกาย หรือที่มีความซับซ้อนน้อย ไปสู่งิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายในหลายส่วน ทั้งหมด หรือซับซ้อนขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม: ชุดกิจกรรมนี้ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียน (1) มีทักษะในการมุ่งใจจดจ่อและมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่กำลังทำได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถรักษาความสนใจ จดจ่อให้มีสติรู้ตัวอย่างต่อเนื่องขณะทำกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบได้ในระยะเวลาที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและความยากง่ายของกิจกรรมนั้น ๆ โดยไม่มีอาการวอกแวกได้ง่ายต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัว (2) มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถตระหนักว่าตนเองกำลังอยู่ในสภาวะอารมณ์และความรู้สึกอย่างไร สามารถจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยแสดงกิริยาท่าทางที่สอดคล้องกับสภาวะอารมณ์ ควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหา (3) สามารถบอกข้อดีและจุดบกพร่องของตนเองได้ สามารถสังเกต ประเมิน พฤติกรรมหรือการกระทำของตนเองได้ สามารถตรวจสอบความรู้สึก ความคิดหรือการกระทำของตนเองระหว่างทำงานหรือหลังจากทำงานเสร็จ และสามารถบอกแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงงานหรือพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้

3. โครงสร้างของชุดกิจกรรม: ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นนี้ ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลักทั้งหมด 5 กิจกรรม โดยแบ่งเป็น 10 กิจกรรมย่อย ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ นาฏศิลป์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 กิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรมนี้ มีการลำดับกิจกรรมตามความยากง่ายของเนื้อหาและระดับการเคลื่อนไหวร่างกายจากกิจกรรมที่เคลื่อนไหวเพียงเล็กน้อยไปสู่งิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีจุดเน้นที่แตกต่างกันตามลักษณะตามการเคลื่อนไหวและมีจุดประสงค์การเรียนรู้ของกิจกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ของวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมคือเพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น แต่ละกิจกรรมใช้เวลาดำเนินกิจกรรม 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง โดยครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม และอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียนกิจกรรมมีดังนี้

ตาราง 2 กิจกรรมในชุดกิจกรรม

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	ความสอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตร (กลุ่มเนื้อหา)
1. เคลื่อนไหวในป่าแห่งความลับ (การเคลื่อนไหวเลียนแบบธรรมชาติ)	1.1 เลียนแบบให้เหมือนเคลื่อนไหวให้สนุก (การเคลื่อนไหวเลียนแบบธรรมชาติ)	ศ 3.1 ป.1/1 (กลุ่ม ศ1) ศ 3.2 ป.1/2 (กลุ่ม ศ5)
	1.2 นิ่ง ๆ หยุด ๆ รุด ๆ เคลื่อน ๆ (การเคลื่อนไหวขณะอยู่กับที่และเคลื่อนที่)	ศ 3.1 ป.2/1 (กลุ่ม ศ1) ศ 3.2 ป.1/2 (กลุ่ม ศ5)
2. จังหวะบอวกิติ เคลื่อนไหวให้ดี ในหมู่บ้านวัฒนธรรม (การแสดงท่าทางประกอบจังหวะ)	2.1 จังหวะช้าแบบนี้ ทำท่าไหนดีเอ๋ย (การแสดงท่าทางประกอบจังหวะพ็อนเจียว)	ศ 3.1 ป.2/4 (กลุ่ม ศ3) ศ 3.1 ป.2/5 (กลุ่ม ศ5)
	2.2 จังหวะเร็วแบบนี้ ทำท่าไหนดีเอ๋ย (การแสดงท่าทางประกอบจังหวะเซ็งกระดืบข้าว)	ศ 3.1 ป.2/4 (กลุ่ม ศ4) ศ 3.1 ป.2/5 (กลุ่ม ศ5)
3. สื่อความหมาย ในหุบเขาแห่งความเงียบ (การเคลื่อนไหวเพื่อสื่อความหมาย)	3.1 ภาษากาย สื่อความหมายว่า... (การเคลื่อนไหวอิสระเพื่อสื่อความหมายแทนคำพูด)	ศ 3.1 ป.1/2 ศ 3.1 ป.2/3 (กลุ่ม ศ2) ศ 3.1 ป.1/3 (กลุ่ม ศ5)
	3.2 ภาษาท่าแทนความรู้สึก (การเคลื่อนไหวอิสระเพื่อสะท้อนอารมณ์)	ศ 3.1 ป.2/2 (กลุ่ม ศ2) ศ 3.1 ป.1/3 (กลุ่ม ศ5)
	3.3 พูดไม่ได้ให้ภาษากายเล่า (การเคลื่อนไหวรูปแบบต่างๆ ในสถานการณ์สั้นๆ)	ศ 3.1 ป.3/1 (กลุ่ม ศ3, กลุ่ม ศ4) ศ 3.1 ป.3/5 ศ 3.2 ป.3/3 (กลุ่ม ศ5)
4. งดงามตามแบบแผน ในดินแดนแห่งสวรรค์ (การแสดงตามแบบนาฏศิลป์)	4.1 บทเพลงงดงาม แสดงตามเพลง: รู้จักบทเพลง และฝึกซ้อม (การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์)	ศ 3.1 ป.3/2 (กลุ่ม ศ3, กลุ่ม ศ4) ศ 3.1 ป.3/4 (กลุ่ม ศ5)
	4.2 บทเพลงงดงาม แสดงตามเพลง: การแสดง (การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์)	ศ 3.1 ป.3/2 (กลุ่ม ศ4) ศ 3.1 ป.3/3 ศ 3.1 ป.3/4 ศ 3.2 ป.3/1 ศ 3.2 ป.3/2 (กลุ่ม ศ5)
5. ละเล่นไปในเมืองแห่งความสุข (การละเล่น)	เด็กไทยเล่นอะไรกันดี (การละเล่นเด็กไทยและการละเล่นพื้นบ้าน)	ศ 3.2 ป.1/1 (กลุ่ม ศ3) ศ 3.1 ป.1/3 ศ 3.2 ป.1/2 ศ 3.2 ป.2/1 ศ 3.2 ป.2/2 ศ 3.2 ป.2/3 (กลุ่ม ศ5)

โดยทั้ง 10 กิจกรรมจะมีความสอดคล้องกับหลักการของแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ข้อ คือ 1) ร่างกาย 2) แรงกาย 3) พื้นที่ และ 4) ความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะสมองไอเอฟ ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสให้พบกับสถานการณ์ที่หลากหลาย 2) การกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย 3) การทำกิจกรรมที่ใช้ร่างกายอย่างเต็มที่ 4) การวางแผน 5) การลงมือปฏิบัติ 6) การแก้ปัญหา 7) การลงมือปฏิบัติอย่างเป็นลำดับ 8) การใช้ทักษะเฉพาะทาง 9) การมีความมุ่งมั่นอดทน และ 10) การทบทวนตัวเอง

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม: แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมกายให้พร้อม: เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมของร่างกายก่อนการฝึกเคลื่อนไหวร่างกายและการปฏิบัตินาฏศิลป์ โดยให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายในท่าที่ครูกำหนดให้ ซึ่งนักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติการเคลื่อนไหวอย่างเป็นลำดับและใช้ทักษะเฉพาะทางในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์

ขั้นที่ 2 ชักซ้อมเคลื่อนไหว: เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระตามโจทย์ที่นักเรียนได้รับและการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ ที่นักเรียนได้ฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะได้รับการเปิดโอกาสให้ได้พบกับสถานการณ์ที่หลากหลายได้ทำกิจกรรมที่ใช้ร่างกายอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังได้ฝึกการวางแผน ลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหาในการเคลื่อนไหวร่างกาย ไปพร้อมกับฝึกการสังเกตการเคลื่อนไหวร่างกายของตนเองตามหลักการทั้ง 4 ข้อ คือ ร่างกาย พื้นที่ แรงกาย และความสัมพันธ์

ขั้นที่ 3 ได้ลงมือปฏิบัติ: เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้ปฏิบัติการเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่างๆ และการปฏิบัตินาฏศิลป์ด้วยตนเองทั้งในรูปแบบที่ปฏิบัติพร้อมกันทั้งห้องเรียน และปฏิบัติหน้าชั้นเรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ซึ่งจะเป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้ทำตามเป้าหมายของกิจกรรมที่ครูตั้งไว้ให้สำเร็จได้ฝึกการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นลำดับ ได้ใช้ทักษะเฉพาะทางในการปฏิบัตินาฏศิลป์ ฝึกความมุ่งมั่นอดทน และแก้ปัญหาขณะเคลื่อนไหวร่างกาย

ขั้นที่ 4 สะท้อนคิดเพื่อพัฒนา: เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้ทบทวนตัวเอง ร่วมกันสะท้อนคิด และอภิปรายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกายของนักเรียนที่ได้ปฏิบัติไป อีกทั้งเป็นการอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจถึงคุณค่าของนาฏศิลป์และประโยชน์ของการเคลื่อนไหวร่างกายโดยมอบหมายให้นักเรียนได้ไปทบทวนและฝึกปฏิบัติในสิ่งที่เรียนไปด้วยตนเอง

5. แนวทางในการใช้ชุดกิจกรรม : ครูผู้สอนหรือผู้สนใจสามารถนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) ในรายวิชาศิลปะ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรมชุมนุม หรือตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้สอนสามารถนำชุดกิจกรรมไปปรับใช้ โดยสามารถปรับเปลี่ยนท่าทางในขั้นที่ 1 เตรียมกายให้พร้อม ได้ตามความเหมาะสม และสามารถเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนเรื่องราวในภารกิจให้มีความสนุกสนาน เหมาะสมกับช่วงวัยได้ตามความเหมาะสม หรือตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยกับโลกปัจจุบัน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจและอยากปฏิบัติภารกิจมากยิ่งขึ้น โดยยังคงขั้นตอน จุดเน้น และลำดับของกิจกรรมไว้

6. แนวทางการประเมิน: การประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การประเมินผลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การประเมินผลสรุป (Summative assessment) โดยใช้แบบวัดทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ และ 2) การประเมินระหว่างการทำกิจกรรม (Formative assessment) โดยการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองทั้ง 3 ทักษะที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรม โดยนำรายละเอียดตัวบ่งชี้พฤติกรรมจากรายการประเมินทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง มาใช้ประกอบการสังเกต

ตอนที่ 2 ผลการใช้ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ปรากฏผลดังนี้

2.1. ผลการเปรียบเทียบการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม ในภาพรวม ปรากฏว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม จำแนกตามทักษะแต่ละทักษะ ปรากฏว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมนักเรียนมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ในทักษะที่ (1) ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (2) ทักษะการควบคุมอารมณ์ และ (3) ทักษะการติดตามประเมินตนเอง สูงขึ้นจากก่อนการใช้ชุดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังข้อมูลที่แสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม

คะแนนการมีทักษะสมองอีเอฟกลุ่มทักษะกำกับตนเอง ในภาพรวม และ จำแนกตามทักษะ	ก่อนใช้ชุดกิจกรรม			หลังใช้ชุดกิจกรรม			z	p
	Median	\bar{X}	S.D.	Median	\bar{X}	S.D.		
1. คะแนนรวมการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง (คะแนนเต็ม 90 คะแนน)	39.66	40.95	6.52	80.00	79.49	6.20	-3.823b	.00
2. คะแนนการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง จำแนกตามทักษะ								
2.1 ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	13.00	13.36	2.96	28.00	26.68	3.11	-3.831b	.00
2.2 ทักษะการควบคุมอารมณ์ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	16.00	15.76	2.02	28.00	27.26	2.59	-3.832b	.00
2.3 ทักษะการติดตามประเมินตนเอง (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)	10.00	11.82	2.23	25.33	25.54	2.62	-3.831b	.00

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

2.3 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงคะแนนทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม จำแนกตามระดับคุณภาพของการแปลผลค่าคะแนนจากแบบวัดทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองในกิจกรรมนาฏศิลป์ ปรากฏว่า **ในภาพรวม** ก่อนใช้ชุดกิจกรรม ไม่มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีนักเรียนที่มีระดับดี มีจำนวน 3 คน ระดับควรปรับปรุง มีจำนวน 16 คน และ หลังใช้ชุดกิจกรรม มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีจำนวน 18 คน ระดับดี มีจำนวน 1 คน โดยไม่มีนักเรียนที่มีระดับควรปรับปรุง เมื่อพิจารณาจำแนกตามทักษะ สามารถสรุปได้ว่า **ทักษะการจดจ่อใส่ใจ** ก่อนใช้ชุดกิจกรรม ไม่มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีนักเรียนที่มีระดับดี มีจำนวน 4 คน ระดับควรปรับปรุง มีจำนวน 15 คน และ หลังใช้ชุดกิจกรรม มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีจำนวน 16 คน ระดับดี มีจำนวน 3 คน โดยไม่มีนักเรียนที่มีระดับควรปรับปรุง **ทักษะการควบคุมอารมณ์** ก่อนใช้ชุดกิจกรรม ไม่มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีนักเรียนที่มีระดับดี มีจำนวน 11 คน ระดับควรปรับปรุง มีจำนวน 8 คน และ หลังใช้ชุดกิจกรรม มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีจำนวน 18 คน ระดับดี มีจำนวน 1 คน โดยไม่มีนักเรียนที่มีระดับควรปรับปรุง **ทักษะการติดตามประเมินตนเอง** ก่อนใช้ชุดกิจกรรม ไม่มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีนักเรียนที่มีระดับดี มีจำนวน 1 คน ระดับควรปรับปรุง มีจำนวน 18 คน และ หลังใช้ชุดกิจกรรม มีนักเรียนที่มีระดับดีมาก มีจำนวน 15 คน ระดับดี มีจำนวน 4 คน โดยไม่มีนักเรียนที่มีระดับควรปรับปรุง ดังข้อมูลที่แสดงใน ตาราง 4

ตาราง 4 ผลการเปลี่ยนแปลงระดับคุณภาพของทักษะสมองอีเอฟก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม (N=19)

ทักษะสมองอีเอฟ (คะแนนเต็ม)	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับคุณภาพของคะแนน					
	ก่อนใช้ชุดกิจกรรม			หลังใช้ชุดกิจกรรม		
	ควรปรับปรุง (30-49)	ดี (50-70)	ดีมาก (71-90)	ควรปรับปรุง (30-49)	ดี (50-70)	ดีมาก (71-90)
กลุ่มทักษะกำกับตนเอง (90)	16 คน	3 คน	-	-	1 คน	18 คน
จำแนกตามทักษะ	ควรปรับปรุง (10-16)	ดี (17-23)	ดีมาก (24-30)	ควรปรับปรุง (10-16)	ดี (17-23)	ดีมาก (24-30)
ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (30)	15 คน	4 คน	-	-	3 คน	16 คน
ทักษะการควบคุมอารมณ์ (30)	8 คน	11 คน	-	-	1 คน	18 คน
ทักษะการติดตามประเมินตนเอง (30)	18 คน	1 คน	-	-	4 คน	15 คน

2. ผลการเปลี่ยนแปลงของทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังการใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเอง ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในระยะก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ปรากฏให้เห็นถึงพฤติกรรมทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรม พบว่า 1) ทักษะการจดจ่อใส่ใจ นักเรียนมีสมาธิตั้งใจจดจ่อในการปฏิบัติกิจกรรมมากยิ่งขึ้น สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบกิจกรรม มีอาการวอกแวกไปสนใจสิ่งอื่นน้อยลงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเห็นได้ชัด 2) ทักษะการควบคุมอารมณ์ นักเรียนมีอาการตื่นเต้นและสนุกสนานเมื่อได้ปฏิบัติกิจกรรมทุกกิจกรรม แต่ก็สามารถดึงตนเองกลับมาให้มีอารมณ์ที่ปกติได้ สามารถรักษาพื้นที่ส่วนตัวของตนเอง และสามารถใช้พื้นที่ส่วนรวมร่วมกับเพื่อนได้โดยไม่รบกวนการปฏิบัติกิจกรรมของเพื่อน มีการกล่าวโทษเพื่อโยนความผิดให้ผู้อื่นน้อยลง สามารถใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้ 3) ทักษะการติดตามประเมินตนเอง นักเรียนสามารถบอกข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองและเพื่อนในการปฏิบัติกิจกรรมได้ สามารถบอกได้ว่าต้องพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเพื่อให้การปฏิบัติของตนเองนั้นถูกต้องและสวยงามมากยิ่งขึ้น กล่าวที่จะตอบคำถามที่ครูตั้งขึ้นโดยที่ไม่กลัวว่าคำตอบนั้นจะถูกหรือผิด อีกทั้งจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมยังพบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า นักเรียนมีระเบียบวินัยมากยิ่งขึ้น รู้หน้าที่ของตนเองว่าเมื่อจะเริ่มเข้าสู่กิจกรรมจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร สามารถปฏิบัติตามกฎและกติกาในการปฏิบัติภารกิจในแต่ละกิจกรรมได้ มีความคิดสร้างสรรค์ในการเคลื่อนไหวร่างกายเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ กล่าวที่จะเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสร้างสรรค์ตามจังหวะเพลง มีความคิดที่อิสระมากยิ่งขึ้นแต่ยังอยู่ในกติกาที่ครูตั้งไว้และมีความกล้าแสดงออกเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลวิจัย ดังนี้

1. ประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับชุดกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น ชุดกิจกรรมนาฏศิลป์ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สามารถช่วยเสริมสร้างทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองได้ด้วยการออกแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลาย มีจุดประสงค์และการเรียนรู้ของกิจกรรมที่แตกต่างกันเพื่อพัฒนาทักษะสมองอีเอฟของนักเรียน โดยชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีแบบแผน ไปพร้อมกับการเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระตามความคิดของตนเอง ซึ่งในกิจกรรมมีการกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมที่ทำทนายเพื่อให้ นักเรียนได้พบกับสถานการณ์ที่หลากหลาย ได้ใช้ร่างกายอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นลำดับ ได้ใช้ทักษะเฉพาะทางในการปฏิบัติทำนาฏศิลป์ ได้ฝึกความมุ่งมั่นอดทน วางแผนลองผิดลองถูก แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรม และได้ทบทวนตัวเองเมื่อจบกิจกรรม ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมคือการพัฒนาทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น

2. ประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับผลการใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อทักษะสมองอีเอฟ กลุ่มทักษะกำกับตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยปรากฏว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมในชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะสมองอีเอฟทั้งในภาพรวมและในแต่ละทักษะสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ และเป็นไปตามที่ชมนภัส วังอินทร์ (2560) และ มานิตา ลิโทชวลิต อรรถนุพรรณ (2559) ได้เสนอไว้ว่า เนื่องจากทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของสมอง ยิ่งเคลื่อนไหวมากก็ยิ่งเกิดการเรียนรู้มาก ในขณะที่เดียวกันยังทำให้เด็กกล้าแสดงออก สร้างความมั่นใจและบุคลิกภาพที่ดีแก่เด็ก จึงส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่เหมาะสม เมื่อร่างกายยังมีการเคลื่อนไหวช้า ๆ จะทำให้เซลล์สมองมีการเชื่อมต่อกันที่แข็งแรง ซึ่งการเคลื่อนไหวที่แปลกใหม่จะทำให้เซลล์สมองมีการเชื่อมต่อในจุดที่หลากหลาย การเชื่อมต่อที่หลากหลายจะช่วยให้สมองพัฒนาความสามารถ พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ และเมื่อสมองทั้งสองซีกมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งต้องใช้ร่างกาย หัวใจ และจิตใจในการทำงานที่ประสานกันกับสิ่งที่เด็กพยายามแสดงออก กระบวนการนี้จะช่วยฝึกสมองในขณะที่ทำงานจากความซับซ้อนของการผสมผสานทั้งความคล่องแคล่ว ภาษา และอารมณ์ของการเคลื่อนไหว (Michelle Lee, ม.ป.ป.) ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาในเรื่องสมาธิ ช่วยเพิ่มความจำ ทักษะในการสื่อสาร การปลูกฝังกฎและมารยาทในชั้นเรียน ฝึกการแก้ปัญหา มองปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ และฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Hannah Maria Hayes, 2017)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำชุดกิจกรรมไปใช้

1) ผู้ใช้ควรจัดกิจกรรมตามขั้นตอนและลำดับของกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันและมีการลำดับกิจกรรมโดยการเล่าเรื่องราวที่สอดคล้องกับระดับการเคลื่อนไหวร่างกายที่เคลื่อนไหวเพียงเล็กน้อย ไปสู่กิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายมากขึ้นตามลำดับ โดยไม่ควรปรับเปลี่ยนหรือสลับลำดับของกิจกรรม และขั้นตอนของกิจกรรม

2) ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจสามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดเนื้อหาในกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน และบริบทของแต่ละโรงเรียนที่จะนำไปใช้ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมในตัวเองที่เป็นทักษะสมองอีเอฟในกลุ่มทักษะอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น กลุ่มทักษะปฏิบัติ ที่ประกอบไปด้วย ทักษะการริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) ทักษะการวางแผนและการจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) และ การมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence) เพื่อวิเคราะห์ขยายผลไปสู่ปัจจัยสนับสนุนและนำไปใช้ออกแบบกิจกรรมเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- ชมนภัส วังอินทร์. (2560, 20 ตุลาคมค.ศ.). *กิจกรรมเคลื่อนไหวพัฒนา 'ไอคิว-อีคิวเด็ก'*. สสส.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. <https://www.thaihealth.or.th//Content/39231-กิจกรรมเคลื่อนไหวพัฒนา%20'ไอคิว-อีคิวเด็ก'.html>
- ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2555). *ทักษะสมอง EF กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).
- แพง ชินพงศ์. (2562, 20 มกราคม). *อันตรายจากโทรศัพท์มือถือที่(เมื่อ)คุณพ่อคุณแม่ยังไม่รู้*. MGR Online. <https://mgronline.com/qol/detail/9620000006652>
- มานิตา ลีโทขวลิต อรรถนุพรรณ. (24 กุมภาพันธ์ 2016). *เรื่องที่ 1 แนวคิดเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย- thaicyberu [วิดีโอ]*. ยูทูบ. <https://www.youtube.com/watch?v=BIGwEaJWKLQ&t=6s>
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2554). *แนวปฏิบัติที่เหมาะสมตามพัฒนาการ (Developmentally Appropriate Practice) ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น : จากกรอบแนวคิดทฤษฎีสู่หลักการที่เหมาะสม*. *วารสารครูศาสตร์*, 39(2), 120-129
- วราลี เดชพุทธวัจน์ และคณะ. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างอายุที่เริ่มใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และลักษณะสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับพัฒนาการล่าช้าของเด็กอายุ 6 เดือน - 5 ปี*. *วารสารโรงพยาบาลนครพิงค์*, 13(2), 1-19.
- สมพร พูราจ. (2554). *Mime : ศิลปะท่าทางและการเคลื่อนไหว*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบันอาร์แอลจี. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions ในเด็กวัย 7-12 ปี สำหรับพ่อแม่และครู*. กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ (1987) จำกัด.
- Amanda Morin. *4 Ways Kids Use Self-Monitoring to Learn*. <https://www.understood.org/en/articles/4-ways-kids-use-self-monitoring-to-learn>
- Langton, T. W. (2007). Applying Laban's movement framework in elementary physical education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 78(1), 17-53.
- Lee, M. *The Power of Creative Movement, Dance and Drama*. <https://www.littleskoolhouse.com/articles/the-power-of-creative-movement-dance-and-drama-2>
- Lytwyn, T. (2014). *Stimulating the Brain with Creative Movement in the Classroom*.

Hayes, H. M. (2017). Why Teaching Creative Movement to Young Dancers Is So Important—and 4 Activities for Class. <https://dance-teacher.com/guest-blog-the-importance-of-creative-movement/>

Muhamad, J., Razali, M., & Adnan, Y. R. A. N. R. (2017). Needs and criteria in developing creative movement module for preschool children. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(2), 570-581.

Zelazo, P. D., Blair, C. B., & Willoughby, M. T. (2016). Executive Function: Implications for Education. NCER 2017-2000. National Center for Education Research.

Zimmermann, N., & Mangelsdorf, H. H. (2020). Emotional benefits of brief creative movement and art interventions. *The Arts in Psychotherapy*, 70, 101686.

การพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู
โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
DEVELOPMENT OF BLENDED TRAINING PACKAGES BASED ON PRACTICE-
BASED CONCEPTS TO PROMOTE TEACHERS' ONLINE TEACHING
MANAGEMENT ABILITY AT PROVINCIAL COMPLETE SECONDARY SCHOOL OF
OUDOMXAY PROVINCE IN LAO PDR

Received: July 11, 2024

Revised: July 19, 2024

Accepted: July 25, 2024

แสงเพชร คุณประเสริฐ¹ บุญรัตน์ แผลงสร^{2*} สุตติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล³

Sengphet Khounpasert¹ Boonrat Plangsorn^{2*} Sutitthep Siripipattanakoon³

¹นิสิตระดับมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

³รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

^{1,2,3} Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

* Corresponding author, E-mail : boonrat.p@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ก่อนและหลัง ได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน 3) ศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของครู หลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 30 คน ตัวแปรที่ศึกษาคือ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสาน 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู และความพึงพอใจของครูที่มีต่อการฝึกอบรม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านความรู้ และความเข้าใจ ด้านสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจกรรมการฝึกอบรม ด้านวิทยาการ และด้านรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดการ

ปฏิบัติเป็นฐานมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 2) คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังการอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ หลังได้รับการอบรม สูงกว่าร้อยละ 70 และ 4) ความพึงพอใจของครู หลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.76$)

คำสำคัญ: ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสาน, การปฏิบัติเป็นฐาน, ความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to develop blended training packages based on practice-based concepts to promote teachers' online teaching management ability at provincial complete secondary schools in Oudomxay province in Lao PDR, 2) to compare achievement tests before and after training with the blended training packages based on practice-based concepts, 3) to study the ability of teachers after training with the blended training packages based on practice-based concepts, and 4) to study the satisfaction of teachers after using the blended training packages based on practice-based concepts. The research sample consisted of 30 teachers at provincial complete secondary schools in Oudomxay province in Lao PDR. The variables were 1) the independent variable was the blended training packages based on practice-based concepts, and 2) the dependent variables were the achievement, teachers' online teaching management ability, and teachers' satisfaction. The statistics used for analysis were mean, standard deviation, percentage, and t-test. The results show that 1) the blended training packages based on practice-based concepts to promote teachers' online teaching management ability, including knowledge and understanding, media and facilities in training, lecturers, and learning formats, were at the highest level, 2) the average achievement score after training was higher than before training with significance at the .05 level, 3) the sample group had scores after using the blended training packages based on practice-based concepts higher than 70 percent, and 4) the satisfaction of teachers after using the blended training packages based on practice-based concepts was at the highest level ($M = 4.76$).

Keywords: Blended training packages, Practice-based learning, Online teaching management ability

บทนำ

จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ครูและนักเรียนจะต้องปรับตัวในการดำรงชีวิตเพื่อให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยี จากรายงานองค์การ UNESCO กล่าวไว้ว่า ครู สปป.ลาว ร้อยละ 78 ยังไม่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ICT ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ทราบถึงบทบาทที่สำคัญของ ICT ในด้านการศึกษา ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้บูรณาการ ICT เข้ากับการปฏิบัติงานในชั้นเรียนของตน (UNESCO, 2024) ส่งผลให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ครูยังไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ซึ่งครูมักจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย และจัดกิจกรรมในห้องเรียนโดยใช้อุปกรณ์พื้นฐาน ทั้งที่โรงเรียนมีความพร้อมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนมัธยมสมบูรณเทคนิชาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแผนในการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ถึงปี 2030 ยุทธศาสตร์ถึงปี 2025 และแผนพัฒนาภาคการศึกษาและการกีฬาของ สปป.ลาว ใน พ.ศ. 2564-2568 ที่รัฐบาลจะพัฒนาและส่งเสริมทุก ๆ รูปแบบพื้นฐานโครงสร้างด้านไอซีทีที่แน่นอนและมั่นคง เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับการคุ้มครองการบริหารและบริการการศึกษา สำหรับการจัดการจัดการเรียนการสอนในทุกชั้นทุกสายและทุกรูปแบบระบบการศึกษาและกีฬาแห่งชาติและสำหรับการวิจัย (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สปป.ลาว, 2558) รวมถึงมุ่งพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของเศรษฐกิจที่เติบโตและยั่งยืนและพร้อมที่จะร่วมมือและแข่งขันกับประเทศในภูมิภาค (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สปป.ลาว, 2563) ซึ่งครูที่ได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามแผนพัฒนาครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณเทคนิชาลแขวงอุดมไซ จะส่งผลให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีไปบูรณาการเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยครูถือเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการปลูกฝังการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ครูจึงควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (อรรณพ จินะวัฒน์, 2559)

การฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานนั้น เป็นการนำชุดการจัดการเรียนรู้ที่มีการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ด้วยการคิดและลงมือทำด้วยตนเอง

นอกจากนั้น ชุดฝึกอบรมจะสามารถสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าร่วมอบรม สามารถศึกษาด้วยตนเองในเนื้อหาวิชาที่สนใจได้โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง (ลินดา การภักดี, สิริวรรณ ศรีพหล และดุษฎี โยเหลา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน โดยแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานเป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความหมายจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยการสนับสนุนของกลุ่ม รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบโดยการลงมือปฏิบัติในสถานที่และประสบการณ์จริง (จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และคณะ, 2563) และ จากที่ผู้วิจัยทั้งได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (LMS : Learning Management System) เป็นระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์หรือ e-Learning เป็นซอฟต์แวร์ที่ช่วยในระบบจัดการห้องเรียนออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจนินท์ ดวงจินดา เสถียรพันธ์ และพนิตนาฏ ชูฤกษ์ (2563) การจัดการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ ถือว่าเป็นนวัตกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี อันจะส่งผลให้ผู้อบรมเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการเรียนการสอนจะมีหลากหลายวิธี ทำให้ผู้อบรมและผู้เข้าร่วมอบรมได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เจริญ ภูวิจิตร, 2564) โดยการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์นั้น จะมีเครื่องมือหลัก ๆ ในการจัดการเรียนรู้ได้แก่ Line Zoom YouTube และ Google classroom (สิริพร อินทสนธิ, 2563)

ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณืเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้ครูประเทศลาวได้มีชุดฝึกอบรมที่มีคุณภาพในการพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสร้างห้องเรียนออนไลน์ ส่งผลให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้กับนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณืเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณืเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู หลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูโรงเรียนเมืองไซ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 24 โรงเรียน มีจำนวน 669 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวง อุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งหนังสือเชิญครูโรงเรียนเมืองไซทุกท่าน เพื่อสมัครเข้าร่วมวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

2. ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

2.1 ผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน

2.2 ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน

2.3 ความพึงพอใจของครู หลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบชุดฝึกอบรม มาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบชุดฝึกอบรม ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม สื่อนำเสนอ

แบบทดสอบ การบ้าน คู่มือในการฝึกอบรบภาคปฏิบัติการประกอบการอบรบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมิน ซึ่งผลการประเมินชุดฝึกอบรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรบครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการทดสอบ และนำมาออกแบบแบบวัดสัมฤทธิ์ ด้านความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จากนั้นจึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และผลการประเมินพบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่าย 0.30 – 0.77 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.42 – 0.81 ซึ่งสามารถใช้แบบทดสอบได้ทุกข้อ

3. แบบประเมินผลงานความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ออกแบบร่างแบบประเมินทักษะหลังการอบรบของครู 2 ด้าน คือ ด้านความสามารถการสร้างห้องเรียนออนไลน์และด้านคุณภาพการสร้างห้องเรียนออนไลน์ เมื่อออกแบบร่างเสร็จสิ้นแล้ว จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยการประเมินพบว่า ร่างแบบประเมินทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.67-1.00

4. แบบประเมินความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรบแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดระดับคะแนนความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ เมื่อผู้วิจัยออกแบบเสร็จสิ้นแล้ว จึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา และผลการประเมินพบว่า ทั้ง 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยเตรียมสถานที่ในการฝึกอบรบ กำหนดช่วงระยะเวลา วันที่ในการใช้เก็บข้อมูล การทดลอง โดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการอบรบ 3 สัปดาห์ ตามแผนการฝึกอบรบแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณท์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เขียนไว้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ผู้วิจัยจัดเตรียมแผนกิจกรรมฝึกอบรมแบบผสมผสาน เอกสารประกอบการการฝึกอบรม แบบทดสอบ การบ้าน คู่มือในการฝึกอบรมภาคปฏิบัติการ (ในรูปแบบ PDF)และ สื่อนำเสนอ (PowerPoint)

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ประชุมนิเทศผู้เข้ารับการฝึกอบรมแบบ Online ด้วย Google Meet เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติ เป็นฐาน

2.2 ประเมินความรู้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม

2.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเริ่มอบรมตามแผนกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 3 สัปดาห์

2.4 ในสัปดาห์ที่ 3 เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้จัดทำผลงานตามความสามารถครบแล้วทำการประเมินหลังการฝึกอบรมโดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำการประเมิน ดังนี้

1) ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังฝึกอบรม

2) ประเมินผลการสร้างห้องเรียนออนไลน์ด้วย Google classroom

3) ทำแบบประเมินความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน

2.5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง แล้วนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์คุณภาพของชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ T-test dependent

3. วิเคราะห์ผลงานความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประชาชนลาว โดยใช้แบบประเมินผลงานความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู เป็นค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณิ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เป็นค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาคุณภาพชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณิ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยชุดฝึกอบรมประกอบด้วย แผนกิจกรรมฝึกอบรมแบบผสมผสาน เอกสารประกอบการฝึกอบรม เนื้อหา คู่มือ และสื่อประกอบการอบรม มีดังนี้

ตาราง 1 ผลการพัฒนาคุณภาพชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานในภาพรวม

การประเมินคุณภาพ	ผลการพัฒนา		ผลการประเมิน
	M	SD	
เนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.73	0.46	มากที่สุด
กิจกรรมการฝึกอบรม	4.67	0.46	มากที่สุด
ความเหมาะสม	4.53	0.58	มากที่สุด
การใช้ประโยชน์	4.60	0.58	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.63	0.52	มากที่สุด

จากตาราง 1 ผลการพัฒนาคุณภาพชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณิ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในภาพรวม พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.63$, $SD = 0.52$)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบุญรณิ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน

การทดสอบ	n	M	SD	t	df	p
ก่อนการอบรม	30	7.37	1.38	18.88*	29	.001
หลังการอบรม	30	13.63	1.10			

*ระดับนัยสำคัญ <.05

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมแตกต่างจากก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม

3. ผลวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตาราง 3 ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน (n = 30)

การประเมิน	ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (เต็ม 30)		ร้อยละ	เกณฑ์การตัดสิน
	M	SD		
ความสามารถการสร้างห้องเรียนออนไลน์	27.50	1.36	91.78	ผ่านในระดับดีมาก
คุณภาพการสร้างห้องเรียนออนไลน์	27.57	1.25		
เฉลี่ยรวม	55.07	2.10		
ร้อยละ	91.78			

จากตาราง 3 ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวความคิดการปฏิบัติเป็นฐาน พบว่า ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของความสามารถ

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีค่า 55.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 2.10 และกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐานคือ ร้อยละ 91.78 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 70

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณืเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตาราง 4 ความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู

ความพึงพอใจในการฝึกอบรม	ผลการวิเคราะห์		ระดับความพึงพอใจ
	ความพึงพอใจ		
	M	SD	
ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.70	0.42	มากที่สุด
ด้านสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจกรรมการฝึกอบรม	4.72	0.30	มากที่สุด
ด้านวิทยากร	4.81	0.30	มากที่สุด
ด้านรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน	4.81	0.27	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.76	0.32	มากที่สุด

จากตาราง 4 ความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณืเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวม พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.76$, $SD = 0.32$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณืเทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในภาพรวม พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการออกแบบและจัดทำชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ด้วยการคิดและลงมือทำด้วยตนเอง นอกจากนั้น ชุดฝึกอบรมจะ

สามารถสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าร่วมอบรมสามารถศึกษาด้วยตนเองในเนื้อหาวิชาที่สนใจได้ เพื่อส่งเสริมความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูโรงเรียนมัธยม สมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในภาพรวมนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการออกแบบชุดฝึกอบรมที่ถูกต้องและเหมาะสม มีองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมครบถ้วนทั้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อการอบรมรวมถึงการวัดประเมินผล รวมไปถึงการใช้แนวคิดการฝึกอบรมแบบปฏิบัติเป็นฐาน ที่ และนอกจากนั้นยังมีการผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกและนำมาปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม ความเหมาะสมของชุดฝึกอบรม และการใช้ประโยชน์ของชุดฝึกอบรม อีกทั้งผู้วิจัยได้นำแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านสื่อและการฝึกอบรม ส่งผลให้ชุดฝึกอบรมได้รับการประเมินในระดับดีมาก

2. จากผลการวิจัยพบว่า ผลคะแนนทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน ของครูโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เทศบาลแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังการอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นมานั้น มีประสิทธิภาพเพียงพอทำให้คะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมได้ เพราะชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานมีประสิทธิภาพสูง สามารถพัฒนาครูให้มีการเปลี่ยนแปลงชุดความรู้ พฤติกรรม มีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี มีทักษะความชำนาญในประสบการณ์จากการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สุรัชย์ โนคำ, 2559) ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานนั้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ นอกจากนั้นในการใช้ชุดฝึกอบรมครั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมการฝึกอบรมแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านสื่อและการฝึกอบรม และยังเป็นเป็นการจัดการอบรมในลักษณะกลุ่ม เน้นการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ และการแก้ปัญหา จึงทำให้ให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้จากการกระทำได้ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะและการแก้ปัญหา ส่งผลให้มีความสามารถหลังการอบรมที่เพิ่มขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกับ Watsatree Diteeyont, Boonrat Plangsorn, Suwito Eko Pramono, Barokah Isdaryanti, & Angga Pandu Wijaya (2023) ที่สรุปว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน จะเป็นปัจจัยที่ตอบสนองของความจำเพาะ ความชอบ และความท้าทายที่แต่ละกลุ่มผู้เรียนต้องการได้และจากผลการวิจัยที่มีการเปรียบเทียบโดยใช้สถิติ Pair Sample T-Test พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังอบรม สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้อง

กับผลการศึกษาของพัชรดา นาคา (2562) ที่พบว่าความรู้และความสามารถในการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนการสอนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน พบว่า คะแนนเฉลี่ย มีค่า 55.07 และกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครู หลังได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐานคือ ร้อยละ 91.78 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถใช้ความรู้และทักษะจากการฝึกอบรมแบบผสมผสานในการสร้างผลงานของตนเองได้อย่างเหมาะสมทำให้ผู้วิจัยพบว่า การฝึกอบรมแบบผสมผสานช่วยให้กลุ่มตัวอย่างได้ฝึกคิดและปฏิบัติมากขึ้น และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในการสร้างห้องเรียนออนไลน์และคุณภาพการสร้างห้องเรียนออนไลน์สูงกว่าร้อยละ 70 เนื่องจากกิจกรรมฝึกอบรมเน้นการพัฒนาความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วย Google Classroom รวมถึงมีคู่มือประกอบให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและมีการประเมินผลหลังการฝึกอบรม อีกทั้งการฝึกอบรมแบบผสมผสานมีความยืดหยุ่นและผสมผสานการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีการฝึกลงมือทำ ฝึกทักษะกระบวนการในการสร้างห้องเรียน Google Classroom ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และฝึกทักษะการเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้เรียนจึงได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 อ้างถึงใน ทิตติยา มั่นดี, 2564) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถสร้างห้องเรียนผ่าน Google Classroom ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับบุญรัตน์ แผลงศรี (2565) ที่กล่าวว่า เว็บไซต์ นับเป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลแบบเป็นทางการ โดยผู้ที่เข้าชมเว็บไซต์ส่วนใหญ่ มักจะเป็นผู้ที่ สนใจข้อมูลข่าวสารหรือและกิจกรรมนั้น ๆ เพราะมีการออกแบบอย่างเป็นระบบ มีข้อมูลทันสมัย น่าสนใจ มีการปรับปรุงข้อมูลอยู่เสมอ ตามแผนการอบรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้น และนอกจากนั้น ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานนี้ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาผลงานการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีผลที่มีประสิทธิภาพ ตามแบบประเมินของผู้วิจัย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ บุญญานุกุลกิจ (2565) ที่พบว่า การฝึกอบรมแบบผสมผสานด้วยการสอนเชิงสร้างสรรค์ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และยังคงสอดคล้องกับประทวน คล้ายศรี (2560) ที่พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความสามารถด้านอภิปัญญาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

4. จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูหลังการใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นฐาน พบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เกิดจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านเนื้อหาของ การฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวทางการ

ปฏิบัติเป็นฐาน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอนด้านเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา ด้านจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และด้านการฝึกอบรมแบบผสมผสาน จำนวน 3 ท่าน จึงสามารถออกแบบชุดการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุมการจัดการอบรมทั้ง 4 คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจกรรมการฝึกอบรม ด้านวิทยากร ด้านรูปแบบการเรียนรู้ อีกทั้งการอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐาน เป็นไปตามกระบวนการและขั้นตอนที่ค่อนข้างชัดเจน ผู้เรียนสามารถติดตามการอบรมได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งการเรียนออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา มีการใช้เทคโนโลยีการสอนที่เหมาะสม รวมถึงการเรียนออนไลน์โดยมีการใช้เทคโนโลยีการสอนที่เหมาะสม มีสื่อนำเสนอประกอบการฝึกอบรมมีความน่าสนใจและวิทยากรที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนได้ปฏิบัติตามและสร้างห้องเรียน Google Classroom ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพิจารณาได้จากการประเมินผลความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมทุกคน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ พัชรดา นาคา (2562) ที่ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้แอปพลิเคชัน สำหรับการเรียนการสอนของครุวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่าการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูสามารถนำชุดฝึกอบรมแบบผสมผสาน ตามแนวคิดการปฏิบัติเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ไปใช้อบรมครูผู้สอน เพราะว่าการเรียนการสอนยุคปัจจุบัน การสอนออนไลน์ถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ครูจึงสามารถใช้ความรู้และทักษะเพื่อออกแบบการเรียนรู้หรือสื่อออนไลน์ผ่าน Google Classroom ได้

1.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูควรนำการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานไปส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในด้านการสอน การสร้างสื่อการเรียนรู้ หรือการออกแบบใบงานออนไลน์ เพราะแบบฝึกอบรมแบบผสมผสาน จะเป็นการรวบรวมเนื้อหา สื่อการสอน และมีการวัดประเมินผลที่เหมาะสม รวมถึงสามารถฝึกฝนด้วยตัวเองโดยใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานได้

1.3 ครูสามารถนำแพลตฟอร์ม Google Classroom ที่มีองค์ประกอบของเนื้อหา สื่อการเรียนการสอน กระบวนการสอน และการประเมินผล ไปใช้ในการจัดกิจกรรมกับนักเรียนได้ เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีสามารถทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ได้อย่างทุกที่ ทุกเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาสามารถนำข้อมูลและตัวอย่างจากการวิจัย ไปพัฒนาการวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ ดังต่อไปนี้

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้หรือสื่อออนไลน์ จากการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของคุณ

2.2 ควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ FlipHTML5 ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับอีเลิร์นนิ่งเชิงโต้ตอบ ที่จะนำไปใช้กับการจัดฝึกอบรมออนไลน์ได้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สปป. ลาว. (2563). *แผนการพัฒนาแขนงการศึกษา และกีฬา 5 ปี ครั้งที่ IX (2021 – 2025)* In ก. ส. ลาว (Ed.).

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา สปป.ลาว. (2558). *วิสัยทัศน์ถึงปี 2030 ยุทธศาสตร์ถึงปี 2025 และแผนพัฒนาแขนงการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8*. https://www.dvw-international.la/fileadmin/files/south-and-southeast-asia/documents/ESDP_2016-2020-LA.pdf.

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และคณะ. (2563). การเรียนรู้จากการปฏิบัติ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. 10(3), 155-163.

เจริญ ภูวิจิตร. (2564). *การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล. [ออนไลน์]*.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

บุญรัตน์ แผลงศร. (2565). เครื่องมือการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แบบสอบถามออนไลน์. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 39(105), 28-38.

ประทวน คล้ายศรี. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับแนวคิดอภิปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุชนิวบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.*

พัชรดา นาคา. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้แอปพลิเคชัน สำหรับการเรียนการสอนของคุณ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.*

ทิตติยา มั่นดี. (2564). *การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์. วารสารปัญญา*. 28(2), 173-182.

- ลินดา การภักดี, สิริวรรณ ศรีพหล และดุษฎี โยเหลา. (2562). การพัฒนาชุดฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมนำร่องเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 14(2), 13-27.
- สุพจน์ท์ ดวงจินดา เสถียรพันธ์ และพนิตนาฏ ชูฤกษ์. (2563). การใช้ระบบการจัดการเรียนการสอน LMS เป็นสื่อการเรียนรู้อิสระและระบบสนับสนุนสำหรับนักศึกษาเพื่อฝึกฝนการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สถาบันภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 14(2): 165 – 177.
- สิริพร อินทสนธิ. (2563). โควิด-19: กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ. *วิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(2), 203-213.
- สุดารัตน์ บุญญาบุญกุลกิจ. (2565). การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมแบบผสมผสานด้วยการสอนเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสร้างนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรัชย์ โนนคำ. (2559). การพัฒนาชุดฝึกอบรมผ่านหรือช่วยคอมพิวเตอร์ เรื่อง การใช้งาน ระบบสารบัญอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะรัฐศาสตร์. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรณพ จินะวัฒน์. (2559). การพัฒนาต้นของผู้ประกอบวิชาชีพครู. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(2), 1382.
- Watsatree Diteeyont, Boonrat Plangsorn, Suwito Eko Pramono, Barokah Isdaryanti, & Angga Pandu Wijaya. (2023). *An analysis of causal factors of blended learning in Thailand*. Education and Information Technologies. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12424-x>.
- UNESCO. (2024). *Technical Support for Developing ICT Modules for Teacher Educators in Lao PDR*. <https://www.unjobnet.org/jobs/detail/69640257>

การศึกษาความร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู
ในสังคมยุคหลังสมัยใหม่ (ดิจิทัล)

COLLABORATION BETWEEN PRODUCTIVE INSTITUTIONS AND INSTITUTIONS USE
TEACHERS IN TEACHING AND LEARNING INNOVATION DEVELOPMENT TO ENHANCE
THE TEACHER SPIRITUALITY IN THE POST-MODERN (DIGITAL) SOCIETY

Received: April 27, 2024

Revised: July 5, 2024

Accepted: July 17, 2024

ภาราดา สังข์ทอง^{1*} สมยงค์ สีขาว²

Pharada Sangthong^{1*} Samyang Saechao²

¹รองศาสตราจารย์ ดร., กลุ่มวิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ประเทศไทย

²อาจารย์ ดร., กลุ่มวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ประเทศไทย

* Corresponding author, E-mail: sangthongva@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการสร้างความร่วมมือ ปัญหาและอุปสรรคของร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู 2) พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู 3) ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครู ผู้บริหารองค์กรผลิตครู อาจารย์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 100 คน และนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสำรวจความคิดเห็น 2) แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) แบบประเมินนวัตกรรมการเรียนการสอน 4) แบบบันทึกการสะท้อนคิดการเรียนรู้ 5) แบบประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเชิงปริมาณ ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความต้องการสร้างความร่วมมือ ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนบุคลากรในการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม 3) การร่วมมือพัฒนาหลักสูตรการผลิตและพัฒนาครูร่วมกัน 4) การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาและการพัฒนาผลงานทางวิชาการ โดยมีรูปแบบความร่วมมือที่สำคัญ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) เครือข่ายทางวิชาการ 2) ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ 3) รูปแบบเชิงปฏิบัติการ 4) ความร่วมมือแบบพันธะสัญญา ด้านปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างองค์กร ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2) ลักษณะวิถีชีวิตของบุคคลในการปฏิบัติงาน 3) การตระหนัก

ในคุณค่าของเวลาแตกต่างกัน 4) ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และ 5) มีวิสัยทัศน์และนโยบายการสร้างความร่วมมือพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 นวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู นวัตกรรมในลักษณะกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีชื่อว่า “SPIRITUALITY’s TEACHER” ซึ่งขั้นตอน การจัดกิจกรรมตามลักษณะของนวัตกรรมมุ่งเน้นให้ฝึกปฏิบัติการสะท้อนคิด ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมพร้อมสู่การเรียนรู้ 2) ขั้นตอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก 3) ขั้นตอน การประเมินประสบการณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์กรอบความคิด ความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครู 5) ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู 6) ขั้นตอนการสรุปผลและแบ่งปันการเรียนรู้ 7) ขั้นตอนบูรณาการความรู้สู่ชีวิตประจำวัน 8) ขั้นตอนประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน มีผลการประเมินในเกณฑ์ที่ดีที่สุด ในภาพรวมอยู่ระหว่างคะแนน 4.60–4.88 ส่งผลต่อการเรียนรู้ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีผลลัพธ์การเรียนรู้ และมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .005$)

คำสำคัญ นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ความร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครู การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู

ABSTRACT

The purpose of this research to 1) investigate the needs, challenges, and obstacles of collaboration between teacher training and teacher-utilizing institutions for the development of teaching and learning innovations to enhance the professionalism of teachers; 2) collaboratively develop teaching and learning innovations between the said institutions to enhance the professionalism of teachers; 3) evaluate the learning outcomes through collaborative teaching and learning innovation development of teacher trainees from those institutions to enhance their professionalism and teaching spirit. Using research methods that combine research and development (Research & Development), qualitative research, Quantitative research, and action research. The sample group consisted of 100 teachers, executives of teacher training institutions, educators, stakeholders, experimental group are 30 teacher professional students. The research tools include 1) opinion surveys, 2) the form meeting 3) assessment forms of teaching innovations, 4) report reflective learning, and 5) learning outcome evaluations. Qualitative data analysis, content analysis, and quantitative analysis. Data were analyzed using mean, percentage, and content analysis. Results from the study indicate that: 1) Needs created cooperation, including 1) personnel exchange for collaborative work, 2) establishing practical networks, 3) joint-

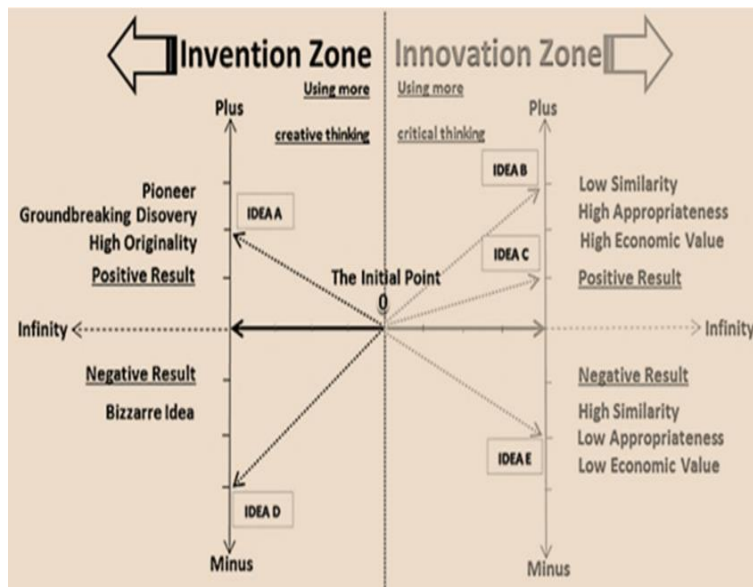
curriculum development, 4) utilizing educational resources and developing academic works, and 5) jointly providing various academic services. There are four important collaboration models: 1) The Academic network, 2) The Informal cooperation, 3) The Action cooperation, 4) The Policies collaboration. The problems and challenges of collaboration between organizations included 1) assigned roles and responsibilities, 2) individuals' work lifestyles, 3) awareness of the value of time differences, 4) academic expertise, and 5) Having a vision and policy to drive cooperation in developing innovative teaching and learning arrangements. The purpose 2) The Characteristics innovation for teaching and learning management activities is called "SPIRITUALITY OF THE TEACHER". The process of organizing learning activities according to the nature of innovation emphasizes the practice of reflection consists of 8 steps: 1) preparation for learning availability, 2) steps for exchanging learning thoughts and feelings, 3) steps for evaluating experiences for inspiration, 4) steps for analyzing the framework of ideas, love, and dedication in the teaching profession, 5) steps for implementing the teacher's professionalism development, 6) steps for summarizing and sharing learning outcomes, 7) steps for integrating knowledge into daily life, 8) steps for evaluating learning outcomes. The purpose 3) the evaluation of innovation and learning outcomes was found that teaching and learning innovations had the best evaluation results. In the picture, the score is between 4.60–and 4.96, affecting learning at a high level for the sample group as learning outcomes. The average score of learning behavior in all 4 areas, overall after studying was higher than before studying Statistically significant ($p < .005$)

Keywords: Innovation in teaching and learning, institutional cooperation, teachers' professionalism development, the spirituality of the teachers

บทนำ

นับแต่สังคมก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 พลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเกิดขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา พฤติกรรมการเรียนรู้ สื่อและองค์ความรู้ทางการศึกษา ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของ ครู อาจารย์ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตามภาวะการณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้มีผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม จากรายงานขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้กล่าวถึง แนวโน้มการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาถูกจัดเป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ มีความสามารถในการชี้นำตนเอง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน ครูจึงควรเพิ่มบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความเป็นตัวตนของผู้เรียน 6 ประการ ได้แก่ 1) มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self-Concept) 2) ประสบการณ์ (Experience) 3) ความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness to learn) 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ในอนาคต (Future application knowledge) 5) แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Internal motivation) 6) เหตุผลของการเรียนรู้ (Reason for Learning) (Merriam, 2017, p. 21-37) และจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษายุค 4.0 โดยเฉพาะการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีความเชื่อว่า วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น อยู่รอด ต่อยอด และเป็นคนเยี่ยมยอดในสังคมได้

ดังนั้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรได้รับการศึกษาค้นคว้า ซึ่งการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนอาศัยหลักการที่สำคัญ 4 ขอบเขตได้แก่ ความคิด B หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นได้ใช้ฐานความรู้เดิมแต่เป็นสิ่งใหม่ มีโอกาสเป็นไปได้สูง ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ความคิด C อยู่ในบริเวณขอบเขตความคิดที่ให้ความรู้เดิม ฐานความรู้เดิม มีโอกาสเป็นสิ่งที่ใหม่ที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมได้แต่น้อยกว่าขอบเขตความคิด B สำหรับขอบเขตความคิด E เป็นขอบเขตที่คิดขึ้นนั้นมีอยู่แล้ว ซ้ำกับสิ่งที่มีอยู่ ไม่มีผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจ ไม่นำไปสู่นวัตกรรม เช่นเดียวกับความคิด D เป็นขอบเขตความคิดที่ไม่นำไปสู่การเกิดขึ้นของนวัตกรรม แม้จะมองว่า เป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสังคม สภาพแวดล้อม สำหรับขอบเขตความคิด A เป็นขอบเขตความคิดที่อาศัยองค์ความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่ และเป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ดังภาพประกอบที่ 1 ทั้งนี้การจะพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรอาศัยมุมมองความคิดจากหลากหลายแง่คิด

ภาพประกอบที่ 1 แนวคิดการพัฒนานวัตกรรม

ที่มา : Lattipongpun, (2016, p. 230)

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การสำรวจความคิดเห็นประชาชนในเรื่อง “ครูอนุบาล/ครูพี่เลี้ยง/ครูผู้ดูแลเด็ก” ของนักวิจัย สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต พบว่า 86.77% ครูขาดจิตสำนึก ไม่มีจิตวิญญาณความเป็นครู (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, <https://www.blitbangkok.com/poll/29670/>) และตามข้อสรุปที่สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับระบบการผลิตครูด้านนโยบาย และการจัดการหลักสูตรของรุงเทพฯ แย้มรุ่งและคณะ (2560, น. 255-270) พบว่า หน่วยงานกลางของภาครัฐและสถาบันผลิตครูยังขาดการวางแผนร่วมกันในการผลิตครู การกำหนดนโยบายและกรอบการผลิตครูยังไม่ชัดเจน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ทำหน้าที่ประสานงาน เกี่ยวกับนโยบายการผลิตครูได้ในระดับน้อย และมีประสิทธิภาพในระดับน้อย ครูสภาเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมกำหนดหรือวางแผนการจัดหลักสูตรวิชาชีพครูในระดับน้อยเมื่อย้อนกลับมาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาในปัจจุบัน ที่ปรากฏผ่านช่องทางสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ พบว่า ครูขาดความเชี่ยวชาญในการสอนทั้งวิชาการและคุณลักษณะความเป็นครู และจิตวิญญาณความเป็นครูลดน้อยลง ทั้งการเอาใจใส่ต่อเด็ก การนิยาม ยกย่องจากสังคมต่อครูตกต่ำลง ครูที่ทำหน้าที่สอนหนังสือหรือหันมายึดอาชีพครูโดยส่วนใหญ่ มาทำหน้าที่ครูเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนมาดำรงชีพ จึงปฏิบัติต่อหน้าที่ครูเพียงเพราะมีหน้าที่ที่ต้องทำ ไม่ได้ทำเพราะความรักความศรัทธาต่อวิชาชีพครู หากแต่การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง จะต้องเป็นผู้ที่ใช้ความรู้ความสามารถพัฒนาทักษะและบริหารจัดการตนเองให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน เช่น ความประพฤติ การวางตัว การเอาใจใส่ดูแลศิษย์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยหัวใจ ซึ่งปัญหาครูขาดจิตวิญญาณความเป็นครูมีปรากฏให้เห็นอย่างมากมาย ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม การปรับตัวของเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมด้านจิตวิญญาณความเป็นครู

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งปมเพาะ ปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยเฉพาะด้านการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการชีวิตเพื่อความสำเร็จ เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่จะผลิตและพัฒนาครู ทั้งนี้แก้ปัญหการพัฒนากระบวนการผลิตครูเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนวิชาชีพครู เนื่องจาก “ครู” เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน การศึกษาของประเทศซึ่งการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ไม่สามารถกระทำได้เพียงองค์กรใด องค์กรหนึ่งจำเป็นต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กร ซึ่งแนวทางหรือวิธีการหนึ่ง ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ร่วมกันรูปแบบใหม่ โดยมีนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเป็น เครื่องมือเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นคนดี คนเก่ง คนที่ประสบความสำเร็จ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้วยสถานการณ์ทางสังคมตลอดจนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนทุกคน ต้องรู้จักควบคุมบริหารจัดการตนเอง ให้มีความรอบรู้และเรียนรู้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย “ความร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูในการพัฒนา นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูในสังคมยุคหลังสมัยใหม่” โดยมีความเชื่อว่าการศึกษาคือจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคณาการศึกษาศึกษา และเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรม และเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในสังคมยุคหลัง สมัยใหม่ (ดิจิทัล) ได้เพิ่มขึ้น

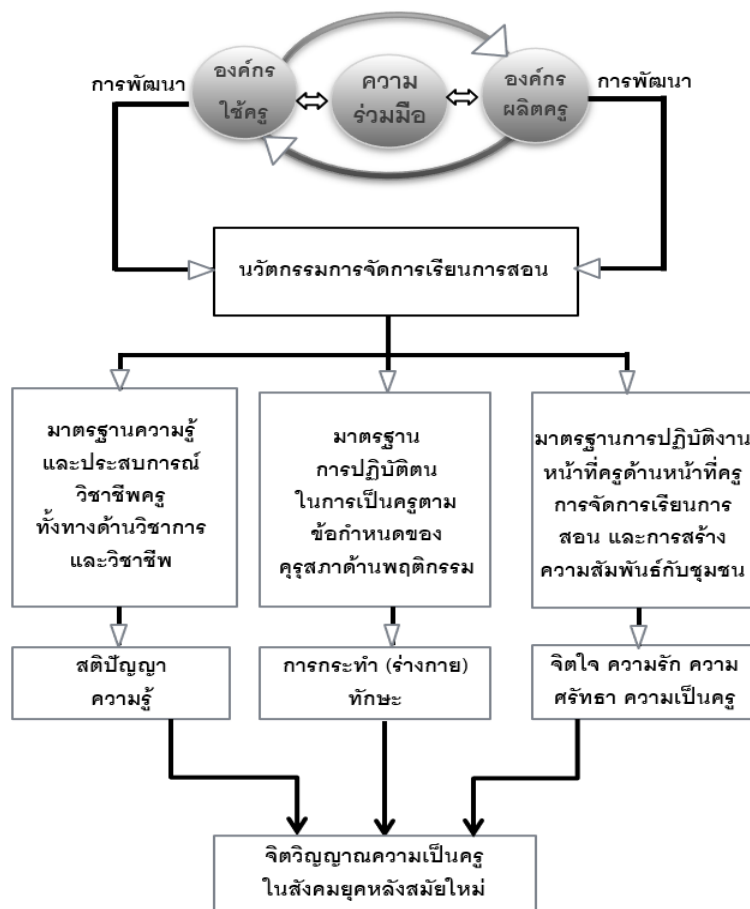
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการสร้างความร่วมมือ ปัญหาและอุปสรรคของร่วมมือระหว่างองค์กรผลิต ครูและองค์กรใช้ครูในการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็น ครูในสังคมยุคหลังสมัยใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือระหว่างองค์กรผลิต ครูและองค์กรใช้ครูในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูในสังคมยุคหลังสมัยใหม่
3. เพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ในสังคมยุคหลังสมัยใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากศึกษาเอกสารวิชาการ มาเป็น กรอบแนวทางในการวิจัยเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับ ความร่วมมือระหว่าง องค์กรในการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักการวิชาชีพครู การพัฒนานวัตกรรมสำหรับพัฒนา จิตวิญญาณความเป็นครูให้เป็นครูตามกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพครูของคุรุสภา ท่ามกลาง

การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามได้ดังภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ (R_1) ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี (R_2) ที่มีความเป็นไปได้เพื่อนำไปสู่การออกแบบนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนในของนักศึกษาวิชาชีพครูในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู

การวิจัยระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 3 ระยะที่ 2.1 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development : Development1 (D_1)) การพัฒนารูปแบบการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู และใช้ขบวนการพัฒนานวัตกรรมตามแบบจำลองการสอนเชิงระบบ ADDIE Model ของ เควิน ครูส (Kevin Kruse, 2009, p. 1) มาบูรณาการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูร่วมกับการระดมสมองของกลุ่มเป้าหมายทั้งองค์กรผลิตครู และองค์กรใช้ครู ตลอดจนนักศึกษาศึกษาวิชาชีพครู ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบความคิดในการพัฒนานวัตกรรม

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของนวัตกรรม ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์คุณลักษณะของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 6 สังเคราะห์นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 7 การนำนวัตกรรมสู่การจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 8 วัดและประเมินผลลัพธ์ที่ได้เรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงตนเอง ขั้นตอนที่ 4 ระยะที่ 2.2 การทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน (R_3) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยการนำนวัตกรรมสู่การจัดการเรียนการสอนกับนักศึกษาวิชาชีพครู

การวิจัยระยะที่ 3 ขั้นตอนที่ 5 ประเมินนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน (D_2) และ ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูผ่านรูปแบบนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน (D_3) ตอบวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน โดยยึดความหลักเกณฑ์การประเมินในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยพัฒนาแบบประเมินนวัตกรรมตามหลักการประเมินของ Stufflebeam and Shinkfield (2007, p. 109 - 111) ซึ่งรูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model ที่พัฒนาขึ้นมีจำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทเกี่ยวกับนวัตกรรม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้านประสิทธิผลทั้งต่อตัวผู้เรียนและองค์กรความร่วมมือ ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายทอดความรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือตัวแทนที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตและใช้ครูที่ได้ทำข้อตกลงกับคณะครุศาสตร์ในด้านการเป็นสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 100 คน และตัวแทนองค์กรผลิตครูและองค์ใช้ครู ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ศึกษาพิเศษ คณาจารย์คณะครุศาสตร์

ในระยะที่ 2 มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือมีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือในการผลิตและใช้ครู ซึ่งเป็นตัวแทนของโรงเรียน ๆ ละ 1 คน จำนวน 10 โรงเรียน ครูผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียน ๆ ละ 10 คน ตัวแทนอาจารย์ที่สอนในองค์กรผลิตครู จำนวน 5 สาขาวิชา ๆ ละ 2 คน รวมจำนวน 10 คน และนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

การวิจัยระยะที่ 3 จำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักศึกษาคณะครุศาสตร์ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ คณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 10 คน และตัวแทนองค์กรใช้ครู จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเลือกสรร สำหรับผลการประเมินรูปแบบของนวัตกรรม คณะผู้วิจัยใช้แบบประเมินนวัตกรรมก่อนเรียนและหลังเรียนรู้ ในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ใช้แบบบันทึก

การสะท้อนคิดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบของนวัตกรรม วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านเนื้อหาความรู้
- 2) ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพครู
- 3) คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู
- 4) จิตวิญญาณความเป็นครู

ตัวแปรที่ศึกษา

ระยะที่ 1 ตัวแปรต้นเป็นตัวแปรด้านจิตใจของแต่ละบุคคล ได้แก่ ความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับความต้องการรูปแบบ ปัญหา และอุปสรรค ในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความคิดเห็น รูปแบบความต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร

ระยะที่ 2 ตัวแปรต้นเป็นตัวแปรด้านจิตใจของแต่ละบุคคล ได้แก่ ความคิดเห็น ความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบของนวัตกรรม ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

ตัวแปรตาม ได้แก่ นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 ตัวแปรต้น นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน

ตัวแปรตาม ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาความรู้ ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพครู คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู และจิตวิญญาณความเป็นครู

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบบันทึกถอดบทเรียนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมสมอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย

- 1) แบบบันทึกการประชุมระดมสมองเชิงปฏิบัติการ
- 2) นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น และ
- 3) แบบประเมินนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน แบบบันทึกการถอดบทเรียนสะท้อนคิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 3 ได้แก่

- 1) แบบวัดระดับการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน
- 2) แบบประเมินนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model ซึ่งก่อนนำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยกำหนดค่าไว้ที่ 0.60 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อทดลองใช้เครื่องมือแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และกำหนดค่าความเชื่อมั่นควรมีค่าเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 1 จำแนกการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมจากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด บริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการสร้างร่วมมือการจัดการเรียนการสอน และนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาที่ได้ทำความร่วมมือในการผลิตและพัฒนาคู่มือ ด้านจัดการเรียนการสอนพร้อมนัดหมาย เวลา และสถานที่ตามที่ได้ให้ข้อมูลสะดวก ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มย่อยระดมสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ปัญหาด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ลักษณะของนวัตกรรม การพิจารณาเลือกรูปแบบของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จากนั้นนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนกับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นนักศึกษาวิชาชีพครูที่สมัครใจพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และด้านจิตวิญญาณความเป็นครู จำนวน 30 คน ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบประเมินนวัตกรรมให้กลุ่มตัวอย่างได้ประเมินผลลัพธ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ CIPPIEST Model ก่อนการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนและหลังการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน และให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ถอดบทเรียนด้วยการสะท้อนคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาความรู้ 2) ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพครู 3) คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู 4) จิตวิญญาณความเป็นครู โดยผู้วิจัยทดลองใช้นวัตกรรมจัดการ การเรียนการสอนในภาคปลาย 2/66 ระหว่างวันที่ 3 พฤศจิกายน 2566 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

สำหรับการวิจัยระยะที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด บริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการสร้างร่วมมือการจัดการเรียนการสอน และวิเคราะห์ข้อมูลการแบบสอบถามความคิดเห็น ตลอดจนการระดมสมองจากผู้ให้ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และเชิงปริมาณ สำหรับสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยระยะที่ 2 วิเคราะห์ผลเชิงเนื้อหาผลการคัดเลือกนวัตกรรม การออกแบบพัฒนานวัตกรรมและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาความรู้ 2) ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพครู 3) คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู 4) จิตวิญญาณความเป็นครู ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความแตกต่างก่อนและหลังเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูโดยการทดสอบค่าที (t-test one sample) สำหรับการวิจัยระยะที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดเลือกตอบและมาตราส่วนค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard division) และผลลัพธ์คะแนนเฉลี่ยความแตกต่างของการเรียนรู้ด้วย t-Test โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การสังเคราะห์เอกสารวิชาการเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร พบว่า รูปแบบความร่วมมือที่สำคัญ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) เครือข่ายทางวิชาการ 2) ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ อาศัยความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกลไกขับเคลื่อนความร่วมมือ 3) รูปแบบเชิงปฏิบัติการลักษณะการทำงานร่วมกัน เช่น การประชุม อบรม เป็นต้น 4) ความร่วมมือแบบพันธะสัญญา เป็นความร่วมมือโดยการทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการสร้างร่วมมือด้าน 1) ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ 2) ผู้ประสานงานกลาง 3) ความตระหนักในคุณค่าความร่วมมือ 4) แรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจ 5) ลักษณะบทบาทหน้าที่และงานที่ปฏิบัติ 6) ทักษะความคิด ความเชื่อในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ พบว่า องค์กรผลิตครู และองค์กรใช้ครูมีความคิดเห็นด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$) เมื่อวิเคราะห์ผลเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากที่สุด และรองลงมา พบว่า ควรมีการสร้างระบบความร่วมมือ ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้มากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) รองลงมาควรมีบุคลากรทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา ($\bar{X}=4.73$) มีความเชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ($\bar{X}=4.68$) มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย ($\bar{X}=4.66$) นอกจากนี้ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ รองลงมา ยัง พบว่า บุคลากรแต่ละฝ่ายของคณะ ควรทำหน้าที่ดำเนินความร่วมมือระหว่างองค์กร ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ($\bar{X}=4.70$) และมีการกำหนดนโยบายความร่วมมือให้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=4.70$) ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลบุคลากรผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาของทั้งองค์กร ผลิตครูและองค์กรใช้ครูเพื่อพัฒนางานร่วมกัน ($\bar{X}=4.69$) ตามลำดับ

ด้านทรัพยากรสนับสนุนความร่วมมือ พบว่า ควรจัดทำฐานข้อมูลบุคลากรด้านการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามความเชี่ยวชาญมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$) รองลงมาควรมีการเตรียมความพร้อมบุคลากรตามความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับความร่วมมือ ($\bar{X}=4.67$) มีบุคลากรที่มีคุณลักษณะเหมาะสมเพื่อดำเนินงานด้านความร่วมมือแต่ละด้าน ($\bar{X}=4.62$) ควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{X}=4.61$) ตามลำดับ

ด้านกระบวนการดำเนินการสร้างความร่วมมือ พบว่า องค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างองค์กรมีข้อคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ตามค่าเฉลี่ยมากที่สุดพบว่า ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงาน ความร่วมมือทั้งระยะสั้นและระยะยาว ($\bar{X}=4.68$) รองลงมา ควรมีการกำหนดประเด็นปัญหาการศึกษา ขั้นตอน วิธีการ พัฒนานวัตกรรม

การจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.66$) ควรมีการประชาสัมพันธ์ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับนโยบายความร่วมมือ ($\bar{X}=4.65$) ควรมีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกัน ($\bar{X}=4.62$) ตามลำดับ

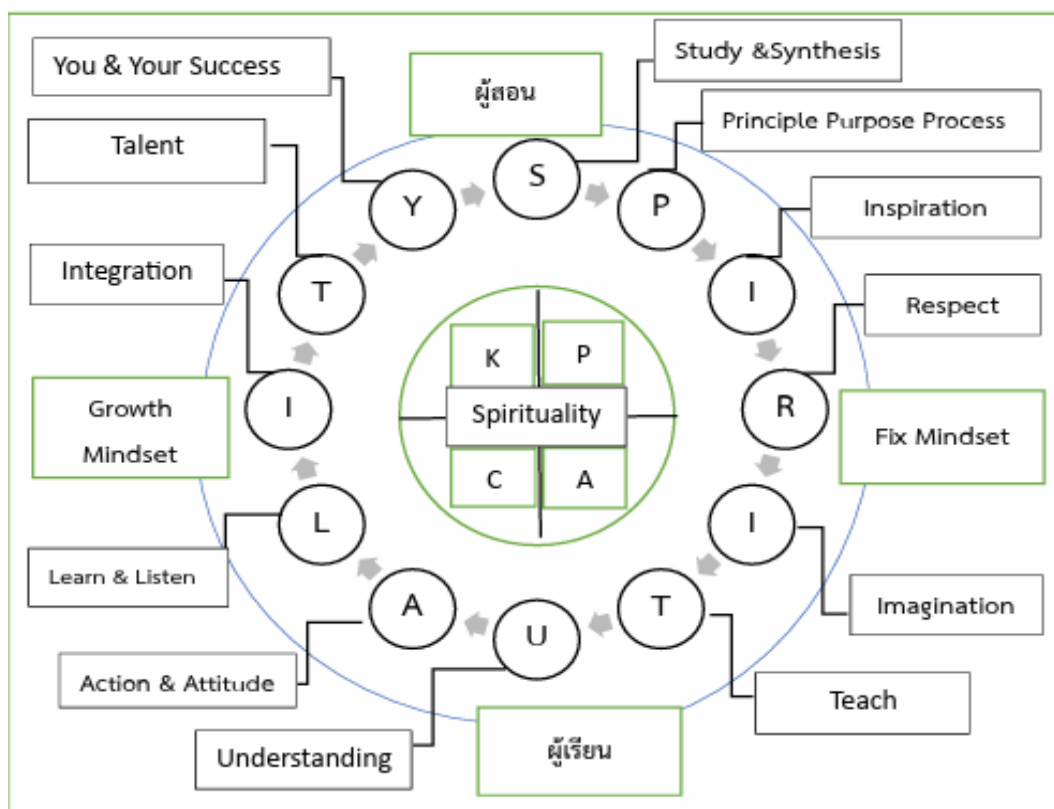
การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนระหว่างองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครูเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณครูในสังคมยุคหลังสมัยใหม่ สรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 สภาพปัญหาและลักษณะการเรียนรู้ในปัจจุบันประกอบด้วยปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การขาดจิตวิญญาณความเป็นครู เช่น การเสียสละ จิตอาสาการอุทิศตน พฤติกรรมไม่เหมาะสม ร้อยละ 76 ด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การมาโรงเรียนสาย มาโรงเรียนเฉพาะคาบสอน เป็นต้น ร้อยละ 56 ขาดตัวแบบ/แบบอย่างที่ดีในการทำหน้าที่ครู ร้อยละ 52 ความรักความศรัทธาในวิชาชีพครูร้อยละ 40 และการขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เก่งเนื้อหาวิชาการแต่ถ่ายทอดสู่ผู้เรียนไม่ได้ ร้อยละ 36 ตามลำดับ

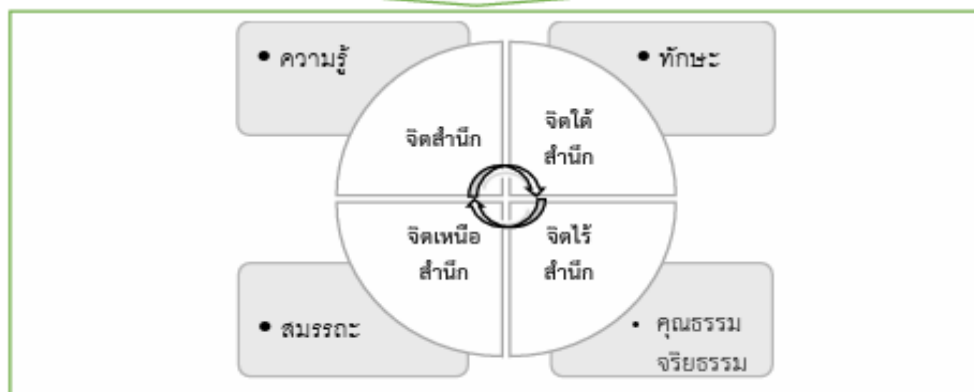
องค์กรผลิตครูสะท้อนมุมมองด้านปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู ได้แก่ 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ร้อยละ 56 2) กระบวนการบ่มเพาะปลูกฝังความเป็นครู ร้อยละ 48 3) การคัดเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์และสภาพบริบทของโรงเรียนฝึกประสบการณ์ ร้อยละ 44 และ 4) การเอาใจใส่นักศึกษาโดยขาดการคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ 36 ตามลำดับ ด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนรู้และเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูควรเป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาของผู้เรียน ใช้ง่าย สะดวกและเหมาะสมกับบริบทเนื้อหา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งขอบเขตรูปแบบของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 5 ประเภท ได้แก่ นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล การบริหารจัดการ

2.2 การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน พัฒนาตามแบบจำลองการสอนเชิงระบบจากแนวคิด ADDIE Model ของเควิน ครูส (Kevin Kruse, 2009, p. 1) นวัตกรรมสู่การพัฒนา นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการระดมสมองทั้งองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครู ซึ่งการพัฒนานวัตกรรมการมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ครู คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู และจิตวิญญาณความเป็นครู ทั้งนี้ นวัตกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) กรอบความคิดในการพัฒนานวัตกรรม 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน 3) วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม 4) สังเคราะห์คุณลักษณะของนวัตกรรม พบว่า สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาแบบเน้นปฏิบัติการและเผชิญสถานการณ์ 5) การออกแบบพัฒนานวัตกรรม 6) สังเคราะห์นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตวิญญาณ ศาสตร์การสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ รูปแบบและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับปัญหาการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ตลอดจนมุ่งให้นักศึกษาวิชาชีพครูตั้งศักยภาพที่มีพัฒนาตนเองในการทำหน้าที่ครู และวิชาชีพครู จากการสังเคราะห์ข้อมูล ดังกล่าว พบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ได้สอดคล้องกับคำว่า

“SPIRITUALITY’s TEACHER” 7) นำรูปแบบนวัตกรรมสู่การจัดการเรียนการสอน ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนมีด้วยกัน 8 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนเป็นไปตามลำดับตัวอักษรคำว่า “SPIRITUALITY” ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมพร้อมสู่การเรียนรู้ 2) ขั้นตอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก 3) ขั้นตอนการประเมินประสพการณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์กรอบความคิด ความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพรู 5) ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู 6) ขั้นตอนการสรุปผลและแบ่งปันการเรียนรู้ 7) ขั้นตอนบูรณาการความรู้สู่ชีวิตประจำวัน 8) ขั้นตอนประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังภาพประกอบที่ 3

ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

ภาพประกอบที่ 3 นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน

สรุปผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 3 สรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 สรุปผลการประเมินนวัตกรรมก่อนการทดลองจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model พบว่า นักศึกษาวิชาชีพอครู สะท้อนคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ระหว่างคะแนน 4.60–4.96 แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูตามกรอบมาตรฐานทางด้านวิชาชีพได้เป็นอย่างดีโดยมีผลการประเมินนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเรียงตามลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านกระบวนการ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.80–4.96 ด้านบริบทของนวัตกรรม 4.68-4.92 ด้านปัจจัยนำเข้า 4.76–4.88 ด้านประสิทธิภาพ 4.64-4.88 ด้านผลกระทบ 4.64-4.84 ด้านการถ่ายโยงความรู้ 4.60-4.84 และด้านความยั่งยืน 4.64- 4.76 ตามลำดับ

3.2 การทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของนวัตกรรมทั้ง 8 ขั้นตอน สรุปผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน ทั้ง 4 ด้าน ตลอดระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา พบว่า หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ระหว่างคะแนน 4.60–4.88 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครู และด้านจิตวิญญาณความเป็นครูด้านทักษะการปฏิบัติหน้าที่ครู และด้านความรู้ ตามลำดับ ซึ่งแนวคิดหลักสำคัญ สำหรับแนวโน้มการต่อยอดนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนสู่เชิงพาณิชย์ คณะผู้วิจัยได้วางแผนการจัดทำ “SPIRITUALITY’s TEACHER PLANNER” สู่การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจิตวิญญาณความเป็นครูก่อนเรียนและหลังเรียน

รายการประเมินนวัตกรรม ด้านจิตวิญญาณความเป็นครู	ระดับผลลัพธ์การเรียนรู้					
	ก่อนเรียน		หลังเรียน		สถิติทดสอบ	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ค่า t	ระดับ นัยสำคัญ
1. ท่านมีการวางแผนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแต่ละวิชาอย่างเต็มศักยภาพ	3.38	0.75	4.88	0.32	10.04	0.14
2. ท่านรู้ว่าการวางแผนทำงานอย่างเป็นขั้นตอนช่วยให้การทำงานในหน้าที่ครูบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ	3.23	0.81	4.77	0.43	10.31	0.14
3. ท่านมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ครูตามบทบาทหน้าที่ครูและที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่	3.27	1.00	4.65	0.62	7.50	0.18

รายการประเมินนวัตกรรม ด้านจิตวิญญาณความเป็นครู	ระดับผลลัพธ์การเรียนรู้					
	ก่อนเรียน		หลังเรียน		สถิติทดสอบ	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	ค่า t	ระดับ นัยสำคัญ
4. ท่านตระหนักว่าคุณค่าความรู้และทักษะที่ถูกต้อง ในการปลูกฝังถ่ายทอดและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ ผู้เรียน	3.35	1.09	4.85	0.36	7.73	0.19
5. ท่านรู้สึกศรัทธา ภาคภูมิใจ เมื่อมีโอกาสแบ่งปัน ความรู้ หรือถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลอื่น ๆ	3.35	0.93	4.81	0.40	7.86	0.18

สรุปผลลัพธ์การทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนด้านจิตวิญญาณความเป็นครู พบว่า หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า หลังเรียนนักศึกษาวิชาชีพครูมีการวางแผนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแต่ละวิชาอย่างเต็มศักยภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 4.88) และประเด็นอื่น ๆ ตามลำดับ

ตลอดระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา เมื่อวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาความรู้ 2) ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพครู 3) คุณธรรม จริยธรรม สำหรับครู และ 4) จิตวิญญาณความเป็นครู หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ระหว่างคะแนน 4.60 – 4.88 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครูมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านทักษะการปฏิบัติหน้าที่ครู และด้านความรู้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. แนวทางการร่วมมือ ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร

1.1 แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรผลิตครู และองค์กรใช้ครู พบว่า มี 5 แนวทาง 4 รูปแบบ ทั้งนี้เนื่องจากว่าทั้ง 5 แนวทางช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกันสอดคล้องกับคำอธิบายของ Stat Services Commission, (2008, p. 11-16) ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่ช่วยให้ความร่วมมือประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วย 1) การกำหนดผลลัพธ์ร่วมกัน 2) ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้นำ 3) มิติระบบความสัมพันธ์ 4) ทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสม 5) การวัดและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน 6) วัฒนธรรมองค์กรที่จะสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ 7) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยม

1.2 แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านหลักการความร่วมมือ ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือด้านทรัพยากรสนับสนุนความร่วมมือ ด้านกระบวนการดำเนินการสร้างความร่วมมือ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องจากว่าทั้งองค์กรผลิตครูและองค์กรใช้ครู มีการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายการทำงานร่วมกันอยู่แล้ว และมีความใกล้ชิดผูกพันกันและกัน หากแต่ยังขาดความชัดเจนในการดำเนินการกำหนดข้อตกลงในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงทิพย์ วิบูลย์ศักดิ์ชัย (2555, น. 86-96) พบว่า รูปแบบความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรม ด้านหลักการความร่วมมือด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือด้านการใช้ทรัพยากร ด้านกระบวนการดำเนินการความร่วมมือ จากการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบความร่วมมือโดยรวมแต่ละด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติการสูงกว่าที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู

2.1 สภาพปัญหาและลักษณะการเรียนรู้ในปัจจุบันประกอบด้วยปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ 1) การขาดจิตวิญญาณความเป็นครู เช่น การเสียสละ จิตอาสาการอุทิศตน การแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การมาโรงเรียนสาย มาเฉพาะคาบสอน เป็นต้น 3) ขาดตัวแบบ/แบบอย่างที่ดีในการทำหน้าที่ครู 4) ความรักความศรัทธาในวิชาชีพครู 5) และการขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย 6) เก่งเนื้อหาวิชาการแต่ถ่ายทอดสู่ผู้เรียนไม่ได้ สำหรับองค์กรผลิตครูสะท้อนมุมมองด้านปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครู ได้แก่ 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู 2) กระบวนการบ่มเพาะปลูกฝังความเป็นครู 3) การคัดเลือกโรงเรียนฝึกประสบการณ์และสภาพบริบทของโรงเรียนฝึกประสบการณ์ และ 4) การเอาใจใส่นักศึกษาโดยขาดการคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นไปได้ว่า สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับเทคโนโลยีมีความก้าวหน้า ผู้เรียนมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้นมีอิสระและเสรีภาพในการแสดงออก นำมาซึ่งการขาดความตระหนักในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่เหมาะสมของสังคม จากงานวิจัยของ โบตาโกช ปาริดิโนวา และคณะ (Paridinova et al., 2023, p. 1-17) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการสร้างโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณของครูในอนาคต พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการกำหนดโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณของครูในอนาคต ได้แก่ 1) ปัจจัยความรู้ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณช่วยให้ครูสามารถค้นหาวิธีการพัฒนาดตนเองที่มีประสิทธิภาพสูงสุด 2) รูปแบบความตระหนักรู้ในตนเองของครูมีผลต่อโลกทัศน์ทางจิตวิญญาณความเป็นครู 3) ข้อสังเกตจากการวิจัย พบว่า ครูผู้มีจิตวิญญาณระดับสูงจะสามารถแก้ปัญหาและประยุกต์หลักการสมัยใหม่จัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในด้านการสอนและจิตวิทยา และงานวิจัยของเออร์บา โรซาลินา (Rozalina, 2023, p. 1-7) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตวิญญาณการสอนการศึกษาเชิงคุณภาพและค่านิยมครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของจิตวิญญาณที่มีอยู่ในพฤติกรรมของครู การทำความเข้าใจที่มาของ

จิตวิญญาณ ความสำคัญของจิตวิญญาณมีผลต่อการพัฒนาคนและการปรับความรู้และทักษะให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนร่วมสมัย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า คุณค่าของจิตวิญญาณมีผลต่อการจัดการศึกษาของครู ได้แก่ ความเชื่อมั่นในหลักคำสอนทางศาสนา การนับถือศาสนา ความจริงใจ การมีระเบียบวินัย ความรัก ความรับผิดชอบ ความอดทน การทำงานหนัก และความสม่ำเสมอในการประพฤติปฏิบัติตน ด้านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนรู้และเสริมสร้างจิตวิญญาณ ความเป็นครู ควรเป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาของผู้เรียน ขอบเขตรูปแบบของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 5 ประเภท ได้แก่ นวัตกรรมด้าน หลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล การบริหารจัดการ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ระบุเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาทุกระดับจึงนำข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว มาเป็นกรอบของการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน

2.2 การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ครู คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู และ จิตวิญญาณความเป็นครู ทั้งนี้ขอบเขตของนวัตกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างกรอบความคิดในการพัฒนานวัตกรรม 2) วิเคราะห์องค์ประกอบของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน 3) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของนวัตกรรม 4) สังเคราะห์คุณลักษณะของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน เมื่อสังเคราะห์ลักษณะของนวัตกรรม พบว่า นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับคำว่า "SPIRITUALITY's TEACHER" ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนมีด้วยกัน 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนพร้อมสู่การเรียนรู้ 2) ขั้นตอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก 3) ขั้นตอนการประเมินประสพการณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์กรอบความคิด ความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครู 5) ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู 6) ขั้นตอนการสรุปผลและแบ่งปันการเรียนรู้ 7) ขั้นตอนบูรณาการความรู้สู่ชีวิตประจำวัน 8) ขั้นตอนประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พงศธร มหาวิจิตร (2560, น. 40-45) ได้เสนอแนะขั้นตอนการนำ Phenol ไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) เลือกรูปแบบการดำเนินงานที่น่าสนใจ 2) วิเคราะห์คุณค่าของบทเรียนที่มีอยู่ 3) วางลำดับกิจกรรม 4) วางแผนการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชนสินธุ์ สิทธิสุนเนิน (2558, น. 48-61) ศึกษาเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า นวัตกรรมการเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 กิจกรรม ได้แก่ ชุมชนศิลปะ และโครงการพัฒนากิจกรรมชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมได้แก่ การร่วมมือ ร่วมทำ ร่วมประเมิน รับผลประโยชน์และตระหนักในความสำคัญ ผลจากการทดลองใช้นวัตกรรม ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 4 ด้าน คือ คิดคล่อง คิดไม่เหมือนเดิม ยืดหยุ่นไม่ติดกรอบ และคิดเป็นประโยชน์

ในด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับการศึกษาของ พิเศษฐ์ พลชนะ, นภดล เลื่อนนักรบ และภราดร ยิ่งยวด (2562, น. 42-52) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ และความสามารถทางอารมณ์ของผู้นำนักศึกษา พบว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแบบแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ของผู้นำนักศึกษา ได้แก่ 1) การเผชิญกับวิกฤติการณ์ที่ไม่ได้เป็นตามมุมมองเดิม 2) การตรวจสอบตนเอง 3) การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง 4) ค้นหาทางเลือกใหม่ 5) การวางแผนการกระทำใหม่ 6) การหาความรู้และทักษะสำหรับการปฏิบัติตามแผน 7) การเริ่มทดลองทำและสร้างความมั่นใจตามบทบาทใหม่ 8) การบูรณาการและผนวกจนเป็นวิถีชีวิตตามมุมมองใหม่ของตน ด้านสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับการบูรณาการสู่ชีวิตจริง ทั้งนี้ เพื่อนำเอาข้อคิดที่ได้จากนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน

3.1 สรุปผลการประเมินนวัตกรรมการทดลองจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครู สะท้อนคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ระหว่างคะแนน 4.60 – 4.96 แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูตามกรอบมาตรฐานทางด้านวิชาชีพ และด้านจรรยาบรรณความเป็นครู ซึ่งมีผลการประเมินนวัตกรรมการเรียนการสอนในเกณฑ์ที่ดีที่สุด โดยมีผลการประเมินเรียงตามลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านกระบวนการ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.80–4.96 ด้านบริบทของนวัตกรรม 4.68-4.92 ด้านปัจจัยนำเข้า 4.76–4.88 ด้านประสิทธิภาพ 4.64-4.88 ด้านผลกระทบ 4.64-4.84 ด้านการถ่ายโยงความรู้ 4.60-4.84 และด้านความยั่งยืน 4.64-4.76 ตามลำดับ

3.2 การทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของนวัตกรรมการศึกษา ทั้ง 8 ขั้นตอนโดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองได้สะท้อนคิดการเรียนรู้ และประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ซึ่งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ผ่านการทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน ทั้ง 4 ด้าน ตลอดระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา พบว่า หลังเรียนผ่านนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ระหว่างคะแนน 4.60 – 4.88 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก นอกจากนี้จากการสะท้อนคิดผ่านการลงมือปฏิบัตินักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การเห็นคุณค่าต่อการเรียนรู้ ในด้านการสะท้อนคิดเชื่อมโยงความคิด ประสบการณ์ ความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ พบว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี บุญโท สุหนทรา ไตบัว และ ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์ (2560, น. 222-235) ได้ศึกษา การสะท้อนคิดโดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้การสะท้อนคิดในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนสามารถสะท้อนคิดในความรู้คณิตศาสตร์โดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างความสามารถ

ในการเรียนคณิตศาสตร์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนด้วย 2) นักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับที่เพิ่มขึ้น ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีมาก และด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี นอกจากนี้จากงานวิจัยของสุนิล เบฮารี โมฮันตี (Mohanty, 2022, p. 6-20) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจิตวิญญาณและการเตรียมความพร้อมของครู พบว่า การพัฒนาจิตวิญญาณของครูมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา การปฏิบัติทางจิตวิญญาณของมารดามีอิทธิพลอย่างมากต่อจิตวิญญาณของทารก และสมาชิกในครอบครัวมีส่วนช่วยในการพัฒนาจิตวิญญาณของทารกในระดับรอง จากนั้นได้รับการบ่มเพาะ ชัดเจนโดยระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีครูทำหน้าที่ควบคุม ดังนั้น การพัฒนาจิตวิญญาณของครู และการเตรียมความพร้อมของครูผ่านโปรแกรมอบรมเกี่ยวกับคำสอน จากผู้นำทางจิตวิญญาณต่าง ๆ พบว่า โปรแกรมการฝึกอบรมจิตวิญญาณผู้ทำหน้าที่ครูมีคุณภาพสูง ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีทักษะในการดำเนินการพัฒนาตนเอง การสนทนา การอภิปราย การดำเนินกิจกรรมพัฒนาจิตวิญญาณร่วมหลักสูตรที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ใช้พัฒนาจิตวิญญาณในนักเรียนของโรงเรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้ง 4 ด้าน โดยการทดลองจัดทำ Teacher Planner พบว่า นักศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตนเองทั้งในด้านเนื้อหาความรู้ ทักษะการปฏิบัติหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรมสำหรับครู และจิตวิญญาณความเป็นครู โดยตระหนักรู้ด้วยตนเองว่า อะไรเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ อะไรเป็นอุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ และสามารถวางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ประสบความสำเร็จในชีวิตทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) สุขภาพร่างกาย จิตใจ 2) ครอบครัว 3) ความมั่นคง 4) ความสัมพันธ์ 5) การแบ่งปันหรือช่วยเหลือ 6) การมีเป้าหมายที่ชัดเจน 7) อาชีพและการทำงาน 8) การพัฒนาตนเอง สำหรับผลการประเมินนวัตกรรมจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่านวัตกรรมสามารถพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูของตนเองได้ โดยมีคะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมหลังเรียนรู้นี้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับข้อค้นพบที่สำคัญจากการวิจัย พบว่า คำว่าจิตวิญญาณความเป็นครู มีองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูที่สอดคล้องกับรากศัพท์ภาษาต่างประเทศ "SPIRITUALITY" ตามลำดับ ได้แก่ Study & Synthesis, Principle/ Purpose/ Process, Inspiration, Respect, Imagination, Teach, Understanding, Action & Attitude, Learn & Listen, Integration, Talent, You & Your Success นอกจากนี้นวัตกรรมที่ได้สามารถต่อยอดสู่นวัตกรรมเชิงพานิชย์ในรูปแบบ "TEACHER LIFE PLANNER" ซึ่งกลุ่มบุคคลที่สนใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากภายในสู่ภายนอกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายขยายสาขาวิชา โดยชุมชนองค์กรผลิตและองค์กรใช้ครูอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นได้มากขึ้น

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนานักศึกษาระดับวิชาชีพครู ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สะท้อนคิดแบบบูรณาการ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตามครูผู้สอนต้องมีทักษะการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนและเรียนรู้ในกิจกรรมที่ตนเองทำว่าช่วยพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไรบ้าง

ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากภายในของแต่ ละบุคคล ซึ่งไม่เพียงแต่นักศึกษาระดับวิชาชีพครู หากแต่ตัวผู้สอน หรือบุคคลที่สนใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาตนเองได้ ทั้งนี้ก่อนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ไปใช้ควรวิเคราะห์ปัญหาในประเด็น อื่น ๆ ประกอบด้วย โดยมุ่งเน้นให้เกิดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถ พิจารณาเลือกขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งที่สอดคล้องกับปัญหามาประยุกต์ตามขอบกรอบที่พบ

บรรณานุกรม

- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2558). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับ ชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ : วัด มหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8(1): 1-17.
- ราตรี บุญโท, สุนทรา โตบัว, และชนิดรา เลิศอมรพงษ์. (2560). การสะท้อนคิดโดยการเขียนบันทึกการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้คณิตศาสตร์. *วารสารการศึกษาและการพัฒนา สังคม*. 13(1): 222-235.
- ดวงทิพย์ วิบูลย์ศักดิ์ชัย. (2555). *การพัฒนารูปแบบความร่วมมือด้านวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยกับ ภาคอุตสาหกรรม*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา). มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2560). นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์. *นิตยสาร สสวท*. 46(209): 40-45.
- พิศิษฐ์ พลชนะ, นกอดล เลือดนักรบ และภราดร ยิ่งยวด. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการ เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทาง อารมณ์ของผู้นำนักศึกษา. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 28(ฉบับพิเศษ): 42-51.
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2563). *ความคิดเห็นประชาชนในเรื่อง "ครูอนุบาล/ครูพี่เลี้ยง/ครูผู้ดูแลเด็ก"*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 16, 2564, จาก <https://www.blitbangkok.com/poll/29670/>.

รุ่งทิภา แย้มรุ่ง และคณะ. (2560). การวิเคราะห์สภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ในการผลิตครูของประเทศไทย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว.* 11(2): 255-270.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Kruse, K. (2009). *Introduction to instructional design and the ADDIE model.* Retrieved June 20, 2022, from http://www.transformatiledesigns.com/id_systems.html.

Lattipongpun. (2016). *The Impact of Mental Thinking Systems on Idea Generation: The Athens Olympic Ceremony.* Retrieved February 3, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/303099467_The_Impact_of_Mental_Thinking_Systems_on_Idea_Generation_The_Athens_Olympic_Ceremony.

Merriam. (2017). *Adult Learning Theory: Evolution and Future Directions.* Retrieved June 20, 2022, from [file:///C:/Users/Administrator/Downloads /Merriam% 20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Administrator/Downloads/Merriam%20(1).pdf).

Mohanty, B. (2022). *Spiritual Development and the Preparation of Teachers.* Retrieved June 20, 2022 from [https://doi.org/10.1093/acrefore /978019026 4093.013.816](https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.816)

Paridinova & et al. (2023, March 20). *Future Teachers' Spiritual Worldview Formation Factors.* Retrieved March 20, 2024, from Hindawi: <https://doi.org/10.1155 /2023/9972903>.

Rozalina, E. (2019, October 22). *Spirituality in Pedagogy A Qualitative Study of Teachers Values in High School.* Retrieved March 20, 2023, from <https://eudl.eu/doi/10.4108/eai.30-9-2019.2291169>.

State Services Commission. (2008). *Factors for Successful Coordination-A Framework to Help State Agencies Coordinate Effectively.* New Zealand: Wellington.

Stufflebeam, D. and Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation Theory, Models & Applications. *Journal of Multi-Disciplinary Evaluation.* 6(11): 109 - 111.

รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน
ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการ
กับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

LEADERSHIP MODEL FOR DRIVING INNOVATION TO PROMOTE LEARNERS'
SCIENCE, MATH AND TECHNOLOGY COMPETENCIES INTEGRATING
WITH AREA POTENTIAL UNDER THE EDUCATION SANDBOX

Received: June 16, 2024

Revised: August 23, 2024

Accepted: September 1, 2024

ศิลป์ชัย สุวรรณมณี¹ **สุนทรี วรรณไพเราะ**^{2*} ชัชวาล ชุมรักษา³ จินตนา กสินันท์⁴
สิงหา ประสิทธิ์พงศ์⁵ ขรรค์ชัย แซ่แต้⁶ วรินทร์ เบญจศรี⁷ ธนียา Yeodum⁸
เมธี ดิสวัสดิ์⁹ วิลไผิน แก้วเพ็ง¹⁰ จงกมลวรรณ พิสิฐพันธ์¹¹

Sinchai Suwanmanee¹ **Suntaree Wannapairo**^{2*} Chatchawan Chumruksa³ Chintana Kasinant⁴

Singha Prasitpong⁵ Khanchai Sae-tae⁶ Warintorn Benjasri⁷ Thaniya Yaodum⁸

Matee Di-sawat⁹ Wilaipin Kaeopheng¹⁰ Jongkonwan Pisitphunphorn¹¹

1,2*,3, 4, 5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

6,7,8,9,10 อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

11 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

1,2*,3, 4, 5 Assistant Professor, Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

6,7,8,9,10 Lecturer, Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

11 Administrative Officer, Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

* Corresponding author, E-mail: suntaree@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดแบบและพัฒนา 2) ขยายผล และ 3) ประเมินการขยายผล รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยใช้ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคาโต อําเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานีเป็นต้นแบบ และมีสถานศึกษาเครือข่ายเป็นเป้าหมายในการขยายผลด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ 1) ประกอบด้วย (1) Idealized Influence (2) Inspirational Motivation (3) Intellectual Stimulation (4) Individualized Consideration (5) Identity Awareness (6) Integrated Operation และ (7) Innovative Developer 2) การขยายผลไปสู่สถานศึกษาเครือข่าย พบว่า มีผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ 44 คน และได้

นวัตกรรมเบื้องต้น 10 นวัตกรรม และ 3) หลังการขยายผลพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย ใน 4 โรงเรียน สามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา จำนวน 4 นวัตกรรม

คำสำคัญ รูปแบบผู้นำ ศักยภาพเชิงพื้นที่ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ABSTRACT

The aims of this research were to: 1) synthesize, 2) extend and, 3) assess the extending of leadership model for driving innovation to promote learners' science, math and technology competencies integrating with area potential under the Education. The school administrator at Ban Kha To School, Panare, Pattani Province was replicated to be the prototype leader. Network schools were the target for expansion through the action research process. The tools for data collection were focus group discussion form and quality assessment of innovation form. The data were analyzed by using content analysis. The results showed that 1) leadership model for driving innovation to promote learners' science, math and technology competencies integrating with area potential called I⁷ which consisted of (1) Idealized Influence (2) Inspirational Motivation (3) Intellectual Stimulation (4) Individualized Consideration (5) Identity Awareness (6) Integrated Operation and (7) Innovative Developer; 2) the extending to the network school: there were 44 participants in the school-based workshop and received 10 initial innovations ; and 3) after the extending, the administrators from 4 network schools could develop 4 innovations for school driving.

Keywords: Leadership Model, Area-Potential, Education Sandbox

บทนำ

จากกระแสการแข่งขันและเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน มีการเรียกร้องจากนายจ้างและองค์กรวิชาชีพ ให้สถาบันการศึกษาส่งมอบบัณฑิตที่มีความสามารถและทักษะที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นหลักสูตรฐานสมรรถนะจึงได้รับการกล่าวถึงมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการนี้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ในตนเองโดยสถานศึกษานับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิต โดยเน้นการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในบริบทโลกแห่งความเป็นจริงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และความต้องการของตลาดงานร่วมสมัย (Alkandari, 2023; Catacutan et al., 2023; Siermans, 2020.) หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งจัดการเรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ และความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน สังคม ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ 21 (Office of the Education Council, 2017) พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษ

ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการคิดวิเคราะห์ และความเป็นพลเมืองโลก ในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะนั้น เป็นการบูรณาการความรู้จากศาสตร์สาขาวิชาอื่น ๆ โดยการออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนของครูผู้สอนที่เน้นการตั้งคำถาม เปิดประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อยากค้นคว้า อยากทดลองและลงมือปฏิบัติผ่านสถานการณ์จริง และมีการสะท้อนคิดหลังกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่นักเรียนได้รับร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพและประสิทธิภาพในการเรียนรู้และความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละบุคคล

จากโครงการการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ของสถานศึกษาต้นแบบและการขยายผลสู่สถานศึกษาเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา นำร่องจังหวัดสตูล และจังหวัดชายแดนใต้ ในปี พ.ศ. 2565 คณะผู้วิจัยได้ผลิตเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ต้นแบบ ทั้งในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลผู้เรียนให้สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียนที่คาดหวัง ส่งผลให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาต้นแบบและสถานศึกษาเครือข่ายผ่านสถานการณ์จริงในลักษณะนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีคณะผู้วิจัย ศึกษานิเทศก์ และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นพี่เลี้ยงเกิดกลไกเชิงระบบในการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา มหาวิทยาลัยในพื้นที่ เขตพื้นที่การศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ชุมชน และสถานศึกษาเครือข่าย (Suwanmanee et al., 2023) ภายใต้แนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ 1) คิดค้นและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่สถานศึกษานำร่องและหน่วยงานทางการศึกษา และ 4) สร้างและพัฒนากลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา (Education Sandbox Act A.D. 2019, 2019) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้รับนโยบายและถ่ายทอดนโยบายสู่บุคลากรในสถานศึกษาให้มีความเข้าใจ ตลอดจนเป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรร่วมแรงรวมใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (Phumphongkhochasorn, 2023) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีปัจจัยแตกต่างจากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในภูมิภาคอื่น ทั้งในด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ตลอดจนด้านความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ดังนั้นการขับเคลื่อนขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการพื้นที่ (Aree and Niemted, 2023) จากผลลัพธ์จากโครงการวิจัยร่วมกับสถานศึกษาต้นแบบและสถานศึกษาเครือข่ายในเขตพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่องจังหวัดสตูล และ

จังหวัดชายแดนใต้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จที่เป็นความเข้มแข็งของผู้นำ จึงกล่าวได้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ และจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคาโต อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี มีแนวปฏิบัติที่ดีที่สอดคล้องกับการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Suwanmanee et al., 2023) คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการถอดแบบและพัฒนารูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ เพื่อขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดแบบและพัฒนารูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
2. เพื่อขยายผลรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
3. เพื่อประเมินการขยายผลรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยทั้งหมดแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การถอดแบบและพัฒนารูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบคิดเชิงระบบที่ได้ผลลัพธ์จากโครงการการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ของสถานศึกษาต้นแบบและการขยายผลสู่สถานศึกษาเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่องจังหวัดสตูล และจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ รายงานการวิจัยการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะด้าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ของสถานศึกษาต้นแบบและการขยายผลสู่สถานศึกษาเครือข่ายในพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่องจังหวัดสตูล และจังหวัดชายแดนใต้ (Suwanmanee et al., 2023) เพื่อนำไปสู่การถอดแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการประชุมระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ โดยคณะผู้วิจัยจำนวน 11 คน ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนบ้านคาโต จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 จัดสนทนากลุ่มเพื่อประเมินรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ โดยคณะผู้วิจัยจำนวน 11 คน ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้เรียนบ้านคาโต จำนวน 3 คน เพื่อให้ได้รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้อำเภอปาดังวิเศษ จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 2 การขยายผลรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้อำเภอปาดังวิเศษ จังหวัดปัตตานี โดยใช้โรงเรียนต้นแบบเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ดำเนินการอบรมโดยผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบร่วมกับคณะผู้วิจัย จำนวน 3 วัน ซึ่งเนื้อหาการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่บูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ SMT 2) การวิจัยและพัฒนา (R&D) : แนวคิดสู่การปฏิบัติ 3) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่บูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ SMT และ 4) การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่บูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ SMT

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครือข่ายผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ภายใต้อำเภอปาดังวิเศษ จังหวัดปัตตานี

ระยะที่ 3 การประเมินการขยายผลรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้อำเภอปาดังวิเศษ จังหวัดปัตตานี

ขั้นตอนที่ 1 ระยะการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ โดยสถานศึกษาเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 ระยะหลังการใช้รูปแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ ของสถานศึกษาเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการ โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา หากคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมด้านภาษา ผ่านแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่าเครื่องมือมีความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การถอดแบบและพัฒนารูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคาโต อำเภอบ้านนาละ จังหวัดปัตตานี พบว่า

1. โรงเรียนบ้านคาโตมีการใช้นวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนสถานศึกษา เรียกว่า TRCCR Model เป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์โรงเรียนและบริบทชุมชน การกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นที่ 2 การปรับโครงสร้างเวลาเรียนและปรับตารางเรียน ขั้นที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยมีการกำหนดสมรรถนะ รูปแบบการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อจัดทำหน่วยบูรณาการ ตลอดจนมีการจัดทำเครื่องมือประเมินสมรรถนะ การจัดทำคู่มือผู้ปกครอง คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งมีการนิเทศผ่านกระบวนการ PSOAI ขั้นที่ 4 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน และขั้นที่ 5 มีการถอดบทเรียนเพื่อให้ได้สารสนเทศเพื่อการปรับปรุงกระบวนการทำงานต่อไป

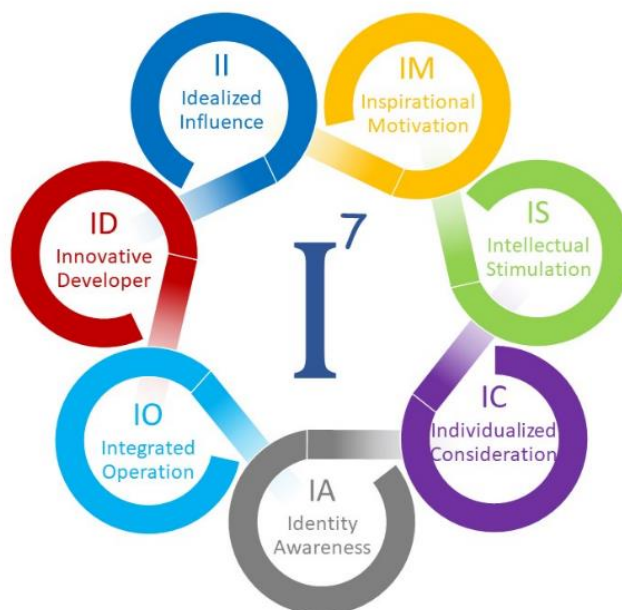
2. ด้านตัวผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคาโตเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนสำเร็จการศึกษาปริญญาเอกทางด้านการบริหารการศึกษา ซึ่งทำให้ท่านมีความรอบรู้ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการ ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการบริหาร ความรู้ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร รูปแบบการสอนเชิงรุกซึ่งครอบคลุม 7 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 2) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน 3) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 4) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บ้านและครอบครัวเป็นฐาน 5) การเปิดชั้นเรียน 6) การถอดบทเรียน และ 7) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะการบริหารที่สำคัญ พบว่า ท่านมีทักษะในการพูดและการสื่อสาร มีจิตวิทยาสูงสามารถโน้มน้าวชักจูงครู และชุมชนได้เป็นอย่างดีทำให้สามารถครองใจครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ รวมทั้งมีทักษะการคิดนอกกรอบ ส่วนด้านคุณลักษณะนั้น ท่านเป็นคนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจใฝ่เรียนรู้ และสามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้กับครูและชุมชนได้

3. ด้านเครือข่าย พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคาโตมีเครือข่ายความร่วมมือกับอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาในเทศก์ ผู้บริหารระดับโรงเรียน ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรที่ดีที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินการสร้างการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา

4. ด้านวิธีการทำงาน พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคาโตมีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารแบบมีส่วนร่วม การทำงานแบบบูรณาการ การนิเทศด้วยกระบวนการ PSOAI การวางแผนอย่างเป็นระบบ ความสามารถในการบริหารเครือข่าย การวินิจฉัยสถานศึกษา ผู้เรียนและชุมชน ความสามารถในการบริหารหลักสูตร การวิเคราะห์ระบบ และการติดตาม กำกับและประเมินผลความสำเร็จ ความสามารถในการมองภาพเชิงระบบแบบองค์รวม และมีประสบการณ์เชิงปฏิบัติ

5. ด้านอัตลักษณ์และความต้องการของพื้นที่ พบว่า จากการวิเคราะห์ผู้เรียนและความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ทำให้ทราบความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของทั้งนักเรียนและผู้ปกครองว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้น ต้องการนำความรู้และทักษะที่ได้ขึ้นไปใช้เพื่อประกอบอาชีพอะไร ทำให้ทางโรงเรียนสามารถออกแบบหลักสูตรเชิงบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรฐานสมรรถนะได้อย่างสมดุล และสามารถบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับฐานอาชีพของชุมชน ผ่านหลักสูตรสมรรถนะฐานอาชีพของสถานศึกษา

สรุปผลการถอดแบบและพัฒนารูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า ผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีฐานคิดมาจาก 4 ฐานคิดที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของ Bass and Avolio (1994) 2) ความรู้ความเข้าใจใจอัตลักษณ์ท้องถิ่น 3) สมรรถนะด้านการบูรณาการ และ 4) ความเป็นนักนวัตกรรม ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นตัวแบบผู้นำ เรียกว่า I⁷ (I ยกกำลัง 7) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 รูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

1) Idealized Influence : II (การเป็นแบบอย่างที่ดี) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหาร แสดงพฤติกรรมที่เป็นเชิงบวก มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นที่น่ายกย่อง เชื้อเชิญแก่บุคลากร เป็นผู้ที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม มีความโปร่งใส มีจิตอาสา มีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี มีความรู้ ความสามารถ มุ่งมั่นในการทำงาน ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้

2) Inspirational Motivation : IM (นักสร้างแรงบันดาลใจ) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารมีความสามารถในการใช้ทักษะทางภาษา เพื่อสร้างความไว้วางใจให้กำลังใจ สนับสนุนทีมงาน เสริมสร้าง ความมั่นใจ สร้างสัมพันธภาพ ความเป็นมิตรไมตรีให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ และเป็นบุคคลที่มีพลังบวก สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และพร้อมรับมือกับความท้าทายและสามารถการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

3) Intellectual Stimulation : IS (ผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ทุกสถานการณ์) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหาร ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างบรรยากาศของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครูและบุคลากรได้เรียนรู้ ทดลองและพัฒนาตนเองจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

4) Individualized Consideration : IC (การเข้าใจความแตกต่างของบุคคล) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารรับรู้ว่า เข้าใจ เข้าถึงความแตกต่างทั้งด้านความคิด ทักษะ วัฒนธรรม ค่านิยม บุคลิก พฤติกรรม ความเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ตลอดจนการรับฟังแนวคิด ความคิดเห็นของผู้อื่น

5) Identity Awareness : IA (การตระหนักในอัตลักษณ์ท้องถิ่น) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารรับรู้ว่าและเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะที่ สถานที่ หรือชุมชนที่อยู่ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ปรัชญา ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ตลอดจนส่งเสริมการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน และส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการรักษา อนุรักษ์ทรัพยากร และสร้างเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น

6) Integrated Operation : IO (นักปฏิบัติการแบบบูรณาการ) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญและเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เพื่อการปฏิบัติงานได้หลากหลายด้าน มีความยืดหยุ่น สามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อปรับตัวและแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน สร้างเครือข่ายความร่วมมือจากบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้ ความร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

7) Innovative Developer : ID (นักพัฒนานวัตกรรม) หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหาร มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความก้าวหน้าของสถานศึกษา มีทักษะการวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มี

ความกระตือรือร้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยสามารถใช้ความรู้และเทคโนโลยีในการปรับปรุง สิ่งที่มีอยู่ หรือสร้างสิ่งใหม่ๆ เพื่อสร้างคุณค่าและแก้ไขปัญหา เพื่อผลลัพธ์ที่สูงขึ้นของสถานศึกษา

ระยะที่ 2 จากการโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ : การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่บูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ระหว่างวันที่ 10-12 พฤศจิกายน 2565 พบว่าสถานศึกษาที่ใช้เป็นต้นแบบในการขยายผล คือ โรงเรียนบ้านคาโต อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี โดยมีผู้อำนวยการ จารุณี ทองสุข เป็นตัวแบบ (Role Model) และใช้โรงเรียนเป็นฐานในการขยายผลไปสู่โรงเรียนเครือข่าย จำนวน 10 โรงเรียน/หน่วยงาน มีผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา (ศึกษานิเทศก์) จำนวนทั้งสิ้น 44 คน จากการดำเนินการ พบว่า มีสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ร่วมพัฒนานวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ที่นวัตกรรมการศึกษาในเบื้องต้น จำนวน 10 นวัตกรรม ประกอบด้วย 1) รูปแบบการพัฒนาการสอนงานด้วยการโค้ชงานเพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : โรงเรียนบ้านทุ่งโพธิ์ 2) รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ฐานโครงการคุณธรรมด้วยกระบวนการจิตศึกษา : โรงเรียนบ้านนาเกตุ 3) รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล 4) รูปแบบการบริหารจัดการด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการคิดและการสื่อสาร : โรงเรียนบ้านมีถอย (มะอาแดอุทิศ) 5) รูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรมด้วย HIPP-O-CAMPUSs MODEL : โรงเรียนพัฒนศึกษา 6) การพัฒนาสมรรถนะครูในการผลิตสื่อดิจิทัล เพื่อยกระดับการอ่านออกเขียนได้ของผู้เรียน : โรงเรียนเทศบาล 6 (ประชาสันต์) 7) รูปแบบการสร้างวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนบ้านกอลเปีละแบบมุ่งประสิทธิผลด้วยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : โรงเรียนบ้านกอลเปีละ 8) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล : โรงเรียนบ้านดาโต๊ะ 9) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูด้วยกระบวนการนิเทศชั้นเรียนแบบหนุนเสริม : โรงเรียนบ้านปะกาชะรัง และ 10) การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนการสอนด้วย PERCEPT Model : โรงเรียนวัดสถิตชลธาร

การสร้างเครือข่ายผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กรณีโรงเรียนบ้านคาโต อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี เป็นแม่ข่าย จำนวนทั้งสิ้น 11 โรงเรียน/หน่วยงาน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านคาโต โรงเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งโพธิ์ โรงเรียนบ้านนาเกตุ โรงเรียนบ้านมีถอย (มะอาแดอุทิศ) โรงเรียนพัฒนศึกษา โรงเรียนเทศบาล 6 (ประชาสันต์) โรงเรียนบ้านกอลเปีละ

โรงเรียนบ้านดาโตะ โรงเรียนบ้านปะกาสะรัง โรงเรียนวัดสถิตย์ชลธาร และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาสงขลา สตูล

ระยะที่ 3 จากการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของ
ผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่
นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษา/ หน่วยงานในเครือข่ายเข้าร่วมนำเสนอนวัตกรรมในเบื้องต้น
จำนวนทั้งสิ้น 10 นวัตกรรม แต่เมื่อถึงระยะ การพัฒนานวัตกรรมให้สมบูรณ์และการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน
สถานศึกษา มีสถานศึกษาที่เข้าสู่กระบวนการประเมินเพื่อคุณภาพคู่มือนวัตกรรมฯ จำนวน 4 โรงเรียน
ประกอบด้วย 4 นวัตกรรม ได้แก่ 1) การพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านทักษะ
ชีวิตของนักเรียน : โรงเรียนบ้านนาเกตุ 2) การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสร้างนวัตกรรม เพื่อการจัดการ
เรียนการสอน : โรงเรียนวัดสถิตย์ชลธาร 3) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก : โรงเรียนบ้านทุ่งโพธิ์
และ 4) การพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้แบบจิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายในควบคู่ปัญญาภายนอก : โรง
เรียนพัฒนศึกษา

อภิปรายผล

1. การถอดแบบและพัฒนารูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน
ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรม
การศึกษา พบว่า ผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมฯ มีฐานคิดมาจาก 4 ฐานคิดที่สำคัญ 1) ภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นแนวคิด 4I's ของ Bass and Avolio (1994) ซึ่งประกอบด้วย Idealized Influence,
Inspirational Motivation, Intellectual Stimulation และ Individualized Consideration ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ Suwanmanee et al. (2023) ซึ่งได้พัฒนาพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง จังหวัดสตูลและจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการระดมการ
วิจัย และพัฒนา (R&D) ผลการวิจัยพบว่าเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการพัฒนาภาวะผู้นำ
การเปลี่ยนแปลงแล้ว ผู้บริหารสามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในโรงเรียนได้
นอกจากแนวคิด 4I'S แล้ว คณะผู้วิจัยยังพบว่ารูปแบบผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริม
สมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ที่มี
การปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) นั้น ยังมีองค์ประกอบสำคัญอีก 3 ฐานฐานคิด คือ 2) ความรู้ความ
เข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่น 3) สมรรถนะด้านการบูรณาการ และ 4) ความเป็นนักนวัตกรรม ซึ่งสามารถ
สังเคราะห์เป็นตัวแบบผู้นำ เรียกว่า I⁷ ซึ่งมี 7 องค์ประกอบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. Idealized Influence : II (การเป็นแบบอย่างที่ดี) การนำบุคลากรไปสู่เป้าหมายนั้น ผู้นำต้อง
เป็นแบบอย่าง ทั้งด้านความคิดและการกระทำ ซึ่งการเป็นแบบอย่างที่ดีนั้นผู้นำต้องแสดงออกทั้งในเวลา
และนอกเวลา เพื่อให้ได้ความเคารพนับถือ โดยผู้นำควรมีสิ่งต่อไปนี้ได้แก่ 1) Head (ความคิด) คือ การ

มองโลกของการทำงานในเชิงบวก 2) Hand (ลงมือทำ) ถ้าต้องการให้มีบุคลากรเดินตาม ผู้นำก็ควรเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างความยอมรับจากบุคลากรในทีม และ 3) Heart (เข้าใจ) แม้ผู้นำจะมาพร้อมกับตำแหน่งและอำนาจ แต่เมื่อถึงเวลาทำงานจริงควรปฏิบัติให้เหมือนกับทุกคนคือคนในครอบครัวที่ต้องดูแลซึ่งกันและกัน กรณีโรงเรียนบ้านคาโต ผู้นำได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำในการเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจเข้าถึง ไม่ทอดทิ้ง เข้าไปช่วย ให้คำแนะนำ ปรีกษา และทำให้ดูเป็นตัวอย่างชัดเจน ปฏิบัติให้เหมือนกับทุกคนคือคนในครอบครัว สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Thammathatcahgul, Pienthunyakorn, and Jantapan (2021) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า การเป็นต้นแบบของผู้บริหารสามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งการเป็นต้นแบบนั้น หมายถึงการที่ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ทั้งด้านการปฏิบัติตนด้านความรู้ความสามารถ การคิด การตัดสินใจ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นที่น่าเคารพ เชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากสังคม และสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Khanteekrom, Chinatangkul, and Chaisirithanya (2022) วิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ พบว่า องค์ประกอบหนึ่งคือการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งหมายถึงการที่การที่ผู้บริหารมุ่งมั่นในการทำงาน หมั่นพัฒนาตนเอง ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตอาสา มีประชาธิปไตย และเล็งเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Afshari (2022) ที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำและความมุ่งมั่นขององค์กรของพนักงานในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในประเทศออสเตรเลียและอิหร่าน ผลการวิจัยมีความน่าสนใจที่แตกต่างไปคือ ผลกระทบของการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำไม่ได้ส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นต่อองค์กรที่พึงประสงค์ในกลุ่มตัวอย่างชาวออสเตรเลีย ในขณะที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อความมุ่งมั่นขององค์กรที่ต้องการในกลุ่มตัวอย่างชาวอิหร่าน

2. Inspirational Motivation : IM (นักสร้างแรงบันดาลใจ) การสร้างแรงบันดาลใจเป็นทั้งทักษะและคุณลักษณะที่สำคัญต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับองค์กร การสร้างแรงบันดาลใจเป็นเครื่องมือที่สำคัญโดยอาศัยกลไกด้านจิตวิทยา ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมในการที่จะเป็นผู้ร่วมในการพัฒนาองค์กร จากกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคาโต เห็นได้ว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนมีทั้งทักษะและคุณลักษณะเป็นนักสร้างแรงบันดาลใจที่ชัดเจนและโดดเด่น มีการใช้กลไก และกระบวนการต่างๆ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างการเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้ตัวเองเป็นต้นแบบในด้านการใฝ่รู้ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ โดยการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และการเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการที่หัวข้อ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังใช้กลไกการให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ไปศึกษาดูงาน อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาตัวเองอยู่ตลอด ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบทภายนอก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อองค์กร รวมถึงตนเองอย่างไร ส่งผลให้การสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้อำนวยการและบุคลากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Omprorn, Chalabang, and

Pheasa (2023) ซึ่งทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน พบว่า มี 3 ด้าน ที่ร่วมกันส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การคำนึงถึงเอกบุคลการจิตใจ และการนำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งด้านการจิตใจนั้น หมายถึง การที่ผู้บริหาร มีวาทศิลป์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถโน้มน้าว จูงใจสร้างความไว้วางใจแก่สมาชิก เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Furaha, Lyamtane, and Mandila (2023) ที่ศึกษาการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อความพึงพอใจในงานของครูในโรงเรียนมัธยมของรัฐ ในประเทศแทนซาเนีย ผลการวิจัยพบว่าการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การเยี่ยมเยียนห้องทำงานของบุคลากร ตลอดจนการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anwar (2023) ที่ศึกษาการแรงบันดาลใจของครูใหญ่กับการพัฒนาการทำงานของครูในโรงเรียนอนุบาล ประเทศอินโดนีเซีย ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การสนทนากลุ่มร่วมกับหัวหน้างานเพื่อเพิ่มทักษะการสอนของครู ผลการวิจัยพบว่าการสร้างแรงบันดาลใจของครูใหญ่ ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของครูในกระบวนการเรียนรู้ โดยมีครูหลายคนในโรงเรียนได้ปรับคุณวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพให้สูงขึ้น

3. Intellectual Stimulation : IS (ผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ทุกสถานการณ์) ผู้นำที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่าต้องดำเนินกิจกรรมประเภทใดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สิ่งสำคัญคือต้องกำหนดว่าผู้นำทำหน้าที่อย่างไรในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ จากผลการวิจัย กิจกรรมที่พบบ่อยที่สุดในกรณีโรงเรียนบ้านคาโตใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การสนทนาส่วนตัวกับบุคลากรเป็นประจำ เช่น การสนทนาเรื่องการพัฒนาบุคลากรหรือการประชุมประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อหรือเกี่ยวกับความต้องการระยะสั้นและระยะยาวสำหรับการเรียนรู้และพัฒนา แนวคิดคือการเรียนรู้จะต้องฝังอยู่ในการปฏิบัติงานประจำวันเป็นหลัก กิจกรรมสำคัญคือการจัดหมุนเวียนงานโดยมอบหมายงานใหม่ๆ ให้กับบุคลากรหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทำงานในลักษณะอื่นๆ ให้บุคลากร การเรียนรู้ที่เกิดจากการหมุนเวียนงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้พนักงานพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และช่วยลดความเปราะบางในที่ทำงานในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ การลางานของพนักงาน เช่น ลา กิจ ลาป่วย ลาคลอด ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Thaingtrong, Khamchai, and Mekwathat (2021) ซึ่งทำวิจัยเรื่องแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของครู พบว่า ภาวะผู้นำที่มีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่ผู้นำกระตุ้นให้ผู้ตามได้เรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจ กล้าที่จะเสนอแนวความคิดใหม่ๆ ในการทำงานหรือแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วง และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Tangwiriyatrakool Pienthunyakorn, and Jantapan (2021) ที่ศึกษาเรื่องสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า

ปัจจัยด้านการกระตุ้นเชิงวิชาชีพสามารถทำนายการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยการกระตุ้นเชิงวิชาชีพนั้น หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารได้กระตุ้นให้ผู้ตามเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ร่วมกัน เพื่อให้พัฒนางานให้มีคุณภาพมากขึ้น ผู้บริหารมีการมอบหมายงานสลับหมุนเวียนให้ผู้ตามเกิดการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้งานใหม่ ๆ ตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Butaki, Ndaita, and Matera (2024) ที่ศึกษาอิทธิพลของการกระตุ้นทางปัญญาต่อผลผลิตภาพครูในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในประเทศเคนยา ผลการศึกษาระบุว่าการกระตุ้นทางปัญญาของครูใหญ่มีอิทธิพลอย่างมากต่อประสิทธิภาพการทำงานของครูและช่วยให้ครูเติบโตทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ยังแนะนำว่าครูใหญ่ควรกระตุ้นสติปัญญาด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้ออำนวยซึ่งให้รางวัลแก่ความสำเร็จ

4. Individualized Consideration : IC (การเข้าใจความแตกต่างของบุคคล) เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ให้การสนับสนุน การกระตุ้นให้กำลังใจ และการเป็นพี่เลี้ยงสอนแนะแก่บุคลากร ช่วยเหลือให้ผู้ตามพัฒนาระดับความต้องการให้สูงขึ้น ให้ความสำคัญความสำเร็จและให้โอกาสก้าวหน้าของบุคลากรเป็นรายบุคคล ยอมรับความแตกต่างของบุคลากรแต่ละคน มอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถและศักยภาพของบุคลากร กรณีโรงเรียนบ้านคาโต ผู้นำได้แสดงบทบาท ถึงความเข้าใจความแตกต่างของบุคลากรโดยการคำนึงถึงการพัฒนา การคำนึงถึงเอกกัตบุคคล และการเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัย Unpanya, Tummatasananonand, and Tesaputa (2021) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือการคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งหมายถึงการที่ผู้บริหารเข้าใจในคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกัน ผู้บริหารมุ่งพัฒนาบุคลากรตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Sangkla and Sukserm (2022) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน พบว่า หนึ่งในภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลซึ่งหมายถึงการที่ผู้บริหารวิเคราะห์ความสามารถ เข้าใจลักษณะการทำงานของบุคลากร มอบหมายตามความสามารถ และให้การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย ยอมรับฟังความเห็นต่างของสมาชิก เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียม และยังสอดคล้องกับ Oruonyeije, Chukwu, Victoria, and Mbonu (2024) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประเทศไนจีเรีย ผลการวิจัยพบว่า การคำนึงถึงความแตกต่างเป็นรายบุคคลของครูใหญ่ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู โดยครูใหญ่ควรมุ่งเน้นการสนับสนุน การดูแล และการตระหนักถึงความต้องการส่วนบุคคลของครู เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครูให้ดียิ่งขึ้น

5. Identity Awareness : IA (การตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ท้องถิ่น) จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนนั้น พบว่า นอกจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางแล้วนั้น ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนยังต้องการให้โรงเรียนพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอาชีพของชุมชนเป็นสำคัญ เพราะจากข้อมูลพบว่าเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วนั้น ส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพที่ผูกพันกับอาชีพเดิมของครอบครัว เช่น อาชีพ ประมง เกษตรกร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ตัวผู้นำจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และการเชื่อมประสานระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำบูรณาการกับหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง กรณีของ โรงเรียนบ้านคาโต คือการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้กับอาชีพการทำประมง ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน สอดคล้องกับ Nurpratiwiningsih, Rusdarti, Widodo, and Sanjoto (2023) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำมาใช้เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ เช่น การเรียนรู้ภาษา ศิลปะ และวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเพิ่มความสนใจการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนตลอดจนช่วยให้พวกเขาเรียนรู้และ ชื่นชมเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในภูมิภาคของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Putjutana and Rooyuenyong (2021) ที่พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจจนสามารถพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการทำสัมมาอาชีพของผู้เรียนในอนาคตได้ และยังคงสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Jaichalad, Natun, Wechayaluck, Nak Ai, and Wangsrikoon (2021) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้ หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู บุคลากร และนักเรียนได้รับการอบรมเกี่ยวกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น ชุมชน อันก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านประสบการณ์การเรียนรู้และการนำไปประกอบอาชีพได้

6. Integrated Operation : IO (นักปฏิบัติกรแบบบูรณาการ) การขับเคลื่อนสถานศึกษาภายใต้บริบทพื้นที่นวัตกรรมศึกษานั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถออกแบบการบริหารได้ด้วยตัวเอง โดยเป็นการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการออกแบบหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะใช้เป็นพิมพ์เขียวในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจากการวิจัย พบว่า ทักษะในการบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนบ้านคาโตเป็นทักษะที่สำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนนวัตกรรมนั้นเป็นผลสำเร็จ ซึ่งครอบคลุมการบูรณาการทั้งในลักษณะของเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด การบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะหน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการครูผู้สอนและ

ปราชญ์ชุมชน รวมถึงการบูรณาการด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannasri (2021) ที่พบว่า หนึ่งในคุณลักษณะของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล คือ ทักษะด้านการจัดการองค์กรทั้งระบบ ซึ่งหมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ สามารถวิเคราะห์ปัญหา ทางเลือกที่หลากหลาย พร้อมการบริหารจัดการและควบคุมความขัดแย้งในสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วม กระจายอำนาจให้สมาชิกได้ตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการประเมินการปฏิบัติงาน ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Limpai boon, Thawinkan, Ariratana, and Tang (2023) ที่ศึกษาปัจจัยการจัดการแบบบูรณาการสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลการวิจัยโดยรวมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการแบบบูรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพผ่านการทำงานร่วมกับครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อพัฒนาและดำเนินการตามนโยบายและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผล ซึ่งปัจจัยพื้นฐานของการจัดการบูรณาการ ที่ระบุในการศึกษานี้ ได้แก่ ทัศนคติที่ร่วมกัน โครงสร้างที่ยืดหยุ่น การจัดการโดยทีมบูรณาการ การฝึกสอนและ การให้คำปรึกษาแบบร่วมมือ และการเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำ และสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Dahir, Kathula, and Machoka (2023) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงบูรณาการกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในชายแดนของประเทศเคนยา ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหารซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เนื่องจากความเป็นผู้นำที่ดีในโรงเรียนจะยกระดับความพึงพอใจในงานของครู ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อผลการเรียนของนักเรียน ทั้งนี้ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการของผู้บริหาร ประกอบด้วยการพยายามสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของโรงเรียน

7. Innovative Developer : ID (นักพัฒนานวัตกรรม) การขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานั้น ชัดเจนว่าบทบาทของผู้นำต้องไปขับเคลื่อนนวัตกรรม ดังนั้นตัวผู้นำจะต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งเรียกในลักษณะองค์รวมว่าสมรรถนะของการเป็นนักนวัตกรรม เพื่อนำบุคลากรในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนบ้านคาโตสร้างขึ้นเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการ หรือขั้นตอนที่ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนวัตกรรมที่เกิดขึ้นมีเป้าหมายที่ตัวครูผู้สอน หลักสูตรเป็นสำคัญ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inthararaksa, Navakijpaitoon, and Klubsri (2021) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 6 ด้าน คือ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การคิดสร้างสรรค์ การบริหารความเสี่ยง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการสร้างบรรยากาศองค์กร ซึ่งการสร้างบรรยากาศองค์กร นวัตกรรม หมายถึง การที่ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการ

เรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีพื้นที่ในการพูดคุยสื่อสารกัน ส่งเสริมให้มีการแบ่งปันแนวคิดให้เกิดการพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Ismaya, Sutrisno, Darmawan, Jahroni, and Kholis (2023) ที่ศึกษากลยุทธ์ความเป็นผู้นำของครูใหญ่ที่ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษา ระบุว่าหนึ่งในกลยุทธ์ที่ครูใหญ่ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือการเป็นนักนวัตกรรม โดยครูใหญ่ได้สร้างสรรค์นวัตกรรมโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งในการเป็นนักนวัตกรรมนั้นครูใหญ่ต้องปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถคาดการณ์ปัญหาและนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาของ Halimah, Syafruddin, and Earlyanti (2024) ซึ่งวิเคราะห์บทบาทของผู้นำด้านนวัตกรรมในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าความเป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาในโรงเรียน ด้วยการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม การพัฒนากลยุทธ์การจัดการแบบปรับตัว การบริหารความเสี่ยง การสร้างแรงจูงใจ และการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างชาญฉลาด ผู้นำเชิงนวัตกรรมจะสามารถกำหนดอนาคตของการศึกษาได้อย่างคล่องตัว ครอบคลุม และเกี่ยวข้องมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ¹⁷ เป็นรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้นั้น สามารถนำไปปรับใช้ได้กับสถานศึกษาในส่วนของผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับนโยบาย และระดับของสถานศึกษา ทั้งในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และในบริบทพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

2. การสร้างการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการหนึ่งที่สำคัญซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับทั้งความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและประสบการณ์เชิงปฏิบัติที่ได้จากผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบซึ่งนวัตกรรมดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนได้ต่อไป

3. การสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับสถานศึกษานั้น หัวใจสำคัญที่ค้นพบมี 2 ประการ คือ ผู้นำ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย ¹⁷ และการใช้กลไกด้านหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้าง การเปลี่ยนแปลง ดังนั้นสถานศึกษาไม่ว่าจะอยู่ภายใต้บริบทของพื้นที่นวัตกรรมศึกษาหรือไม่ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้โดยเริ่มต้นที่สององค์ประกอบข้างต้นได้

4. การขับเคลื่อนสถานศึกษาภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จากการดำเนินการที่ผ่านมา 3 ปี พบว่า เงื่อนไขที่สำคัญประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลไกการขับเคลื่อนเชิงระบบ และรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรม ซึ่งเป็นฟันเฟืองที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันเพื่อให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงคุณภาพที่นำรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในพื้นที่อื่น ทั้งในบริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ในบริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการสร้างรูปแบบผู้นำการขับเคลื่อนนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่บูรณาการกับศักยภาพเชิงพื้นที่ ภายใต้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเข้ามาช่วยตรวจสอบและยืนยัน และจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบเพื่อให้ได้สารสนเทศในการนำรูปแบบไปใช้ในการขับเคลื่อนนวัตกรรมได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

บรรณานุกรม

Afshari, L. (2022). Idealized influence and commitment: a granular approach in understanding leadership. *Personnel Review*, 51(2), 805-822.

Alkandari, K. (2023). Transformation to competency-based curriculum: readiness and self-efficacy among Islamic studies teachers in Kuwait. *Curriculum Perspectives*, 43(1), 67-79. <https://doi.org/10.1007/s41297-022-00179-3>

Anwar, R. N. (2023, September). Inspirational Motivation for Principal Transformational Leadership as an Effort to Improve Teacher Performance in PAUD Institutions. In *International Conference on Integrated-Holistic Early Childhood Education (ICIHECE)* (Vol. 1, pp. 166-171).

- Aree, S., and Niemted, W. (2023). Strategies for Developing Creative Leadership of Pilot-School Administrators in Education Sandbox of Southern Border Provinces. *Journal of MCU Nakhondhat*, 10(11), 125-137. (in Thai)
- Bass, B.M., and Avolio, B.J. (1994). *Transformational Leadership Development*. Pola Alto, California : Consulting Psychologists Press.
- Butaki, N. C., Ndaita, J., and Matere, A. (2024). The Influence of Intellectual Stimulation on Teacher Productivity in Public Primary Schools in Trans Nzoia West Sub County, Kenya. *Journal of Popular Education in Africa*, 8(2), 14-30.
- Catacutan, A., Kilag, O. K., Diano Jr, F., Tiongzon, B., Malbas, M., and Abendan, C. F. (2023). Competence-Based Curriculum Development in a Globalized Education Landscape. *Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education*, 1(4), 270-282.
- Dahir, M. A., Kathula, D. N., and Machoka, P. (2023). Relationship Between Integrative Leadership and Performance of Public Boarding Secondary Schools in Frontier Counties: The Mediating Effect of Employee Motivation. *Journal of Human Resource & Leadership*, 7(5), 45-73. <https://doi.org/10.53819/81018102t2236>
- Education Sandbox Act A.D. 2019. (2019). *Royal Thai Government Gazette*, 136(56), 102. (in Thai)
- Furaha, L., Lyamtane, R. D. E., and Mandila, T. (2023). Contribution of Inspirational Motivation on Teachers Job Satisfaction in Public Secondary Schools in Kagera Region, Tanzania. *International Journal of Education Humanities and Social Science*, 6(5), 271-283. <https://doi.org/10.54922/IJEHSS.2023.0595>
- Halimah, H., Syafruddin, S., and Earlyanti, N. I. (2024). The Role of Innovative Leadership in Driving Educational Management Transformation. *QALAMUNA: Jurnal Pendidikan, Sosial, Dan Agama*, 16(1), 207-218. <https://doi.org/10.37680/qalamuna.v16i1.4745>
- Inthararaksa, P., Navakijpaitoon, N., and Klubsri, S. (2021). Guidelines to Develop the Innovation Leadership of School Administrators under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. *Journal of Buddhist Sociology*, 6(3), 115-129. (in Thai)
- Ismaya, B., Sutrisno, S., Darmawan, D., Jahroni, J., and Kholis, N. (2023). Strategy for Leadership: How Principals of Successful Schools Improve Education Quality. *Al-Tanzim: Jurnal Manajemen Pendidikan slam*, 7(1), 247-259. <http://doi.org/10.33650/al-tanzim.v7i1.4686>

- Jaichalad, N., Natun, J., Wechayaluck, N., Nak Ai, N, and Wangsrikoon, A. (2021). A Study of the Operation States on Local Wisdom of the School Administrators under Phitsanulok Primary Education Service Area Office 3. *Panya Journal*, 28(3), 95-107. (in Thai)
- Khanteekrom, K., Chinatangkul, C., and Chaisirithanya, K. (2022). Leadership of School Administrators in the New Normal Era under Primary Educational Service Area Office In Eastern Region. *Journal of Buddhist Anthropology*, 7(6), 255–269. (in Thai)
- Limpaiboon, S., Thawinkan, D., Ariratana, W., and Tang, K. N. (2023). An Exploration of Integrated Management Factors for Small-Sized Secondary Schools in Northeast of Thailand. *Remittances Review*, 8(4), 554-566. <https://doi.org/10.47059/rr.v8i4.38>
- Nurpratiwiningsih, L., Rusdarti, R., Widodo, J., and Sanjoto, T. B. (2023, September). Local Wisdom as Learning Innovation in Elementary Schools Local Wisdom as Learning Innovation in Elementary Schools. In *International Conference on Science, Education, and Technology* (Vol. 9, pp. 408-413).
- Office of the Education Council (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Sweet pepper Graphic. (in Thai)
- Omprom, A., Chalakbang, W., and Pheasa, A. (2023). Administrators Leadership Affecting Community Participation in Schools under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 3. *Journal of Administration and Social Science Review*, 6(4), 181-190. (in Thai)
- Oruonyeije, A. A., Chukwu, N. W., Victoria, C., and Mbonu, M. (2024). Significant Relationship Between Principals' Individualized Consideration and Teachers' Job Performance in Secondary Schools in Enugu State. *Int'l Journal of Education Research and Scientific Development*, 5(3), 13-13.
- Phumphongkhochasorn, P. (2023). Developing a Competency Framework for School Administrators in International Standard Schools to Promote Educational Innovation. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(6), 1-16. (in Thai)
- Putjutana, S. and Rooyuenyong, W. (2021). Roles of Educational Institution Administrators in Developing Learning Resources of Secondary Schools under the Secondary Educational Service Area Office 25. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(6), 189-199. (in Thai)

- Sangkla, T., and Sukserm, P. (2022). Leadership education of School Administrators in Schools Under the Office of Chaiyaphum Primary Education Area 1. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 9(2), 324-336. (in Thai)
- Sisternans, I. J. (2020). Integrating competency-based education with a case-based or problem-based learning approach in online health sciences. *Asia Pacific Education Review*, 21(4), 683-696. <https://doi.org/10.1007/s12564-020-09658-6>
- Suwanmanee, S., Wannapiro, S., Chumruksa, C., Kasinant, C., Prasitpong, S., Sae-Tae, K., ... Pisitphunphorn, J. (2023). Transformational Leadership Development for School Administrators Emphasizing Area Potential with Learners' Science, Math and Technology Competencies in Education Sandbox, Thailand. *Cogent Social Sciences*, 9(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2179740>
- Tangwiryatrakool, W., Sudsomboon, S., and Chongcharoen, K. (2021). Performance and Leadership of Director Resulting to Learning Organization in Schools under Nakhon Ratchasima Primary Education Service Area Office 4. *Phimoldhamma Research Institute Journal*, 8(2), 1-16. (in Thai)
- Thaingtrong, P. Khamchai, P., and Mekwathat, N. (2021). Leadership Styles of School Administrators Affecting the Organization Citizenship Behavior of Teachers in Schools under the Chachoengsao Primary Education Service Area Office 1. *Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University*, 11(1), 4-12. (in Thai)
- Thammathatcahgul, K., Pienthunyakorn, S. and Jantapan, P. (2021). Leadership of School Administrators Affecting Work Motivation of Teachers in Municipal Primary Schools under the Local Education Region 11. *Journal of Educational Administration and Leadership Sakon Nakhon Rajabhat University*, 10(37), 282-292. (in Thai)
- Unpanya, W, Tummatasananonand, S. and Tesaputa, K. (2021). The Development of Program to Strengthen Creative Transformational Leadership of School Administrators under the Jurisdiction of Local Government Organization. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(6), 2570-2585. (in Thai)
- Wannasri, J. (2021). Model for Developing School Administrators' Leadership in Digital Era. *Journal of Buddhist Anthropology*, 6(10), 458-472. (in Thai)

การพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสารของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน
THE DEVELOPMENT OF FIFTH GRADE STUDENTS' SCIENTIFIC CONCEPTS OF
SUBSTANCE CHANGE THROUGH PROBLEM-BASED LEARNING
AND MODEL-BASED LEARNING

Received: June 24, 2024

Revised: August 14, 2024

Accepted: August 23, 2024

ศิริวรรณ จัตมณีรุ่งเจริญ^{1*} ธนพร บริบูรณ์²

Siriwan Jatmaneerungjaroen^{1*} Thanaphon Boribun²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

²นักศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

^{1,2}Department of General Science, Faculty of education, Phuket Rajabhat University

¹Corresponding author, E-mail: Drsiriwankief@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสารของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเข้าร่วมวิจัย และ 2) เพื่อพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 47 คน ที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ และอนุทินการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพพร้อมกับข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลวิจัยแสดงการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเพื่อเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน นักเรียนมีแนวคิดวิทยาศาสตร์เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร จัดได้ 3 กลุ่ม ที่มีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน โดยอยู่ในกลุ่มความเข้าใจในมิติในระดับที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial Understanding with Specific Alternative Conception: PS) ร้อยละ 2.77 ความเข้าใจในมิติในระดับที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (Partial Understanding: PU) ร้อยละ 10.53 และความเข้าใจในมิติในระดับที่สมบูรณ์ (Complete Understanding: CU) ร้อยละ 86.17 โดยนักเรียนสามารถระบุความหมายอย่างสมบูรณ์และการให้เหตุผลถูกต้องครบถ้วน ครบองค์ประกอบที่สำคัญของแต่ละแนวคิดมากขึ้น ระหว่างการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับ

แบบจำลองเป็นฐาน นักเรียนมีการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องสูงสุดในกิจกรรมที่ 6 เรื่อง การผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ของสาร มีคะแนนเฉลี่ย 4.67 อีกทั้งผลวิจัยแสดงถึงการพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 สอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียนที่เชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเลือกใช้ตัวแทนของแนวคิดเป็นแบบจำลองเพื่อให้การนำเสนอแนวคิดได้ชัดเจนขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน , การจัดการเรียนรู้แบบจำลองเป็นฐาน , แนวคิดทางวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

This research aimed to: (1) study the scientific concepts regarding the change of substances among Grade 5 students before participating in the research, and (2) develop scientific concepts regarding the change of substances among Grade 5 students by using a Problem-Based Learning combined with Model-Based Learning approach. The research participants consisted of 47 Grade 5 students selected through purposive sampling. The tools used in this research included learning management plans, a scientific concept assessment, and learning journals. This research collected both qualitative and quantitative data, with statistical analysis conducted using mean, standard deviation, and percentage, along with content analysis. The research results showed that after participating in the learning process using the Problem-Based Learning combined with Model-Based Learning approach, students' scientific concepts regarding the change of substances could be classified into three groups with scores higher than before learning. Specifically, 2.77% of students were in the Partial Understanding with Specific Alternative Conception (PS) group, 10.53% were in the Partial Understanding (PU) group, and 86.17% were in the Complete Understanding (CU) group. Students were better able to fully define concepts and provide accurate reasoning, covering all key components of each concept. During the learning activities using this combined approach, students showed continuous improvement in their scientific concepts, with the most significant progress observed in the sixth activity, which focused on reversible and irreversible changes, achieving an average score of 4.67. Additionally, the research indicated a significant improvement in scientific concept development after learning compared to before learning, with significance at the .05 level.

This improvement aligns with the students' ability to connect scientific knowledge to real-world applications by using models as representations of concepts to clarify their presentations.

Keywords: problem – based learning , model – based learning , scientific concepts

บทนำ

โลกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตอย่างมาก โดยเฉพาะการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าของสังคม และความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้า คือการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พร้อมทั้งทักษะการแก้ปัญหา เพื่อปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า การเตรียมเยาวชนให้เห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผ่านประสบการณ์จริง ส่งเสริมและสร้างให้เยาวชนสามารถนำความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ

อย่างไรก็ตามในกระบวนการเรียนการสอนบางครั้งพบว่านักเรียนยังไม่เกิดมโนคติที่ครุคาดหวังไว้ มโนคติที่นักเรียนได้รับอาจแตกต่างจากที่นักวิทยาศาสตร์ยอมรับ ซึ่งเรียกว่ามโนคติคลาดเคลื่อน การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จึงมีความสำคัญเพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ วิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างมากต่อบุคคลและสังคมในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาวิทยาศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูล และการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) วิทยาศาสตร์ให้ความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โครงสร้างของสิ่งมีชีวิต กฏของฟิสิกส์ และเคมี รวมถึงการทำงานของจักรวาล การเรียนวิทยาศาสตร์ช่วยกระตุ้นความสนใจในการค้นคว้าและ

การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการสนับสนุนการตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการประเมินสถานการณ์และทำการตัดสินใจ ดังนั้นการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ในหลายๆ มโนคติหรือแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนยังเผชิญกับความยากในการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะมโนคติที่เป็นนามธรรม การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องคลี่มโนคตินั้นออกมาให้เป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถเห็น สัมผัส และเข้าใจได้ นักเรียนส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ในระดับมหภาคและระดับสัญลักษณ์มากกว่าระดับจุลภาค ส่งผลให้เกิดความท้าทายและยากสำหรับนักเรียนในการจินตนาการเกี่ยวกับโครงสร้าง พฤติกรรมและกระบวนการที่เกิดขึ้นในระดับจุลภาค จนนักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์มาสู่ระดับมหภาค (Akaygun, 2016)

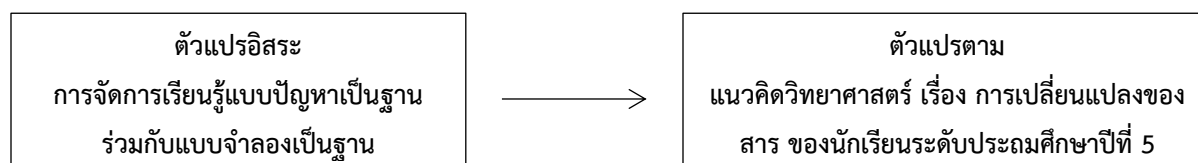
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (เนตรนพิธ คำอ่อนสา, 2563 และ สิทธิศักดิ์ พสุมาตร, 2558) โดยผู้สอนนำนักเรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือจัดสภาพให้นักเรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจนได้ เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น (ทิตนา แคมมณี, 2552) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำเสนอสิ่งที่คิดผ่านการสร้างสรรค์ (โพธิศักดิ์ โพธิเสน, 2558) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดวิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเข้าร่วมวิจัย
2. เพื่อพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยให้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน

กรอบแนวคิดวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL และ ML เป็นการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการให้นักเรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์สู่การออกแบบการสืบเสาะหาข้อมูล และสรุปความรู้เพื่อสร้างคำอธิบายโดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ร่วมกับการใช้แบบจำลอง การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้กระบวนการทัศน์ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ให้ความสำคัญแก่ความรู้และความเป็นจริงที่ช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของชีวิตและช่วยพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นเป็นประสบการณ์ที่เป็นจริง และเป็นแนวปฏิบัติที่ดี เกี่ยวข้องแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมแนวคิดวิทยาศาสตร์ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก และในระหว่างการวิจัยผู้วิจัยได้ สอดแทรกการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นตัวอย่าง นำผลที่ได้ไปตีความสรุปผล เกี่ยวกับการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย 1 ห้องเรียน จำนวน 47 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้ 1) เป็นนักเรียนที่ผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมีความตั้งใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ได้ต่อเนื่อง 2) เป็นนักเรียนที่ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง และ 3) นักเรียนลงเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ในภาคเรียนที่ 2/2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง ระยะเวลา ผู้วิจัยแสดงรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรม และเวลา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	ของแข็ง ของเหลว และแก๊ส	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	การหลอมเหลว ระเหย และระเหิด	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	การแข็งตัว ควบแน่น และระเหิดกลับ	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	การละลายของสารในน้ำ	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	การเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสาร	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	การผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ของสาร	2
รวม		12

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบและอัตนัยอธิบายเหตุผลประกอบในการเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน

ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง 2560 คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

1.2 ศึกษาเนื้อหาวิทยาศาสตร์ เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสาร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ เพื่อกำหนดหน่วยการเรียนรู้เนื้อหา แผนการเรียนรู้และเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานและแบบจำลองเป็นฐานเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมาย

1.4 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานตามตัวชี้วัดโดยให้สัมพันธ์กับเนื้อหาและสาระรายปี จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพด้านความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา เนื้อหา สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม วิเคราะห์ หาค่าความสอดคล้องเสนอต่อ

อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบและนำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อาจารย์ที่ปรึกษาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องขั้นต้นจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ที่ปรึกษา และตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมาย ตลอดจนการใช้ภาษา

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ควรมีการปรับภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมและเข้าใจง่าย วางแผนการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับเวลา ผู้วิจัยได้ปรับตามข้อเสนอแนะ ได้ค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ 4.90 -4.95 จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2) แบบวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร มีรายละเอียดดังนี้

1.1 วิเคราะห์เนื้อหาสำคัญที่ออกข้อสอบในหัวข้อ ของแข็ง ของเหลว แก๊ส การหลอมเหลว การระเหย การระเหิด การแข็งตัว การควบแน่น การระเหิดกลับ การละลายของสารในน้ำ การเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสาร การผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ของสาร

1.2 สร้างแบบวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบและอัตนัยอธิบายเหตุผล ประกอบในการเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ โดยแต่ละข้อ ครอบคลุมเนื้อหาในหัวข้อ ของแข็ง ของเหลว แก๊ส การหลอมเหลว การระเหย การระเหิด การแข็งตัว การควบแน่น การระเหิดกลับ การละลายของสารในน้ำ การเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสาร การผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ของสาร ซึ่งเป็นสถานการณ์จากสิ่งที่พบในชีวิตประจำวันและผลการทดลองจากการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.3 นำแบบทดสอบการวัดแนวคิดวิทยาศาสตร์ เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อลงความเห็นและตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักการ ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย และความเหมาะสมโดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Congruence) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ข้อสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์สอดคล้องกัน

การดำเนินการเก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางการศึกษา ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ระยะเวลา 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 2 สัปดาห์ แล้วเก็บรวบรวมผลการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบต่อไป

2) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและพัฒนา โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน ใช้เวลาทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 12 ชั่วโมง โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลงานแบบจำลองที่เป็นแผนภาพของนักเรียนแต่ละคน และใบกิจกรรมหลังการสอน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยการสังเกต บันทึกลงในแบบบันทึกหลังการสอน บันทึกภาพถ่ายตลอดจนบันทึกเป็นวิดีโอทัศน์ระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการสอนต่อไป

	
<p>ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนเรื่อง ของแข็ง ของเหลว แก๊ส</p>	<p>ภาพที่ 2 นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันศึกษาสังเกต และบันทึกผล</p>

3) เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแผนการดำเนินงาน ผู้วิจัยทำการวัดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest) กับนักเรียนอีกครั้ง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 2 สัปดาห์ จากนั้นทำการตรวจคะแนนและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

4) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสังเกต และการเขียนบันทึกการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนภาพถ่ายและวิดีโอทัศน์ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ มาประมวลผลและเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบความเรียง

จากข้อมูลวิจัยที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในการจัดหมวดหมู่คำตอบของแนวคิดวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงร้อยละคะแนนการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ ก่อนใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน

ช่วงคะแนน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20	4	8.51
21-30	21	44.60
31-40	20	42.55
41-50	2	4.26
51-60	-	-
61-70	-	-
71-80	-	-

จากการพิจารณาตารางที่ 2 พบว่า มีนักเรียนที่มีช่วงคะแนนต่ำกว่า 20 คิดเป็นร้อยละ 8.51 มีนักเรียนที่มีช่วงคะแนน 21-30 คิดเป็นร้อยละ 44.60 มีนักเรียนที่มีช่วงคะแนน 31-40 คิดเป็นร้อยละ 42.55 และมีนักเรียนที่มีช่วงคะแนน 41-50 คิดเป็นร้อยละ 4.26

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3.1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน ก่อนและหลังใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน

การพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์	n	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	47	80	29.64	6.65	37.66*	.000
หลังเรียน			70.06	3.28		

*p< .05

4. ร้อยละของนักเรียนที่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร จำแนกตามเนื้อหา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละของนักเรียนที่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร จำแนกตามเนื้อหา

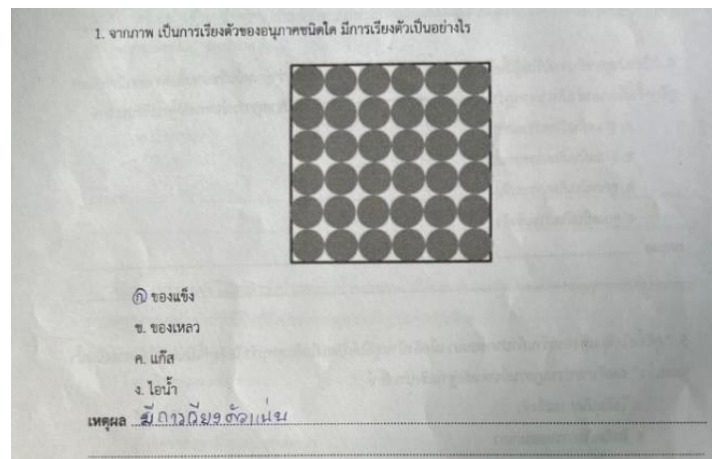
เรื่อง	ข้อ	แนวคิดของนักเรียน									
		ก่อนเรียน (N=47)					หลังเรียน (N=47)				
		CU	PU	PS	AC	NU	CU	PU	PS	AC	NU
ของแข็ง ของเหลว แก๊ส	1	0.00	0.00	4.26	21.28	74.47	82.98	10.64	6.38	0.00	0.00
	2	0.00	0.00	6.38	25.53	68.09	85.11	8.51	4.26	2.13	0.00
คุณสมบัติกับการเปลี่ยนแปลง	3	0.00	0.00	4.26	19.15	76.60	82.98	4.26	6.38	6.38	0.00
	4	0.00	0.00	2.13	17.02	80.85	91.49	6.38	2.13	0.00	0.00
	5	0.00	0.00	4.26	12.77	82.98	85.11	8.51	6.38	0.00	0.00
	6	0.00	0.00	0.00	23.40	76.60	95.74	2.13	2.13	0.00	0.00
น้ำกับการละลาย	7	0.00	0.00	8.51	21.28	70.21	85.11	12.77	2.13	0.00	0.00
	8	0.00	0.00	2.13	19.15	78.72	80.85	17.02	2.13	0.00	0.00
	9	0.00	0.00	4.26	14.89	80.85	76.60	19.15	4.26	0.00	0.00
	10	0.00	0.00	6.38	17.02	76.60	80.85	19.15	0.00	0.00	0.00

เรื่อง	ข้อ	แนวคิดของนักเรียน									
		ก่อนเรียน (N=47)					หลังเรียน (N=47)				
		CU	PU	PS	AC	NU	CU	PU	PS	AC	NU
การเปลี่ยนแปลงทางเคมี	11	0.00	0.00	8.51	19.15	72.34	82.98	14.89	2.13	0.00	0.00
	12	0.00	0.00	2.13	21.28	76.60	95.74	4.26	0.00	0.00	0.00
	13	0.00	0.00	2.13	23.40	74.47	89.36	10.64	0.00	0.00	0.00
	14	0.00	0.00	4.26	25.53	70.21	95.74	4.26	0.00	0.00	0.00
	15	0.00	0.00	6.38	23.40	70.21	82.98	14.89	2.13	0.00	0.00
ปฏิบัติการเคมีกับการผันกลับ	16	0.00	0.00	4.26	21.28	74.47	80.85	17.02	0.00	2.13	0.00
	17	0.00	0.00	6.38	19.15	74.47	85.11	4.26	10.64	0.00	0.00
	18	0.00	0.00	6.38	14.89	78.72	85.11	12.77	2.13	0.00	0.00
	19	0.00	0.00	2.13	10.64	87.23	87.23	10.64	2.13	0.00	0.00
	20	0.00	0.00	2.13	17.02	80.85	91.49	8.51	0.00	0.00	0.00
เฉลี่ย		0.00	0.00	4.36	19.36	76.28	86.17	10.53	2.77	0.53	0.00

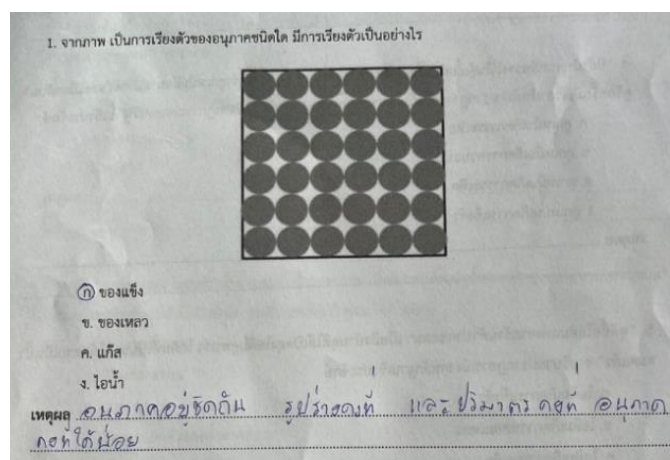
จากตารางที่ 4 จากร้อยละของนักเรียนที่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์ ก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง ของแข็ง ของเหลว และแก๊ส อุณหภูมิกับการเปลี่ยนแปลง น้ำกับการละลาย การเปลี่ยนแปลงทางเคมี และปฏิบัติการเคมีกับการผันกลับ พบว่า นักเรียนอยู่ในกลุ่มความเข้าใจในมิติในระดับที่คลาดเคลื่อน (Alternative Conception: AC) และความไม่เข้าใจ (No Understanding: NU) ร้อยละ 76.28 และ 19.36 ตามลำดับ อยู่ในกลุ่มความเข้าใจในมิติในระดับที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial Understanding with Specific Alternative Conception: PS) ร้อยละ 4.36 ความเข้าใจในมิติในระดับที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (Partial Understanding: PU) ร้อยละ 0.00 และความเข้าใจในมิติในระดับที่สมบูรณ์ (Complete Understanding: CU) ร้อยละ 0.00 แต่หลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง ของแข็ง ของเหลว และแก๊ส อุณหภูมิกับการเปลี่ยนแปลง น้ำกับการละลาย การเปลี่ยนแปลงทางเคมี และปฏิบัติการเคมีกับการผันกลับ พบว่า นักเรียนอยู่ในกลุ่มความเข้าใจในมิติในระดับที่คลาดเคลื่อน (Alternative Conception: AC) และความไม่เข้าใจ (No Understanding: NU) ร้อยละ 0.00 และ 0.53 ตามลำดับ อยู่ในกลุ่มความเข้าใจในมิติในระดับที่คลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial Understanding with Specific Alternative Conception: PS) ร้อยละ 2.77 ความเข้าใจในมิติในระดับที่

ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (Partial Understanding: PU) ร้อยละ 10.53 และความเข้าใจในมิติในระดับที่สมบูรณ์ (Complete Understanding: CU) ร้อยละ 86.17

จากตารางที่ 4 ร้อยละของนักเรียนที่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร พบว่านักเรียนพัฒนาความสามารถในการอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบจำลองวิทยาศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยนักเรียนนำเสนอแบบจำลองที่สอดคล้องกับข้อสรุปของตนเองและมีการวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์/เหตุการณ์/สถานการณ์ที่ศึกษากับองค์ประกอบของแบบจำลองได้ ดังภาพที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

ภาพที่ 3 ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน ก่อนที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง ของแข็ง ของเหลว และแก๊ส

ภาพที่ 4 ตัวอย่างคำตอบของนักเรียน หลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง ของแข็ง ของเหลว และแก๊ส

จากภาพที่ 3 การประเมินผลจากกิจกรรมก่อนเรียน นักเรียนสามารถตอบคำถามได้แต่ยังอธิบายแนวคิดวิทยาศาสตร์ได้ไม่ถูกต้อง และเมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ส่งผลให้นักเรียนสามารถอธิบายแนวคิดวิทยาศาสตร์ได้ถูกต้องมากขึ้นจากการประเมินกิจกรรมหลังเรียน ภาพที่ 4

สรุปผลวิจัย

ผลวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงการจัดการกระบวนการสอนที่นักเรียนได้รับสถานการณ์ หรือโจทย์ที่ต้องมีการวิเคราะห์และนำไปสู่การสืบเสาะหาความรู้และลงข้อสรุปที่ต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุนการลงข้อสรุป และการใช้แบบจำลองทางวิทยาศาสตร์อธิบายแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่มีความซับซ้อน หรือมีความเป็นนามธรรม จากการศึกษาแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเข้าร่วมวิจัย พบว่าแนวคิดวิทยาศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนของสารของนักเรียนก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ไม่มีแนวคิดในเรื่องนี้และมีแนวคิดคลาดเคลื่อนมากที่สุด แต่เมื่อนักเรียนกลุ่มวิจัยได้รับประสบการณ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐานนั้น พบว่านักเรียนมีการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น และแนวคิดคลาดเคลื่อนลดลง กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน (PBL-ML) ที่ได้จากการวิจัยมีขั้นตอนโดยสรุป 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา (Problem Presentation) ครูนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ที่ทำทนาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่นักเรียนต้องเรียนรู้ ประเด็นหรือปัญหาที่นำเสนอควรมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา โดยการใช้ความรู้ที่บูรณาการศาสตร์ ขั้นที่ 2 การระบุแนวคิดวิทยาศาสตร์/แนวคิดที่เกี่ยวข้องและการสร้างแบบจำลอง (Initial Concept Formation and Model Creation) ในขั้นนี้ นักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์และระบุแนวคิดวิทยาศาสตร์/แนวคิดที่เกี่ยวข้องมาตัดสนใจเลือกใช้และสร้างแบบจำลองเพื่อช่วยในการทำความเข้าใจปัญหา แบบจำลองที่สร้างขึ้นอาจเป็นแบบจำลองทางกายภาพ การวาดภาพ หรือแบบจำลองทางความคิดที่ใช้ในการอธิบาย ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) นักเรียนทำการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและแบบจำลองที่ได้สร้างขึ้น โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายและนำเสนอข้อสงสัยในขั้นตอนนี้ นักเรียนพัฒนาความรู้และปรับปรุงแบบจำลองตามข้อมูลใหม่ที่ได้รับ ขั้นที่ 4 การอภิปรายและการปรับปรุงแบบจำลอง (Discussion and Model Revision) นักเรียนกลับมาทบทวน อภิปรายและแบ่งปันสิ่งที่เรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูลและปรับปรุงแบบจำลองตามข้อเสนอแนะและข้อมูลใหม่ที่ได้จากเพื่อนร่วมชั้นและครู ขั้นที่ 5 การทดสอบและการประยุกต์ใช้แบบจำลอง (Testing and Applying Models) นักเรียนนำแบบจำลองที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อดูว่าแบบจำลองสามารถ

อธิบายและแก้ไขปัญหาได้ดีเพียงใด การทดสอบอาจทำในรูปแบบของการทดลอง การจำลอง หรือการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ ขั้นที่ 6 การสรุปผลการเรียนรู้และการประเมินผล (Conclusion and Evaluation) นักเรียนสรุปผลการเรียนรู้และนำเสนอแบบจำลองสุดท้ายพร้อมก็นำเสนอกระบวนการสร้างแบบจำลอง การสะท้อนคิดจากการปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนจะมีการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยพิจารณาจากความถูกต้องของแบบจำลอง กระบวนการคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา และความถูกต้องการใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์มาอธิบาย โดยสรุปนอกจากการพัฒนาแนวคิดวิทยาศาสตร์แล้ว จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ พบว่ากระบวนการ PBL-ML มีขั้นตอนการให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดคำถามที่ตนเองสนใจ วางแผนการทำงานที่เน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงแนวคิดที่เป็นนามธรรมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ผ่านการทำงานร่วมกันและการใช้แบบจำลองในการเรียนรู้

อภิปรายผลวิจัย

การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน (PBL-ML) ในการพัฒนาความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์เรื่องของแข็ง ของเหลว และแก๊ส การเปลี่ยนสถานะของสารเมื่อเพิ่มและลดอุณหภูมิ การละลายของสารในน้ำ และการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสารนั้นสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้โดยกระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดคำถาม (ณัฐมน สุชัยรัตน์, 2558) โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ PBL และ ML เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูลเพื่อการระบุประเด็นหรือการตั้งคำถามที่สนใจ นักเรียนสามารถใช้ทักษะการแก้ปัญหาและการสร้างแบบจำลองในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ PBL-ML ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจและจำลองกระบวนการละลายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเคมี (Corrigan et al., 2022; Gobert et al., 2011) สำหรับงานวิจัยนี้ได้พบว่าการใช้ PBL-ML สามารถส่งเสริมการนำความรู้วิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริงโดยผ่านการสร้างแบบจำลองที่เสมือนจริง ซึ่งทำให้รูปแบบการเรียนรู้นี้เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์แก่นักเรียน มีการพัฒนาจากแนวคิดที่คลาดเคลื่อนสู่แนวคิดที่สอดคล้องกับแนวทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ PBL-ML เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดียิ่งขึ้น ลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและเพิ่มความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดทักษะการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Corrigan et al., (2022) ที่เปรียบเทียบการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐาน (PBL-ML) กับรูปแบบการสอนอื่นๆ ที่แสดง

ให้เห็นว่าการใช้ PBL-ML สามารถพัฒนาความเข้าใจของนักเรียนในวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องการความเข้าใจที่ลึกซึ้งและการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (Corrigan et al., 2022) ผลการวิจัยได้สนับสนุนการศึกษาของ Gobert et al., (2011) ได้เพิ่มเติมเรื่องการเรียนรู้แบบจำลองเป็นฐาน (ML) โดยนักเรียนสร้างและใช้แบบจำลองเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า ML สามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจและจำลองกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ดีขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมเพื่อทำให้บรรลุตามเป้าหมายผลวิจัยนี้สนับสนุนโดยงานวิจัยของ Coll & Eames (2006)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ครูมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเข้าใจแนวคิดวิทยาศาสตร์ที่มีความยากในการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้รูปแบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแบบจำลองเป็นฐานองค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ควรมีดังนี้

1) การเตรียมการอย่างละเอียดครูควรศึกษาถึงแนวคิดวิทยาศาสตร์และตัวเลือกของแบบจำลองที่สามารถนำมาใช้ได้เพื่อที่ครูสามารถทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำให้กับนักเรียนในฐานะโค้ช

2) การเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การสอนควรเชื่อมโยงเนื้อหาที่สถานการณ์จริงที่นักเรียนพบเจอในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างปฏิสัมพันธ์ ครูใช้คำถามที่ไล่เรียงเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและปรับปรุงแบบจำลอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3) การสอนด้วยรูปแบบนี้จำเป็นต้องมีการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่อง ครูตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนเป็นระยะๆ และปรับปรุงการสอนของตนเองโดยเฉพาะแนวทางการใช้คำถามในแต่ละขั้นการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นำขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาออกแบบร่วมกับการใช้แบบจำลอง นักเรียนได้ถูกบ่มเพาะในเรื่องสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง แต่การวิจัยครั้งนี้ยังไม่ได้ออกแบบการวัดและประเมินผลที่เน้นการรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ ถือว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจและท้าทายครูวิทยาศาสตร์ที่มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนที่เพิ่มเติมจากแนวคิดวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐมน สุชัยรัตน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการสืบสอบโดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน และแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์และการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- เนตรนพิศ คำอ่อนสา. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนชีววิทยาและการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 14(1), 34-44.
- โพธิศักดิ์ โพธิเสน. (2558). การพัฒนาแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องอัตรา การเกิดปฏิกิริยาเคมี โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่ใช้แบบจำลองเป็นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วิชเนย์ ทศตะ. (2547). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำยากภาษาไทยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้เกมกับการใช้แบบฝึก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สิทธิศักดิ์ พสุมาตร์. (2558). การใช้การเรียนรู้แบบจำลองเป็นฐานร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย เพื่อแก้ไขแนวคิดคลาดเคลื่อนทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พันธะโคเวเลนต์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- Akaygun, S. (2016). Is the oxygen atom static or dynamic? The effect of generating animations on students' mental models of atomic structure. *Chemistry Education Research and Practice*, 17(May), 788-807.
- Clement, J. (2007). Visual influence on in-store buying decisions: An eye-track experiment on the visual influence of packaging. *Business Systems Research: International Journal of the Society for Advancing Innovation and Research in Economy*, 11(3), 1-13.
- Coll, R. K., & Eames, C. (2006). Sociocultural views of learning: A useful way of looking at learning in cooperative education. *Journal of Cooperative Education and Internships*, 40, 1-12.

Corrigan, D., Mansfield, J., Ellerton, P., & Smith, T. (2022). Principles of Problem-Based Learning (PBL) in STEM Education: Using Expert Wisdom and Research to Frame Educational Practice. *Education Sciences*, 12(10), 728.

Gobert, J. D., O'Dwyer, L., Horwitz, P., Buckley, B. C., Levy, S. T., & Wilensky, U. (2011). Examining the relationship between students' understanding of the nature of models and conceptual learning in biology, physics, and chemistry. *International Journal of Science Education*, 33(5), 653-684.

ผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตที่มีต่อ
พฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
EFFECTS OF HEALTH EDUCATION LEARNING MANAGEMENT USING GROWTH
MINDSET CONCEPTS ON DESIRABLE SEXUAL BEHAVIORS AND
RESPECTFULNESS OF UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Received: May 14, 2024

Revised: July 31, 2024

Accepted: September 2, 2024

สุวิจักขณ์ พลเดช^{1*} รุ่งระวี สมะววรรณะ² เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์³

Suwijak Phondet^{1*} Rungrawee Samawathdana² Aimutcha Wattanaburanon³

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต, สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

³ ศาสตราจารย์ ดร., สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

* Corresponding author, E-mail: Suwijak.Phondet@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อ
1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพก่อนและหลังการทดลอง
ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์
และคะแนนการเคารพหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิธีดำเนินการวิจัย กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) สุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับ
ฉลาก (Simple random sampling) เป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง
ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมที่
ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบปกติจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้
สุขศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต จำนวน 8 แผน มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องรวม 0.87 และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์
และการเคารพ จำนวน 2 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.94 และ 1 ตามลำดับ มีค่าความเที่ยง 0.86 และ
0.79 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย
ของคะแนนด้วยค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ
กลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยของ
คะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา, การจัดการเรียนรู้แนวคิดกรอบคิดยึดดีเติบโต, พฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์, การเคารพ, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ABSTRACT

This study is a quasi-experimental research aimed at: 1) comparing the mean scores of desirable sexual behavior and respect before and after the intervention for the experimental and control groups; and 2) comparing the mean scores of desirable sexual behavior and respect after the intervention between the experimental and control groups. The sample was selected using purposive sampling and simple random sampling by lottery. It consisted of 60 students from a high school under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), in the 11th grade of secondary school for the first semester of the 2022 academic year. The sample was divided into two groups: the experimental group, which included 30 students receiving instruction based on the Growth Mindset Concept Framework, and the control group, which included 30 students receiving regular instruction. The research employed eight lesson plans for health education based on the Growth Mindset Concept Framework, with a content validity index of 0.87. Data were collected using two measurement tools: one for assessing desirable sexual behavior and one for assessing respect, with content validity indices of 0.94 and 1.00, respectively. The reliability coefficients for these tools were 0.86 and 0.79, respectively.

Keywords: Health education learning management plans, Education learning management using Growth Mindset concepts, Desirable sexual behaviors, Respectfulness, High school students

บทนำ

ทุกวันนี้มีการรับเชื้อติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากกว่า 1 ล้านคน และในปี 2020 องค์การอนามัยโลก ประเมินว่ามีผู้ติดเชื้อรายใหม่ 374 ล้านรายจากหนึ่งในสี่โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ หนองในเทียม 129 ล้านราย โรคหนองใน 82 ล้านราย ซิฟิลิส 7.1 ล้านราย และไทรโคโมแนส 156 ล้านราย ในปี 2559 คาดว่าผู้คนมากกว่า 490 ล้านคนอาศัยอยู่กับการติดเชื้อ Herpes Simplex Virus : HSV ที่อวัยวะเพศ และผู้หญิงประมาณ 300 ล้านคนติดเชื้อ Human Papilloma Virus : HPV ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของมะเร็งปากมดลูก (World Health Organization, 2021) ทุก ๆ ปี เด็กผู้หญิงประมาณ 21 ล้านคนที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ในภูมิภาคกำลังพัฒนาดังครรรภ์และประมาณ 12 ล้านคน คลอดบุตรอย่างน้อย 777,000 ครั้ง เพิ่มขึ้นกับเด็กสาววัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า 15 ปี (World Health Organization, 2020) ประเทศไทยแม้จะประสบความสำเร็จในการรณรงค์เกี่ยวกับการลดจำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวีซึ่งเป็นหนึ่งในโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ลงได้ แต่กลับพบว่าวัยรุ่นและเยาวชนป่วยเป็นซิฟิลิสเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก เป็นภาพสะท้อนว่าการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อาจยังไม่ถึงวัยรุ่นและเยาวชนหรือยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยหรืออาจเป็นเพราะพฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนไป (รายงานสุขภาพคนไทย, 2563) อัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นและเยาวชนอายุ 15-24 ปี มีอัตราสูงขึ้นจากอัตรา 89.5 ต่อประชากรอายุ 15-24 ปี แสคนคน ในปี พ.ศ. 2554 เป็นอัตรา 172.3 ต่อประชากรอายุ 15-24 ปี แสคนคน ในปี พ.ศ. 2563 (กรมควบคุมโรค, 2564) วัยรุ่นอายุ 15-19 ปี คลอดบุตรเฉลี่ย วันละ 169 คน ในขณะที่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 15 ปี ให้กำเนิดบุตรเฉลี่ยวันละ 6 คน ด้านจำนวนคุณแม่วัยใสพบว่าในปีเดียวกัน มีจำนวนผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีที่ให้กำเนิดบุตรอยู่ที่ 63,831 ราย โดยแยกเป็นอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 61,651 ราย และอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 2,180 ราย และยังมีผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีที่มีการคลอดซ้ำอีกถึง 5,222 ราย (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2564) จากการเฝ้าระวังของกรมควบคุมโรค สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในประเทศไทย จากรายงานการเฝ้าระวังโรค 506 กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบว่าอัตราป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 5 โรคหลัก ได้แก่ โรคหนองใน โรคหนองในเทียม โรคแผลริมอ่อน และโรคกามโรคของต่อมและท่อน้ำเหลืองโรคซิฟิลิส ในปี 2564 คิดเป็น 41.97 ต่อประชากรแสนคน ถึงแม้ว่าโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หลายโรค มีแนวโน้มลดลงในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา แต่ยังพบว่า โรคซิฟิลิส มีอัตราป่วยสูงขึ้น คิดเป็น 14.83 ต่อประชากรแสนคนในปี 2564 และโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี มีอัตราป่วยโรคซิฟิลิสในปี 2564 สูงขึ้นมากกว่า 2 เท่าจากปี 2560 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลอัตราการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มเยาวชนที่ยังค่อนข้างต่ำ ผลจากการสำรวจการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี (Behavioral Surveillance System: BSS) ของกองระบาดวิทยาปี 2562 พบว่า เด็กนักเรียนอาชีวะประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 ทั้งหญิงและชายมีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งล่าสุดกับคู่นอนทุกประเภทเพียงร้อยละ 80.3 (สำนักสื่อสารความเสี่ยงฯ กรมควบคุมโรค, 2565) นางภรณ์ ภูประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพระดับชุมชนเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) กล่าวว่าผู้หญิงทุกสังคมต้องเผชิญปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และความรุนแรงทางเพศต่อเนื่อง ประเทศไทยมีสถิติความรุนแรงต่อผู้หญิงสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก พบผู้หญิงถูกละเมิดทางเพศถูกระทำความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่น้อยกว่า 7 คน/วัน และมีสถิติผู้หญิงที่เข้ารับการรักษา แจ้งความร้องทุกข์ประมาณปีละ 30,000 คน ขณะที่รายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) พบกว่าร้อยละ 87 ของคดีการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่เคยถูกรายงาน และจากการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงต่อผู้หญิง และบุคคลในครอบครัวของไทยระดับประเทศ พบความรุนแรงต่อผู้หญิงและบุคคลในครอบครัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.6 ในปี 2560 เป็นร้อยละ 42.2 ในปี 2563 โดยประเภทความรุนแรงสูงสุด คือ ความรุนแรงทางด้านจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมา คือ ความรุนแรงทางร่างกายร้อยละ 9.9 และความรุนแรงทางเพศ ร้อยละ 4.5 (สำนักข่าวไทย, 2565)

พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ใน มาตรา 6 ระบุให้ (1) ให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน หรือนักศึกษา (2) จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษา และให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่นแก่นักเรียน หรือนักศึกษา อีกทั้งในมาตรา 5 ยังรับรองสิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นตั้งแต่สิทธิตัดสินใจ การได้รับข้อมูลความรู้ การรับบริการ สุขภาพและสวัสดิการสังคม อย่างเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

ย้อนกลับไปเมื่อปี 2560 มีงานวิจัยว่าด้วยการทบทวนการสอนเพศวิถีในสถานศึกษาไทย ซึ่งสำรวจข้อมูลนักเรียนมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาว่า 8,800 คน และครูกว่า 700 คนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา 398 แห่ง ระหว่างเดือน ก.ย. 2558 ถึงเดือน มี.ค. 2559 สิ่งที่พบคือ โรงเรียนไทยหลายแห่งยังมีปัญหาเรื่องสอนเพศวิถีศึกษาไม่รอบด้าน และเน้นหนักไปเรื่องพัฒนาการทางเพศเป็นหลัก แต่ไม่ได้ให้นำหนักกับการให้ความสำคัญเรื่องการเคารพสิทธิ (โดยเฉพาะเรื่องเพศ) ของผู้อื่นเท่าที่ควร จนอาจส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงลบ และไม่เห็นด้วยกับความเท่าเทียมและสิทธิทางเพศ หนึ่งในสถิติที่พบคือ นักเรียนสายอาชีวะ 41 ร้อยละ มองว่า สามีมีสิทธิทุบตีภรรยาได้หากพบว่าภรรยาไม่ซื่อสัตย์ ขณะเดียวกันนักเรียนชาย 50 ร้อยละ นักเรียนชาย ม.1-3 ความเชื่อการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นสิ่งผิด (กรุงเทพมหานคร, 2564) สุภาพร สมบัติ (2565) วัยรุ่น อายุ 10 - 19 ปี มีความรอบรู้ในด้านการชกถามเพศวิถีค่อนข้างน้อย และทักษะการจัดการอารมณ์น้อยที่สุด รองลงมาคือ ทักษะตระหนักรู้ในตน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ การปรับตัว และการเข้าสังคม อีกทั้งอยู่ในช่วงการค้นหาความสามารถของตนเอง ทำให้นักเรียนควรได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพศวิถีและทักษะชีวิต ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และจัดกิจกรรมส่งเสริมความรอบรู้ด้านเพศวิถีให้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น กิจกรรมส่งเสริมความถนัด ความสามารถเพื่อให้วัยรุ่นค้นพบตัวเองเร็วขึ้น

จากสถิติโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และความเชื่อแบบผิด ๆ ในเรื่องเพศแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันสังคมยังต้องเผชิญกับปัญหาทางเพศอย่างต่อเนื่องและไม่มีที่ทำการลดลงของปัญหาทางเพศ จึงควรที่จะให้มีการแก้ปัญหาเรื่องเพศอย่างเร่งด่วน การเรียนการสอนในโรงเรียนเรื่องเพศเป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนทุกคนจะได้รับเพราะเป็นการสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ เท่านั้นควรสะท้อนถึงพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ จากการวิจัยของพระธีรทัต กิตติวิญญู (2560) พบว่าการแสดงเคารพของเยาวชนบ้านศิริพรตำบลไคสี อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เกิดจาก ค่านิยมในทางที่ผิดมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน บางคนต้องมาจากพ่อแม่ที่แยกทางกัน ปัญหาทางเพศ รวมทั้งกระแสบริโภคนิยมและทุนนิยมที่มุ่งเน้น ให้ความสำคัญและคุณค่ากับตัวเงินเป็นหลัก หากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่เท่าที่ควรหรือขาดความรู้และความเข้าใจไม่รู้จักทันการเปลี่ยนแปลงของสื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของเด็กแนวการเสริมสร้างพฤติกรรมด้านความเคารพของเยาวชนบ้านศิริพร ควรส่งเสริมให้เยาวชน มีสัมมาคารวะ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำ

ความเคารพกันอย่างที่เคยปฏิบัติมา เช่น ลูกเคารพพ่อแม่ ลูกศิษย์เคารพครูอาจารย์ เคารพในหน้าที่ และเคารพกฎหมาย เป็นต้น เพราะฉะนั้นหากบุคคลทุกฝ่ายในสังคมได้ศึกษาหลักการเกี่ยวกับความเคารพ รู้คุณค่าของความเคารพประโยชน์และโทษที่จะได้รับ และสามารถนำหลักการเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในสังคมย่อมมีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมอันจะส่งผลให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าและผาสุกมั่นคงสืบต่อไป นอกจากนี้ กรุงเทพมหานคร (2564) ยังได้วิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในสังคมนำไปสู่ความรุนแรงภายในสังคมด้วยว่า การเคารพกติกาสังคมเป็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเห็นแก่ตัวและไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ยกตัวอย่างเช่น การเล่นส่งเสียงดังในที่สาธารณะรบกวนเพื่อนบ้าน ซึ่งคุณพ่อคุณแม่ควรปลูกฝังให้เด็กมีความเกรงใจและเห็นใจผู้อื่น รู้จักยอมรับและปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด โดยเริ่มต้นจากระเบียบง่าย ๆ และหน้าที่ความรับผิดชอบเล็กน้อยภายในบ้าน

หากกล่าวถึง Mindset คือ กรอบความคิด เป็นความเชื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมที่อยู่ในตัวมนุษย์แต่ไม่ได้แสดงออกชัดเจนเหมือนความเชื่อจากภายนอก Mindset จะทำหน้าที่ประมวลความคิดทั้งหมดที่มาจากปัจจัยภายนอกเพื่อการประมวลความคิดทั้งหมด ส่งผลคือการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ Mindset เป็นความเชื่อ หรือความคิดที่ส่งผลถึงพฤติกรรม และทัศนคติ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) เป็นความเชื่อว่าคุณสามารถหรือสติปัญญาของคุณสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา ซึ่งตรงกันข้ามกับกรอบความคิดแบบตายตัว (Fixed Mindset) หรือ ความเชื่อที่ว่า แต่ละบุคคลเกิดมาพร้อมกับความสามารถและสติปัญญาในระดับหนึ่งซึ่งแทบจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงด้วยประสบการณ์ได้ การศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า กรอบความคิดแบบเติบโตจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การไม่หลีกเลี่ยงความท้าทาย การไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว การเห็นคุณค่าของความพยายาม การเรียนรู้จากคำวิจารณ์ และการมองหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นหนทางสู่การประสบความสำเร็จทั้งในด้านการศึกษาและด้านอื่น ๆ ในชีวิต ประโยชน์ของ Growth Mindset ต่อผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญของการประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เพราะผู้เรียนที่มี Growth Mindset จะเชื่อว่าตนเองสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ เมื่อใช้ความพยายามอย่างเพียงพอ จะใช้ความพยายามในการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลายจนประสบความสำเร็จในที่สุด นอกจากนี้แล้ว Growth Mindset ยังช่วยทำให้ผู้เรียนมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (Will Power) ด้วยการใช้อนาคตของตนเอง ฟังพาตนเองในการเรียนรู้มากกว่าการฟังพานักคนอื่น อีกทั้งยังสามารถจัดการความเครียด หรือความวิตกกังวลที่เกิดจากการติดขัดในการเรียนรู้ (Struggle) ได้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น อีกทั้งผู้เรียนที่มี Growth Mindset จะมีแรงจูงใจภายใน (Inner Motivation) ที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งจูงใจจากภายนอกใด ๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ฟังปรารถนาสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย รวดเร็วด้วยเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย หากผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในจะทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีความมุ่งมั่น

พยายามในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย ตลอดจนมีวินัยในตนเอง (Self-discipline) สามารถกำหนดเป้าหมายได้ด้วยตนเอง (Self-direction) กำกับตนเอง (Self-regulation) และควบคุมตนเอง (Self-control) ในการเรียนรู้ ประโยชน์สำคัญที่สุดของการมี Growth Mindset ในยุคปัจจุบัน คือ ทำให้ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ยังไม่เคยเรียนรู้ และไม่กลัวความล้มเหลว เพราะมีแนวคิดที่ว่าความล้มเหลวนำมาซึ่งการเรียนรู้และพัฒนาเสมอ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์นวัตกรรมต่อไปในอนาคต (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2562)

ปัจจุบันด้วยความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ก้าวไกล สังคมเปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้เยาวชนต้องเผชิญกับความคิดเห็นการแสดงออกที่หลากหลาย โดยเฉพาะพฤติกรรมเกี่ยวกับการแสดงออกกับเพศเดียวกับตนเองและเพศทางเลื้อก ทำให้เกิดปัญหาการใช้เพียงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตตามวัย โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ความรุนแรงทางเพศในสังคม และโดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นกับเพศทางเลื้อก เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และการเคารพ ในทางที่เหมาะสมเพื่อลด ปัญหาในเรื่องเพศในสังคมปัจจุบันลดให้น้อยลง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดกรอบคิดยึดยึดเติบโตซึ่งเป็น แนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนทุกคนนั้นสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเอง สามารถประสบความสำเร็จได้ ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนที่หลากหลายให้กับผู้เรียนตามความสนใจของผู้เรียน เน้นการ สอนแบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน มีการสะท้อนคิดให้ผู้เรียนตลอดการเรียนรู้ และประเมินการเรียนการสอนตามสภาพจริง งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาในเรื่องผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดยึดยึดเติบโตที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดยึดยึดเติบโตที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดย

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ ก่อนและหลัง การทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และคะแนนการเคารพหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ผู้วิจัยกำหนด ประชากรและตัวอย่าง โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยมี ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 104,602 คน (สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2565)

2. ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เรียนรายวิชาสุขศึกษา ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 60 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้ความร่วมมือในการทดลองการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดดีดัดเติบโต และเป็นโรงเรียนที่นักเรียนมีระดับความสามารถและองค์ประกอบอื่น ๆ ไม่แตกต่างจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเพื่อกำหนดห้องเรียนกลุ่มตัวอย่าง 2 ห้อง แบ่งเป็นห้องเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดดีดัดเติบโต และห้องเรียนกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาโดยใช้รูปแบบปกติ ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกันในการประเมินเข้าสู่กระบวนการวิจัย

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria)

- เป็นนักเรียนอายุ 17 ปี ที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
- ยินดีเข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria)

- ในกรณีที่ตัวอย่างเข้าร่วมงานวิจัยไม่ครบตามจำนวนชั่วโมงที่ผู้วิจัยทำการทดลองผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดกรอบคิดดีดัดเติบโต จำนวน 8 แผน แผนที่ 1 อธิพิพดต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต, แผนที่ 2 ค่านิยมของไทยในเรื่องเพศศึกษา, แผนที่ 3 ค่านิยมต่างชาติในเรื่องเพศศึกษา, แผนที่ 4 สื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์, แผนที่ 5 ทักษะปฏิเสธ และต่อรองอย่างสุภาพ, แผนที่ 6 ทักษะคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา พาสดใส, แผนที่ 7 สาเหตุความขัดแย้งระหว่างนักเรียน, แผนที่ 8 แนวทางแก้ไขความขัดแย้ง โดยแต่ละแผนจะมีขั้นตอนในการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใน (Open Mind) 2) ขั้นตั้งเป้าหมาย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Goal-Setting) 3) ขั้นแก้ปัญหำนำไปสู่การค้นพบ (Problem Solving) 4) ขั้นสรุป สังเคราะห์ (Summary and Synthesis) และ 5) ขั้นสะท้อนผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Feedback) ใช้เวลาแผนละ 50 นาที จำนวน 8 สัปดาห์ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน กำหนดคุณสมบัติ

ของผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจพิจารณาความตรงตามวัตถุประสงค์ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำผลการพิจารณามาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง คือ 0.87 โดยมีการ Try Out จำนวน 2 แผน โดยใช้ประชากรที่มีบริบทและคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์ แบบวัดประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 76 ข้อ และแบบวัดการเคารพ แบบวัดประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 8 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจพิจารณาความตรงตามวัตถุประสงค์ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำผลการพิจารณามาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบวัดพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และแบบวัดการเคารพที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ที่มีบริบทใกล้เคียงกับตัวอย่าง นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86 และ 0.79 ตามลำดับ โดยมีการ Try Out 1 ห้องเรียน โดยใช้ประชากรที่มีบริบทและคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการทดสอบพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง (Pre - test)
2. ผู้วิจัยนำผลการทดลองก่อนการทดลองมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบค่าที (t - test) เพื่อทดสอบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ แตกต่างกันหรือไม่
3. ผู้วิจัยดำเนินการให้นักเรียนกลุ่มทดลองโดยจัดการเรียนรู้สุศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดตีตติยิตเติบโต ใช้เวลาทั้งหมด 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 50 นาที สัปดาห์ที่ 1, 10 เป็นการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และสัปดาห์ที่ 2 – 9 ผู้วิจัยจะใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 8 แผน ในการจัดการเรียนรู้ และในส่วนของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุศึกษาแบบปกติ สัปดาห์ละ 1 คาบ 50 นาที จำนวน 10 สัปดาห์ สัปดาห์ที่ 1, 10 เป็นการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกับกลุ่มทดลอง และสัปดาห์ที่ 2 – 9 เป็นการจัดการเรียนรู้สุศึกษาแบบปกติ โดยสาระการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มควบคุมจะเหมือนกับกลุ่มทดลอง

4. ผู้วิจัยทำการทดสอบพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง (Post test) โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และแบบวัดการเคารพ ฉบับเดียวกันกับแบบวัดก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 2) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบค่าที่ (Paired Sample t - test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
- 3) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที่ (Independent Sample t - test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดรอบคิดติดยึดเติบโต และของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาแบบปกติดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30 คน) กับกลุ่มควบคุม (n=30 คน)

ตัวแปรที่ศึกษา (n=30)	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
1. พฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์	2.54	0.35	2.57	0.40	0.24	0.4090
1.1 การป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	2.49	0.23	2.49	0.22	0.01	0.4978
1.2 การเลือกคู่วางแผนครอบครัว หรือคู่วัก อย่างมีสติ	2.59	0.29	2.60	0.18	0.17	0.4337
1.3 ชอบเขตการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดี รวมถึงการมีสัมพันธภาพทางเพศที่ดีทั้งกายและวาจา	2.63	0.37	2.65	0.48	0.24	0.4062
1.4 การวางแผนครอบครัว	2.56	0.53	2.60	0.50	0.30	0.3819
1.5 การมีทักษะการต่อรองทักษะการปฏิเสธ ทักษะการหลีกเลี่ยง	2.44	0.33	2.50	0.58	0.46	0.3248
2. การเคารพ	2.83	0.5	2.943	0.49	0.88	0.2200
2.1 เคารพนับถือตนเอง	2.80	0.47	2.83	0.50	0.19	0.4249

ตัวแปรที่ศึกษา (n=30)	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
2.2 เคารพนับถือผู้อื่น	2.81	0.46	3.00	0.58	1.40	0.0857
2.3 เคารพนับถือบริบทสังคมสิ่งแวดล้อม	2.88	0.57	3.00	0.39	1.05	0.1505

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ ก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง (n=30 คน)

ตัวแปรที่ศึกษา (n=30)	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
1. พฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์	2.57	0.39	3.53	0.23	13.01	<0.001
1.1 การป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	2.49	0.22	3.41	0.21	19.51*	<0.001
1.2 การเลือกคู่อุปถัมภ์ หรือคู่รัก อย่างมีสติ	2.60	0.18	3.53	0.25	16.01*	<0.001
1.3 ขอบเขตการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดี รวมถึงการมีสัมพันธภาพทางเพศที่ดีทั้งกายและวาจา	2.65	0.48	3.48	0.18	9.34*	<0.001
1.4 การวางแผนครอบครัว	2.60	0.50	3.61	0.30	10.63*	<0.001
1.5 การมีทักษะการต่อรองทักษะการปฏิเสธ ทักษะการหลีกเลี่ยง	2.50	0.58	3.63	0.23	9.58*	<0.001
2. การเคารพ	2.94	0.49	3.71	0.31	7.74	<0.001
2.1 เคารพนับถือตนเอง	2.83	0.50	3.53	0.35	6.91*	<0.001
2.2 เคารพนับถือผู้อื่น	3.00	0.58	3.89	0.22	8.60*	<0.001
2.3 เคารพนับถือบริบทสังคมสิ่งแวดล้อม	3.00	0.39	3.72	0.37	7.72*	<0.001

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้โดยใช้แนวคิดกรอบคิดดีดดีดีดีดี ดีบดี ดีสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ

ตัวแปรที่ศึกษา	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
1. พฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์	2.54	0.35	2.63	0.35	5.50*	<0.001
1.1 การป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	2.49	0.23	2.54	0.22	3.98*	<0.001
1.2 การเลือกคู่อุปถัมภ์ หรือคู่อุปถัมภ์ อย่างมีสติ	2.59	0.29	2.68	0.30	7.54*	<0.001
1.3 ขอบเขตการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดี รวมถึงการมีสัมพันธภาพทางเพศที่ดีทั้งกายและวาจา	2.63	0.37	2.70	0.38	5.63*	<0.001
1.4 การวางแผนครอบครัว	2.56	0.53	2.62	0.54	5.55*	<0.001
1.5 การมีทักษะการต่อรองทักษะการปฏิเสธ ทักษะการหลีกเลี่ยง	2.44	0.33	2.60	0.30	4.81*	<0.001
2. การเคารพ	2.83	0.50	2.93	0.53	3.47*	<0.001
2.1 เคารพนับถือตนเอง	2.80	0.47	2.90	0.52	2.20*	<0.001
2.2 เคารพนับถือผู้อื่น	2.81	0.46	2.96	0.50	5.95*	<0.001
2.3 เคารพนับถือบริบทสังคมสิ่งแวดล้อม	2.88	0.57	2.93	0.57	2.27*	<0.001

ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม (n=30 คน)

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบปกติ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แนวคิดรอบคอบคิดดีดีดีดีดี ดีบิต กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง (n=30 คน) กับกลุ่มควบคุม (n=30 คน)

ตัวแปรที่ศึกษา	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
1. พฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์	2.63	0.44	3.53	0.25	16.86*	<0.001
1.1 การป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	2.54	0.22	3.41	0.21	15.61*	<0.001
1.2 การเลือกคู่อุปถัมภ์ หรือคู่อุปถัมภ์ อย่างมีสติ	2.68	0.30	3.53	0.25	11.53*	<0.001

ตัวแปรที่ศึกษา	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t	p
	Mean	SD	Mean	SD		
1.3 ขอบเขตการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีสัมพันธภาพที่ดี รวมถึงการมีสัมพันธภาพทางเพศที่ดีทั้งกายและวาจา	2.70	0.38	3.48	0.18	9.72*	<0.001
1.4 การวางแผนครอบครัว	2.62	0.54	3.61	0.30	8.54*	<0.001
1.5 การมีทักษะการต่อรองทักษะการปฏิเสธ ทักษะการหลีกเลี่ยง	2.60	0.30	3.63	0.23	14.69*	<0.001
2. การเคารพ	2.93	0.45	3.71	0.35	10.05*	<0.001
2.1 เคารพนับถือตนเอง	2.90	0.52	3.53	0.35	5.64*	<0.001
2.2 เคารพนับถือผู้อื่น	2.96	0.50	3.89	0.22	8.77*	<0.001
2.3 เคารพนับถือบริบทสังคมสิ่งแวดล้อม	2.93	0.57	3.72	0.37	5.71*	<0.001

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดตีตียึดเติบโต สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดตีตียึดเติบโต สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา โดยใช้การเรียนรู้แบบปกติ ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดตีตียึดเติบโต สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังประเด็นต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์ และการเคารพก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 สามารถอภิปรายในประเด็นดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต (Growth Mindset) โดยเน้นในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การใช้กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายเน้นการปฏิบัติด้วยตัวผู้เรียนเอง 2) ฝึกผู้เรียนให้มีกระบวนการวางแผน และทำตามลำดับขั้นตอน 3) ผู้เรียนคิดและตัดสินใจเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง 4) นำความคิดสร้างสรรค์ของตนไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง 5) ปรับปรุงการทำงานจากการประเมินทั้งเชิงบวกและเชิงลบ และมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้น 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใน (Open Mind) ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้นักเรียนทราบว่ามีเนื้อหาอะไรบ้าง และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นกับเนื้อหาในหน่วยนั้น ๆ ที่นักเรียนสนใจ เมื่อทราบความสนใจของนักเรียน ผู้วิจัยจะนำเนื้อหาที่นักเรียนสนใจนั้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น และค่อย ๆ สอดแทรกเนื้อหาที่สำคัญจำเป็นเข้าไปในการสอนขั้นอื่น ๆ 2) ขั้นตั้งเป้าหมาย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Goal-Setting) ในขั้นนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะต้องได้ทราบในวันนี้เพื่อให้ทุกคนได้ขับเคลื่อนการเรียนการสอนในครั้งนี้ไปตามเป้าหมาย 3) ขั้นแก้ปัญหา นำไปสู่การค้นพบ (Problem Solving) ในขั้นนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อสืบค้นข้อมูล เนื้อหาตามที่ตั้งเป้าหมายและร่วมกันอภิปรายสาเหตุของปัญหาและแก้ไขปัญหา จนได้แนวทางต่าง ๆ 4) ขั้นสรุป สังเคราะห์ (Summary and Synthesis) ในขั้นนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนสังเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาให้ได้แนวทางที่ดีที่สุดออกมา และ 5) ขั้นสะท้อนผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Feedback) ในขั้นนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนได้ลองนำแนวทางไปปฏิบัติและมาสะท้อนผลร่วมกัน เพื่อสรุปหาแนวทางที่ดีที่สุดเป็นขั้นสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับวชิราภรณ์ บุปผาชาติ และคณะ (2564), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2562), Dweck (2006), มุทิตา อุดทน (2561), พรรณภา ส่งแสงแก้ว (2562) ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องเสริมให้นักเรียนสามารถนำรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนทุกคนนั้นสามารถนำไปปรับใช้ เรียนรู้ พัฒนาตนเอง สามารถประสบความสำเร็จ และมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ สามารถมีความมั่นใจ

2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต และกลุ่มควบคุมที่ใช้การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพหลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ พบว่า หลังการทดลองค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์และการเคารพของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 สามารถอภิปรายในประเด็นดังต่อไปนี้

จัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต (Growth Mindset) โดยเน้นในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 5 ขั้น 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใน (Open Mind) 2) ขั้นตั้งเป้าหมาย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Goal-Setting) 3) ขั้นแก้ปัญหา นำไปสู่การค้นพบ (Problem Solving) 4) ขั้นสรุป สังเคราะห์ (Summary and Synthesis) และ 5) ขั้นสะท้อนผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Feedback) ทั้ง 5 ขั้นนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนทุกคนนั้นสามารถนำไปปรับใช้ เรียนรู้ พัฒนาตนเอง สามารถประสบความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิไลวรรณ เพชรเศรษฐ์, วัลภา สบายยิ่ง และจิระสุข สุขสวัสดิ์ (2562) ในขณะที่การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายเป็นหลักโดยที่ผู้สอนจะอธิบาย นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับจากผู้สอนลงสมุด ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มควบคุมอาจไม่ได้คิดวิเคราะห์หรือศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม หลักการจบคาบเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโต มีเวลาในการจัดการเรียนรู้เพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้นั้นมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ซึ่งควรมีการจัดสรรเวลาให้ชัดเจน โดยการนำไปใช้ก่อนที่จะนำไปทดลองจริง หรือจัดทำแผนการสอนแบบย่อและกำหนดเวลาแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน หากผู้สอนใช้ขั้นสอนไม่ครบทุกขั้นในคาบเดียวสามารถแบ่งไปสอนในคาบถัดไปได้

1.2 การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนควรใช้สื่อที่หลากหลาย จะทำให้กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจ กระบวนการจัดการเรียนรู้มากขึ้น รวมถึงเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้สอนสื่อในคาบเรียนนั้น ๆ และเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ในชั้นเรียนมากขึ้นอีกด้วย

1.3 การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตนั้น รูปแบบการประเมินผล ต้องสอดคล้องกัน ผู้สอนตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างรอบคอบรัดกุมและประเมินผลไปในทิศทางของการ ตั้งจุดประสงค์นั้น เพื่อให้ได้คุณภาพของผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน

1.4 การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตนั้น ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้แสดงความคิดเห็น ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น หรือช่วงชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรนำการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตไปปรับประยุกต์ใช้ในการสอนในวิชา อื่น ๆ ให้เหมาะสมกับบริบทในแต่ละวิชา

2.3 ควรนำการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดกรอบคิดติดยึดเติบโตไปทดลองในงานวิจัยต่อยอด

บรรณานุกรม

กรมควบคุมโรค. (2564). *โรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์*.

https://ddc.moph.go.th/das/journal_detail.php?deptcode=das&publish=das

กรมทฤษฎี. (2564). *"เพศศึกษา" ไทยก้าวหน้าหรือถอยหลัง เรื่องที่โรงเรียนอาจสอนไม่ครบ*. สืบค้นจาก

<https://www.bangkokbiznews.com/social/962091>

พรรณภา ส่งแสงแก้ว (2562). *การพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในทักษะการสื่อสารด้านการพูดเพื่อการ*

นำเสนอ 1. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น, ขอนแก่น

พระภิกษุ กิตติวิมล (2560). *ศึกษาศาสตร์เสริมสร้างพฤติกรรมแสดงการเคารพของเยาวชนบ้านศิริพร*

ตำบลไคสี อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. วารสารธาตุนมปริวรรต

มุกิตา อุดทน. (2561). *ผลของโปรแกรมการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอน*

ปลาย. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี

รายงานสุขภาพคนไทย 2563. (2563). *พฤติกรรมทางเพศ*

https://www.thaihealthreport.com/th/report_health.php?id=1

วชิราภรณ์ บุปผาชาติ และคณะ (2564, กรกฎาคม-ธันวาคม). *การเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่าง*

กันที่มีต่อคุณลักษณะกรอบคิดติดยึดเติบโต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศิลปการ*

- ศึกษาศาสตร์วิจัย, 13(2), 302- 317. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/252161/172605>
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2562, มกราคม-มิถุนายน). การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทางความคิดเพื่อการเติบโต. *ศึกษาวารสารศึกษาศาสตร์* 6(1), 52-60. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sikkha/article/view/150041/132212>
- วิไลวรรณ เพชรเศรษฐ์, วัลภา สบายยิ่ง และจิระสุข สุขสวัสดิ์ (2562). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขจรเกียรติศึกษา จังหวัดภูเก็ต. สืบค้นจาก https://opac01.stou.ac.th/multim/thesis/2561/160924/fulltext_160924.pdf
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2563). *ข้อค้นพบจาก PISA 2018 เกี่ยวกับกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset)*. สืบค้นจาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-49/>
- สำนักข่าวไทย. (2565). *เปิดสถิติหญิงไทยถูกละเมิดทางเพศ.-กระทำรุนแรง มากกว่า 7 คน/วัน*. <https://www.tcijthai.com/news/2022/3/current/12248>
- สำนักสื่อสารความเสี่ยงฯ กรมควบคุมโรค. (2565). *พยากรณ์โรคฯ. กรมควบคุมโรค ฉบับที่ 5/2565* https://ddc.moph.go.th/brc/news.php?news=23335&deptcode=brc&news_views=283
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2563). *รายงานประจำปี 2563 สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์*. <https://rh.anamai.moph.go.th/th>
- สุภาพร สมบัติ (2565). *การศึกษาความรอบรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตสำหรับวัยรุ่น อายุ 10 - 19 ปี (Sexuality Education Literacy and Life Skills Among Teenagers aged 10-19 years)*. สืบค้นจาก [https://rh.anamai.moph.go.th/th/news-anamai/download/?did=211675&id=98256&reload=.](https://rh.anamai.moph.go.th/th/news-anamai/download/?did=211675&id=98256&reload=)
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House. Retrieved from <https://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=giftedchildren>
- Dweck, C. S. (2012). *Mindset: How you can fulfill your potential*. New York: Constable & Robinson Limited.
- World Health Organization (2020). *Adolescent Pregnancy*. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>
- World Health Organization (2023). *Sexually transmitted infections (STIs)*. Retrieved from [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-\(stis\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-(stis))

แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ
กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

GUIDELINES FOR COLLABORATIVE NETWORKS OF EDUCATION
MANAGEMENT FOR SPECIAL EDUCATION CENTER NETWORK GROUP 9
UNDER SPECIAL EDUCATION BUREAU

Received: May 7, 2024

Revised: August 24, 2024

Accepted: September 4, 2024

จิรารัตน์ วงศ์โยธา^{1*} บุญฤทธิ เพ็ชรวิศิษฐ์²

Jirarat Wongyotha^{1*} Bunyarit Petwisit²

^{1,2} มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย

^{1,2} Khon Kaen University, Nongkhai Campus, Thailand

* Corresponding author, E-mail:jirarat.w@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.857 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอโดยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าระดับสภาพที่เป็นจริงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้านทุกด้าน โดยความต้องการจำเป็นในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ลำดับที่ 1 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย (PNI_{Modified} = 0.281) ลำดับที่ 2 ได้แก่ ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน (PNI_{Modified} = 0.276) และลำดับที่ 3 ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย (PNI_{Modified} = 0.267) ผลการศึกษาแนวการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา พบว่าประกอบไปด้วยแนวทางที่สำคัญดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ได้แก่ การสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของเครือข่าย โดยการสร้างวิสัยทัศน์ของเครือข่ายร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและส่งเสริมให้เครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาและการส่งต่อเด็กที่มาใช้บริการไปยังโรงเรียนเรียนรวม หรือโรงเรียนเฉพาะความพิการ และการติดตามความก้าวหน้าและการบริหารทรัพยากรร่วมกัน 2)

ด้านการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย ได้แก่ การพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรด้านเทคนิคการสอน และนวัตกรรมใหม่ในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเทศภายใน การส่งเสริมให้ครูเก่งให้พัฒนาเพื่อน ครูด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมและประสบการณ์ ความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการแบบองค์รวม 3) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ได้แก่ การเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เครือข่ายร่วมเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานและปรึกษาหารือ เพื่อแก้ปัญหาพร้อมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายกรณี (Case Conference) อย่างเป็นกัลยาณมิตรและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร ได้แก่ การพัฒนาร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญให้ครู การระดมทุน การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดเก็บสารสนเทศของเด็กพิการ และการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจและการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา 5) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน ได้แก่ การร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายส่งเสริมระบบนิเทศภายใน การนิเทศ ติดตาม การประเมินผลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อติดตามความก้าวหน้าของเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ

ABSTRACT

The objectives of this research are to 1) study the actual conditions and desired conditions of the educational cooperation network of special education centers 2) study the management guidelines for the educational cooperation network. This research study is descriptive research divided into 2 phases. Phase 1 was the collection of quantitative data using a questionnaire. The reliability of the questionnaire was 0.857. Data analysis was carried out. with statistical values, frequency, percentage, mean, standard deviation and arrange the importance of essential needs. Phase 2: Qualitative research by analyzing data from interviews with experts. Data were analyzed using content analysis. and presented by means of description. The research results found that Current condition of the management of the cooperation network in education management Overall it is at a high level. and overall desirable conditions are at the highest level from the results of data analysis, it was found that the actual condition level was on average lower than the desired condition level in every aspect. with the necessary needs in managing the network of cooperation in education management, etc. Elements with the greatest need No. 1 includes network participation (PNI Modified = 0.281), No. 2 includes evaluation and work improvement (PNI Modified = 0.276), and No. 3 includes

network capacity building (PNI Modified = 0.267). Results of the study of guidelines for managing collaborative networks in education management. It was found that it consisted of the following important guidelines: 1) Shared vision, including creating awareness of the importance of networks by creating a shared network vision. clear goals are set and networks are encouraged to participate in planning. To develop education and refer children receiving services to inclusive schools or schools for disability and monitoring progress and managing resources together. 2) Development of Networking Capability includes developing the expertise of teaching technical personnel. and new innovations in teaching and learning through the internal supervision system Encouraging talented teachers to develop fellow teachers in new teaching methods and to exchange knowledge, innovations, and successful experiences in holistically developing the potential of children with disabilities. 3) Participation of the network includes giving opportunities and encouraging the network to become advisors and give advice on operations and consult to solve problems together with network agencies to solve individual student problems. Case (Case Conference) in a friendly manner and exchange experiences with each other. 4) Interaction and communication, including development with network schools in resource management in terms of knowledge Necessary skills to create expertise for teachers, fundraising, promotion, and development of information technology systems. To store information on children with disabilities and provide morale and building and sustaining relationships with parent network agencies to create cooperation in education. 5) Evaluation and work improvement include cooperation with network agencies to promote the internal supervision system, supervision, monitoring, and evaluation by experts to continuously monitor the progress of the cooperation network.

Keywords: necessity, Collaborative network management

บทนำ

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้ มีคุณธรรม การศึกษาที่มีคุณภาพเป็นการส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและมุ่งมั่นทำ สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่

2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เน้นถึงคนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้กำหนดสิทธิความเสมอภาคของคนพิการไว้อย่างชัดเจนในหลายมาตรา เช่น มาตรา 71 ที่บัญญัติว่ารัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว รวมถึงมาตรา 27 ที่บัญญัติว่ามาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส และมาตรา 54 สรุปความสำคัญไว้ว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาเพื่อพัฒนาคนพิการเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะทำให้เด็กพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเด็กพิการได้รับสิทธิ ความเสมอภาค และโอกาสทางการศึกษาที่สมควรได้รับและมีคุณภาพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชนที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและผลักดันให้บรรลุตามเป้าหมายให้คุณภาพสูงยิ่งขึ้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานทั้งในด้านการบริหารจัดการและการเรียนการสอน การเป็นเครือข่ายร่วมมือกันในการปฏิบัติงานร่วมกันจึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในการจัดการศึกษา ชลวาลย์ สิงหาทอง (2563) กล่าวว่า เครือข่าย (Network) หมายถึง การประสานงานหรือร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนอง ความต้องการในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน มีอิสระ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และเคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ สอดคล้องกับขจรวรรณ ภูษจร (2564) สรุปความหมายของเครือข่าย หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มที่มีการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เป้าหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมกันแลกเปลี่ยน และการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสมีความจำเป็น เพราะคนพิการส่วนมากยังไม่มีความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย และความรู้ ต้องพึ่งผู้นำและองค์กรที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่าย การทำงานจะเป็นกลไกที่จะเสริมสร้างศักยภาพการทำงานขององค์กรเพื่อคนพิการให้เข้มแข็งในหลายด้าน ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ขององค์กรที่มีจุดแข็งและขีดความสามารถที่แตกต่างกัน การร่วมมือดังกล่าวจะส่งผลถึงอำนาจต่อรอง การพิทักษ์สิทธิ และการผลักดันนโยบาย

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาจะเป็นกลไกที่จะเสริมสร้างศักยภาพการทำงานขององค์กรเพื่อคนพิการให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ในลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เครือข่ายมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการ ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างครบถ้วนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทำให้ผู้ปกครองมีเจตคติที่สร้างสรรค์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นวิถีชีวิตที่เด็กพิการคุ้นเคยและจะนำไปสู่การพัฒนาคนพิการอื่น ๆ ในชุมชนต่อไป การได้รับความช่วยเหลือจากเครือข่ายความร่วมมือเชื่อว่าจะทำให้คนพิการได้รับโอกาสและสิทธิทางการศึกษาเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการให้ดียิ่งขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้ระบุดิถีทัศน์และพันธกิจที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาภายใต้การบริหารงานของผู้บริหารที่สอดคล้องกับการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ โดยมีแนวทางให้คนพิการและเด็กด้อยโอกาส เข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ทั้งถึงและมีคุณภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และจากผลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด/เขต เครือข่ายที่ 9 ที่ผ่านมา ในรายงานการประเมินตนเอง ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองคาย พบว่า ผลการดำเนินงานมีความเชื่อมโยงของเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชน หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กพิการด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย ที่สถานศึกษากำหนดซึ่งสอดคล้องกับ กลยุทธ์ที่ 1 ในการเพิ่มสิทธิและโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กพิการ และเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ของสถานศึกษาว่า บริการเด่น เน้นประสานเครือข่าย (รายงานการประเมินตนเอง ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองคาย 2565) และจากข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.) พบว่า สถานศึกษามีแนวทางการเยี่ยมบ้าน หรือกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้เรียนโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-based Rehabilitation : CBR) โดยมีนักสหวิชาชีพและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้เห็นถึงผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการสะท้อนกลับการดำเนินงานของ สถานศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษาวรรณาสื่อขอข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งทางเว็บไซต์ หรือ Facebook ของสถานศึกษา ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง เพื่อแจ้งผลการดำเนินงาน อีกทั้งสถานศึกษาดูแลพัฒนาการจิตสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ เช่น การซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการเรียนการสอน ที่ถูก สุขลักษณะ บรรยากาศในห้องเรียนและสภาพแวดล้อม

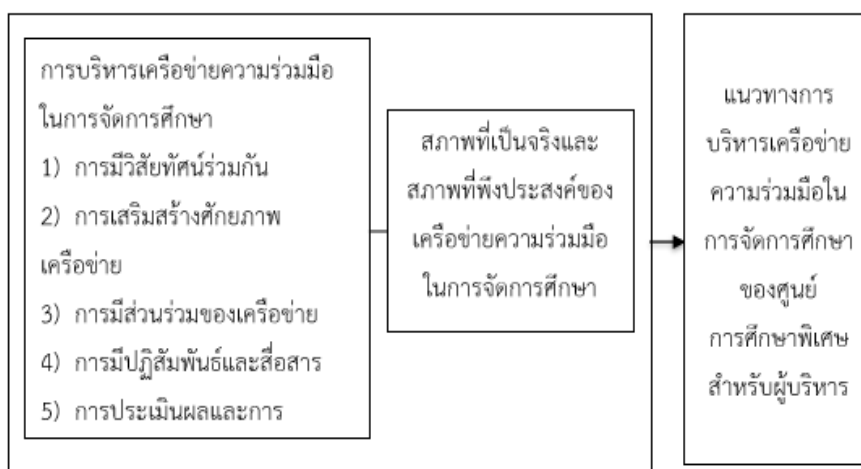
ภายในเชื้อต่อการเรียนรู้ ควรมีการระบุนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องรับทราบ เช่นการประชุมผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น (รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID - 19 การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ, 2565) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารการศึกษามีหน้าที่สำคัญในการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดในอนาคตเกี่ยวกับการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา และนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการกำหนดแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะเป็ประโยชน์สำหรับผู้บริหารนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินงาน การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ในการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายของศูนย์การศึกษาพิเศษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และเพื่อกำหนดองค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยผู้วิจัยมีวิธีการ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) สร้างกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ 4) จัดทำแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ ผู้บริหารและครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 572 คน (กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566)

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 230 คน ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก จากผู้บริหารและครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 จำนวน 9 แห่ง ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศูนย์การศึกษาพิเศษ	จำนวนบุคลากร (คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
	ผู้บริหารและครู	ผู้บริหารและครู
ศูนย์การศึกษาพิเศษเขต 9 จังหวัดขอนแก่น	155	64
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองคาย	32	15
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุดรธานี	73	30
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองบัวลำภู	36	16
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเลย	42	16

ศูนย์การศึกษาพิเศษ	จำนวนบุคลากร (คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
	ผู้บริหารและครู	ผู้บริหารและครู
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบึงกาฬ	38	15
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมหาสารคาม	76	29
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์	64	24
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสกลนคร	56	21
รวม	572	230

1.2 ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

- 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
- 2) การเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย
- 3) การมีส่วนร่วมของเครือข่าย
- 4) การมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร
- 5) การประเมินผลและการปรับปรุงงาน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้คือแบบสอบถามระดับและความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1.3.1 ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ซึ่งประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วุฒิการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด

1.3.2 ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่พึงประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ต โดยทุกข้อจะมีคำตอบแบบตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) หรือ 2 สภาพ คือ ระดับของสภาพจริงที่เป็นอยู่ของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และระดับของสภาพที่ควรจะเป็นของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

1.3.3 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด (Opened Questionnaire)

1.4 ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือด้วยตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

1.4.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1.4.2 นำเสนอองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.4.3 จัดทำแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ตามองค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1.4.4 นำเสนอร่างแบบสอบถามระดับและความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ในวันที่ 11 มกราคม 2567

1.4.5 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยง (Reliability)

1.4.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และจัดทำแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

1.5 การหาคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีวิธีการดังนี้

1.5.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

1.5.1.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.5.1.2 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.5.1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญงานบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน และเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม หลังจากนั้นนำผลการ

ประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

1.5.1.4 ผู้วิจัยนำผลการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ ซึ่งจากการคำนวณค่า IOC ของแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า ทุกข้อคำถามของแบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 จึงสามารถสรุปได้ แบบสอบถามระดับและความต้องการจำเป็นของเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีความตรงเชิงเนื้อหา

1.5.2 การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยคณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยโดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยง (Reliability coefficients) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยแบบสอบถามต้องมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง ((Reliability) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดว่าค่าที่เหมาะสมควรอยู่ 0.6 ขึ้นไป โดยได้ปรับปรุงเครื่องมือจากผลการทดลองเพื่อสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเป็น รายด้านและทั้งฉบับเท่ากับ 0.857

1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะสหวิทยาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่งถึงศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 9 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม และขอให้ศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 9 แห่ง ส่งแบบสอบถามกลับมาทางไปรษณีย์ทั้งหมด 230 ชุด ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามครบทั้ง 230 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

1.6.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามกลับมาอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบความสมบูรณ์ในแต่ละชุด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้
ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเกิร์ต (Likert scale) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

1) การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.51 – 5.00 หมายถึง	มีสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง	มีสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง	มีสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง	มีสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับ น้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง	มีสภาพที่เป็นจริงหรือสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) การจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากความต้องการจำเป็นมากไปหาน้อย ใช้วิธี Priority Need Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีการจัดการเรียงลำดับความสำคัญของสภาพที่พึงประสงค์หาผลต่างของสภาพที่เป็นจริงและหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริงเพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนจะนำมาจัดอันดับความสำคัญของสภาพที่พึงประสงค์ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

1.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.8.1 สถิติในการหาคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถาม เพื่อให้นำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือและการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

1.8.2 สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.8.3 สถิติที่ใช้จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น จากความต้องการจำเป็นมากไปหาน้อย ใช้วิธี Priority Need Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีการจัดการเรียงลำดับความสำคัญของความคาดหวังหาผลต่างของสภาพที่เป็นจริงและหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริงเพื่อถ่วง น้ำหนักก่อนจะนำมาจัดอันดับความสำคัญความคาดหวัง (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

2. ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากระยะที่ 1 มาสรุปเพื่อร่วมกำหนดประเด็นข้อคำถามโดยเรียงลำดับความสำคัญตามค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified) และนำมากำหนด (ร่าง) แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยสร้างคู่มือการแบบสัมภาษณ์ เพื่อจะนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายละเอียด ดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 4 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไป ในตำแหน่งผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ จำนวน 3 คน

ครูผู้สอนที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 1 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดงานวิจัยในครั้งนี้

2.3 การสร้างเครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ผู้วิจัยได้ขอค้นพบในระยะที่ 1 มาสร้างประเด็นคำถามเพื่อหาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.3.1 การหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.3.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดการวิจัยและสรุปประเด็นข้อค้นพบจากผลการศึกษาในระยะที่ 1

2.3.1.2 กำหนดโครงสร้างคำถาม โดยจัดลำดับความคาดหวังตามลำดับที่ต้องการส่งเสริมมากที่สุดมาใช้ในการสัมภาษณ์

2.3.1.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามโครงสร้างคำถามที่กำหนด

2.3.1.4 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากคณะสภวิทยากรมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ โดยจัดแบ่งรูปแบบการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual Interview)

2.4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามวัน เวลา สถานที่ที่นัดหมาย ซึ่งผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์

2.4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลในรูปแบบการจดบันทึก และได้รับอนุญาตให้บันทึกเสียง และบันทึกภาพจากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าที่รวบรวมได้มีความถูกต้อง ผู้วิจัยได้สรุปและทวนคำถาม คำตอบก่อนสิ้นสุดการสัมภาษณ์แต่ละคน

2.4.5 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การตรวจสอบเอกสาร และการถอดบทสัมภาษณ์จากการบันทึกเสียง พร้อมรวบรวมข้อมูลและสรุปผลการสัมภาษณ์ในแต่ละคน

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล คือนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอโดยการบรรยายความเรียง (Descriptive Presentation)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเครือข่าย โดยสอบถาม ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน ระดับการศึกษา และหน่วยงานศูนย์การศึกษาพิเศษที่สังกัด รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสภาพภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่ (n=230)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1) ผู้บริหารโรงเรียน	17	7.40
1.2) ครูผู้สอน	213	92.60
2. เพศ		
2.1) ชาย	72	31.30
2.2) หญิง	158	68.70
3. อายุ		
3.1) อายุต่ำกว่า 30 ปี	60	26.10
3.2) อายุ 31 - 40 ปี	114	49.60
3.3) อายุ 41 - 50	42	18.30
3.4) อายุ 51 ปีขึ้นไป	14	6.10
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ในตำแหน่งปัจจุบัน		
4.1) 1 - 5 ปี	130	56.50
4.2) 6 - 10 ปี	55	23.90
4.3) 11 - 15 ปี	24	10.40
4.4) มากกว่า 15 ปี ขึ้นไป	21	9.10

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่ (n=230)	ร้อยละ
5. ระดับการศึกษา		
5.1) ปริญญาตรี	170	73.90
5.2) ปริญญาโท	60	26.10
5.3) ปริญญาเอก	-	-
รวม	230	100

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 230 คน ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 92.60 เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.70 มีระหว่างอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.60 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.50 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.90

1.2 ผลการศึกษาศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 230 คน โดยจำแนกแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดการวิจัย 5 ด้าน โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (PNI) ผลปรากฏดังในตารางที่ 3

ตาราง 3 แสดงสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวม

การบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับความจำเป็น
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.84	0.85	มาก	4.82	0.40	มากที่สุด	0.256	5
2. ด้านการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย	3.82	0.89	มาก	4.84	0.39	มากที่สุด	0.267	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย	3.76	0.89	มาก	4.82	0.40	มากที่สุด	0.281	1
4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร	3.86	0.85	มาก	4.85	0.36	มากที่สุด	0.258	4
5. ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน	3.82	0.89	มาก	4.87	0.35	มากที่สุด	0.276	2
รวม	3.82	0.87	มาก	4.84	0.38	มากที่สุด	-	-

จากตาราง พบว่าสภาพที่เป็นจริงของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 3.82$) และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.84$)

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาพรวมพบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.281 ถึง 0.256 โดยเรียงลำดับค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุด-ต่ำสุด ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน ด้านการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร และ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์ การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์สารสนเทศในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งเป็น สารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัด การศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 3 คน และครู จำนวน 1 คน โดยนำผลการ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมากำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อใช้ร่างแนวทางการบริหารเครือข่าย ความร่วมมือในการจัดการศึกษา จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปประเด็นประเด็นสำคัญแนวทางการ บริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ซึ่งเรียงลำดับตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย 2) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน 3) ด้านการเสริมสร้าง ศักยภาพเครือข่าย 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร และ 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ควรมีการ ดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของ เครือข่าย โดยการสร้างวิสัยทัศน์ของเครือข่ายร่วมกัน โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และส่งเสริมให้ เครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาและการส่งต่อเด็กที่มาใช้บริการไป ยังโรงเรียนเรียนรวม หรือโรงเรียนเฉพาะความพิการและ การติดตามความก้าวหน้าและการบริหาร ทรัพยากรร่วมกัน

2) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย ผู้บริหารควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากร ด้านเทคนิคการสอน และนวัตกรรมใหม่ในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเทศภายใน โดยส่งเสริมให้ ครูเก่งให้พัฒนาเพื่อนครูด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมและ ประสบการณ์ความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการแบบองค์รวม

3) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผู้บริหารควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เครือข่ายร่วมเป็นที่ ปรีกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานและปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อ แก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายกรณี (Case Conference) อย่างเป็นกัลยาณมิตรและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน

4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร ผู้บริหารควรพัฒนาร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญให้ครู การระดมทุน การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บสารสนเทศของเด็กพิการ และการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานเครือข่าย ผู้ปกครองเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา

5) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน ผู้บริหารร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายส่งเสริมระบบนิเทศภายใน รวมถึงการนิเทศ ติดตาม การประเมินโดยประสานผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นตัวแทนจากโรงเรียนเครือข่ายหรือหน่วยงานภายนอกให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

1) สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่าย 9 มีการจัดประชุมวิชาการให้สมาชิกเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกันเกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายทั้งภายใน ภายนอก รวมถึงร่วมกันพัฒนาและสร้างปฏิสัมพันธ์ของเครือข่ายความร่วมมือ และมีการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระศักดิ์ สร้อยคำ (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียน เอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการติดต่อสื่อสาร เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง โรงเรียนในเครือข่ายผ่านกิจกรรมหลากหลายและต่อเนื่อง ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อาจดำเนินการอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้นั้นทำให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานทางวิชาการของเครือข่าย มีการติดต่อสื่อสารกันในเครือข่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สามารถประสานงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ อีกทั้งการติดต่อสื่อสารที่เป็นแบบสองทาง (Two-way Communication) ทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย และการสื่อสารมีความสม่ำเสมอรวดเร็วและใช้ช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสม

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ พิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่าย 9 มีการแก้ไขปรับปรุงและอุปสรรคต่อเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษา พิเศษกับหน่วยงานองค์กรอื่น อีกทั้งมีการ

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อติดตามประเมินประสิทธิภาพของเครือข่าย และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า การศึกษากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสื่อสาร มีสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการอยู่ระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด (หวนใจ เวียงยี่ง, 2564)

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย มีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่าย 9 ต้องมีการบริหารจัดการและจัดสรร ผลประโยชน์ รวมถึงมีการบริหารทรัพยากรร่วมกัน และร่วมมือกันในการบริหารจัดการและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของสมาชิกเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กพิการ เป็นจุดอ่อนของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สุบิน ประสบบัว, 2562) ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษควรนำหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศักยภาพเด็กที่มารับบริการ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและหน่วยงานเครือข่าย ควรเร่งส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย รวมถึงมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อติดตามประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีการติดตามประเมินผล สะท้อนผลการใช้หลักสูตร รวมถึงมีการส่งเสริมสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคร่วมกัน (กรีช ธีรางศุ และอำนาจ ชนะวงศ์, 2563)

ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ด้านที่มีค่า PNI_{Modified} ต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เนื่องจาก สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และประสานการจัดทำข้อเสนอนโยบายและแผนการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาสที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ มีการแบ่งโครงสร้างของส่วนราชการออกเป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด โดยมีกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 ที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ เป็น

ศูนย์กลางการให้บริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการที่ได้มาตรฐาน มีบุคลากรมืออาชีพมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีเครือข่ายการจัดการศึกษาที่หลากหลาย และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมการจัดการศึกษา และพัฒนาเด็กพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลจึงทำให้เป็นจุดแข็งของ การบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9

2.2 แนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 ผู้วิจัยได้นำสารสนเทศจากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและ สภาพที่พึงประสงค์จากข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น และเรียงลำดับค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ขององค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา เพื่อนำมากำหนดแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือฯ ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมและเป็นไปได้โดยการสัมภาษณ์ร่วมกับ ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาที่คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์แบบเจาะจง (Purposive sampling) สามารถสรุปแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ผู้บริหารควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาและการส่งต่อเด็กที่มาใช้บริการไปยังโรงเรียนเรียนรวม หรือโรงเรียนเฉพาะความพิการและ การติดตามความก้าวหน้าและการบริหารทรัพยากรร่วมกัน

2) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุงงาน ผู้บริหารร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายส่งเสริมระบบนิเทศภายใน รวมถึงการนิเทศ ติดตาม การประเมิน เพื่อการวางแผนการส่งต่อผู้เรียน และการเสริมสร้างความพร้อมของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กพิการ

3) ด้านการเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย ผู้บริหารควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรด้านเทคนิคการสอน และนวัตกรรมใหม่ในการจัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้เด็กพิการสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ และได้รับบริการทางการแพทย์ หรือด้านอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาผู้เรียน

4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร ผู้บริหารควรพัฒนาร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญให้ครู การระดมทุน การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บสารสนเทศของเด็กพิการ และการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานเครือข่าย ผู้ปกครองเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษา

5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของเครือข่าย โดยการสร้างวิสัยทัศน์ของเครือข่ายร่วมกัน โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อการปฏิบัติงาน และการให้โอกาสครูได้เสนอความคิดเห็น และรับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ

จากข้อค้นพบข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายจากภาครัฐ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คือการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนา ชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรเอกชน และผู้ประกอบการ เข้ามามีบทบาทในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่ขาดทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจนว่า “คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระ ในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน” และได้กำหนดยุทธศาสตร์แห่งความเท่าเทียม EQUAL (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560) ในการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการสู่การปฏิบัติ โดยการส่งเสริมการบูรณาการเครือข่ายด้านคนพิการและสร้างการมีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในรูปแบบกลไกประชารัฐ และรูปแบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนเชื่อมโยงการให้บริการด้านคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งและพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายการดำเนินงานด้านคนพิการ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560) สอดคล้องกับ ปิยะภรณ์ พลเยี่ยม (2565) ที่ศึกษาแนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือ พบว่า ควรส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บสารสนเทศของเด็กพิการที่จำเป็นต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การมุ่งสร้างความเชี่ยวชาญให้ครู การส่งเสริมและพัฒนาการทำงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่าย ผ่านกระบวนการกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์ รวมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือของหน่วยงานเครือข่าย ในการนิเทศ ติดตาม สะท้อนผลการให้บริการต่างๆในการจัดการศึกษา และผลการวิจัยของ สุดารัตน์ แก้วสมบัติ (2563) ที่เสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยการแสวงหาแนวร่วม และเสริมสร้างความสัมพันธ์ โดยมีการวางแผนในการเป้าหมาย และความต้องการร่วมกัน เน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนร่วมกันและสร้างการยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างพันธมิตรทางวิชาการที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปกับสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า “สถานศึกษาควรเสริมสร้างศักยภาพเครือข่าย มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะหน่วยงานทุกหน่วยงานนั้น กำลังคนก็มีความสำคัญในการบริหารงานที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆ ควรพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรด้านเทคนิคการสอน และนวัตกรรมใหม่ในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบนิเทศภายใน โดยส่งเสริมให้ครูเก่งให้พัฒนาเพื่อนครูด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมและประสบการณ์ความสำเร็จ

ในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการแบบองค์รวม” (การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา คนที่ 1, 7 มีนาคม 2567) รวมถึง ยังสอดคล้องกับ สุบิน ประสพบัว (2560) ที่เสนอกลยุทธ์ด้านเพิ่มขีดความสามารถของการดำเนินงานด้วยระบบเทคโนโลยี สารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมสนับสนุนการนำระบบเทคโนโลยี สารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการสื่อสารและการปฏิบัติงานโดยออกแบบระบบเทคโนโลยี สารสนเทศร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการและมี ให้ทุกองค์การในสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือมีการนำระบบไอซีทีที่ทันสมัยมาใช้ในสำนักงาน มีโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ใช้ในการบริหารจัดการฐานข้อมูลคนพิการร่วมกันและมีระบบเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน สอดคล้องกับบทสรุปกับสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ซึ่งผู้บริหารและครูทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายภายในสถานศึกษาควรมีการบริหารทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความรวมไปถึงคุณภาพของสมาชิก และวิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วมเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารข้อมูลในการจัดการศึกษา และร่วมเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานรวมถึงปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายกรณี (Case Conference) อย่างเป็นกัลยาณมิตรและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน” (การสัมภาษณ์ ครู, 22 มีนาคม 2567)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าสภาพและความต้องการจำเป็นในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานยิ่งขึ้น ดังนั้นศูนย์การศึกษาพิเศษเครือข่ายที่ 9 ควรจัดทำนโยบายการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาโดยพัฒนาระบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษโดยครูนิเทศจากโรงเรียนเครือข่าย การส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรม และการจัดงบประมาณสนับสนุนครูในการทำวิจัยเพื่อนำเสนอผลงานในเวทีระดับชาติและนานาชาติ

2. การศึกษาครั้งนี้ได้ค้นพบแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 ดังนั้น ศูนย์ฯ ควรนำแนวทางนี้ไปเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีบริบทใกล้เคียงกันนำไปใช้เพื่อพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการโดยใช้การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวทางการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายที่ 9 สู่อการปฏิบัติจริงในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในสถานศึกษาเพื่อให้

ได้แนวทางการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) เกิดประโยชน์สำหรับสถานศึกษาอื่นนำไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

2. ควรนำองค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ไปศึกษา ต่อโดยการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

บรรณานุกรม

- กรีซ ธีรางศุ และ อำนาจ ชนะวงศ์. (2563). *แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 24 กาฬสินธุ์*. ปรินญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่การปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- ขจรวรรณ ภูษาจร (2564). *รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ภาษาจีนในโรงเรียนเอกชน*. วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- คณะกรรมการการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการ.
- จิระศักดิ์ สร้อยคำ. (2561). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียน เอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชา การบริหารและพัฒนาการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชัชวาลย์ สิงหาทอง. (2563). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา ด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *Journal of Modern Learning Development*. 5(1), 231-45.
- ปิยะภรณ์ พลเยี่ยม. (2565). *แนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือใน ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 9 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (2542) และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองคาย. (2565). *รายงานการประเมินตนเองศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดหนองคาย*. ค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2564, จาก

[http://specialnongkhai.net/specialweb/index.php?module=index&id=1&visited#module=sar2565&1652189958692.](http://specialnongkhai.net/specialweb/index.php?module=index&id=1&visited#module=sar2565&1652189958692)

สุดารัตน์ แก้วสมบัติ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุบิน ประสพบัว. (2562). กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2565). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID - 19 การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ. ศูนย์การศึกษาพิเศษ.

หวนใจ เวียงยี่ง. (2564). กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL

ADMINISTRATORS IN THE SECONDARY EDUCATIONAL

SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

Received: June 13, 2024

Revised: September 16, 2024

Accepted: September 23, 2024

วิศิษฎ์ มาแย้ม^{1*} ธดา สิทธิธาดา²

Wisit Mayam^{1*} Thada Siththada²

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ประเทศไทย

^{1,2} Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author, E-mail: s63561802033@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 59 แห่ง โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูล สถานศึกษาละ 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ 3) ครูสายงานการสอน รวมทั้งสิ้น จำนวน 177 คน และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างเหมาะสมตามจุดเด่นของสถานศึกษา 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดสรรทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในปฏิบัติงาน 3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา

4) ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารมีการตั้งเป้าหมายขององค์กรและมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่สามารถถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงานสู่บุคลากรได้ และ 5) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสร้างค่านิยมในองค์กรที่มีอัตลักษณ์ขององค์กรชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของบุคลากร

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the level of innovative leadership of school administrators in the Secondary Education Service Area Office 1, and 2) to propose guidelines for developing innovative leadership among these administrators. The sample for the study comprised 59 schools under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 1, with three informants selected from each school, consisting of 1) school directors, 2) deputy directors, and 3) teaching staff, totaling 177 participants. Additionally, five experts were selected based on specific criteria using purposive sampling as key informants during interviews. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used for quantitative data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were analyzed using content analysis. The research findings revealed that the innovative leadership of school administrators in the Secondary Education Service Area Office 1 was at a high level. An aspect with the highest mean was vision. The guidelines for developing innovative leadership among school administrators were categorized into five aspects: 1) Vision: Administrators possess the knowledge and ability to analyze educational trends to establish appropriate visions, missions, and goals aligned with the strengths of the school. 2) Information Technology Utilization: Resources and facilities are allocated to enhance the use of technology in operations. 3) Creative Thinking: Administrators listen to staff opinions and support initiatives based on staff feedback. 4) Teamwork: Administrators set clear organizational goals and operational guidelines that can be effectively communicated to staff. 5) Innovative Organizational Culture: Administrators cultivate organizational values that clearly define the school's identity, guiding staff behavior.

Keywords: Guidelines for the development of innovative leadership, School Administrators., the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

บทนำ

ปัจจุบัน สังคมไทยเคลื่อนตัวสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน เราต่างก็มีชีวิตอยู่ในโลก ที่สภาพแวดล้อมไปด้วยความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีคนเรียกกันว่า VUCA คือ ผันผวน (Volatile) ไม่แน่นอน (Uncertain) ซับซ้อน (Complex) และคลุมเครือไม่ชัดเจน (Ambiguous) แน่นอนว่าโลกของเรานั้นไม่เหมือนเดิม โดยเฉพาะด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสารสนเทศ ที่ทำให้โลกทั้งโลกเชื่อมโยงและสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการศึกษาเป็นเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมในวันพรุ่งนี้ถูกกำหนดโดยทักษะและความรู้ที่ต้องการในปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิชาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถปิดตัวอยู่โดยลำพังได้ ต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันและกัน การดำรงชีวิตของคนในแต่ละประเทศมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้นำไปสู่สภาพการณ์ของการแข่งขันระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เอมจิตร สมสืบ, 2561) และเมื่อเทคโนโลยีและแนวคิดแนวใหม่ กำลังทำให้ทุกสิ่งรอบตัวมีความแตกต่างออกไปในหลายด้าน ซึ่งหมายความว่าบริษัทและประเทศต่าง ๆ จะต้องเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขันกับบริษัทอื่นทั่วโลกได้ ในประเทศไทยมีการแข่งขันมากขึ้น การวางแผนและนโยบายเพื่อช่วยให้เป็นผู้นำในแนวคิดใหม่ ๆ สิ่งนี้จะช่วยแก้ปัญหาและเติบโตต่อไป สิ่งสำคัญคือผู้นำจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์และคิดไอเดียใหม่ ๆ (อภิรักษ์ บุญผาชื่น, 2563)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดกระจายอำนาจในทางการบริหาร และระบบการจัดการศึกษา งานด้านวิชาการ งานด้านงบประมาณ งานด้านบริหารงานบุคคล และงานด้านบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ในการบริหารจัดการการศึกษา ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะความเป็นผู้นำ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อที่จะได้พัฒนาองค์กรและพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จ ตามวิสัยทัศน์ให้ได้ (อำพร เรืองศรี, 2551) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (innovative leaders) จึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมยุคปัจจุบัน (เอมจิตร สมสืบ, 2561 อ้างถึงใน วสันต์ สุทธาวาส, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กล่าวคือ ลักษณะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จำเป็นต้องมีทักษะความเป็นผู้นำพิเศษ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้การบริหารบุคลากรและทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันได้ สนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ในงานของตนและทำงานร่วมกันได้ดี นอกจากนี้ยังช่วยให้โรงเรียนหรือองค์กรเกิดแนวคิดใหม่ ๆ เพราะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ และให้บริการที่ดีแก่ผู้คน การเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมทางการศึกษาส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้อันสูงของบุคลากรใน

โรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบไม่เพียงแต่งานของบุคลากรเท่านั้น แต่ยังรับผิดชอบระบบบริหารจัดการและรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองอีกด้วย รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการสะท้อนผลการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาโรงเรียนในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

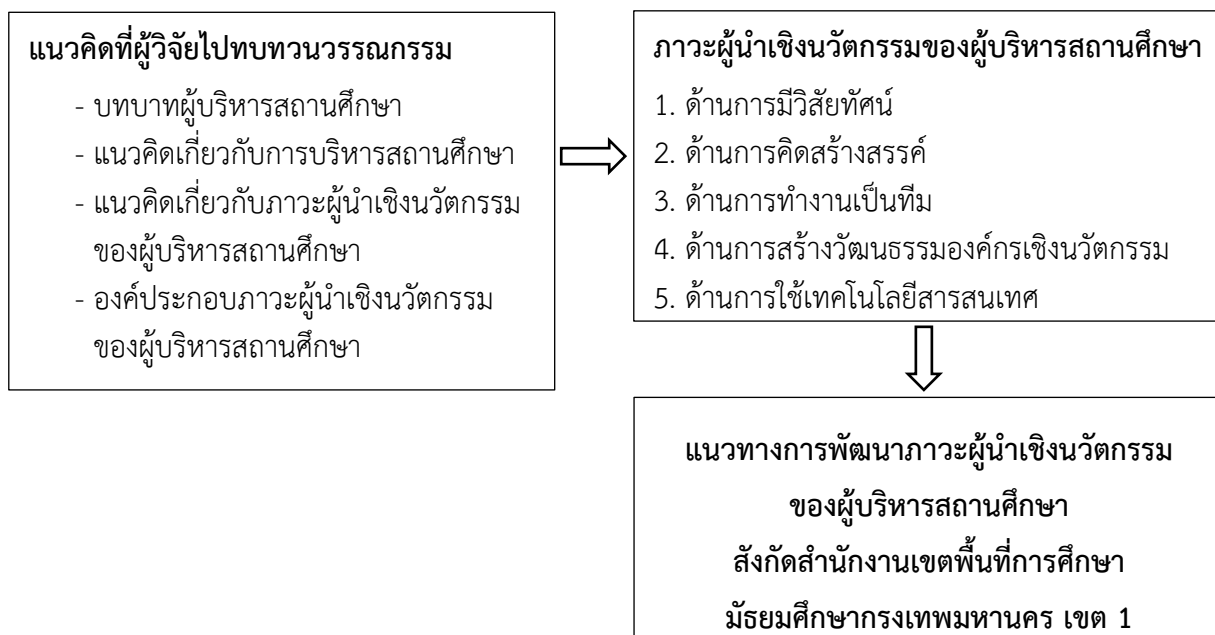
จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในการบริหารงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะความเป็นผู้นำ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม เพื่อที่จะได้พัฒนาองค์กรและพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นอย่างไร หรืออยู่ในระดับใด เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

1.1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1) การมีวิสัยทัศน์ ด้านที่ 2) การคิดสร้างสรรค์ ด้านที่ 3) การทำงานเป็นทีม ด้านที่ 4) การสร้างวัฒนธรรมขององค์กรนวัตกรรม และ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 67 แห่ง ประจำปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 59 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลในแต่ละแห่ง จำนวน 3 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน และ 3) ครูสายงานการสอน 1 คน รวมทั้งสิ้น 177 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610)

1.3 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) วุฒิการศึกษาสูงสุด 4) ประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 30 ข้อ จำแนกเป็นจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการทำงานเป็นทีม 4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.891

1.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 177 คน โดยติดต่อประสานงานขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม google form และสร้าง QR Code ของแบบสอบถามแนบส่งผ่านระบบ AMSS ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงทะเบียนเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

1.5.1 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

1.5.2 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1)

การมีวิสัยทัศน์ ด้านที่ 2) การคิดสร้างสรรค์ ด้านที่ 3) การทำงานเป็นทีม ด้านที่ 4) การสร้างวัฒนธรรมขององค์กรนวัตกรรม และ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกทางการศึกษา 2) ประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 5 ปี และ 3) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารสถานศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษา

2.3 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการทำงานเป็นทีม 4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่มีความถูกต้องครบถ้วนมาจัดเรียงข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม (n=59)

ด้านการมีวิสัยทัศน์	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.36	0.67	มาก
2. ด้านการคิดสร้างสรรค์	4.25	0.69	มาก
3. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.23	0.73	มาก
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม	4.22	0.71	มาก
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.27	0.71	มาก
รวม	4.27	0.70	มาก

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ด้านวิสัยทัศน์ สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างเหมาะสมตามจุดเด่นของสถานศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในการบริหารให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแผนตามวิสัยทัศน์ให้เชื่อมโยงกัน โดยจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับองค์กร โดยสร้างระบบการติดตามการประเมินผล โดยกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ กำหนดกลไกการติดตามประเมินผลให้เป็นระบบและมีเอกภาพ และให้ระบบเชื่อมโยงกัน รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี ตลอดจนมีการสร้างนวัตกรรมแล้วนำมาใช้ในองค์กร เพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็วที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานและประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษา

ด้านการคิดสร้างสรรค์ สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรจะต้องมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ในการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระบบการคิดวิเคราะห์ให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบในเรื่องต่าง ๆ ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยข้อเท็จจริงและทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนวิธีแสวงหาความรู้ และนำมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ และนำกระบวนการวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ไปแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร และพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา ใช้คำถามที่ดี เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้บุคลากร ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจากความคิดและความรู้สึกของตัวเอง

ด้านการทำงานเป็นทีม สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารมีการตั้งเป้าหมายขององค์กรและมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนที่สามารถถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงานสู่บุคลากรได้ ให้ความสำคัญกับทุกคนในทีม เปิดโอกาสในการให้บุคลากรเสนอความคิดเห็นรับฟังความคิดเห็น เคารพความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและมีเสมอภาคในองค์กร สื่อสารในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพรูปแบบในการปฏิบัติงานดีขึ้น เพื่อตอบสนองแนวทางการปฏิบัติงาน มีการกระจายงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบ และอำนาจการตัดสินใจภายในขอบเขตที่กำหนดให้ผู้อื่นไปปฏิบัติ มอบหมายงานตามทักษะความสามารถ ความถนัดอย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสามารถสร้างเครือข่ายภายนอกองค์กรได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาองค์กร

ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารต้องสร้างค่านิยมในองค์กร (Core Value) ที่มีอัตลักษณ์ขององค์กรชัดเจนทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้ ยึดโยงบุคลากรในองค์กรเข้าไว้ด้วยกัน ช่วยสร้างเสริมคุณค่าในการทำงานและแรงบันดาลใจ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของบุคลากร ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ใช้เป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม มีการจัดอบรม การสัมมนาให้แก่บุคลากรและผลักดันบุคลากรเพื่อการแสวงหาความรู้ ช่วยส่งเสริมให้การทำงานรวมพลังกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคีช่วยให้ผลงานเป็นไปตามเป้าหมาย และได้มาตรฐาน

ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารต้องมีความทันสมัย สามารถรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่รวมถึงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาต้องมีความรู้พื้นฐานด้านนวัตกรรม และมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษา การบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เกิดประโยชน์ในด้านการจัดการระบบข้อมูลของบุคลากรและข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาและการปฏิบัติงานอื่น ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อการสั่งการ การสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้มีการกำหนดทิศทางการทำงานภายใต้วิสัยทัศน์ ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า “เป็นองค์กรนวัตกรรมการจัดการศึกษาบนพื้นฐานความหลากหลาย สู่เป้าหมายความเป็นหนึ่ง” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยโชติ รอดหลง (2565) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์กร คือ ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีจุดเน้นหรือเป้าหมายร่วมกัน เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่ม สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรสามารถปฏิบัติงานไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กร

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นในการพัฒนา เปลี่ยนแปลงองค์กรไปในทิศทางที่ดีพัฒนาองค์กรให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยแก่บุคลากร มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมและสร้างสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ใน

องค์กร อีกทั้งสามารถวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา พร้อมทั้งมีกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ ไปสู่แนวปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ขององค์กร ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ซึ่งพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือ มีการกำหนดวิสัยทัศน์สร้างแรงจูงใจ มีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน การให้ความสำคัญกับค่านิยมอุดมการณ์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ มองเห็นภาพในอนาคตที่ดีกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ พลเสนา (2564) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งพบว่า การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบแผนงานหรือโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีการบริหารที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินงาน บรรยายภาควัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรมจึงมีไม่มากนัก แต่ก็มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรมภายใต้บริบทโรงเรียนของตนเอง โรงเรียนขนาดกลาง ผู้บริหารสถานศึกษา มีการผลักดันให้บุคลากรแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาต่อยอดแนวคิดเชิงนวัตกรรม บรรยายภาควัฒนธรรมการทำงานมีความใกล้ชิด บุคลากรรู้สึกผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารมีระบบการบริหารที่เป็นมาตรฐาน ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นองค์กรเชิงนวัตกรรม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมในสถานศึกษา ในการต่อยอดแนวคิดนวัตกรรม เปิดกว้างพร้อมกับการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ซึ่งพบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา ส่วนใหญ่สามารถสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในทุก ๆ ฝ่าย เกิดการพูดคุย ปรึกษาหารือ สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีพื้นที่ได้พบปะ เห็นหน้าและพูดคุยสื่อสารกัน จนเกิดรวบรวม เชื่อมโยง เกิดการพูดคุย ปรึกษาหารือ ระดมสมองความรู้ต่าง ๆ ผลักดันให้เกิดการจัดการความรู้ในองค์กรอย่างจริงจัง

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการมีวิสัยทัศน์

(2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ (3) ด้านการทำงานเป็นทีม (4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม (5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่มีความก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาจุดเด่นของสถานศึกษา ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษাপทุมธานี ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดวิสัยทัศน์สร้างแรงจูงใจสูงด้วยความเชื่อส่วนบุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน การให้ความสำคัญกับค่านิยม คุณธรรมของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ

2.2 ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่ ๆ หลากหลายแง่มุมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกคนได้สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกันผลักดันการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นจนบรรลุตามเป้าหมาย พร้อมทั้งมีวิธีการกระตุ้นให้ครูมีทางเลือกที่หลากหลายในการทำงาน และผู้บริหารสถานศึกษายังมีทักษะการทำงานขั้นสูง มีความเชี่ยวชาญที่เกิดจากความรู้ และประสบการณ์และมีการวางแผนการทำงานของตนเองอย่างสร้างสรรค์

2.3 ด้านการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่มีการบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาสถานศึกษา รับฟังความคิดเห็น เคารพความคิดเห็นของทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและมีการสื่อสารภายในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพรูปแบบในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ทำให้ให้บุคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา

เปิดโอกาสให้บุคลากรได้สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกันและเปิดโอกาสให้บุคลากรปรึกษาหารือกันเพื่อพัฒนาระบบงานใหม่ ๆ สร้างความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงานโดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย สามารถกระตุ้นให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม เกิดการช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง

2.4 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่สามารถสร้างค่านิยมในองค์กร (Core Value) ที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของบุคลากร ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ใช้เป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม มีความเปิดกว้างยอมรับข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการนำนวัตกรรมเข้ามา มีบทบาทบริหารจัดการในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย และได้มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยาภรณ์ พลเสนา (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานของครูที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning & Sharing) เน้นการทำงานแบบร่วมมือ (Collaboration) ที่ไม่จำกัดเพียงแค่ครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือครูในระดับชั้นเดียวกันเท่านั้น แต่จะเป็นการร่วมเรียนรู้และร่วมมือร่วมทำของครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาในลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ครูนวัตกรรม (Teacher Innovation Network: TIN)

2.5 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่มีความทันสมัย รับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่รวมถึงเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา มีความรู้พื้นฐานด้านนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษา การบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการใช้งาน เพื่อประโยชน์ในด้านการจัดการระบบข้อมูลของบุคลากรและข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวิชญา ประทุมมา (2566) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดจังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแสดงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจยอมรับและนำไปสู่การปฏิบัติได้ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการให้จัดทำระบบงานข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน จัดเก็บเป็นฐานข้อมูลส่วนกลางและสามารถเชื่อมโยงนำข้อมูลไปใช้ได้ทันที

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ควรนำการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการทำงานเป็นทีม 4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารต่อไป

1.2) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ควรมีการจัดสัมมนาครูและบุคลากร เพื่อส่งเสริมและพัฒนาด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในทุกด้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการสื่อสารในองค์กรเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพรูปแบบในการปฏิบัติงานดีขึ้น

1.3) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีการจัดอบรมครูและบุคลากรในด้านของพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยการพัฒนาระบบเครือข่ายออนไลน์ภายในสถานศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสถานศึกษายุคใหม่

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ควรนำการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ไปจัดอบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานและองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

2.1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ คือ ผู้บริหารถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรนำไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงาน และควบคุมความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการติดตามผลการปฏิบัติงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2.2) ด้านการคิดสร้างสรรค์ จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ คือ ผู้บริหารใช้เทคนิควิธีหรือเหตุผลในการแก้ไขข้อขัดแย้งในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารต้องเรียนรู้เทคนิควิธีการสื่อสารที่ชัดเจนกับบุคลากร ไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคลากร เพื่อกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีการตกลงในทางแก้ปัญหาและกำหนดความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

2.3) ด้านการทำงานเป็นทีม จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ คือ ผู้บริหาร มีความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์เป้าหมายและวิธีการปฏิบัติงานขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารควรตั้งเป้าหมายขององค์กรและมีแนวทางการปฏิบัติงานชัดเจน ถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงานสู่บุคลากร ให้ความสำคัญกับทุกคนในทีม มีการกระจายงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ และมอบหมายงานตามทักษะความสามารถเพื่อการพัฒนาองค์กรที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

2.4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ คือ ผู้บริหารมีการจัดอบรม การสัมมนาให้แก่บุคลากรและผลักดันให้บุคลากร แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและต่อยอดแนวคิดนวัตกรรม ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อนำความรู้มาพัฒนาและต่อยอดแนวคิดนวัตกรรมขององค์กร

2.5) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนี้ คือ ผู้บริหารจัดระบบข้อมูลของบุคลากรและข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีการนิเทศ กำกับติดตาม ระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกในการทำงานผ่านทางระบบออนไลน์ สามารถสั่งการการปฏิบัติงาน และจัดสรรทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมและครอบคลุมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ทั้งหมด

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ.

https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม

2566, จาก <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542>.

- จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปิยาภรณ์ พลเสนา (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6 (1), 211.
- ปิยโชติ รอดหลง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยนาท. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิษณุ ประทุมมา. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา สังกัดสังฆมณฑลนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 17 (2), น.276.
- ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุรียา สรวงศิริ. (2564). องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน การประชุมวิชาการ เสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิรักษ์ บุญผาชื่น. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: การขับเคลื่อนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4 (3), 205-216.
- เอมจิตร สมสืบ. (2561). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา : การพัฒนาและทดสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์] ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อำพร เรืองศรี. (2551). ระบบการศึกษาไทย. สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 28, 2566, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/174101>

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย

MANAGEMENT OF LEARNING BY USING PHENOMENA AS A BASE TO DEVELOP SYSTEMATIC THINKING SKILLS OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION STUDENTS

Received: June 11, 2024

Revised: September 26, 2024

Accepted: October 3, 2024

เอมอร บันทะสีบ^{1*} พศิน หงษ์ใส²

Aimon Punthasueb^{1*} Phasin Hongsa²

¹ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษา ลำปาง

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษา ลำปาง

*Corresponding author, E-mail: phasin.hon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาสาขา
การศึกษาระดับปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานของนักศึกษาสาขาวิชา
การศึกษาระดับปฐมวัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษา ลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ
นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย ชั้นปีที่ 2 จำนวน 8 คน ที่เรียนในรายวิชานิทานและวรรณกรรม
ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ
สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ก่อนและหลัง
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา มีค่า
คะแนนของแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบเท่ากับ 2.41 และ 3.63 ตามลำดับ และค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีค่าเท่ากับ 0.67 และ 0.70
ตามลำดับ จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อ
พัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีการคิดอย่างเป็นระบบสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้อง
กับคะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและผลคะแนนมีการเกาะกลุ่มกันมากขึ้น

คำสำคัญ การจัดการเรียนรู้ , ปรากฏการณ์เป็นฐาน , ทักษะการคิดอย่างมีเป็นระบบ

Abstract

The purpose of this research is to Comparing the systematic thinking skills of early childhood education students. Before and after organizing phenomenon-based learning for students in the field of early childhood education. Suan Dusit University Lampang Educational Center. The sample group used in this research is Eight second-year Early Childhood Education students studying in the subject of English stories and literature for early childhood. The tools used in this research are Systematic thinking skills test Statistics used in the research: mean (\bar{x}) and standard deviation S.D. The results of this research found that Before and after organizing phenomenon-based learning to develop students' systematic thinking skills. The scores on the systematic thinking skills test were 9.75 and 13.66, respectively, and the standard deviations before and after the phenomenon-based learning management were 1.92 and 1.50, respectively. From the research results, Therefore it can be concluded that After organizing learning using phenomena as a base to develop students' systematic thinking skills. The sample group had higher systematic thinking. This is consistent with scores from the systematic thinking skills test and the scores are more clustered together.

Keywords: learning management, phenomenon-based, systematic thinking

บทนำ

การเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) เป็นแนวคิดใหม่ทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศฟินแลนด์ได้มีการทดลองและพัฒนามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 จนกระทั่งประกาศใช้อย่างเป็นทางการในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 2014 (Zhukov, 2015 อ้างใน พงศธร มหาวิจิตร, 2562) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้เป็นการใช้การกระตุ้นและเริ่มต้นการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์หรือปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงหรือสภาพจริงของผู้เรียน อาศัยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ การสร้างองค์ความรู้ในตนเอง เน้นการร่วมมือกันของผู้เรียน เปิดโอกาสในการคิดวิพากษ์ แสดงความคิดเห็นและบูรณาการความรู้เป็นองค์รวม ผู้สอนมีบทบาทในการจุดประกายและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนมีบทบาทในความเป็นเจ้าของการเรียนรู้และอำนาจในตนเอง (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2562) นอกจากนี้ Lonka (2018) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์โดยใช้แบบแผนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งครอบคลุมการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-based Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหลากหลายวิธี รวมถึงการเชื่อมโยงความสนใจและอารมณ์ ซึ่งอรพรรณ บุตรกัตัญญ (2564) ได้อธิบายถึง ลักษณะสำคัญ

ของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม นำไปสู่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริง

การส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะการคิดขั้นสูงอย่างการคิดอย่างเป็นระบบได้นั้น จะเป็นการแสดงว่าผู้เรียนก็จะมีองค์ความรู้และทักษะการคิดอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) เป็นการใช้ความสามารถทางสมองของแต่ละบุคคล ที่กระทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับมาและนำไปปรับพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถือเป็นกระบวนการคิดขั้นสูง ช่วยในการแก้ปัญหาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบการคิดที่มนุษย์ใช้ในการมองปัญหาตั้งแต่ในระดับสถานการณ์ (Events) ระดับแบบแผนพฤติกรรม (Pattern of Behavior) และระดับโครงสร้างระบบ (System Structure) กล่าวคือ เป็นการสร้างความเข้าใจในสถานการณ์นั้น ๆ ให้ได้ว่าปัจจัยสาเหตุของการเกิดสถานการณ์นั้นมีปัจจัยเหตุย่อยอะไรบ้าง จากนั้นพิจารณาว่าปัจจัยเหตุย่อยนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลกันอย่างไรบ้าง เป็นการคิดที่มองแบบองค์รวมยอมรับในความมีพลวัต ความสลับซับซ้อนของปัญหา รวมทั้งความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมรูปแบบต่าง ๆ (มนตรี แยมกสิกร, 2546) กล่าวคือ เมื่อมีปรากฏการณ์สถานการณ์ปัญหาเกิดขึ้น จะพิจารณาสร้างความเข้าใจกับสถานการณ์นั้น ๆ ให้ได้ว่าปัจจัยสาเหตุของการเกิดสถานการณ์นั้นมีปัจจัยสาเหตุย่อยอะไรบ้าง จากนั้น พิจารณาว่าปัจจัยสาเหตุย่อยนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในลักษณะความเป็นเหตุเป็นผลกันอย่างไรบ้าง ทั้งนี้รูปแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอาจจะก่อให้เกิดสถานการณ์ที่ขยายกว้างขึ้นหรืออาจจะก่อให้เกิดสถานการณ์แบบสมดุลที่ไม่มีการขยายผลที่กว้างขวางมากขึ้นก็ได้ การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ได้นั้นจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสาเหตุย่อยอันจะส่งผลทำให้รูปแบบพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง และในที่สุดจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับสถานการณ์ และมีการต่อยอดความคิดไปหลายแขนง เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย และเมื่อองค์ประกอบด้านการคิดต่าง ๆ ได้หลอมรวมและถูกฝึกฝนให้กับนักศึกษาวินิจฉัย ก็ยิ่งจะเป็นประโยชน์ต่ออนาคตครูของสังคมยิ่งขึ้นไป (นวพร ชลารักษ์, 2564)

จากความเป็นมาของความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การคิดอย่างเป็นระบบเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนในโลกปัจจุบันและอนาคต จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เนื่องจากปัญหาของนักศึกษาที่เรียนในรายวิชานี้ยังขาดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบรวมถึงการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์งานต่าง ๆ อีกทั้งผู้วิจัยเชื่อ

ว่าทักษะการคิดอย่างเป็นระบบถือเป็นทักษะสำคัญที่นักศึกษาควรมีเพื่อนำไปประยุกต์ในการทำงานต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

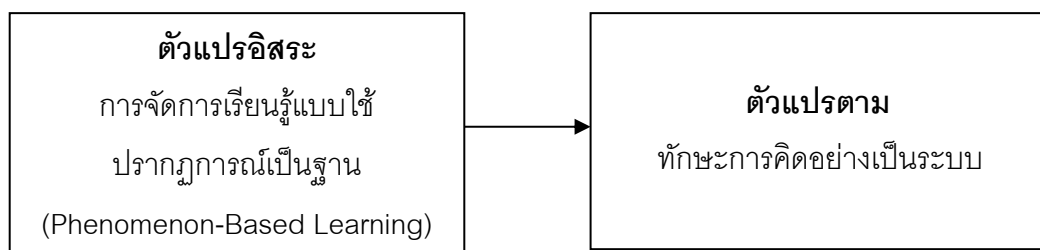
เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาศาขากการศึกษาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยที่ผู้เรียนใช้ปรากฏการณ์ เหตุการณ์และปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือบริบทจริงของผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ โดยผสมผสานองค์ความรู้ ความคิดรวบยอด และทักษะหลายศาสตร์ที่สัมพันธ์กับบริบทของผู้เรียนที่นำมาบูรณาการเชื่อมโยงอย่างมีหลักการ แบบแผน และเป็นขั้นเป็นตอนให้เข้ากับประเด็นเรื่องที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ได้สืบเสาะ ลงมือปฏิบัติ แก้ไขปัญหาผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบและมีเป้าหมาย โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาปรากฏการณ์ 2) วิเคราะห์และนำเสนอความเข้าใจในปรากฏการณ์ 3) ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) นำเสนอแนวคิดและการสะท้อนคิดจากกิจกรรมการเรียนรู้

ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาที่มีการใช้วิธีคิดโดยใช้เหตุและผล มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยง จัดการความคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีกระบวนการคิดที่หลากหลายรูปแบบ และเลือกใช้วิธีคิดหลักอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยมีองค์ประกอบของความสามารถ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการระบุประเด็นปัญหาของปรากฏการณ์ 2) ความสามารถในการระบุตัวแปรที่เป็นปัจจัยสาเหตุของปัญหา 3) ความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงประเด็นปัญหากับปัจจัยสาเหตุ และ 4) ความสามารถในการเขียนผังความคิดเพื่ออธิบายความสัมพันธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ 64 จำนวน 8 คน ที่เรียนในรายวิชา 1072318 : นิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง One Group Pretest –Posttest Design ศึกษากลุ่มเดียวประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะและผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning)
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning)
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) โดยบูรณาการจากเนื้อหาของรายวิชานิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 2 การพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาศาสตร์

1. สร้างแบบประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและนำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

สร้างแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบที่มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดของคำอธิบายรายวิชา 1072318 : นิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อเลือกเนื้อหาสำหรับวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน

1.2 แบ่งประเด็นในการวัดให้ครอบคลุมความสามารถด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ดังนี้ (1) ระบุประเด็นปัญหาของปรากฏการณ์ (2) ระบุตัวแปรที่เป็นปัจจัยสาเหตุของปัญหา (3) อธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงประเด็นปัญหากับปัจจัยสาเหตุ และ (4) เขียนผังความคิดเพื่ออธิบายความสัมพันธ์

1.3 สร้างเกณฑ์ย่อยในรูบรีคส์สำหรับใช้ในการวัดความสามารถด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

1.4 นำแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมโดยมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเกณฑ์การให้คะแนนตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ค่า IOC โดยมีเกณฑ์กำหนดความคิดเห็นไว้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 117) ดังนี้

+1	หมายถึง	ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
-1	หมายถึง	ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ ตั้งแต่ 0.5 -1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ ซึ่งผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพบว่า ข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ที่เลือกไว้ใช้ได้มีจำนวน 4 ข้อ

1.5 นำแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Pilot study) เป็นนักศึกษาศาขการศึกษาศึกษาปรมวัยชั้นปีอื่น และนำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha)

1.6 ปรับปรุงข้อคำถามย่อยในการประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.7 จัดทำแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ทำการประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

3. จัดการเรียนแบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับกลุ่มทดลองตามระยะเวลาที่กำหนด

4. ทำการประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

5. เปรียบเทียบคะแนนจากแบบประเมินก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือในการวิจัยเครื่องมือในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีองค์ประกอบตามขั้นตอนและเนื้อหาตามรายวิชา โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องด้านเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี ความเหมาะสมของกิจกรรมและการประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินความเหมาะสมเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อการพิจารณาความเหมาะสมตามระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังเกณฑ์ต่อไปนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 เหมาะสมมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 เหมาะสมมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 เหมาะสมปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 เหมาะสมน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 เหมาะสมน้อยที่สุด

2. แบบประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นแบบประเมินเชิงปฏิบัติการวัด ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ 3 ทักษะ คือ การคิดแบบพลวัต การคิดอย่างมีโครงสร้าง และการคิดแบบปฏิบัติการ โดยทำการตรวจสอบหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง One Group Pretest –Posttest Design ศึกษากลุ่มเดียวประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest) แล้วเก็บรวบรวมผลคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบต่อไป

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาโดยใช้การประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา

3. เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยทำการประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ (Posttest) แล้วเก็บรวบรวมผลคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับคะแนนการประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity Evidence) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค

2. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยจากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อการพิจารณาความเหมาะสมตามระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

3. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จากข้อมูลประชากรเพื่อใช้สรุป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการเปรียบเทียบคะแนนก่อนหลังการจัดการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งได้ทำงานวิจัยในรูปแบบงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 1072318 : นิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้คะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาในรายวิชานิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา มีค่าคะแนนของแบบวัดการคิดอย่างเป็นระบบเท่ากับ 9.75 และ 13.66 ตามลำดับ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีค่าเท่ากับ 1.92 และ 1.50 จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีการคิดอย่างเป็นระบบสูงขึ้น

ตารางที่ 1 คะแนนรายบุคคลจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

นักศึกษา	คะแนนแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ										
	ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง					ผลต่าง
	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	รวม	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	รวม	
คนที่ 1	2	2	2	2	8	3	3	3	4	13	+5
คนที่ 2	2	3	3	2	10	3	3	3	4	13	+3
คนที่ 3	2	4	4	4	14	3	5	4	5	17	+3
คนที่ 4	2	2	2	2	8	3	3	3	4	13	+5
คนที่ 5	2	2	3	2	9	3	3	3	3	12	+4
คนที่ 6	2	3	2	2	9	3	4	3	4	14	+5
คนที่ 7	3	2	2	3	10	3	4	3	4	14	+4
คนที่ 8	2	3	2	2	9	3	3	3	4	13	+4
รวม	17	21	20	20	78	24	28	25	32	109	+33

จากตารางที่ 1 แสดงคะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ พบว่า คะแนนรวมก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 78 คะแนน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนรวมเท่ากับ 109 คะแนน และเมื่อจำแนกคะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบรายบุคคล พบว่า นักศึกษาทุกคนมีคะแนนจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบเพิ่มขึ้นหลังจากจัดกิจกรรม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากวัดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ (n=8)

ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
1) ความสามารถในการระบุประเด็นปัญหาของปรากฏการณ์	2.13	0.35	3.25	0.46
2) ความสามารถในการระบุตัวแปรที่เป็นปัจจัยสาเหตุของปัญหา	2.63	0.74	3.50	0.76
3) ความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงประเด็นปัญหา กับปัจจัยสาเหตุ	2.50	0.76	3.50	0.53
4) ความสามารถในการเขียนผังความคิดเพื่ออธิบายความสัมพันธ์	2.38	0.74	4.25	0.70
รวม	2.41	0.67	3.63	0.70

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบ ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบก่อนและหลัง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ มีค่าเท่ากับ 2.41 และ 3.63 ตามลำดับ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีการคิดอย่างเป็นระบบสูงขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.67 และ 0.70 ซึ่งหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา มีค่าลดลง แสดงให้เห็นว่า คะแนนมีการเกาะกลุ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาศาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย ได้มีประเด็นดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาศาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย ซึ่งได้จัดการเรียนการสอนรายวิชา 1072318 นิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งรายวิชาดังกล่าวมีเนื้อหาในรายวิชา เพื่อให้ทราบถึง นิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงวัย คติสอนใจ และการสร้างสรรค์จินตนาการ การเขียนและนำเสนอ นิทานและวรรณกรรมสำหรับเด็ก การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชาดังกล่าว เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุกให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์ในชีวิตจริงหรือบริบทจริงของผู้เรียนแบบองค์รวม โดยผสมผสานองค์ความรู้ ความคิดรวบยอด และทักษะจากศาสตร์หลายศาสตร์ นำมาบูรณาการเชื่อมโยงอย่างมีหลักการ แบบแผน และเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งการเรียนในลักษณะดังกล่าวจะเป็นการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประเด็นใหม่ ๆ และมีมุมมองทางความคิดที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกุลธรรม (2564) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานว่าเป็นการเรียนการสอนผ่านปรากฏการณ์ที่เป็นจริงและผลการวิจัยที่ค้นพบเกิดขึ้นทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในประเด็นมุมมองที่หลากหลาย เป็นการเรียนแบบบูรณาการ ผ่านการตั้งคำถามนำไปสู่การหาคำตอบด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ของผู้เรียนจากห้องเรียนปกติไปสู่โลกของเทคโนโลยี มีการแลกเปลี่ยนความคิดผ่านการใช้ระบบสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง ซึ่งกระบวนการขั้นตอนการเรียนรู้เหล่านี้จะสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบซึ่งกระบวนการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ควรมีกระบวนการที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1)

การกำหนดประเด็นและระบุปัจจัยสาเหตุของปัญหา 2) อธิบายความสัมพันธ์ของสาเหตุและปัญหา 3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่นและระบุแนวทางแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งเงื่อนไขหรือข้อจำกัด

2. ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการใช้ปรากฏการณ์ในชีวิตจริงหรือบริบทจริงของผู้เรียน ซึ่งสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและตามความสนใจของผู้เรียนในช่วงเวลานั้น ๆ มีการอาศัยกระบวนการสืบเสาะ การผสมผสานองค์ความรู้ และทักษะจากหลายศาสตร์ นำมาบูรณาการเชื่อมโยงอย่างมีหลักการ แบบแผน และเป็นขั้นเป็นตอน เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ เปิดโอกาสในการวิพากษ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะสำคัญดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับองค์ความรู้ในรายวิชานิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวิชาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน เช่น การคัดเลือกนิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงวัย ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นคว้าและเลือกนิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย จึงทำให้ได้นิทานและวรรณกรรมภาษาอังกฤษที่มีความหลากหลาย เหมาะสมในการเลือกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ในรายวิชานี้ ยังให้นักศึกษาได้ออกแบบนิทานที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยการการเขียนและนำเสนอนิทานและวรรณกรรมสำหรับเด็ก]ซึ่งกระบวนการนี้เป็นการลงมือปฏิบัติที่ต้องการจัดกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการสืบเสาะ การผสมผสานองค์ความรู้ และทักษะจากหลายศาสตร์ นำมาบูรณาการเชื่อมโยงอย่างมีหลักการ แบบแผน และเป็นขั้นเป็นตอน เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยกระบวนการลงมือปฏิบัติจะสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานโดยมีกระบวนการ 1) ศึกษาปรากฏการณ์ 2) วิเคราะห์และนำเสนอความเข้าใจในปรากฏการณ์ 3) ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) นำเสนอแนวคิดและการสะท้อนคิดจากกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากนี้ผู้สอนยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับมกราพันธุ์ จูฑะระสก (2556) ได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ว่า ผู้สอนจะต้องลดบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าอำนวยความสะดวกในกระบวนการเท่านั้น และผู้สอนต้องมีทักษะที่สำคัญ คือ 1) การสร้างมโนทัศน์กว้างล่วงหน้า (Advance Organizer) 2) การแบ่งกลุ่มผู้เรียน (Group Process) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องเน้นการคละกันในคุณลักษณะต่าง ๆ 3) การอภิปราย (Discuss) ในปัญหา สถานการณ์ โจทย์การเรียนรู้ที่นำมาอภิปรายควรใกล้เคียงตัวผู้เรียนจึงจะดึงดูดความสนใจ 4) การใช้กระบวนการสนทนา (Dialogue) ในบางครั้งจะต้องประยุกต์ มาใช้เพื่อบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตร และ5) กระบวนการกัลยาณมิตร (Good Friend) ที่มีความจำเป็นต่อการสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ในการคิดอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในรายวิชาและแนวคิดทฤษฎีที่จะทำการวิจัยว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และที่สำคัญผู้วิจัยต้องสามารถบูรณาการงานวิจัยให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ โดยต้องไม่เกิดผลกระทบต่อรายวิชานั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษา เพื่อจะได้รู้ถึงความคงอยู่ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก และควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพิ่มมากขึ้น เช่น แบบสอบถามการติดตามผล แบบสัมภาษณ์ ควบคู่ไปด้วย

บรรณานุกรม

- ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน : การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15(2), 251-263.
- พงศธร มหาวิทยาลัย. (2564). รู้จักและเข้าใจการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ใน *รวมบทความ เรื่อง PhenoBL การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning)*.
กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มกราพันธ์ จุฑะรสก. (2556). *การคิดอย่างเป็นระบบ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- มนตรี แยมกลีกร. (2546). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา*. การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2562). การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องหลักสูตร ความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *ASEAN Journal of Education*, 5(2), 21-32.

อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2564). การเล่นตามรอยพระยุคลบาท : ปรากฏการณ์ที่ทรงคุณค่าเพื่อการเรียนรู้
ใน รวมบทความเรื่อง *PhenoBL การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning)*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Zhukov, T. (2015). *Phenomenon-Based Learning: What is PBL?* [Online]. Retrieved from
<https://www.noodle.com/articles/phenomenon-based-what-is-pbl>

การเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา
ด้วยรูปแบบการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี

THE ENHANCEMENT OF COMPETENCY COUNSELING IN TEACHER THROUGH
TECHNICAL ECLECTISM INTEGRATIVE COUNSELING

Received: May 18, 2024

Revised: October 20, 2024

Accepted: October 29, 2024

สุทธิมาศ อภิรักษ์วนิชย์^{1*} เพ็ญนภา กุลนภาดล² และดลดาว วงศ์ธีระธรณ์³

Sutimas Aphirukvanich^{1*} Pennapha Koolnaphadol² Doldao Wongteeratorn³

¹นิสิตปริญญาเอก, สาขาจิตวิทยาการปรึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาจิตวิทยาการปรึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาจิตวิทยาการปรึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

¹Student (Ph.D.) Counseling Psychology, Faculty of Education, Burapha University, Thailand

² Associate Professor Dr., Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University, Thailand

³ Assistant Professor Dr., Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University, Thailand

*Corresponding author, E-mail : sutimas2521@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้คำปรึกษาของครูที่ปรึกษา 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมการปรึกษากลุ่ม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษาดำเนินการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี และบทเรียนออนไลน์ เรื่อง สมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา และระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา โดยใช้แบบวัดสมรรถนะการปรึกษาทั้งในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ทำการสุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวน 10 คน ซึ่งมีความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง และมีคะแนนสมรรถนะการปรึกษาตั้งแต่ระดับปานกลางลงมา สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีการวัดซ้ำแบบทางเดียว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้คำปรึกษาของครูที่ปรึกษา เป็นการผสมผสานเทคนิคการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นการบูรณาการทางเทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย การฟังอย่างตั้งใจและการรับรู้ การยอมรับ การเข้าใจ การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นจริงใจ การปรับความคิด การมอบหมายการบ้าน การพูดในใจ สำรวจ

ตัวเอง การจินตนาการ และการปรับความคิดมีขั้นตอนการปรึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติ ซึ่งประกอบด้วยทำให้การปรึกษาทั้งหมด 10 ครั้ง ระยะเวลา ครั้งละ 60-90 นาที โดยครั้งที่ 1-2, 5, 8-10 เป็นการปรึกษากลุ่มแบบพบหน้า โดยครั้งที่ 3 และ 6 เป็นการปรึกษากลุ่มแบบพบหน้าและมีการศึกษาบทเรียนออนไลน์ด้วยตนเอง ครั้งที่ 4 และ 7 เป็นการปรึกษากลุ่มแบบพบหน้าและมีการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองร่วมด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองและสอบถามความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา 2. ผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การศึกษาของครูที่ปรึกษาพบว่า 1) กลุ่มทดลองที่ได้รับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา มีสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษา ไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา มีสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง มีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย .231 สมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง มีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย .213 ส่วนในระยะหลังการทดลองและติดตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี/ สมรรถนะการปรึกษา/ การปรึกษากลุ่ม/ ครูที่ปรึกษา

Abstract

This study aimed to; 1) to develop a model for counselor teachers for enhance performance. 2) Study the results of using the counseling competency development model for counselors. The study was divided into 2 phases. Including Phase 1 developed a model for counselor teachers. This includes a group counseling program. To enhance counseling competencies for teacher counselors using an integrated counseling model and techniques. and online lessons on counseling competencies for teachers and counselors and Phase 2: examine the effect of using the counseling competency development model for counselor teachers by using the competency measure with the counselor teachers including the pre-experiment period, period after the experiment and the follow-up period for 20 people in Rayong Province Simple randomization was performed into 1 experimental group of 10 people and 1 control group of 10 people who voluntarily participated in the experiment. and had an average counseling competency score of moderate and lower. The data were analyzed using mean, standard deviation. and One-way analysis of variance repeated measurement: ANOVA. The study results are summarized as follows. 1. Model for developing counseling competency for counselor

teachers to strengthen the counseling competency of counselor teachers. It combines face-to-face group counseling and online lessons for self-study. Conducting 10 consultations, each time 60-90 minutes. The 1st-2nd, 5th, 8th-10th session are face-to-face group counseling. The 3rd and 6th session are face-to-face group counseling and self-directed learning online. The 4th and 7th session are face-to-face group counseling and self-practice.2. The results of using the model to enhance the counseling competency of counselors found that 1) the experimental group that received the model to develop counseling competency for counselors had counseling competency of counselors that was not different from the control group at a statistical significance level of .05, and 2) the sample group that received the model to enhance counseling competency for counselors had counseling competency of counselors after the experiment higher than before the experiment at a statistical significance level of .05 with a mean difference of .231. The counseling competency of counselors at follow-up was higher than before the experiment at a statistical significance level of .05 with a mean difference of .213. In the post-experiment and follow-up periods, there was no statistical significance difference at a statistical significance level of .05.

Keywords: technical eclectic integrative counseling, counseling competency, group counseling, counselor teacher

บทนำ

ครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องในสังคมไทยว่าเป็นพ่อพิมพ์แม่พิมพ์ของชาติ เป็นปูชนียบุคคล เพื่อนำความรู้ไปปฏิบัติถ่ายทอดต่อไปได้เป็นมรดกทางปัญญาให้คนรุ่นต่อไปได้เรียนรู้และนำมาใช้ในชีวิตจริง สามารถช่วยให้บุคคลอื่นๆ เกิดประสบการณ์ มีความเจริญงอกงามและมีพัฒนาการก้าวหน้าได้ เป็นบุคคลที่อบรมสั่งสอนให้ผู้อื่นมีความเจริญทางปัญญา สามารถประกอบอาชีพได้ ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสอนศิลปวิทยาให้แก่ศิษย์ โดยทำหน้าที่หลักในการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพและความสนใจของนักเรียน จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน สามารถให้บริการการแนะแนวในด้านกรเรียน การครองตน พัฒนาและส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ โดยการจัดกิจกรรม ซึ่งมีทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของผู้เรียน แนะนำอาชีพที่เหมาะสมให้แก่ศิษย์ เพื่อช่วยให้ศิษย์ของตนสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ครูต้องคำนึงถึงสติปัญญา ความสามารถ และ

ความถนัดของบุคลิกภาพของศิษย์อบรมคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ศิษย์ เพื่อศิษย์จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมไทยในวันข้างหน้า

ปัจจุบันครูที่ทำหน้าที่หลักในการดูแล และแนะนำนักเรียน เป็นครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน มีบทบาทสำคัญในการดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนเป็นที่พึงพอใจ ให้การปรึกษา ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะชีวิต ดังนั้น ครูที่ปรึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความรู้ในเรื่องของการให้การปรึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือโดยใช้สัมพันธภาพระหว่างครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ให้การปรึกษากับนักเรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเข้าใจ ยอมรับปัญหา ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา พัฒนาศักยภาพของนักเรียนมีทักษะและความสามารถในการตัดสินใจ และดำเนินชีวิตได้ด้วยการพึ่งพาตนเองในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น การพัฒนาครูที่ปรึกษา จึงเป็นทางเลือกที่สำคัญอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องของการให้การปรึกษา เช่น ทักษะ เทคนิคการให้การปรึกษา รวมถึงการใช้เครื่องมือแบบประเมินต่างๆ เพื่อประเมินปัญหา และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล ซึ่งการบริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา เป็นภารกิจบริการทางการศึกษาที่สำคัญของสถานศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนทุกคนรวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนให้เจริญเติบโตสมวัย และอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข สามารถพัฒนาการเรียนรู้อันระบบการศึกษาจนบรรลุความสำเร็จ ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐาน การงานอาชีพ วางแผนชีวิตและอาชีพของตนได้ตามศักยภาพและปัจจัยพื้นฐานชีวิตของผู้เรียนในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคต จากการศึกษาผลการวิจัยของ ยุพาวดี เกริกกุลธร (2561) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูที่ปรึกษาตามแนวคิดการมีสติและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานได้ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพปัญหาการทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา พบว่า โรงเรียนไม่มีครูที่รับหน้าที่ครูที่ปรึกษาโดยตรง หรือขาดครูที่มีวุฒิทางการด้านแนะแนวทำให้ขาดความรู้ ความสามารถในการให้การปรึกษาผู้เรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมพัฒนา เพื่อพัฒนาสมรรถนะการให้คำปรึกษา ทำให้การช่วยเหลือผู้เรียนยังขาดประสิทธิภาพ ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูที่ปรึกษา ได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่แท้จริงของการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา อีกทั้งยังเป็นการสร้างเสริมและพัฒนาแรงจูงใจของการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้เกิดขึ้นภายใน พัฒนาความสมดุลระหว่างแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ครูที่ปรึกษาจึงเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษามากที่สุด

สมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นโดยประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ รวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในสถานการณ์ต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ Bryant and Poustie (2001) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของสมรรถนะไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ (knowledge) เป็นสิ่งที่บุคคลรู้และเข้าใจ เป็นความรู้ด้านวิชาการ 2) ด้านทักษะ (skills) เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วย

ทำให้บุคคลนำความรู้ที่นำไปใช้ได้ และ 3) ด้านเจตคติและค่านิยมที่เหมาะสม (Appropriate attitude and value) เป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมา เป็นคุณลักษณะด้านพฤติกรรมซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ความรู้และทักษะของบุคคลนั้น เป็นองค์ประกอบที่ทำให้คนมีความอดทนหรือเกิดความท้อถอยต่อการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่พัฒนาได้โดยผ่านการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษา อาทิ อาตัม นีละไพจิตร (2553) ได้ศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการให้คำปรึกษากลุ่ม สำหรับครูเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า มีองค์ประกอบของสมรรถนะการให้คำปรึกษากลุ่ม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) เจตคติต่อการให้คำปรึกษากลุ่ม 2) การเป็นผู้นำกลุ่ม 3) ความรู้การให้คำปรึกษากลุ่ม และ 4) ทักษะการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยใช้โปรแกรมกลุ่มฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่ม กรณีศึกษาและการอภิปราย ภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะการให้คำปรึกษากลุ่มหลังการใช้โปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมและระยะเวลาการติดตามผลเพิ่มสูงขึ้น และผลการวิจัยของ และงานวิจัยของ กันยารัตน์ เมืองแก้ว (2563) ได้พัฒนาสมรรถนะ การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม พบว่า รูปแบบการฝึกอบรมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการปรึกษาของนักศึกษาจิตวิทยา สรุปได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษา ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเจตคติ 2) ด้านความรู้ และ 3) ด้านทักษะ และใช้การฝึกอบรมร่วมกับการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเพิ่มสมรรถนะการให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการการศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัญหาของการปรึกษาในโรงเรียนจึงนำการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี (Technical eclectic) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นรูปแบบการผสมผสานที่นิยมใช้มากที่สุด โดยเป็นการนำเอาเฉพาะเทคนิคจากทฤษฎีการปรึกษาและจิตบำบัดต่าง ๆ ที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirically supported interventions) มาใช้ให้เหมาะสมกับการช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา โดยมีได้ยึดถือทฤษฎีการปรึกษาใดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งเหมาะกับการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาครูที่ปรึกษาในช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยการศึกษาในระดับสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษา และพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาโดยใช้โปรแกรมการปรึกษาและบทเรียนออนไลน์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายการส่งเสริมการศึกษาระดับคุณภาพ เพื่อให้ครูมีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2566 - 2570) ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีเป้าหมายให้ครูสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีประสิทธิภาพใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพตามภูมิทัศน์ดิจิทัลของประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) รวมทั้งผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการให้คำปรึกษาครูของ กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์ และคณะ (2565) ซึ่งได้พัฒนาชุดเนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารสุขภาพจิต เรื่อง การมีปฏิสัมพันธ์ด้านการสื่อสาร บริการจิตวิทยาและให้คำปรึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พบว่า การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดเนื้อหาที่พัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์ มีบทบาทของการเป็น โค้ช ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการออกแบบนิเวศการเรียนรู้ โดยการเชื่อมโยงนโยบายดังกล่าวสู่การปฏิบัติได้ จึงมีความสนใจที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อเพิ่มโอกาสให้ครูสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่าย สะดวก ลดระยะเวลาในการอบรมพัฒนา จึงสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนออนไลน์บนเว็บ เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบในการให้การปรึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านความรู้ของครูที่ปรึกษาด้วย

จากเหตุผลและความจำเป็นที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษาระดับสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษา โดยใช้แบบวัดสมรรถนะการปรึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และเพื่อให้การสรุปผลระดับของสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาสามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้ และมีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงจะดำเนินการหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) เพื่อนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัยในระยยะทดลองใช้โปรแกรมการปรึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง เพื่อให้ครูสามารถให้การปรึกษากับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายของการให้การปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรึกษาของครูที่ปรึกษา
2. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรึกษาของครูที่ปรึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี ที่มุ่งเน้นการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัยโดยตรง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรึกษาของครูที่ปรึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรึกษาของครูที่ปรึกษา

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูที่ปรึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2566 ในจังหวัดระยอง จำนวน 4,889 คน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปรึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2566 ในจังหวัดระยอง จำนวน 20 คน

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการได้มา ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive or judgmental sampling) คือ ครูที่ปรึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2566 ในจังหวัดระยอง จำนวน 4,889 คน เนื่องจากเป็นพื้นที่ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัยที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย
2. ผู้วิจัยให้ครูที่ปรึกษาที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยทำแบบวัดสมรรถนะการปรึกษา สำหรับครูที่ปรึกษาทาง ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผ่านทาง Google form จำนวน 30 ข้อ
3. ผู้วิจัยคัดเลือกคะแนนของครูที่ปรึกษาที่มีคะแนนสมรรถนะการปรึกษาน้อยกว่าค่าเกณฑ์ปกติ (Norms) ในระดับปานกลางลงมา เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ระยะที่ 2
4. ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูที่ปรึกษาที่สมัครใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 20 คน
5. ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มครูที่ปรึกษาเข้ากลุ่ม (Random assignment) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน ดังนี้

5.1 กลุ่มทดลอง คือ ครูที่ปรึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและได้รับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา จำนวน 10 คน และได้รับการประเมินด้วยตัวเองด้วยแบบวัดสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา จำนวน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ระยะก่อนการทดลอง ครั้งที่ 2 ระยะหลังการทดลอง และครั้งที่ 3 ระยะติดตามผล

5.2 กลุ่มควบคุม คือ ครูที่ปรึกษาที่ไม่ได้รับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษาและได้รับการประเมินด้วยตัวเองด้วยแบบวัดสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา จำนวน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ระยะก่อนการทดลอง ครั้งที่ 2 ระยะหลังการทดลอง และครั้งที่ 3 ระยะติดตามผล

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent variables) คือ รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรึกษา
2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ สมรรถนะการปรึกษา

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบวัดสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดและหาคุณภาพของแบบวัด โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะในแต่ละด้าน เป็นรายข้อ เพื่อให้คะแนนความตรงตามเนื้อหาของแบบวัดที่สร้างขึ้น แล้วนำคะแนนที่ได้จากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเจตคติในการให้การ

ปรึกษา (Counseling Attitude) ด้านความรู้ในการให้การศึกษา (Counseling Knowledge) และด้านทักษะในการให้การศึกษา (Counseling Skills) ด้านละ 12 ข้อ รวมจำนวน 36 ข้อ ผู้วิจัยพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า .50 จึงตัดข้อคำถามออกจนเหลือ 30 ข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบวัดสมรรถนะการศึกษาสำหรับครูที่ปรึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบวัดสมรรถนะการศึกษาสำหรับครูที่ปรึกษาที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จสิ้น ไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ปรึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทาง Google form จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถาม ซึ่งควรมีค่ามากกว่า .20 ขึ้นไป พบว่า ข้อคำถาม มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง -0.088-0.780 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกน้อยกว่า .20 ให้ตรงกับนิยามศัพท์เฉพาะมากขึ้น ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .891

2. โปรแกรมการศึกษา เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการศึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการศึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี โปรแกรมการศึกษากลุ่ม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการศึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการศึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับครูที่ปรึกษา จำนวน 10 คน เพื่อทดสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการใช้เทคนิคและกิจกรรม พบว่า มีประเด็นสำคัญในการปรับปรุง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ พบว่า การให้การศึกษา ควรใช้คำถามที่เน้นการสร้างสัมพันธภาพ และสร้างเป้าหมายร่วมกัน ครั้งที่ 4 ฝึกปฏิบัติการเป็นผู้ให้การศึกษา พบว่า การให้การศึกษายังระบุบทบาทของผู้รับการปรึกษาไม่ชัดเจน ทำให้ผู้รับการปรึกษาสับสน และบางช่วงของการให้การศึกษาใช้เวลานานเกินไป ผู้วิจัยควรใช้เทคนิคอื่น ๆ เพื่อกระชับเวลาและตัดบางส่วนที่ไม่จำเป็นออกไป และครั้งที่ 6 สร้างทัศนคติครูที่ปรึกษาและเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ พบว่า ขั้นตอนการช่วงทำกิจกรรมโดยใช้เทคนิค ABC ครูให้ความสนใจในสถานการณ์ จึงมีการสนทนาในกลุ่มโดยใช้เวลานาน ผู้วิจัยควรควบคุมเวลาให้มีความเหมาะสมและเมื่อเปลี่ยนสถานการณ์ ผู้รับการปรึกษามีความสับสนและไม่แน่ใจในการวิเคราะห์ของตนเอง

3. บทเรียนออนไลน์ เรื่อง สมรรถนะการศึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะการให้การศึกษาด้านความรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของครูที่ปรึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการศึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการศึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี โดยมีเนื้อหาความรู้และแบบฝึกหัด โดยเป็นการศึกษาด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการศึกษาส่วนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง ผู้วิจัยดำเนินการนำบทเรียนออนไลน์ ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ปรึกษา จำนวน 10 คน พบว่า ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา มีคุณภาพในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$ SD = .43) ส่วนที่ 2 เทคนิคการให้การศึกษา มีคุณภาพในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$ SD = .24) ส่วนที่ 3 กระบวนการให้การศึกษา มีคุณภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$ SD = .21) และส่วนที่ 4 จริยธรรมแห่งวิชาชีพการให้การศึกษา มีคุณภาพในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$ SD = .18)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวมเป็น 20 คน ดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดสมรรถนะการปรีกษาของครูที่ปรีกษา ก่อนการทดลอง เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

2. ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดสมรรถนะการปรีกษาของครูที่ปรีกษาภายหลัง ดำเนินการให้การปรีกษาตามรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรีกษาของครูที่ปรีกษาสมรรถนะ การปรีกษาสำหรับครูที่ปรีกษา เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test)

3. ระยะหลังการติดตามผล ผู้วิจัยดำเนินการวัดสมรรถนะการปรีกษาของครูที่ปรีกษา ภายหลัง ดำเนินการให้การปรีกษาตามรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรีกษาของครูที่ปรีกษาครบทุกครั้ง เมื่อผ่านไปแล้ว 1 เดือน แล้วใช้คะแนนการวัดดังกล่าวเป็นคะแนนภายหลังการทดลอง (Follow up)

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ในระยะที่ 1 โดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจำนวน 12 แห่ง ที่ใช้ วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบ่งตามภูมิภาค เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์การเก็บข้อมูลวิจัย

2. ผู้วิจัยสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive or judgmental sampling) คือ ครูที่ปรีกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2566 ในจังหวัดระยอง จำนวน 4,889 คน เนื่องจากเป็นพื้นที่ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัย

3. ผู้วิจัยให้ครูที่ปรีกษาที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยทำแบบวัดสมรรถนะการปรีกษา สำหรับครูที่ ปรีกษาทาง Google form จำนวน 30 ข้อ

4. ผู้วิจัยคัดเลือกคะแนนของครูที่ปรีกษาที่มีคะแนนสมรรถนะการปรีกษาต่ำกว่า ค่าเกณฑ์ปกติ (Norms) ในระดับปานกลางลงมา เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2

5. ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูที่ปรีกษาที่สมัครใจในการเข้าร่วม โครงการวิจัย จำนวน 20 คน

6. ผู้วิจัยติดต่อกับครูที่ปรีกษา เพื่อแจ้งผลการสมัครทุกคนตามลำดับ ส่วนข้อมูลของ ผู้ที่ไม่ได้รับการคัดเลือก ผู้วิจัยจะทำการทำลายข้อมูลทันที หลังจากแจ้งผลการคัดเลือกครูที่ปรีกษาที่ ได้รับการคัดเลือก ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดโครงการ เปิดโอกาสให้ครูที่ปรีกษาซักถามจนเข้าใจ ตลอดจน เปิดโอกาสให้ครูที่ปรีกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ทุกช่องทางตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

7. ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มครูที่ปรีกษาเข้ากลุ่ม (Random assignment) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน มีรายละเอียดดังนี้

7.1 กลุ่มทดลอง คือ ครูที่ปรึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและได้รับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา จำนวน 10 คน ซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมการให้การปรึกษา เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการปรึกษาเชิงผลงานเทคนิควิธี มีขั้นตอนการปรึกษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการและขั้นยุติ ดำเนินการปรึกษาทั้งหมด จำนวน 10 ครั้ง ระยะเวลา ครั้งละ 60-90 นาที ร่วมกับการเรียนรู้บทเรียนออนไลน์ เรื่อง สมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยการศึกษาดูด้วยตนเอง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการให้การปรึกษา เทคนิคการให้การปรึกษา กระบวนการให้การปรึกษา และจริยธรรมและวิชาชีพในการให้การปรึกษา ในรูปแบบข้อมูล และมีแบบฝึกหัดสำหรับทบทวนความรู้ในแต่ละส่วน ใช้ระยะเวลาในการศึกษา จำนวน 8 ชั่วโมง ผู้วิจัยจะระบุวัน และเวลากับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยตามข้อตกลงในการปรึกษา เมื่อสิ้นสุดการปรึกษาแต่ละครั้ง

7.2 กลุ่มควบคุม คือ ครูที่ปรึกษาที่ไม่ได้รับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการให้การปรึกษาของครูที่ปรึกษาและได้รับการประเมินด้วยตัวเองด้วยแบบวัดสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา จำนวน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ระยะเวลาก่อนการทดลอง ครั้งที่ 2 ระยะเวลาหลังการทดลองและครั้งที่ 3 ระยะเวลาติดตามผล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์สมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. การตรวจสอบเมทริกซ์เอกลักษณะโดยใช้สถิติทดสอบ Bartlett's test of sphericity และการหาค่าความเพียงพอของการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยรวม (Measure of sampling adequacy: MSA) ของตัวแปรเชิงประจักษ์ ที่ทำการศึกษาในแบบจำลองสมการโครงสร้างทั้งหมด เพื่อตรวจสอบว่าค่าความแปรปรวนของตัวแปรที่ศึกษาทุกตัวแปร เพื่อตรวจสอบ ความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรว่ามีมากเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้หรือไม่

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาในภาพรวมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และการติดตามผล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีการวัดซ้ำแบบทางเดียว (One-way analysis of variance repeated measurement: ANOVA) โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ SPSS

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา ประกอบด้วย

1.1 โปรแกรมการปรัษา เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา ด้วยรูปแบบการปรัษาเชิงผสานเทคนิควิธี โปรแกรมการปรัษานี้สร้างขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือครูในการเข้าใจตนเอง เข้าใจสถานการณ์ เลือกใช้ทฤษฎี กระบวนการและเทคนิคการให้การปรัษาให้ครูตามความเหมาะสมกับลักษณะของปัญหาและธรรมชาติของผู้เรียนผู้วิจัยได้ทำการออกแบบโปรแกรมโดยคำนึงถึงสภาพบริบทและบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรัษาในสถานศึกษา และความต้องการของครูในการพัฒนาสมรรถนะการให้การปรัษา ซึ่งเป็นการบูรณาการทางเทคนิคของทฤษฎีการให้การปรัษา ประกอบด้วย การฟังอย่างตั้งใจและการรับรู้ (Active listening and hearing) การยอมรับ (Accepting) การเข้าใจ (Understanding) การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นจริงใจ การปรับความคิด (Cognitive adaptation) การมอบหมายการบ้าน (Homework assignment) การพูดในใจ (Internal dialogue) สำรวจตัวเอง (Self-observation) การจินตนาการ (Imagery) และการปรับความคิด (Cognitive adaptation) มีขั้นตอนการปรัษา 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติ ซึ่งประกอบด้วยการให้การปรัษาทั้งหมด 10 ครั้ง ระยะเวลา ครั้งละ 60-90 นาที โดยครั้งที่ 1-10 เป็นการปรัษากลุ่มแบบพบหน้า ครั้งที่ 3-6 เป็นการปรัษากลุ่มแบบพบหน้าและศึกษาบทเรียนออนไลน์ด้วยตนเอง ครั้งที่ 4-7 เป็นการปรัษากลุ่มแบบพบหน้าและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีการให้การปรัษาทั้งสิ้นจำนวน 10 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ

ครั้งที่ 2 สำรวจตัวตนและรักษาสัมพันธภาพ

ครั้งที่ 3 พัฒนาตัวตน เรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

ครั้งที่ 4 ฝึกปฏิบัติการเป็นผู้ให้การปรัษา

ครั้งที่ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์การให้คำปรัษา

ครั้งที่ 6 สร้างทัศนคติครูที่ปรัษาและเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

ครั้งที่ 7 เรียนรู้และฝึกการใช้ทฤษฎีการให้การปรัษา

ครั้งที่ 8 การฝึกทักษะการให้การปรัษา

ครั้งที่ 9 วิเคราะห์บททวน ค้นหารูปแบบ

ครั้งที่ 10 ยุติการปรัษา

1.2 บทเรียนออนไลน์ เรื่อง สมรรถนะการปฐษาสำหรับครูที่ปฐษา มีเนื้อหาการเรียนรูู้แบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา

ส่วนที่ 2 เทคนิคการให้การศึกษา

ส่วนที่ 3 กระบวนการให้การศึกษา

ส่วนที่ 4 จริยธรรมแห่งวิชาชีพการให้การศึกษา

โดยเป็นการศึกษาด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการศึกษาส่วนละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง

2. ผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฐษาสำหรับครูที่ปฐษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การปฐษาของครูที่ปฐษา

2.1 กลุ่มทดลองที่ได้รับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการปฐษาสำหรับครูที่ปฐษา มีสมรรถนะการปฐษาของครูที่ปฐษา ไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมรรถนะการปฐษา (CC) ระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง ในช่วงเวลาในการวัด 3 ระยะ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม					
กลุ่ม	.568	1	.568	2.057	.169
ความคลาดเคลื่อน	4.974	18	.276		

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมรรถนะการปฐษา (CC) ระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง ในช่วงเวลาในการวัด 3 ระยะ พบว่า สมรรถนะการปฐษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.057, p = .169$)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการปฐษาสำหรับครูที่ปฐษา มีสมรรถนะการปฐษาของครูที่ปฐษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง มีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย .231 สมรรถนะการปฐษาของครูที่ปฐษาดิตตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง มีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย .213 ส่วนในระยะหลังการทดลองและดิตตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมรรถนะการปรึกษา (CC) รายคู่ในระลอกก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และการติดตามผล โดยวิธีทดสอบ Bonferroni (n=10)

การเปรียบเทียบรายคู่	Mean difference	p-value	ผลการเปรียบเทียบรายคู่
ก่อนการทดลอง - หลังการทดลอง	-.231*	.001	หลัง > ก่อน
ก่อนการทดลอง-ติดตามผล	-.213*	.005	ติดตาม > ก่อน
หลังการทดลอง-ติดตามผล	.018	1.000	ไม่แตกต่างกัน

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ มีดังนี้

สมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย .231

สมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ย .213

ส่วนในระลอกหลังการทดลองและติดตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอข้อค้นพบเพื่ออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. โปรแกรมการปรึกษา เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี

1.1 ผลการใช้โปรแกรมการปรึกษา เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยรูปแบบการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า มีความยืดหยุ่นในการใช้โปรแกรม ซึ่งออกแบบให้เข้ากับวัตถุประสงค์แต่ละครั้ง เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีทางเลือกในการได้รับเทคนิคการให้การปรึกษาที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้ผสมผสานระหว่างเทคนิคทั้งการรับรู้ อารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และสัมผัสได้ถึงระดับความรู้สึกนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรออกแบบโปรแกรมการปรึกษา ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างบรรยากาศอบอุ่นจริงใจ การยอมรับ การรับรู้ การเข้าใจ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีของการให้การปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางเป็นฐาน และเลือกใช้เทคนิคอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง ซึ่งทำให้ผู้รับการปรึกษามีสมรรถนะการปรึกษาสูงขึ้น

1.2 ด้านเทคนิคการให้การปรึกษา ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้รับการปรึกษามากที่สุด เนื่องด้วยการให้การปรึกษาที่มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับ

การปรึกษาทำให้การให้การปรึกษานั้นมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร จริงใจ ทำให้ลดความตึงเครียด หรือผ่อนคลาย รู้สึกอบอุ่นใจมากขึ้น เกิดความไว้วางใจ ซึ่งช่วยให้ผู้รับการปรึกษาแสดงความรู้สึกของตัวเองได้อย่างเต็มที่ และอยากมีส่วนร่วมมากขึ้น กล้าที่จะเล่าเรื่องราว แบ่งปันประสบการณ์ที่สะท้อนถึงความคิด ตัวตน ความรู้สึกที่แท้จริงที่อยู่ภายในของตนเองได้อย่างเปิดเผยอย่างมีอิสระ และสร้างพลังการเล่าร่วมกันภายในกลุ่มอย่างทรงพลัง ดังนี้

การให้การปรึกษา ครั้งที่ 1-2 ผู้วิจัยจะเน้นให้สมาชิกได้ทำความรู้จัก และสร้างกติการ่วมกันและเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการให้การปรึกษา ผู้วิจัยได้ชี้แจงกระบวนการให้การปรึกษาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน สร้างจังหวะในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเทคนิคที่ผู้วิจัยเลือกใช้ คือ การรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น จริงใจ เน้นถึงความสำคัญของการสร้างความไว้วางใจที่มีต่อการเกิดปฏิสัมพันธ์และการเปิดเผยตนเอง

การให้การปรึกษา ครั้งที่ 3 ผู้วิจัยเลือกเทคนิคการให้การปรึกษาของ Virginia Satir ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลนั้นเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ เพื่อพัฒนาความคิดในการให้การปรึกษาของผู้รับการปรึกษาที่ลุ่มลึกมากขึ้น และเพื่อรักษาสัมพันธภาพที่ดีผู้วิจัยยังคงใช้เทคนิคการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธีของ Corey โดยผสมผสานเทคนิคการฟังอย่างตั้งใจและการรับรู้ การยอมรับ การยอมรับนับถือ จากการใช้เทคนิคดังกล่าว พบว่า ผู้รับการปรึกษาได้มีการแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างหลากหลายมุมมอง เช่น การแสดงพฤติกรรมที่นิ่งเฉย บางครั้งเป็นสิ่งที่วัดยาก ทำให้การสะท้อนถึงสิ่งอยู่ใต้ภูเขาน้ำแข็ง เช่น ความคิด ความเชื่อ ผู้รับการปรึกษาอาจสะท้อนออกมาได้ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้คำถามสะท้อนคิดถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมนิ่งเฉย และให้การสนับสนุนการสร้างสัมพันธภาพจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการยอมรับ และเปิดเผยพฤติกรรมที่มาจากความคิดและความเชื่อมากขึ้น

การให้การปรึกษา ครั้งที่ 4 ฝึกปฏิบัติการเป็นผู้ให้การปรึกษา เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้รับการปรึกษาได้การเรียนรู้และเข้าใจได้มากที่สุด ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ของ Albert Bandura ซึ่งมีความเชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ ผู้วิจัยจึงนำกรณีตัวอย่างปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนมาให้ครูที่ปรึกษาได้ทดลองออกแบบการให้การปรึกษา สวัสดิ์และฝึกปฏิบัติการให้การปรึกษาของครูที่ปรึกษา เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาด้วยตนเองในระบบออนไลน์มาใช้ในการฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้ไปพร้อมกับครูที่ปรึกษา รวมทั้งใช้เทคนิคการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธีของ Corey โดยผสมผสานเทคนิค การปรับความคิด การมอบหมายการบ้าน

การใช้คำพูดบอกกับตัวเอง การเรียนรู้สิ่งใหม่ การพูดในใจ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ จากสถานการณ์จำลอง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน

การให้การศึกษา ครั้งที่ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์การให้การศึกษา ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ ครูที่ปรึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการให้การศึกษาอย่างอิสระและเปิดเผยตามประเด็นที่ผู้วิจัย กำหนด โดยผสมผสานเทคนิคสำรวจตัวเอง การจินตนาการ การปรับความคิด ร่วมกับเทคนิคการฟังอย่างตั้งใจ และการรับรู้ การยอมรับ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นจริงใจ ผู้วิจัย พบว่า เทคนิคดังกล่าวผู้รับการศึกษามีโอกาสสำรวจตนเองตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น สามารถสะท้อน ประสบการณ์ในการให้การศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการจนจบกระบวนการ ได้แก่ การสร้าง สัมพันธภาพกับนักเรียน วิธีการที่ใช้ในการสำรวจค้นหา ความต้องการ เป้าหมาย หรือปัญหาของนักเรียน และการตรวจสอบทบทวน ผลการสำรวจค้นหาความต้องการนั้นตรงกับความต้องการของนักเรียน อย่างแท้จริงหรือไม่ รวมทั้งสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาได้เรียนรู้โดยสะท้อนถึงข้อค้นพบของตนเอง

การให้การศึกษา ครั้งที่ 6 สร้างทัศนคติครูที่ปรึกษาและเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ผู้วิจัยนำ กรณีตัวอย่างปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนมาให้ครูที่ปรึกษา ครูที่ปรึกษาได้ทดลองออกแบบ การให้การศึกษา สาธิตและฝึกปฏิบัติการให้การศึกษาของครูที่ปรึกษา เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ด้วยตนเองในบทเรียนออนไลน์มาใช้ในการฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้ไปพร้อมกับครูที่ปรึกษา โดยได้นำเทคนิค ที่นำมาใช้ในการให้การศึกษา ผู้วิจัยใช้ ABC Model เป็นเทคนิคสำคัญเทคนิคหนึ่งที่นักจิตวิทยาใช้ในการ แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยมีกรอบความคิดว่า ความเชื่อหรือความคิดที่บุคคลสร้างขึ้นมา เพื่อ อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตน จะมีอิทธิพลต่ออารมณ์และพฤติกรรมที่บุคคลใช้ตอบโต้เหตุการณ์นั้น

การให้การศึกษา ครั้งที่ 7 เรียนรู้และฝึกการใช้เทคนิคการให้การศึกษา การเสริมสร้าง สมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา ในการให้การศึกษาครั้งนี้ เป็นการฝึกปฏิบัติในการให้การศึกษา กลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปรึกษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธีของ Corey โดยผสมผสานเทคนิคความคิดอัตโนมัติ เป็น ฐานรากของการเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พัฒนาครูที่ปรึกษาให้เข้าใจความคิดของตนเอง พิจารณา ข้อเท็จจริงและเกิดการปรับความคิดที่เหมาะสม ได้แก่ สำรวจตัวเองการจินตนาการ การปรับความคิด สิ่งที่ ผู้รับการปรึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับตนเอง

การให้การศึกษา ครั้งที่ 8 การฝึกทักษะ การให้การศึกษา การให้การศึกษาที่ดีและมี ประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยหลักการทางจิตวิทยา โดยที่ผู้ให้การศึกษาจะต้องได้รับการฝึกฝนใน ระดับหนึ่ง สามารถให้การศึกษาตามกระบวนการในการให้การศึกษาเพื่อใช้ในการพูดคุยกันระหว่าง ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ก่อให้เกิดความรู้สึกสบายใจและอยากจะเปิดเผยเรื่องราว

ของตนตามความเป็นจริงให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดกระบวนการของการให้การศึกษาในครั้งนั้นบรรลุเป้าหมาย สำคัญเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย เกิดทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิต และสามารถมองเห็นแนวทางในการรับมือกับ ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถมองเห็นแนวทางและตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้ในที่สุด

การให้การศึกษา ครั้งที่ 9 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการฟังอย่างตั้งใจและการรับรู้ การยอมรับ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นจริงใจ สำรวจตัวเอง การจินตนาการ และการปรับความคิด โดยผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงในการให้การศึกษา แล้วให้ผู้รับการปรึกษาแต่ละท่านได้เสนอวิธีการที่ใช้ในการแสดงพฤติกรรมตามทักษะที่กำหนด และให้ผู้รับการปรึกษาร่วมกันสรุปแนวทางการนำทักษะไปใช้ในการให้การศึกษาผู้เรียน ผู้วิจัยให้กำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นโดยการให้ผู้รับการปรึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในทักษะ ผู้วิจัยพบว่า สมาชิกบางส่วนยังมีความกังวลใจในการให้การศึกษา เนื่องด้วยประสบการณ์ของตนเองยังน้อย สถานศึกษาของตนเองมีจำนวนนักเรียนมาก มีความกังวลว่า จะดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง สถานศึกษาของตนเองยังขาดการให้การสนับสนุน

การให้การศึกษา ครั้งที่ 9 วิเคราะห์บททวน ค้นหารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษา สำหรับครูที่ปรึกษา การให้การศึกษาที่ผ่านมา ผู้รับการปรึกษาจะได้รับความรู้และประสบการณ์ และความเชื่อมั่นในการเป็นผู้ให้การศึกษาโดยการปรับให้เข้ากับบุคลิกภาพของตนเองมากที่สุด เพื่อให้การปรึกษาในรูปแบบที่ตนเองถนัดและมีความมั่นใจ ดังที่ คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีตัวตน (Self-Concept) ว่าบุคลิกภาพเป็นส่วนที่เป็นตัวตน (Self) เป็นการจัดระเบียบที่ถาวรซึ่งสามารถรับรู้ โดยผ่านประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และครูที่ปรึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 25-45 ปี เป็นช่วงอายุที่มีมโนภาพแห่งตนที่ชัดเจน ดังนั้น การให้การศึกษาจึงมีส่วนในการสร้างบุคลิกที่น่าเชื่อถือและเลือกใช้เทคนิคที่ตนเองสนใจและถนัด และมีความเชื่อเกี่ยวกับทฤษฎีนั้นอย่างลึกซึ้ง จึงจะสามารถให้การปรึกษาได้อย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพของตนเองในการปรึกษาครั้งนี้

การให้การศึกษา ครั้งที่ 10 ยุติการปรึกษา ผู้ให้การศึกษาและผู้รับการปรึกษาได้สรุปสิ่งที่เกิดขึ้น ในระหว่างการให้ปรึกษากลุ่ม และผู้วิจัยควรเพิ่มเติมในบางประเด็นที่สำคัญและเกี่ยวข้อง โดยการให้ข้อมูล และให้กำลังใจแก่ครูที่ปรึกษาอย่างจริงใจ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาเห็นถึงความสำคัญในการให้การศึกษา เพื่อช่วยเหลือแนะนำส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาเข้าใจตนเองและสามารถหาทางออกให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับตนเอง เห็นความสำคัญในการให้การศึกษา เกิดความภาคภูมิใจในตนเองมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง ได้แก่ การฟังอย่างตั้งใจและการรับรู้ การยอมรับ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นจริงใจ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาเข้าใจถึงตัวตนที่แท้จริงของตนเอง และการนำเทคนิคการให้การศึกษาไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

1.2 ผลการใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่อง สมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะการให้การปรัษาด้านความรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของครูที่ปรัษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา ด้วยรูปแบบการปรัษาเชิงผสมผสานเทคนิควิธี โดยมีเนื้อหาความรู้และแบบฝึกหัด โดยมีเนื้อหาในบทเรียนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการให้การปรัษาได้ การเรียบเรียงเนื้อหาในบทเรียนออนไลน์มีความเหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหาในบทเรียนออนไลน์ครอบคลุมสิ่งที่ครูที่ปรัษาคควรศึกษา การอธิบายเนื้อหาในบทเรียนออนไลน์เข้าใจง่าย การเรียบเรียงเนื้อหาในบทเรียนออนไลน์ มีความเหมาะสมกับหัวข้อ รูปแบบและวิธีการนำเสนอมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะการให้การปรัษา และผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามของครูที่ปรัษาในช่วงของการทบทวนความรู้ในบทเรียนออนไลน์ พบว่า ครูที่ปรัษสามารถอธิบายเนื้อหา แต่ละส่วนได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

2. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา

สมรรถนะการปรัษาของครูที่ปรัษากลุ่มทดลอง ระยะเวลาติดตามผลและระยะหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน ระยะเวลาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และระยะเวลาติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาของครูที่ปรัษา มีสมรรถนะการปรัษาในทางที่ดีขึ้น ครูที่ปรัษามีความู้ ทักษะและเจตคติในการให้การปรัษาสูงขึ้น ทำให้ครูที่ปรัษาเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกใช้เทคนิค กระบวนการ ทักษะและจริยธรรมแห่งวิชาชีพการให้การปรัษา ครูที่ปรัษาได้รับการพัฒนาให้สามารถนำไปใช้ในการให้การปรัษาผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และมีแนวทางที่ชัดเจน รวมถึงฝึกทักษะเพื่อสร้างความมั่นใจและปรับเปลี่ยนมุมมองต่อผู้เรียนและช่วยเหลือผู้เรียนอย่างมีจรรยาบรรณวิชาชีพครูและมีจริยธรรมแห่งวิชาชีพการให้การปรัษา โดยสมรรถนะการปรัษาในระยะติดตามและระยะหลังการทดลองไม่แตกต่าง เนื่องด้วยผู้วิจัยทำการวัดหลังการทดลอง 1 เดือน กลุ่มทดลองยังมีสมรรถนะอยู่ จึงไม่มีความแตกต่างเท่าใดนัก สำหรับสมรรถนะการปรัษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มควบคุมมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในการให้การปรัษาดด้วยตนเองในสถานศึกษา หรือได้รับการอบรมพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้สมรรถนะการปรัษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่มีความสนใจนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาสำหรับครูที่ปรัษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรัษาของครูที่ปรัษาไปใช้ให้ได้ผลดี ควรนำทั้งโปรแกรม การปรัษาและบทเรียนออนไลน์ไปใช้พร้อมกัน เนื่องด้วยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะการปรัษาของครูที่ปรัษาของในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสมรรถนะการ

ปรึกษาของครูที่ปรึกษาของกลุ่มทดลองหลังระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง โดยโปรแกรมการปรึกษาจะทำให้ครูมีสมรรถนะการปรึกษาด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ อีกทั้ง บทเรียนออนไลน์ จะช่วยเสริมให้ครูมีสมรรถนะการปรึกษาด้านความรู้ได้รวดเร็วและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

2. ผู้ที่มีความสนใจนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาไปใช้ ควรสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบ่งชี้ที่ตามสมรรถนะของผู้รับการปรึกษาว่า มีสมรรถนะการให้การปรึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์แต่ละครั้งแล้วหรือไม่ หากยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ สามารถทบทวนกิจกรรม หรือเพิ่มเติมกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

3. ผู้ที่มีความสนใจนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาสำหรับครูที่ปรึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการปรึกษาของครูที่ปรึกษาไปใช้ ควรพิจารณาความถนัดและความสามารถของตนเองในการใช้เทคนิคตามโปรแกรมการปรึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้การให้การปรึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น

บรรณานุกรม

กรกฎา นึกคิม. (2559). สมรรถนะครูที่ปรึกษาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา YC เขตภาคกลาง.

ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8(2). 88-102.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *เตียงฟื้นนักจิตวิทยาในโรงเรียนช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาอารมณ์*.

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2555). *คู่มืออบรมแนะแนว โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์พันธ์ พงษ์เสภา. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้การปรึกษา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

เพ็ญญา กุลนภาดล. (2557). การพัฒนาสมรรถนะการให้การปรึกษาวิทยุรุ่นของอาจารย์ที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชลบุรี. *การวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 20(2), 206-220.

พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2561). การศึกษาและพัฒนาการรับรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาของครูแนะแนว. *วิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ*, 19(1), 150-159.

ยุพาวดี เกริกกุลธร. (2561). การพัฒนาสมรรถนะครูที่ปรึกษาตามแนวคิดการมีสติและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน. *สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(4), 1541-1555.

เรียม ศรีทอง. (2554). *การศึกษาและพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษาสำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ*.

สืบค้นจาก [http:// www.dric.nrct.go.th](http://www.dric.nrct.go.th).

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤติ*. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/224878>.
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือการให้การปรึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อาดัม นีละไพจิตร. (2553). *การศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการให้คำปรึกษากลุ่ม สำหรับครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- American Psychological Association. (n.d.). *School psychology*. Retrieved from <http://www.apa.org/ed/graduate/specialize/school>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavior change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Corey, G. (2012). *Theory and practice of group counseling*. Canada: Brooks Cole.
- Dwi, Y. P. S. (2018). Development model of professionalism guidance and counseling teacher. *Advances in Social Science*, 4(249), 257-260.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*, 4(1), 427-450.
- Spencer, L. & Spencer, S. (1993). *Competency at work: Models for Superior Performance*. New York. John Wiley and Sons.
- Satir, V. (1988). *The new people making*. Palo Alto, CA: Science & Behavior.
- Thorne, F. C. (2011). *Principles of personality counseling: An eclectic viewpoint*. Milton Keynes: Lightning source UK.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF KAMPHENGPHET
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

Received: June 15, 2024

Revised: November 10, 2024

Accepted: November 17, 2024

มนต์ธิชา ฉัตรอักษรานนท์^{1*} จารุณันท์ ขวัญแน่น²

Monthicha Chat-aksaranon^{1*} Jarunan Khwannan²

¹นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ประเทศไทย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ประเทศไทย

¹Student, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Kamphaengphet Rajabhat University

²Asst. Prof., Dr., Department of Educational Administration, Faculty of Education, Kamphaengphet Rajabhat University

* Corresponding author, E-mail: jujee.phet@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 5) ประเมินแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test Independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านมิตรภาพของการทำงานร่วมกัน ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านบริหารความเสี่ยง ด้านบรรยากาศในองค์กร ด้านกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ด้านบุคลิกภาพด้านผู้นำ ด้านผู้นำการใช้เทคโนโลยีและด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและด้านที่มากที่สุด คือ บรรยากาศในองค์กร 3) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาได้แก่วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม และผู้นำการใช้เทคโนโลยี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกำแพงเพชร เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 5)

ความเป็นไปได้ของแนวทางมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสมของแนวทางมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the components for Innovative leadership of educational institution administrators 2) study the innovative leadership exhibited of school administrators. 3) compare the innovative leadership of school administrators. 4) find guidelines for development of innovative leadership of school administrators. 5) Evaluation of guidelines for developing innovative leadership among school administrators. The sample consisted of 123 educational institution administrators under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 2 and the research instruments consisted of interviews 17 experts and questionnaires. The statistics used in the research were content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance (ANOVA). The results showed that 1) Innovative leadership of educational institution administrators consisted of ten components: innovative vision, friendship at work, change agent, creativity, risk management, organizational climate, innovative strategic, innovative personality, information technology and having morality Ethical and verifiable. 2) The overall level of innovative leadership of school administrators was found to be at a high level, with the highest level observed in the organizational climate. 3) The comparative innovative leadership of school administrators. Categorized by experience in educational institution administration that innovative vision, innovative strategic and information technology was significant difference at the .05 level. 4) The approaches for developing innovative leadership of school administrators under Kamphaeng Phet Primary Education Service Area Office 2 was found to be at a high level. and 5) The feasibility of approaches to develop innovative leadership among school administrators was at the best level and the appropriateness assessment of approaches to develop innovative leadership among school administrators was found to be at a high level.

Keywords: Innovative Leadership Development, School Administrators, Kamphengphet Primary Education ServiceArea Office 2

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศเรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ 2567 ในด้านที่ 6 การพัฒนาระบบราชการและการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล ข้อที่ 1 การขับเคลื่อนการพัฒนาพระราชกฤษฎีกาด้วยนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกในการดำเนินงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาพระราชกฤษฎีกาด้วยนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีมาใช้และส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาโดยการพัฒนาความพร้อมด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นความแปลกใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 และยุทธศาสตร์ที่ 3 ดังนั้นนวัตกรรมจึงเป็นเครื่องมือที่จะผลักดันให้การปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นที่ประจักษ์ โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาหรือเป็นผู้นำครูในการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเริ่มต้นที่ตัวเองก่อน ต้องกล้าคิดแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ ใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์รอบตัว วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างเฉียบแหลม พัฒนาตนให้เกิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบตรงตามแบบแผนอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้นวัตกรรมได้อย่างมีคุณภาพแม้จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อสร้างแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำในฐานะผู้นำยุคใหม่ซึ่งต้องเป็นผู้นำในด้านนวัตกรรมและมีความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการในยุคของเทคโนโลยี การสร้างความได้เปรียบและก้าวข้ามผ่านโลกของการแข่งขันสู่ด้วยความมั่นคงของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน (แพรวภา พจนารถ, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ให้ความสำคัญต่อการใช้นวัตกรรมในการบริหารงานได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการบริหารงานเชิงบูรณาการเป็นสำนักงานแห่งนวัตกรรมยุคใหม่ ใช้ข้อมูลสารสนเทศและการวิจัยและพัฒนาในการขับเคลื่อนคุณภาพกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลอย่างเป็นระบบแต่ผลการสำรวจข้อมูลพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ยังขาดการส่งเสริม สนับสนุนและการผลักดันให้ใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญและมีความตื่นตัวเรื่องของการปรับตนเองให้เกิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเป็นผู้นำให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยการใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันนี้

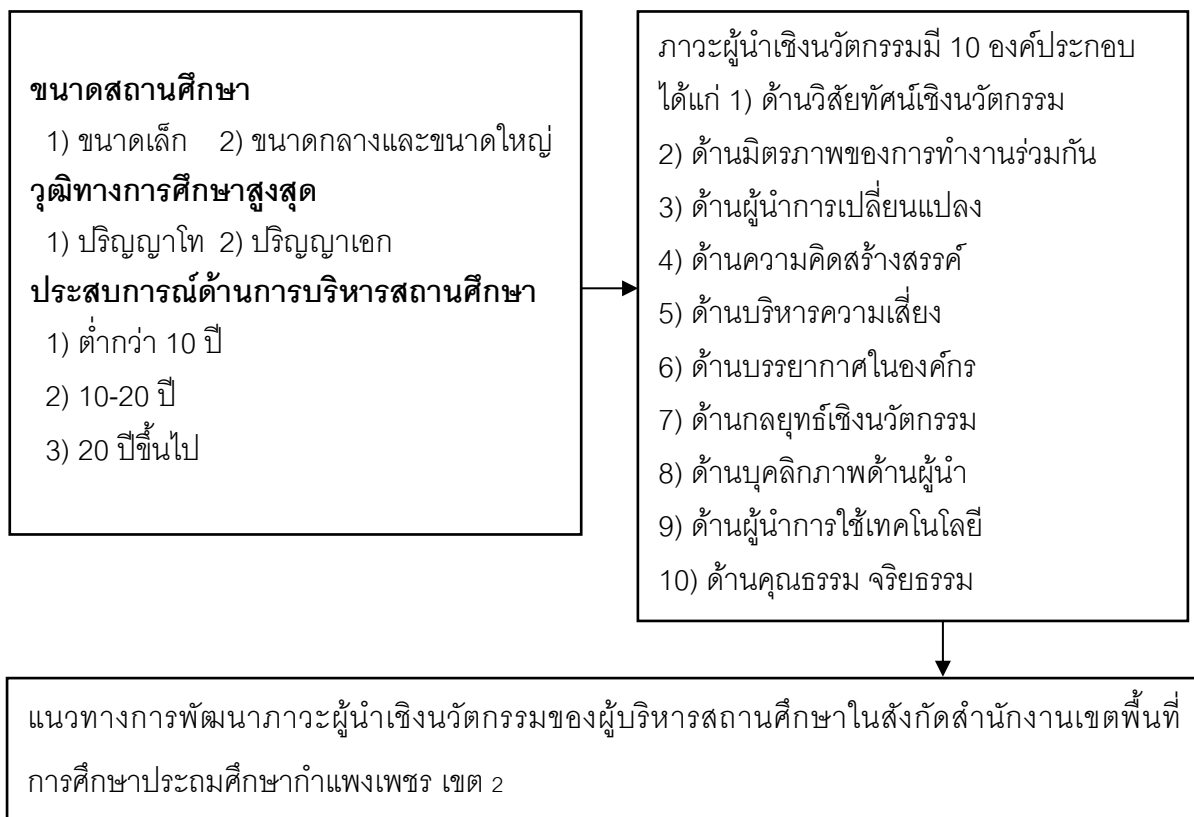
จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษาสูงสุดและประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นโดยการใช้นวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นที่ประจักษ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2
3. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา วุฒิทางการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2
5. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน มากำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ประชากร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) โดยพิจารณาจากการได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นหรือผู้อำนวยการสถานศึกษายอดเยี่ยมด้านการใช้นวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาหรือการจัดการสถานศึกษา (Best Practice) หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปีขึ้นไป

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) มิตรภาพของการทำงานร่วมกัน 3) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ความคิดสร้างสรรค์ 5) บริหารความเสี่ยง 6) บรรยากาศในองค์กร 7) กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม 8) บุคลิกภาพด้านผู้นำ 9) ผู้นำการใช้เทคโนโลยี และ 10) คุณธรรม จริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำมาเป็นกรอบของการสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไข เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งข้อคำถามมีค่า IOC 0.80 ขึ้นไป แล้วจึงจัดทำแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านช่องทางโทรศัพท์ และด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 17 คน และสรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาวะผู้นำและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 123 คน กำหนดตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาดูผลทางการศึกษาสูงสุดและประสิทธิภาพด้านการบริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับจุดประสงค์ เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป

3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาต่างสังกัด จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.904

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 123 คน โดยสามารถเก็บคืนได้ทั้งหมดจำนวน 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และร้อยละ
2. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้วิธีทดสอบค่าที (t – test) แบบ Independent ในการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำแนกตามขนาดสถานศึกษา วุฒิการศึกษาสูงสุดและใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวด้านประสพการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การหาแนวทางและประเมินแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน มีคุณสมบัติดังนี้ 1) ได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นด้านการใช้นวัตกรรมบริหารสถานศึกษา 2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และ 3) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านที่มีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด มาร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม
2. นำข้อคำถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องชัดเจนในข้อคำถามแล้วจึงนำไปเก็บข้อมูล
3. ร่างแบบประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำเรื่องขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองและแบบออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การแจกแจงความถี่ การจัดลำดับ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) มิตรภาพของการทำงานร่วมกัน 3) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ความคิดสร้างสรรค์ 5) บริหารความเสี่ยง 6) บรรยากาศในองค์กร 7) กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม 8) บุคลิกภาพด้านผู้นำ 9) ผู้นำการใช้เทคโนโลยี และ 10) คุณธรรม จริยธรรม

2. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อที่	องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1	วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.37	0.19	มาก
2	มิตรภาพของการทำงานร่วมกัน	4.48	0.15	มาก
3	ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.54	0.25	มากที่สุด
4	ความคิดสร้างสรรค์	4.51	0.21	มากที่สุด
5	บริหารความเสี่ยง	4.54	0.21	มากที่สุด
6	บรรยากาศในองค์กร	4.55	0.25	มากที่สุด
7	กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม	4.52	0.29	มากที่สุด
8	บุคลิกภาพด้านผู้นำ	4.52	0.26	มากที่สุด
9	ผู้นำการใช้เทคโนโลยี	4.36	0.36	มาก
10	คุณธรรม จริยธรรม	4.53	0.29	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.49	0.13	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมทั้ง 10 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บรรยากาศในองค์กร รองลงมา คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้นำการใช้เทคโนโลยี

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา
วุฒิทางการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ดังตารางที่ 2 - 4

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาด
สถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2	ขนาดสถานศึกษา				t	Sig.	Sig (2-tailed)
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลางและ ขนาดใหญ่				
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.			
1. วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.36	0.19	4.36	0.20	-.075	.735	.941
2. มิตรภาพของการทำงานร่วมกัน	4.49	0.15	4.46	0.15	.900	.385	.370
3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.50	0.21	4.49	0.21	.414	.814	.680
4. ความคิดสร้างสรรค์	4.50	0.21	4.49	0.21	.414	.814	.680
5. บริหารความเสี่ยง	4.55	0.24	4.55	0.26	-.110	.628	.913
6. บรรยากาคนองค์กร	4.56	0.23	4.53	0.27	.536	.449	.593
7. กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม	4.54	0.28	4.53	0.30	.219	.621	.827
8. บุคลิกภาพด้านผู้นำ	4.53	0.27	4.52	0.26	.223	.816	.824
9. ผู้นำการใช้เทคโนโลยี	4.53	0.25	4.52	0.25	.272	.737	.786
10. คุณธรรม จริยธรรม	4.33	0.37	4.43	0.33	-1.510	.240	.134
รวม	4.48	0.24	4.49	0.24	0.12	0.62	0.67

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า
สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่า
สถานศึกษาขนาดเล็ก แต่โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 ผลการผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2	ขนาดสถานศึกษา				t	Sig.	Sig (2-tailed)
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลางและ ขนาดใหญ่				
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.			
1. วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	4.36	0.20	4.36	0.10	.095	.021	.925
2. มิตรภาพของการทำงานร่วมกัน	4.48	0.15	4.41	0.15	1.435	.659	.154
3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.49	0.20	4.50	0.19	-.056	.362	.956
4. ความคิดสร้างสรรค์	4.49	0.21	4.50	0.19	-.056	.362	.956
5. บริหารความเสี่ยง	4.55	0.24	4.48	0.23	1.051	.602	.295
6. บรรยากาศในองค์กร	4.54	0.25	4.57	0.22	-.340	.571	.734
7. กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม	4.54	0.28	4.45	0.29	1.072	.776	.286
8. บุคลิกภาพด้านผู้นำ	4.52	0.27	4.55	0.23	-.367	.193	.715
9. ผู้นำการใช้เทคโนโลยี	4.52	0.25	4.59	0.18	-.938	.325	.350
10. คุณธรรม จริยธรรม	4.37	0.35	4.33	0.43	.309	.297	.758
รวม	4.48	0.24	4.48	0.22	0.22	0.46	0.61

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมแตกต่างกัน

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	ระหว่างกลุ่ม	.828	2	.414	13.358	.000*
	ภายในกลุ่ม	3.717	120	.031		
	รวม	4.545	122			
2. มิตรภาพของการทำงาน ร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	.078	2	.039	1.732	.181
	ภายในกลุ่ม	2.716	120	.023		
	รวม	2.795	122			
3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	.002	2	.001	.021	.980
	ภายในกลุ่ม	5.216	120	.043		
	รวม	5.218	122			
4. ความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	.002	2	.001	.021	.980
	ภายในกลุ่ม	5.216	120	.043		
	รวม	5.218	122			
5. บริหารความเสี่ยง	ระหว่างกลุ่ม	.051	2	.025	.416	.661
	ภายในกลุ่ม	7.325	120	.061		
	รวม	7.376	122			
6. บรรยากาศในองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	.122	2	.061	1.002	.370
	ภายในกลุ่ม	7.307	120	.061		
	รวม	7.429	122			
7. กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม	ระหว่างกลุ่ม	1.320	2	.660	8.918	.000*
	ภายในกลุ่ม	8.880	120	.074		
	รวม	10.200	122			
8. บุคลิกภาพด้านผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	.131	2	.065	.935	.396
	ภายในกลุ่ม	8.399	120	.070		
	รวม	8.530	122			
9. ผู้นำการใช้เทคโนโลยี	ระหว่างกลุ่ม	.383	2	.191	3.201	.044*
	ภายในกลุ่ม	7.174	120	.060		
	รวม	7.557	122			

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
10. คุณธรรม จริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.572	2	.286	2.275	.107
	ภายในกลุ่ม	15.085	120	.126		
	รวม	15.657	122			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา โดยมีข้อค้นพบว่ามี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม กลยุทธ์เชิงนวัตกรรม และผู้นำการใช้เทคโนโลยี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จากประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นที่น้อยที่สุด ทั้ง 10 องค์ประกอบ ได้ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารมีการวางแผนการสร้างนวัตกรรมภายในสถานศึกษา และมีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้มีความก้าวทันต่อเหตุการณ์ในยุคปัจจุบันร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการเตรียมความพร้อมให้ครูสร้างผลงานหรือสร้างนวัตกรรมโดยสร้างแรงทางบวกจากการศึกษาหรือดูงานของโรงเรียนต้นแบบแล้วนำเสนอสรุปร่วมกัน 2) ด้านมิตรภาพของการทำงานร่วมกัน ผู้บริหารมีทีมงานที่เข้มแข็งจึงจะสามารถสร้างนวัตกรรมการศึกษาไทยและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความจริงใจความปรารถนาดีต่อกันจึงจะนำพาให้ทุกคนทำงานได้อย่างมีความสุข 3) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีวินัยในตนเองและมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรมได้ 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีความคิดเชิงบวกยืดหยุ่นกล้าคิดนอกกรอบเพื่อสร้างนวัตกรรมมาใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาและบริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 5) ด้านบริหารความเสี่ยง ผู้บริหารมีการประเมินความเสี่ยงในการสร้างนวัตกรรม ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของครูและจัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ทุกคนกล้าเผชิญกับปัญหาและหาทางแก้ไขร่วมกันโดยไม่ทิ้งให้เป็นภาระของใครแต่เป็นการรับผิดชอบร่วมกัน 6) ด้านบรรยากาศในองค์กร ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนใช้นวัตกรรม คอยอำนวยความสะดวกในการสร้างนวัตกรรมให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการสร้างบรรยากาศที่น่าอยู่ นำทำงานเสริมแรงโดยการมอบรางวัลหรือมีคำชมเชยส่งเสริมให้ทุกคนได้ร่วมกัน แสดงความยินดีกับผู้ที่ประสบความสำเร็จและสนับสนุนให้ผู้ที่ประสบความสำเร็จสามารถนำเทคนิคความรู้มาแลกเปลี่ยนหรือสอนแนวทางให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติงานอย่างมีความสุข 7) ด้านกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารเป็นผู้ที่รอบรู้ทันเหตุการณ์เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์เด็ดที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์นำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ทำให้เกิดผลงานที่ดีเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นได้ สามารถถ่ายทอดความรู้ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างเกณฑ์

หรือวิธีการวัดผลนวัตกรรมร่วมกับครูและวางระบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานแต่ละคน พร้อมสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานสู่สังคมการเรียนรู้ 8) ด้านบุคลิกภาพด้านผู้นำ ผู้บริหารเปิดใจในการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี ยอมรับความผิดพลาดของตนเองและผู้อื่นได้ มองความผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้เป็นประสบการณ์การแก้ไขปัญหา เพื่อนำมาปรับเป็นเทคนิคการทำงานร่วมกัน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบุคลิกภาพทางกายดีจากดีเยี่ยม ได้รับความเคารพนับถือจากครูและบุคลากรทางการศึกษารวมถึงบุคคลภายนอกด้วย 9) ด้านผู้นำการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาใช้โดยมีการสำรวจความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกและแก้ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา และมีการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถเข้าถึงการใช้งานในด้านเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึงทุกคน และ 10) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ซื่อสัตย์ พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น มีหลักธรรมในการบริหารงาน และเป็นต้นแบบที่ดีให้กับครูและบุคลากร โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจหรือการเสนอแนะแนวทางอย่างเป็นกลาง

5. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารจากความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 5

ตาราง 5 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ผู้บริหารมีการวางแผนการสร้างนวัตกรรมภายในสถานศึกษาปรับเปลี่ยนนิสัยทัศน์ให้ทันต่อสถานการณ์เตรียมความพร้อมให้ครูมีการสร้างนวัตกรรม	4.47	0.62	มาก	4.35	0.49	มาก
2. ผู้บริหารนำพาแบบอย่างที่ดีของการมีมิตรภาพการทำงานร่วมกันในองค์กร ส่งเสริมให้ครูมีความจริงใจและปรารถนาดีต่อกัน	4.65	0.49	มากที่สุด	4.18	0.27	มาก
3. ผู้บริหารเป็นผู้นำให้ทุกคนเกิดความมั่นใจในความสำเร็จ มีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำสร้างนวัตกรรมด้วยตนเองสามารถให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึ่งพาได้	4.65	0.61	มากที่สุด	4.18	0.64	มาก
4. ผู้บริหารมีความคิดเชิงบวกในการสร้างผลงานนวัตกรรม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและเป็นผู้ดำเนินการเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์	4.53	0.62	มากที่สุด	4.59	0.51	มากที่สุด

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรม	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม		
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
5. ผู้บริหารประเมินความเสี่ยงในการสร้าง นวัตกรรม ติดตามพร้อมตรวจสอบการดำเนินงาน ของครูและจัดทำคู่มือบริหารความเสี่ยง	4.53	0.51	มากที่สุด	4.47	0.62	มาก
6. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกในการสร้าง นวัตกรรมให้แก่ครู มีการสร้างบรรยากาศที่น่าอยู่ เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติงานอย่างมีความสุข	4.65	0.49	มากที่สุด	4.18	0.39	มาก
7. ผู้บริหารรอบรู้ทันการณ์เพื่อนำไปสู่การกำหนด กลยุทธ์ที่ดีที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์นำมาใช้ใน การบริหารสถานศึกษาที่ทำให้เกิดผลงานที่ดีเป็น ที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับ	4.65	0.49	มากที่สุด	4.18	0.64	มาก
8. ผู้บริหารเปิดใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อ ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี ยอมรับความผิดพลาดของตนเองและผู้อื่นได้ มองความผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้เป็นประสบการณ์ การแก้ไขปัญหาทางออก	4.71	0.47	มากที่สุด	4.41	0.62	มาก
9. ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำข้อมูล ของสถานศึกษา และจัดอบรมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.65	0.49	มากที่สุด	4.47	0.62	มาก
10. ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ มีหลักธรรมในการบริหารงาน และเป็นต้นแบบที่ดี ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจหรือการเสนอแนะแนวทาง อย่างเป็นกลาง	4.53	0.72	มากที่สุด	4.00	0.71	มาก
รวมเฉลี่ย	4.60	0.55	มากที่สุด	4.30	0.55	มาก

จากตาราง 5 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ความเป็นไปได้ของแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) ด้านมิตรภาพของการทำงานร่วมกัน 3) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 5) ด้านบริหารความเสี่ยง 6) ด้านบรรยากาศในองค์กร 7) ด้านกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม 8) ด้านบุคลิกภาพด้านผู้นำ 9) ด้านผู้นำการใช้เทคโนโลยี และ 10) ด้านคุณธรรม จริยธรรม เพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการใช้นวัตกรรมและเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเป็นผู้นำให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือทั้งด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียนในการทำงานและการบริหารสถานศึกษาที่ต้องมีการแข่งขันสูงในยุคปัจจุบันนี้เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามแบบแผนและมีระบบบริหารจัดการที่ดีจึงต้องสร้างนวัตกรรมขึ้นมาเป็นที่ประจักษ์ซึ่งสอดคล้องกับประทีป ไชยเมือง (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) มีความกล้าเสี่ยง 4) การทำงานเป็นทีม 5) มีบุคลิกภาพ 6) การแสดงบทบาทหน้าที่ และ 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ได้ให้ความสำคัญถึงบรรยากาศในองค์กร คอยอำนวยความสะดวกและเน้นให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขไม่ตึงเครียดจึงจะนำไปให้เกิดการสร้างนวัตกรรมได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บรรยากาศในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับจิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งโดยรวมและรายด้าน และสอดคล้องกับปาริฉัตร นวนทอง (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่าตามความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้นำการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากบริบทของสถานศึกษามีความแตกต่างกันทั้งด้านบุคคลด้านงบประมาณจึงมีข้อจำกัดในการบริหารสถานศึกษา ไม่สามารถส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาได้เต็มที่จึงเป็นปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องแก้ไขร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามา

ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับฉันทวนิช (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า การจำแนกตามขนาดสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน การจำแนกตามวุฒิทางการศึกษาสูงสุด โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความแตกต่างกันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ 1 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาโทมีกระบวนการคิดหรือสามารถสร้างนวัตกรรมได้ด้วยตนเอง และการจำแนกตามประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา มีความแตกต่างกันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านกลยุทธ์เชิงนวัตกรรมและด้านผู้นำการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานที่มาก จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถทำงานได้หลากหลายรูปแบบ พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานที่น้อย การมีประสบการณ์ที่มากขึ้นก่อให้เกิดประสบการณ์ที่หลากหลายตามการรับรู้ของปัจเจกบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิมลพรรณ ช่างคิด (2560) ได้ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงใต้ จำแนกตามประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

4. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เพราะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติใช้ได้จริงมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดชัดเจนที่สุดที่จะนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้จริง ดังนั้นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นจึงมีความเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ในด้านการสร้างนวัตกรรม เป็นเครื่องมือนำทางหรือใช้เป็นแบบแผนการปฏิบัติงานในองค์กรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะขององค์กรให้มีความโดดเด่นในยุคของการแข่งขัน เพื่อนำพาให้องค์กรพัฒนาอย่างมีคุณภาพแบบต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแพรวพรรณ เปรมลาภ (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของบริบท เพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพโดยการใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือการบริหารสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านบรรยากาศในองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะองค์กรที่เป็นสุขย่อมมีความก้าวหน้าและด้านเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างจุดแข็งด้านการใช้เทคโนโลยีขึ้นมารวมถึงมีการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเทคนิคการใช้เทคโนโลยีภายในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อการสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเฉพาะด้านโดยตรง

2.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายให้ผู้บริหารสร้างนวัตกรรมในการบริหารงาน เพื่อให้ดำเนินอย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับโดยการใช้นวัตกรรม

2.4 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่แนวความคิดการบริหารที่เป็นเลิศของผู้บริหารเพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคการบริหารงานอย่างต่อเนื่องและควรจัดตั้งเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มั่นคงให้เป็นเอกลักษณ์ที่ยั่งยืนด้วยวิธีผู้บริหารยุคใหม่

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายและจุดเน้นของศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567*

<https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024>.

จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

ณัฐฐนิชา หามนตรี. (2565). *แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.

- ประทีป ไชยเมือง. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(2):120-137.
- ปาริฉัตร นวนทอง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. *การประชุมหาดีใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ.13(1)*, 1438-1441.
- แพรวลฎา พจนารถ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(1): 241-257.
- แพรวพรรณ เปรมลาภ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. (*การค้นคว้าอิสระหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา*). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- วิมลพรรณ ช่างคิด. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาเครือข่ายที่ 42 สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร. (*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา

THE NATIONAL RESEARCH UNIVERSITIES

WITH REINVENTING UNIVERSITY

Received: April 30, 2024

Revised: July 10, 2024

Accepted: July 16, 2024

จงลักษณ์ เมอริดิธ^{1*} ปองหทัย พึ่งนุ่ม²,

ดวงใจ ชนะสิทธิ์³ อรพรรณ ตูจจินดา⁴

Chonglak Meredith¹ Ponghathai Pungnum²,

Duangjai Chanasid³ Oraphan Toujinda⁴

^{1,2} ดร., นักวิจัยอิสระ

^{3,4} ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,2} Dr., Independent Researchers

^{3,4} Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: lovecat10120@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา โดยให้มีการจัดอยู่ในกลุ่มที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ และ 2) เพื่อนำเสนอผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ดังนั้น การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า 1. การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ได้มีการเปลี่ยนแปลงจาก “มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” เปลี่ยนเป็น “กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก” และจัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 คือ มี พันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ และ 2. ผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัยในหลายกลุ่มสาขาวิชา อาจทำให้การประเมินคุณภาพ กำกับ ดูแล ติดตาม ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันเหตุการณ์ 2) งบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นน้อยมากหรือไม่เท่ากัน 3) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยที่ใช้ในการวิจัยขั้นสูงมีไม่เพียงพอ และ 4) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความสมดุลของชีวิตส่วนตัวของอาจารย์และนักวิจัยลดลง

คำสำคัญ : มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ, การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา, กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับ
แนวหน้าของโลก

Abstract

The purpose of this academic article were to: 1. study the changes brought about by Thailand's Reinventing University initiative in 2021. This initiative, introduced by Thailand's Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation, marks the first time the country has grouped its universities based on their areas of expertise and 2. present the important impacts of these changes on Thailand's educational landscape. The findings of this academic article were as follows: 1. The Reinventing University in Thailand 2021 has led to the transition from "National research universities" to "Global and Frontier Research" and has been categorized into Group 1, entailing Global and Frontier Research as the main mission and strategy aimed at producing world-class research with international competitiveness. 2. The important impacts that occur as a result of the Reinventing University 2021, including: 1) an emphasis on advanced research and producing researchers in many fields of study, possibly leading to quality assessment, supervision becoming complicated, and time-consuming processes. This may cause inefficiency and failure to keep up with present situations. 2) Government-supported research budgets which tend to increase marginally or unevenly. 3) inadequate modern equipment and tools used in advanced research, and 4) a decline in the work-life balance of educators and researchers.

Keywords : National Research University, Reinventing University, Global and Frontier Research

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจการค้า สิ่งแวดล้อมและพลังงาน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้เพิ่มความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของคนในสังคมโลกมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 (The fourth industrial revolution) ทั้งมีการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573

(Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community) ที่ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่หลักสูตร การเรียน การสอน รวมทั้งการวัดผลและการประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, 2) มีบริบทสำคัญของพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 เนื่องจากเป็นกฎหมายแม่บทสำคัญของการขับเคลื่อนการอุดมศึกษาไทยที่การปฏิรูปการศึกษา มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษา ดัง มาตรา 12 สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่พัฒนาความรู้ให้ทันสมัย จัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของประเทศ จัดให้มีการวิจัย การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งให้บริการทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศโดยรวม และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการในเรื่องต่าง ๆ ต่อสาธารณะ สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์ และบุคลากรได้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน และสังคม (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา, 2562, 58) ทั้งมีการยกระดับสถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ สร้างระบบการศึกษา เพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ ให้มีการวิจัย และใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน (พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, 33)

มหาวิทยาลัย เป็นองค์การหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศและเป็นกลไกที่สำคัญที่มีคุณภาพในการแข่งขันของประเทศ และผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เกิดขึ้นของสังคมและตลาดแรงงาน การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เศรษฐกิจโลก และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการคิดแนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อสร้างกำลังคนให้มีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและการวิจัยของประเทศให้มั่นคง ได้มีการพัฒนานวัตกรรมที่ถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยกำหนดวาระแห่งชาติ ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม บูรณาการวิจัยและพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, 4) มหาวิทยาลัยต้องมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้เป็นแหล่งองค์ความรู้ ในศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนการวิจัย เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติและชี้้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ สามารถผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานสามารถทำงาน เพื่อดำรงชีพตนเอง โดยใช้

ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของประเทศไทย ทั้งนี้โดยอาศัยการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาเชิงรุก ให้มีการสร้างและการพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นคุณค่า โดยจะต้องขับเคลื่อนงานวิจัยสู่นวัตกรรมที่เป็น demand-side บูรณาการงานวิจัยของศาสตร์ต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ให้มีการสร้างและพัฒนาไปสู่ประเทศ โดยจะต้องแปลงนวัตกรรมเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม และต้องได้รับคำปรึกษาจากผู้รู้จริงอย่างครบวงจร มีการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ชุมชน นวัตกรรมสังคม และนวัตกรรมเชิงธุรกิจ สร้างมูลค่าเพิ่มเปลี่ยน Made in Thailand เป็น Innovated in Thailand เพื่อสร้าง value creation และที่สำคัญอีกประการ คือ การยกเครื่องมหาวิทยาลัย (reinvent) มีการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ และเติมเต็มศักยภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สามารถตอบโจทย์ประเทศ สังคมและชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2562, 2) มีการเชื่อมโยงระบบและกลไกการทำงานวิจัยของเครือข่ายวิจัยกับศูนย์ความเป็นเลิศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรวมนักวิจัยและนักเทคโนโลยีชั้นแนวหน้าในระดับโลก มีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทำงานร่วมกับนักวิจัยและผู้ประกอบการในรูปแบบบริษัท เพื่อการพัฒนาธุรกิจสู่นวัตกรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, 128)

มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ National Research University ประเทศไทย มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายเร่งด่วน โดยได้ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission) ที่เป็นหนึ่งในห้าองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน รัฐบาลไทยได้ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการอบรมนานาชาติในภูมิภาค โดยรัฐบาลไทยมีความคาดหวังว่าจะมีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย 7-10 แห่ง ติดอันดับสูงขึ้นไปใน Time Higher Education Quacquarelli Symonds, THE-QS และรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการให้ประเทศไทย มีความเข้มแข็งที่จะสามารถรองรับความเป็น ASEAN Education Hub และมีความสามารถผลิตงานด้านการวิจัยที่จะช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน อุตสาหกรรม ตลอดจนการสนับสนุนการส่งออก ดังนั้น จึงได้จัดทำ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติและการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา” ขึ้น โดยได้บรรจุโครงการนี้ไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านการวิจัยและใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัย ในฐานะเป็นหน่วยผลิตผลงานวิจัย และบุคลากรด้านการวิจัยไว้เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถ

ในการแข่งขันของประเทศไทย ดังนั้น มหาวิทยาลัยที่มีคุณสมบัติครบตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission) กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ได้รับการยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561, 33)

การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา (reinventing university) ตามประกาศกฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นต่อมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ด้วยมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีศักยภาพและความสามารถระดับสูงในสายวิชาการ และวิชาชีพด้านต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า กำลังคนระดับสูงที่มีคุณสมบัติความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของประเทศ ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงได้มีการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา (reinventing university) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ปฏิรูประบบการบริหาร ปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการเรียน การสอน การวิจัยให้ทันสมัย สามารถจัดการศึกษาวิจัยและผลิตบัณฑิตให้ตอบโจทย์ความต้องการของประเทศ ทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พระราชบัญญัติกฎกระทรวงการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา, 2564, 1) จากความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน ไว้ดังนี้ การอุดมศึกษาไทย มุ่งสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัย ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีสมรรถนะที่จำเป็นและรองรับสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในระดับสากล และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความรักและภูมิใจในสถาบัน วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของชาติ (ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564, 2)

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยวิจัย

มหาวิทยาลัยวิจัยมีบทบาทสำคัญในการวิจัยเป็นหลัก มีความเป็นเลิศในการวิจัย และพัฒนาความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในศาสตร์ที่หลากหลาย สร้างศักยภาพงานวิจัยและองค์ความรู้ขั้นสูงให้กับประเทศ ทั้งยกระดับความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันในระดับโลก ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยวิจัยในต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยวิจัย Research University มีต้นแบบมาจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลด์ท์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี ซึ่งก่อตั้งโดย อเลคซานเดอร์ วอน ฮุมโบลด์ท์

(Alexander von Humboldt) ในปี ค.ศ. 1809 มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดของเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี ช่วงเริ่มต้นของการก่อตั้ง พบว่า มีผู้เรียนเพียง 256 คน สาขาที่เปิดสอนช่วงเวลานั้นได้แก่ กฎหมาย (law) แพทยศาสตร์ (medicine) เทววิทยา (theology) และปรัชญา (philosophy) ต่อมาที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี ได้เน้นให้คณาจารย์ทำงานด้านการวิจัยอย่างเข้มแข็ง ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ ผลงานวิจัยที่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี ได้ผลิตขึ้นมานั้นได้พัฒนาไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี มีความโดดเด่นที่สุดในกลุ่มประเทศยุโรป อุดมการณ์ที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt university Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี เน้นเป็นพิเศษ คือ วิทยาศาสตร์ (science) และชาตินิยม (nationalism) ทำให้คำว่า “มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University)” เกิดขึ้นมาและได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศเยอรมนี และเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยให้กับประเทศอื่น ๆ ด้วย (Cichanowicz, 2016)

ในราวศตวรรษที่ 19 ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ก่อตั้งโดยประธานาธิบดี เดวิด คอยต์ กิลแมน (Daniel Coit Gilman) ตั้งอยู่ที่เมือง บัลติมอร์ รัฐแมริแลนด์ เมื่อปี พ.ศ. 2419 (ค.ศ. 1876) ได้นำต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยจาก มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt university zu Berlin) ประเทศเยอรมนี โดยใช้โมเดลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยวิจัยในเยอรมัน ที่เรียกว่า “Germanic University” มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ยังเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้การสัมมนาแทนการสอน โดยการบรรยายเพียงอย่างเดียว รวมทั้งเป็นมหาวิทยาลัยอเมริกันแห่งแรกที่จัดให้มีวิชาเอกแทนหลักสูตรศิลปศาสตร์ทั่วไป ดังนั้น มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) จึงเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา และเป็นหนึ่งใน 14 สมาชิกก่อตั้งสมาคมมหาวิทยาลัยอเมริกัน หรือ Association of American Universities ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยที่มีรัฐสภาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้อนุมัติให้มีการตั้งหน่วยงานด้านการวิจัยขึ้น ชื่อว่า The US National Academy of Science (NAS) ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จอย่างสูง จากการที่นำความรู้ทางเคมี ฟิสิกส์ และวิทยาการเกษตรไปใช้ในทางอุตสาหกรรม ทำให้มีมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จำนวนมากพัฒนามหาวิทยาลัยตามโมเดลดังกล่าว และต่อมาก็ได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิจัยเพิ่มขึ้นมากอีกหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา (Orgera, 2018)

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยวิจัยในต่างประเทศ มีต้นแบบมาจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ซึ่งมีความโดดเด่นที่สุดในกลุ่มประเทศยุโรป อุดมการณ์ที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี เน้นเป็นพิเศษคือวิทยาศาสตร์ และชาตินิยม ทำให้คำว่า “มหาวิทยาลัยวิจัย” เกิดขึ้นมาและได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศเยอรมนี และเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยให้กับประเทศอื่น ๆ ด้วย รวมทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ก็ได้นำต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี โดยใช้โมเดลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยวิจัยในเยอรมัน ที่เรียกว่า “Germanic University” ต่อมามหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา

2. มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศไทย

ประเทศไทย ได้มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรัฐบาลไทย เมื่อปี พ.ศ. 2552 ได้มีนโยบายเร่งด่วน ซึ่งได้ให้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission) เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการอบรมนานาชาติ ในภูมิภาค โดยรัฐบาลไทย มีความคาดหวังว่าจะมีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย 7-10 แห่ง ติดอันดับสูงขึ้นใน Time Higher Education Quacquarelli Symonds, THE-QS และรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการให้ประเทศไทย มีความเข้มแข็งที่จะสามารถรองรับความเป็น ASEAN Education Hub และมีความสามารถผลิตงาน ด้านการวิจัยที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน อุตสาหกรรม ตลอดจนการสนับสนุนการส่งออก และทดแทนการนำเข้าได้ ดังนั้น จึงได้จัดทำ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติและการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา” ขึ้น โดยได้บรรจุโครงการนี้ไว้ในภายใต้ แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลไทยได้มองเห็นถึงความสำคัญด้านการวิจัยและใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นหน่วยผลิตผลงานวิจัย และบุคลากรด้านการวิจัยไว้ เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

สรุปได้ว่า เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยรัฐบาลไทยได้มีนโยบายเร่งด่วน ซึ่งได้ให้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการอบรมนานาชาติในภูมิภาค ได้มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ตามประกาศกฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ซึ่งมีรายละเอียดหมวด 1 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดกลุ่ม ดังนี้

ข้อ 2 ในการประกาศกำหนดให้จัดมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด หรือบางส่วน ออกเป็นกลุ่ม โดยให้รัฐมนตรีคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ศักยภาพ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาและการประกาศให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาใดนั้น ให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาได้คำนึงถึงศักยภาพ และความพร้อมของคณะวิชาทั้งหมดที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษานั้น ในกรณีที่คณะวิชาส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะประกาศนั้น ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษา อาจประกาศกำหนดให้จัดกลุ่มส่วนราชการหรือกลุ่มส่วนภายในของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดออกเป็นกลุ่มได้

ข้อ 3 ให้จัดสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก
2. กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม
3. กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น
4. กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา
5. กลุ่มผลิตและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ
6. กลุ่มอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ข้อ 4 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ไม่อยู่ในสังกัดของกระทรวงที่ประสงค์จะเลือกสังกัดกลุ่ม ตามข้อ 3 จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ข้อ 5 รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษาอาจประกาศ กำหนดให้จัดกลุ่มส่วนราชการหรือกลุ่มส่วนงานภายในของสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดออกเป็นกลุ่มได้ โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ศักยภาพ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย

ข้อ 6 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 2 และกลุ่มส่วนราชการหรือกลุ่มส่วนงานภายใน ของสถาบันอุดมศึกษาตามข้อ 5 นอกจากต้องปฏิบัติตามภารกิจและพันธกิจ ของสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ของกลุ่มที่ตนสังกัด ตามข้อ 3 ด้วย

ข้อ 7 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 1) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โดยต้อง

1. เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัย เป็นผู้นำทางความรู้ของประเทศ ในระดับปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอกที่มีวิทยานิพนธ์ หรือผลงานวิจัยระดับนานาชาติ ในหลายกลุ่มสาขาวิชา

2. มุ่งค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่เพื่อขยายพรมแดนของความรู้ และสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการที่ลุ่มลึกในสาขาวิชาต่าง ๆ

3. สร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจและสังคม จากผลงานวิจัยและองค์ความรู้ขั้นสูง

ข้อ 8 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 2) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การจัดการ การศึกษา เพื่อเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบโจทย์ของประเทศในการ พัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ โดยต้อง

1. สร้างและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ให้สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ เพื่อสร้างผลงานและพัฒนาผลิตภัณฑ์

2. สร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์หรือสาธารณประโยชน์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดห่วงโซ่มูลค่าในภาคการผลิตและบริการ

3. ส่งเสริมบทบาทความร่วมมือกับภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุน และพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม

4. เน้นการเรียนการสอนควบคู่กับการปฏิบัติการจริง เพื่อพัฒนาสมรรถนะและทักษะ ในการทำงาน

ข้อ 9 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 3) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ ที่มุ่งสู่การพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ประโยชน์ร่วมกัน การเป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและการให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้อง

1. เน้นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการสร้างศักยภาพให้สถานศึกษาองค์กร ในชุมชน และ ประชาชนมีความเข้มแข็งในการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ในชุมชน

2. ผลิตบัณฑิตและเป็นแหล่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ให้มีจิตสำนึก และความสามารถ เพื่อเป็นหลักในการขับเคลื่อนพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่

3. ดำเนินการวิจัยและสร้างนวัตกรรม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนา ชุมชน

4. สืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์และพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่า

5. ส่งเสริมการสืบทอดและพัฒนาความรู้จากภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ข้อ 10 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 4) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การพัฒนาปัญญาด้วยหลักศาสนานานกับหลักวิชาการ โดยต้อง

1. มุ่งพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้มีสติ ปัญญา และคุณธรรม ด้วยการจัดการการสอนที่ผสมผสานหลักศาสนากับหลักวิชาการ

2. ให้ความสำคัญกับการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมโดยยึดหลักศาสนา ปรับใช้หลักศาสนาให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไปและสร้างหลักวิชาการที่สอดคล้อง กับหลักศาสนา เป็นทางเลือกคู่กับหลักวิชาการของประเทศตะวันตก

3. นำหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ มาชี้นำสังคมโดยมุ่งพัฒนาจิตใจ สติ ปัญญา และพฤติกรรมของประชาชน เพื่อให้เกิดสันติสุขและความสามัคคีของคนในชาติ

ข้อ 11 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 5) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การผลิตและพัฒนาบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีความสามารถทางวิชาชีพระดับสูง หรือบัณฑิตสาขาจำเพาะตามความต้องการของประเทศ มีการพัฒนาความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยต้องเน้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและทัศนคติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ หรือจรรโลงศิลปะและวัฒนธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติกฎกระทรวงการจกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา, 2564, 1-4)

สรุปได้ว่า ในการประกาศใช้กฎกระทรวง เรื่อง การจกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ก็เพื่อให้การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

จากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2564 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นต่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมประเทศไทย มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยรัฐบาลไทยในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นายอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ลงนามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาประจำปีงบประมาณ 2565 สำหรับสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และสถาบันบัณฑิตศึกษาจุฬาภรณ์ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ

นวัตกรรม, 2565,1) และเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2566 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นายอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ลงนามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566 ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สถาบันวิทยสิริเมธี (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2566,1)

สรุป การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 มีการเปลี่ยนแปลงจาก “มหาวิทยาลัย วิจัยแห่งชาติ” เปลี่ยนเป็น “กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก” และจัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่ 1 คือ มี พันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับ สากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 กลุ่ม พัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และสถาบัน บัณฑิตศึกษาจุฬารัตน์ ต่อมาได้มีการเพิ่มชื่อสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566 กลุ่มที่ 1 กลุ่ม พัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สถาบันวิทยสิริเมธี

การนำเสนอผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2564 กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 17 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตศึกษา จุฬารัตน์ และสถาบันวิทยสิริเมธี ด้วยสถาบันอุดมศึกษา ดังกล่าวข้างต้น จำนวน 17 แห่ง ที่ได้จัดอยู่ใน สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 คือ มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัย ที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โดยต้อง 1) เน้นการวิจัยขั้นสูงและการ ผลิตนักวิจัย เป็นผู้นำทางความรู้ของประเทศ ในระดับปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอกที่มีวิทยานิพนธ์ หรือผลงานวิจัยระดับนานาชาติ ในหลายกลุ่มสาขาวิชา 2) มุ่งค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎี และข้อ ค้นพบใหม่เพื่อขยายพรมแดนของความรู้ และสร้างความรู้ทางวิชาการที่ลุ่มลึกในสาขาวิชาต่าง ๆ และ 3) สร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจและสังคม จากผลงานวิจัยและองค์ความรู้ขั้นสูง

ซึ่งบทบาทสำคัญของการเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาใน กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก เนื่องจากการวิจัยเป็นมิติสำคัญของการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 พบว่า จากการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก 2024 ได้มีชื่อมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล ติดอันดับที่ 601-800 ของโลก ลำดับรองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ติดอันดับที่ 801-1000 ของโลก (สำนักงานบริหารงานวิจัย, 2567)

สรุป จากการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 ดังกล่าวข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่ได้จัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 ที่ยังไม่ติดอันดับการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 จึงน่าจะรีบเร่งบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย เพื่อมุ่งสร้างผลงานของมหาวิทยาลัยเชิงรุก และทำให้มีผลกระทบสำคัญเกิดขึ้นต่อมา ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัยเป็นผู้นำทางความรู้ของประเทศในระดับปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอก ที่มีวิทยานิพนธ์หรือผลงานวิจัยระดับนานาชาติในหลายกลุ่มสาขาวิชา ได้ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการประเมินคุณภาพจากหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างกำหนดเกณฑ์การประเมินและวิธีประเมินของตนเอง จึงเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับอาจารย์ นักวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา อาจทำให้การประเมินคุณภาพ การกำกับ ดูแล ติดตามขาดประสิทธิภาพและไม่ทันเหตุการณ์ 2) งบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นน้อยมากหรือไม่เท่ากัน ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องพึ่งพารายได้ที่มาสนับสนุนจากแหล่งอื่นมากขึ้น 3) อุปกรณ์ที่ทันสมัยที่ใช้ในการวิจัยขั้นสูงมีไม่เพียงพอ และ 4) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความสมดุลของชีวิตส่วนตัวของอาจารย์และนักวิจัยลดลง

บทสรุป

มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งได้มีการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา โดยให้มีการจัดอยู่ในกลุ่มที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ มีการเปลี่ยนแปลงจาก “มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” เปลี่ยนเป็น “กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก” และจัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่ 1 คือ มี พันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ และจากการศึกษาได้พบผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก

ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัยในหลายกลุ่มสาขาวิชา อาจทำให้การประเมินคุณภาพ กำกับ ดูแล ติดตาม ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันเหตุการณ์ 2) งบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นน้อยมากหรือไม่เท่ากัน 3) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยที่ใช้ในการวิจัยขั้นสูงมีไม่เพียงพอ และ 4) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความสมดุลของชีวิตส่วนตัวของอาจารย์และนักวิจัยลดลง

ข้อเสนอแนะ

จากการประกาศใช้กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ก็เพื่อให้การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง ซึ่งนับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2567 ยังไม่เกิดผลลัพธ์สำคัญของการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัยได้เลย ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลของการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 ที่สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ไม่ได้ติดอันดับที่ 1-100 โดยเฉพาะกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 17 แห่ง ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอแนะว่า น่าจะปรับบทบาทใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต เพื่อให้การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ ดังนี้

1) ด้านงบประมาณ ที่ไม่เพียงพอในการที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ ดังนั้นการดำเนินงานด้านงบประมาณนี้ จึงน่าจะอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มิอำนาจในการตัดสินใจสูงสุดคือ อธิการบดี ของทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 17 แห่ง โดยน่าจะให้รัฐบาลกำหนดงบประมาณให้ได้เพียงพอที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้

2) ด้านภาคีการพัฒนาระหว่างประเทศ ในอนาคตที่น่าจะเป็นต้นแบบให้กับทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัยของประเทศไทยได้ โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก ผู้เขียนเสนอแนะว่า น่าจะเป็นสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Massachusetts Institute of Technology เรียกโดยชุมชนว่า MIT เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน ที่ไม่แสวงหาผลกำไร ตั้งอยู่ในเมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา มีชื่อเสียงมานานในเรื่องงานวิจัยและการศึกษาในสาขาเคมี ฟิสิกส์ และวิศวกรรมศาสตร์ สาขาต่าง ๆ แล้วเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้นต่อ ๆ มาในสาขาชีววิทยา เศรษฐศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และการจัดการ ซึ่งในปี 2024 จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก QS World University Rankings 2024 ได้มีชื่อสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Massachusetts Institute of Technology ติดอันดับที่ 1 ของโลก ดังนั้นในอนาคตน่าจะให้รัฐบาล กระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง อธิการบดี ของทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัยของประเทศไทย โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตกับสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Massachusetts Institute of Technology สหรัฐอเมริกา ได้มาเป็นต้นแบบ เพื่อช่วยในการพัฒนาความเป็นเลิศให้กับสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทางตามความต้องการของประเทศไทย รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ต่อไป

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก, 58).

พระราชบัญญัติกฎกระทรวงการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564. (2564, 25 มีนาคม).

ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 138 ตอนที่ 21 ก, 1).

พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่มที่ 135, ตอนที่ 82 ก, 33).

ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน พ.ศ. 2564.

(2564, 30 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 144 ง, 2).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษา ระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*.

กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรินทรวรรณกราฟฟิค.
- สำนักงานบริหารงานวิจัย. (2567). *The World University Ranking 2024*. (2024). ค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2567, จาก <https://ora.oou.cmu.ac.th>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2562). *นโยบายการดำเนินงานกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
-
- (2566). *การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- Cichanowicz, L. (2016). *A Brief History of Berlin's free University*. Retrieved 21 January 2019, from <https://theculturetrip.com>.
- Orgera, K. E. (2018). *A Brief History of Johns Hopkins University*. Retrieved 22 January 2019, from <https://theculturetrip.com>.

มุมมองทางเลือกของรูปแบบการประเมิน: โมเดล CSE

ALTERNATIVE PERSPECTIVE ON EVALUATION MODEL: THE CSE MODEL

Received: April 5, 2024

Revised: August 13, 2024

Accepted: August 20, 2024

ศิวามาส น้อยสอน^{1*} สายฝน วิบูลรังสรรค์²

Sitamas Noisorn^{1*} Saifon Vibulrangson²

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก, สาขาวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2} Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

¹ Corresponding Author E-mail: sv.sitamas@gmail.com

บทคัดย่อ

การประเมินเป็นกระบวนการที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและพัฒนาคุณภาพของโครงการเพื่อการตัดสินใจและมีข้อมูลสนับสนุนเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย รูปแบบการประเมินโมเดล CSE (Center for the Study of Evaluation Approach) พัฒนาโดย Marvin C. Alkin แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (UCLA) มุ่งเน้นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (Decision-Oriented Theory) อย่างเป็นระบบที่มีการวิเคราะห์ในหลายมิติ ผ่านการนำเสนอสารสนเทศที่ชัดเจนและเหมาะสม โดยมีกระบวนการประเมินแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินระบบ (System Assessment) การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) การประเมินการดำเนินงานโครงการ (Program Implementation) การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และการประเมินเพื่อรับรองโครงการ (Program Certification) โดยบทความนี้นำเสนอประเด็นสำคัญของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE ที่ไม่เพียงแต่มีความชัดเจนในกระบวนการประเมินเท่านั้น แต่ยังมี ความโดดเด่นในการระบุศักยภาพของผู้ใช้ ผลการประเมิน ซึ่งเป็นการพัฒนาจากแนวคิด "Bottom-Up" ที่ให้ความสำคัญกับอำนาจผู้ใช้ สำหรับการตีความและตัดสินใจที่มากกว่าแค่การวัดผลลัพธ์ภายใต้กรอบ การประเมินนำไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจที่มีคุณภาพ ซึ่งมีความแตกต่างจากโมเดล CIPP ที่รู้จัก และนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้กระบวนการประเมินและกรอบ แนวทางการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) กำหนดกรอบคำถามและบริบทการนำไปใช้ (Framing the Question and use context) 2) การเจรจาตกลงร่วมกัน (Negotiating agreement on acceptability) 3) การกำหนดกรอบในการตัดสินผลลัพธ์ (Establishing a framework for judging results) 4) การรวบรวมและการรายงานข้อมูล (Data Collection and reporting) และ 5) การตีความและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ (Interpretation and facilitation of use) ซึ่งกรอบการประเมินจะช่วยให้ผู้ใช้ ลดความเสี่ยงจากอคติที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่มี คุณภาพและยั่งยืนในระยะยาวรวมถึงแนวทางการประยุกต์ใช้การประเมินที่สามารถนำไปปรับใช้ในการ ทำงานประเมินได้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบการประเมินโมเดล CSE ; กรอบการประเมินรูปแบบโมเดล CSE ; การประเมินทางการศึกษา

ABSTRACT

Evaluation is a critical process in determining the direction and improving the quality of a project. It provides a foundation of supported information essential for driving an organization towards its goals. The CSE model (Center for the Study of Evaluation Approach), developed by Marvin C. Alkin from the University of California, Los Angeles (UCLA), focuses on decision-oriented evaluation through a systematic approach. This is achieved by presenting clear and appropriate information. The evaluation process is divided into five stages: System Assessment, Program Planning, Program Implementation, Program Improvement, and Program Certification. This article highlights key aspects of the CSE model, which not only clarifies the evaluation process but also emphasizes the potential of the users of the evaluation results. It evolves from a "Bottom-Up" approach, prioritizing the empowerment of users for interpretation and decision-making beyond merely measuring outcomes within the evaluation framework, leading to the ability to make high-quality decisions. This approach differs from the widely recognized and utilized CIPP model. Readers will benefit from understanding the evaluation process and framework, which includes five key points: 1) Framing the Question and Use Context, 2) Negotiating Agreement on Acceptability, 3) Establishing a Framework for Judging Results, 4) Data Collection and Reporting, and 5) Interpretation and Facilitation of Use. This framework helps users reduce the risk of potential biases and enhances the capability to use information for making quality and sustainable decisions in the long term, along with practical applications that can be adapted for real-world evaluation work.

Keywords: The CSE Model; The CSE Framework ; Educational Evaluation

บทนำ

รูปแบบการประเมิน หรือ โมเดลการประเมิน (Model valuation) เป็นแนวทางการประเมินอย่างเป็นรูปธรรมเกิดจากการเชื่อมโยงจากทฤษฎีการประเมินสู่การปฏิบัติ ซึ่งอาจมีการปรากฏในรูปแบบจำลองแผนภาพหรือสัญลักษณ์อธิบาย (เศรษฐวิฑูร์ ชโนวรรณ, 2564, น.76-78) ปัจจุบันมีรูปแบบการประเมินหรือโมเดลที่หลากหลายซึ่งมีพื้นฐานแนวคิดปรัชญาที่ต่างกัน ดังนั้นนักประเมินจึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรากฐานของแต่ละรูปแบบ เลือกลงให้เหมาะสมกับการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพใน

การพิจารณาประเมินบริบท หรือสถานการณ์อื่น ๆ ซึ่งรูปแบบการประเมินเป็นที่รู้จักและมีความนิยมอย่างแพร่หลาย อาทิเช่น รูปแบบการประเมินโมเดล CIPP ของ Stufflebeam (Stufflebeam & Zhang, 2017, p.2-6) ที่ประกอบด้วย การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ผลการประเมิน ตัดสินใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของโครงการ (Planning Decisions) การดำเนินงานกำหนดยุทธวิธี (Structuring Decisions) การดำเนินงานให้มีความเหมาะสม (Implementing decisions) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน (Recycling Decision) ซึ่งการประเมินดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเห็นได้ชัด ผู้ทำหน้าที่ในการประเมินจะทำหน้าที่ในการระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เห็นได้ว่าการประเมินเพื่อการตัดสินใจในยุคแรกนั้นผู้ประเมินส่วนใหญ่จะทำหน้าที่แบ่งแยกชัดเจนจากผู้ให้ผลการประเมิน และให้อำนาจในการตัดสินใจกับผู้ประเมินโดยไม่ได้คำนึงถึงผลของการนำไปใช้ ผู้ประเมินบางคนเห็นว่ารูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจดังกล่าวอาจไม่เกิดคุณค่าที่แท้จริงหากผู้ใช้ ผลการประเมินมีความเอนเอียงต่อผลการนำไปใช้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2556, น.2-5)

อัลคิล (Alkin, 2013, p.286-288) กล่าวถึงประสบการณ์ในการประเมินมากกว่า 25 ปีที่ผ่านมา ยอมรับว่ามีเงื่อนไขบางประการที่ผู้ใช้ผลการประเมินขาดความเป็นกลางและมีความเอนเอียง ซึ่งมีความเห็นว่าหากผู้ใช้ผลการประเมินมีส่วนร่วมกับผู้ประเมินตั้งแต่แรกเริ่มกระบวนการประเมิน อาจร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการประเมินร่วมกัน และนำไปสู่การตัดสินใจที่มีความเป็นไปได้น่าเชื่อถือจะทำให้เกิดคุณค่าของการประเมิน (Decision-Oriented Evaluation) มากขึ้น กล่าวได้ว่าการประเมินรูปแบบนี้จะเป็นการประเมินตามความเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่เป็นได้ มิใช่เป็นเพียงผู้ตัดสินใจแต่นำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่า ในที่นี้ผู้เขียนจึงขอนำเสนอรูปแบบการประเมินโมเดล CSE (Center for The Study of Evaluation Approach) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการประเมินทางการศึกษาที่มีขั้นตอนตรวจสอบบริบทของโครงการอย่างถี่ถ้วน มีแนวทางการประเมินชัดเจนทั้งในขั้นตอนกระบวนการบทบาทของผู้ประเมินและผู้ใช้ ผลการประเมินนำเสนอสารสนเทศที่ได้รับเป็นไปเพื่อการตัดสินใจอย่างมีคุณค่า ถือได้ว่าเป็นความโดดเด่นของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการประเมินโมเดล CSE 5 ขั้นตอน และกรอบการดำเนินงานประเมินที่สำคัญ 5 ประเด็นเพื่อการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงตัวอย่างการนำรูปแบบการประเมินไปประยุกต์ใช้ในการประเมินบริบทของโรงเรียน

กระบวนการประเมินโมเดล CSE

รูปแบบการประเมินโมเดล CSE (Center for The Study of Evaluation) มีจุดเน้นของการประเมิน คือ เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (Decision-Oriented Theory) โดย อัลคิน (Alkin, 1969, p.4) กล่าวว่า การประเมินรูปแบบนี้ เป็นกระบวนการกำหนดขอบข่ายของการตัดสินใจในโครงการและความต้องการ ในการเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ข้อมูลนำมาเป็นข้อมูล สารสนเทศที่มีประโยชน์ให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ กล่าวคือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ เพื่อ เลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินโครงการ ซึ่งกระบวนการของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE กระบวนการประเมินแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ (Alkin & Wooley, 1969, p.4-7; ศูนย์ทดสอบและประเมิน เพื่อพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ, 2566, น.30-31; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, น.172-176)

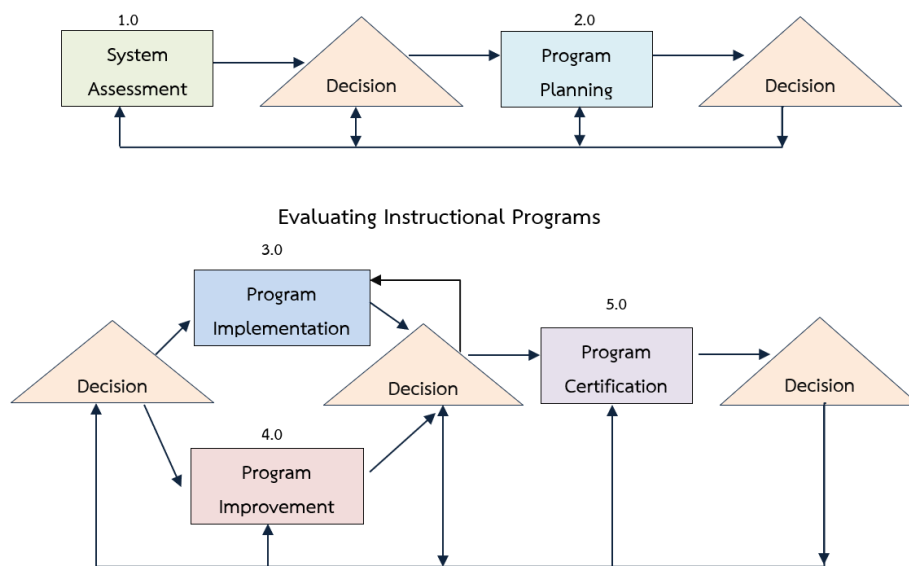
1. การประเมินระบบ (System Assessment) เป็นการอธิบายถึงการดำเนินงานของโครงการที่ มุ่งเปรียบเทียบสภาพที่แท้จริงกับความคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นก่อนที่จะดำเนินโครงการ ซึ่งกระบวนการ ขั้นตอนนี้จะช่วยให้กำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ความ ต้องการที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ในการประเมินระบบนั้นอาจใช้ข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็น หรือ ความ ต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการจากสภาพปัญหาในปัจจุบัน โดยการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ

2. การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) เป็นการประเมินก่อนที่จะมีการดำเนิน โครงการ ศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางที่มีความเหมาะสม โดยศึกษา แนวทางความสำเร็จของโครงการ ที่มีข้อมูลการประเมินความพร้อมอย่างรอบด้าน เช่น ความพร้อมของ โครงสร้างองค์กร ความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการ ความพร้อมบุคลากร ความพร้อมด้านงบประมาณ หรือความพร้อมด้านการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้การประเมินการวางแผน โครงการอาจได้ข้อมูลมาจากหลายแหล่งเพื่อให้เห็นข้อเปรียบเทียบในการหาทางเลือกที่เหมาะสม

3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation) เป็นการประเมิน ขณะกำลังดำเนินโครงการเพื่อตรวจสอบการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ใช้เทคนิค วิธีการหรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนในการดำเนินโครงการ โดยอาจมี ประเด็นการประเมิน ดังเช่น คุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายในโครงการ ความรู้หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ของกลุ่มเป้าหมาย ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ รูปแบบการวัดและการประเมินผลโครงการ หรือ การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เป็นต้น

4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อมูล ที่ได้มาใช้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมาย โดยการหาข้อมูลอย่างรอบด้านทั้งผลลัพธ์ความสำเร็จ หรือผลลัพธ์ที่เกิดความล้มเหลวของโครงการ ซึ่งผู้ประเมินมีบทบาทสำคัญในการค้นหาและรวบรวมข้อมูล โดยอาจทำการศึกษาข้อมูลจากโครงการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นฐานในการปรับปรุงข้อมูล หากพบว่า ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็นำมาใช้ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

5. การประเมินเพื่อการรับรองโครงการ (Program Certification) เป็นการประเมินภายหลังการดำเนินโครงการ หรือสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ รวบรวมข้อมูลและประมวลผลข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยผู้ประเมินทำหน้าที่ในการจัดทำรายงานต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจคุณค่าของโครงการและเล็งเห็นถึงศักยภาพของโครงการในการอ้างอิงสรุปไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้ใช้ผลการประเมินหรือผู้บริหารจะได้รับข้อมูลและสามารถตัดสินใจได้ว่าโครงการนี้จะดำเนินการในลักษณะใดต่อไป อาจยกเลิกปรับปรุงใหม่ หรืออาจจะขยายโครงการต่อไป ดังนั้นกระบวนการประเมินเพื่อการรับรองโครงการ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของโครงการ ผู้ประเมินและผู้ใช้ผลการประเมินจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลและนำเสนออย่างตรงไปตรงมา มีความความน่าเชื่อถือ โดยกระบวนการประเมินโมเดล CSE ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ที่ขับเคลื่อนด้วยสารสนเทศนำไปสู่การตัดสินใจทุกขั้นตอนของการประเมิน ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE (Alkin, 1969, p.7)

จากภาพที่ 1 แสดงกระบวนการขั้นตอนของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE (Alkin, 1969, p.7) เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ (Decision) ประกอบด้วยกระบวนการประเมิน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินระบบ (System Assessment) การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation) การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และการประเมินเพื่อการรับรองโครงการ (Program Certification) โดยผลการประเมินแต่ละขั้นตอนขับเคลื่อนด้วยสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในขั้นตอนต่อไป หรืออาจย้อนกลับในขั้นตอนก่อนหน้าเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เพียงพอแก่ผู้ใช้ผลการประเมินในการตัดสินใจ ทั้งนี้ผู้ประเมินทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการหาและเตรียมข้อมูล รวมทั้งสรุปรายงานให้ผู้มีอำนาจหรือผู้ใช้ผลการประเมินได้ตัดสินใจหาทางเลือกที่มีความเหมาะสม

กรอบการดำเนินงานการประเมินโมเดล CSE

อัลคิน (Alkin, 2013, p.286-288) กล่าวว่า เราทุกคนต่างถูกล่อหลอมจากประสบการณ์ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ทางการศึกษาเหตุการณ์ หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน จากการศึกษาการประเมินของ National Society for the study of education สะท้อนถึงสิ่งที่น่าสนใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงผ่านมุมมองในช่วง 25 ปี ที่ผ่านมา พบว่าความรู้มีการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาผ่านไป ประสบการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ จะช่วยเปิดกว้างต่อความคิดใหม่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินช่วยให้มีประสบการณ์ในการประเมินที่หลากหลาย จนสังเกตเห็นได้ว่าควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประเมินโมเดล CSE ซึ่งการประเมินนั้นต้องเป็นการมองจาก “Bottom-Up” มีเป้าหมายของการประเมินที่เรียบง่าย ที่ไม่ได้มุ่งหมายจะเปลี่ยนแปลงโลกหรือการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นโดยตรง แต่เป็นเพียงความต้องการที่จะเป็นพลังในการเปลี่ยนแปลงเมื่อได้รับการประเมินจากส่วนเล็ก ๆ ที่มีการประเมินอย่างสมเหตุสมผล เหมาะสมกับบริบทและตอบสนองทุกแง่มุม รวมถึงการประเมินดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก โดยเริ่มจากการนำมาประเมินในหน่วยงานของตนเองก่อน และนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานและองค์กร

ทั้งนี้ผู้ประเมินต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการที่ช่วยนำผลการประเมินไปใช้จากการรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ มีการระบุแง่มุมที่สำคัญของโครงการ จากการตรวจสอบบริบทการใช้ผลการประเมินด้วยแง่มุมที่หลากหลาย ผู้ประเมินหาวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลของโครงการและนำไปวิเคราะห์ รวมถึงพัฒนาวิธีการในการช่วยให้ผู้ใช้ผลการประเมินเป็นผู้ระบุข้อมูลเอง นอกจากนี้มุมมองของอัลคิน (2013, p.286-288) ยังพบว่าทำให้อำนาจกับผู้ใช้ผลการประเมิน (User) ตัดสินใจ อาจมีการสอดแทรกความเชื่อ การรับรู้ ทศนคติ ทำให้เกิดความเอนเอียงและส่งผลให้การตัดสินใจไม่เป็นไปอย่างสมควร จึงกำหนดกรอบการดำเนินงานที่สำคัญ ช่วยให้เกิดกระบวนการประเมินประสบความสำเร็จที่มีความแตกต่างจากรูปแบบการประเมินโมเดลอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วย 5 ประเด็น (2013, p.287-288) ดังนี้

1. กำหนดกรอบคำถามและบริบทการนำไปใช้ (Framing the Questions and use context) เป็น การกำหนดบริบทการนำไปใช้ร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ใช้งานผลการประเมินในการกำหนดจุดประสงค์ของการประเมินและเจตนาที่จะให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งผู้ประเมินจะต้องสร้างกรอบคำถามเพื่อเป็นการสำรวจอย่างรอบด้านของโครงการ เช่น การประเมินนี้ไปสู่การพิจารณาตัดสินใจหรือไม่? มีทัศนคติที่เป็นอิทธิพลต่อการประเมินหรือไม่? เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคืออะไร? เป็นต้น รวมถึงมีการพูดคุยรายงานผลกับผู้ใช้งานการประเมิน และการพูดคุยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการเพื่อใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ค้นพบ ซึ่งผู้ประเมินต้องพยายามในการสัมภาษณ์และทำความเข้าใจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้นำผลการประเมินไปใช้

2. การเจรจาตกลงร่วมกัน (Negotiating agreement on acceptability) โดยผู้ประเมินและผู้ใช้ ผลการประเมินเจรจาตกลงร่วมกันพูดคุยวิธีการออกแบบการดำเนินการที่แสดงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมาย ของการประเมิน สร้างความเข้าใจและยอมรับร่วมกันในการดำเนินงาน เกิดขึ้นหลังจากกำหนดกรอบ คำถามและบริบทการนำไปใช้ โดยมีใช้เป็นเพียงแค่ผู้ประเมินนำเสนอข้อมูลที่วางแผนไว้เท่านั้น แต่ควรเป็น ข้อตกลงที่ผู้ใช้ผลการประเมินพิจารณาเจรจาตกลงร่วมกันถึงสิ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย

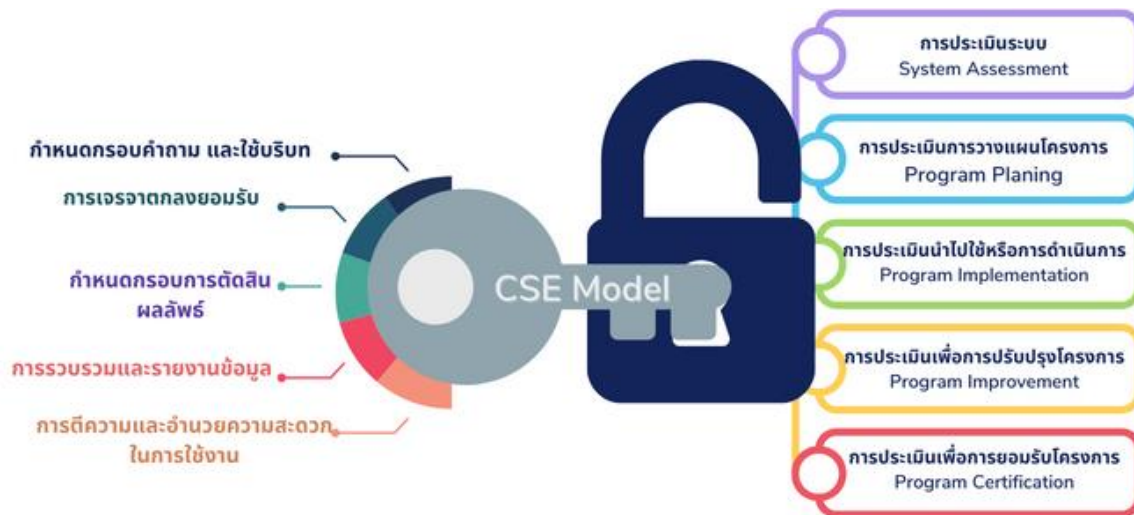
3. การกำหนดกรอบในการตัดสินผลลัพธ์ (Establishing a framework for judging results) หลังจาก ที่ได้ตกลงทำงานร่วมกันแล้ว ผู้ประเมินและผู้ใช้ผลการประเมินร่วมกันออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยร่วมกันพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ได้นั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ เพื่อให้ตรงกับ ความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน เช่น ผู้ใช้ผลการประเมินต้องการข้อมูลเชิงปริมาณที่กำหนดเป็นร้อยละ ผู้ ประเมินก็จำเป็นต้องสรุปรายงานข้อมูลเป็นเชิงปริมาณดังกล่าว เป็นต้น นอกจากนี้พบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของ โครงการจากประเด็นการออกแบบและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลที่ได้รับนั้นมีความหมายนำไปสู่การปรับเปลี่ยน ในโครงการได้ ในที่นี้ผู้ใช้ผลการประเมินต้องเป็นผู้ร่วมพิจารณา และหากการกำหนดกรอบผลลัพธ์ไม่สามารถ เก็บข้อมูลได้ ควรร่วมกันพิจารณาปรับเปลี่ยนแนวทางการเก็บข้อมูลต่อไป

4. การรวบรวมและการรายงานข้อมูล (Data Collection and reporting) เป็นการได้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์เพื่อนำสู่การปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาโครงการ ซึ่งผู้ประเมินจะดำเนินการส่งต่อข้อมูลด้วยความ เป็น กัลยาณมิตร โดยผู้ใช้ผลการประเมินควรมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับจาก การค้นพบ รวมถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งนี้การให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทของโครงการนั้นก็ย่อม มาจากการอภิปรายและนำมาสู่การพัฒนาข้อค้นพบจากโครงการ

5. การตีความและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งานการประเมิน (Interpretation and facilitation of use) ผู้ประเมินมีหน้าที่รับผิดชอบในการรายงานข้อมูลและเสนอข้อค้นพบ และคอยตอบคำถามด้วย ความเต็มใจเพื่อสร้างความกระจ่างของข้อมูลให้แก่ผู้นำผลการประเมินไปใช้

จากที่กล่าวข้างต้นรูปแบบการประเมินโมเดล CSE มุ่งเน้นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ ขั้นตอนเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจ และหากนำกรอบ การดำเนินการประเมินโมเดล CSE ที่สำคัญทั้ง 5 ประเด็น มาเป็นกรอบการดำเนินการในแต่ละ กระบวนการของการประเมิน จะทำให้มั่นใจได้ว่าได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง และได้รับการยอมรับใน การนำผลการประเมินไปใช้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการระบุศักยภาพของผู้ใช้ผลการประเมินและลด ความเอนเอียง ของผู้ประเมินในการนำผลการประเมินไปใช้ หรือมีการรับรู้ทัศนคติผู้มีอำนาจตัดสินใจที่ไม่ เป็นกลางได้ เรียกได้ว่ากรอบการดำเนินงานดังกล่าวเปรียบเสมือนกุญแจที่ไขความสำเร็จให้กับรูปแบบ การประเมินโมเดล CSE ที่ผู้ประเมินและผู้ใช้ผลการประเมินร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์และ

นำเสนอรูปภาพเพื่อให้เกิดเข้าใจง่ายในกระบวนการประเมินโมเดล CSE และกรอบการดำเนินงานการประเมินโมเดล CSE ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงกรอบการดำเนินงานการประเมินโมเดล CSE และกระบวนการประเมินโมเดล CSE

จากภาพที่ 2 แสดงกรอบการดำเนินงานการประเมินโมเดล CSE และกระบวนการประเมินโมเดล CSE ซึ่งเห็นได้ว่ารูปแบบการประเมินโมเดล CSE นั้นมีความน่าสนใจและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้ผลการประเมิน หากนำกรอบการดำเนินงานของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE ที่มุ่งเน้นการระบุศักยภาพของผู้ใช้ผลการประเมินมาเป็นกรอบการดำเนินงานร่วมกับกระบวนการประเมินโมเดล CSE นั้น มีความแตกต่างกับรูปแบบการประเมินโมเดล CIPP ในแง่มุมมองของผู้ใช้ผลการประเมิน และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบการประเมินโมเดล CIPP ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินโมเดลที่มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไป (Aikin, 1969, p. 3-7& ศิริชัย กาญจนวาสี, 2564, น.107-108, รัตนะ บัวสนธ์, 2556, น.5-10) นี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการประเมินโมเดล CIPP และรูปแบบการประเมิน CSE

ประเด็นเปรียบเทียบ	การประเมินโมเดล CSE	การประเมินโมเดล CIPP
1. กระบวนการ	1. การประเมินระบบ (System Assessment) เป็นการอธิบายถึงการดำเนินงานของโครงการที่มุ่งเปรียบเทียบสภาพที่แท้จริงกับความคาดหวังที่จะให้	1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญจากความต้องการจำเป็น (need) ปัญหา (Problem) โอกาส

ประเด็น เปรียบเทียบ	การประเมินโมเดล CSE	การประเมินโมเดล CIPP
	เกิดขึ้น ก่อนที่จะดำเนินโครงการ ซึ่งกระบวนการขั้นตอนนี้จะช่วยให้กำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ ความต้องการที่เป็นอยู่	(Opportunities) ที่จะเกิดขึ้น ในการกำหนดวัตถุประสงค์โครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ
	<p>2. การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning)</p> <p>เป็นการประเมินก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการ คีกรรวบรวบข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางที่มีความเหมาะสม โดยศึกษาแนวทางความสำเร็จของโครงการที่มีข้อมูลการประเมินความพร้อมอย่างรอบด้าน</p>	<p>2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)</p> <p>เป็นการประเมินข้อมูลต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ หรือการบริหารจัดการ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อช่วยในการตัดสินใจ เลือกกลยุทธ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย ตอบสนองความต้องการจำเป็น ก่อให้เกิดแผนงานที่ปฏิบัติได้จริง</p>
	<p>3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation)</p> <p>เป็นการประเมินขณะที่โครงการกำลังดำเนิน เพื่อตรวจสอบการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ใช้เทคนิควิธีการการ หรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนในการดำเนินโครงการ</p>	<p>3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)</p> <p>เป็นการประเมินการนำแผนงานหรือโครงการไปใช้ ซึ่งอาจเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรม ค่าใช้จ่ายจริง กิจกรรมแผนงาน โครงการและงบประมาณที่กำหนดไว้ว่ามีความแตกต่างอย่างไร ซึ่งสารสนเทศที่ได้จากการประเมินกระบวนการสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจปรับปรุงสิ่ง</p>
	<p>4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement)</p> <p>การประเมินเพื่อหาข้อมูลที่ได้มาใช้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมาย โดยการหาข้อมูลอย่างรอบด้านทั้งผลลัพธ์ความสำเร็จ หรือ</p>	<p>ต่าง ๆ ในโครงการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น</p>

ประเด็น เปรียบเทียบ	การประเมินโมเดล CSE	การประเมินโมเดล CIPP
	ผลลัพธ์ที่เกิดความล้มเหลวของ โครงการ	
	5. การประเมินเพื่อการยอมรับ โครงการ (Program Certification) เป็นการประเมินภายหลังการ ดำเนินโครงการ หรือสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลที่ได้ กับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ กำหนดไว้ รวบรวมข้อมูล และ ประมวลผลข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยผู้ ประเมินทำหน้าที่ในการจัดทำ รายงานต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ	4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อวัดและตัดสิน ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ โดยทั่วไปจะ ใช้เปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ สมบูรณ์ หรือเกณฑ์สัมพัทธ์ โดยให้ สารสนเทศแก่ผู้ตัดสินใจ และเป็นการ รายงานที่นำเสนอให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ สรุปรวมของโครงการว่าควรปรับปรุง ขยายแผนงานหรือควรล้มเลิก
2. กรอบการ ดำเนินงาน ประเมิน	กรอบการดำเนินงานของรูปแบบ การประเมินโมเดล CSE ที่นำมาร่วมใช้ในกระบวนการ ประเมินทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้ข้อมูล สารสนเทศที่ถูกต้อง ได้แก่ 1. กำหนดกรอบคำถามและบริบท การนำไปใช้ 2. การเจรจาตกลงร่วมกัน 3. การกำหนดกรอบในการตัดสิน ผลลัพธ์ 4. การรวบรวมและการรายงานข้อมูล 5. การตีความและการอำนวยความสะดวก สะดวกแก่ผู้ใช้งานประเมิน	ไม่มีกรอบการดำเนินงานสำหรับผู้ ประเมินและผู้ใช้งานประเมิน ทั้งนี้ การได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศนั้น ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้ประเมินใน การใช้เทคนิควิธีการเพื่อให้ได้ สารสนเทศ แก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการประเมินโมเดล CIPP และรูปแบบการประเมิน CSE แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการประเมินโมเดล CSE (Center for The Study of Evaluation Approach) กับรูปแบบการประเมินโมเดล CIPP นั้นมีกระบวนการประเมินที่มีวัตถุประสงค์ในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้

สารสนเทศคล้ายคลึงกัน โดยสารสนเทศที่ได้รับขึ้นอยู่กับศักยภาพและความสามารถของผู้ประเมินตามประเด็น และนำเสนอสารสนเทศต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือผู้ใช้ผลการประเมิน (User) ส่วนประเด็นที่ทำให้รูปแบบการประเมินโมเดล CSE นั้นมีความแตกต่างกับรูปแบบการประเมินโมเดล CIPP คือ การพิจารณาในแง่มุมมองของผู้ใช้ผลการประเมิน (User) ที่รูปแบบการประเมินโมเดล CSE มีการนำหลักการดำเนินงานประเมินทั้ง 5 ประเด็นมาร่วมในกระบวนการขั้นตอน ซึ่งเป็นการเพิ่มน้ำหนักความแข็งแกร่งให้กับผู้ใช้ผลการประเมินหรือผู้ตัดสินใจและผลการนำไปใช้มีความน่าเชื่อถือ

แนวทางการประยุกต์ใช้จากงานประเมิน

จากการศึกษาเอกสารงานประเมินในประเทศไทยและต่างประเทศ มีงานประเมินที่ได้นำรูปแบบการประเมินโมเดล CSE มาประยุกต์ใช้ในบริบทการประเมินทางการศึกษาอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประเมิน ตัวอย่างเช่น เรื่องที่ 1 : การพัฒนาเครื่องมือในการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินของอัลคิน เพื่อนำไปใช้ในการประเมินการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หลักสูตรเพิ่มเติมรายวิชาคณิตศาสตร์ในประเทศบาหลี (Sugiharni, Setiasih, and Mahendra, 2018, p.5803-5812) ได้ทำการศึกษาในข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในขั้นตอนการประเมินของอัลคิน มาใช้ในการประเมินประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบผสมผสาน หลักสูตรเพิ่มเติมรายวิชาคณิตศาสตร์ในประเทศบาหลี เรื่องที่ 2 : การประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริวิธานธร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน (พลภัทร์ ศรีวัลย์, ทวีภา ตั้งประภา และ สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2561, น. 47-58) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินระบบโครงการ 2) เพื่อประเมินการวางแผนโครงการ 3) เพื่อประเมินการดำเนินโครงการ 4) เพื่อประเมินการปรับปรุงโครงการ และ 5) เพื่อประเมินการยอมรับโครงการ โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินโครงการ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม 5 ฉบับ ที่หาคุณภาพค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 - 0.97 เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารงานประเมินดังกล่าวผู้เขียนจึงนำเสนอการสังเคราะห์งานประเมินโดยทำการสังเคราะห์องค์ประกอบการประเมินและสรุปประเด็นของการประเมินเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้อ่านนำไปประยุกต์ใช้ในงานประเมินกระบวนการประเมินโมเดล CSE ของตนเองต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการรายงานการประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริวิธานธร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน (พลภัทร์ ศรีวัลย์, ทวีภา ตั้งประภา และ สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2561, น. 47-58)

กระบวนการของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE	องค์ประกอบของการประเมิน	สรุปประเด็นการประเมิน
1. การประเมินระบบ (System Assessment)	1. ด้านสภาพทั่วไปของโครงการ 2. ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ	อธิบายสภาพบริบททั่วไปของโครงการที่ต้องการนำมาช่วยกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ ของการประเมินโครงการ
2. การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning)	1. ด้านหลักสูตร และเนื้อหาวิชา 2. ด้านบุคลากร 3. ด้านคุณสมบัติของนักเรียนในโครงการห้องเรียนพิเศษ 4. ด้านอาคารสถานที่ 5. ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์	ศึกษารวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางที่มีความเหมาะสม ก่อนเริ่มการดำเนินโครงการ
3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation)	1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. ด้านกิจกรรมเพิ่มศักยภาพ 3. ด้านการวัดและประเมินผล	ประเมินขณะทีโครงการกำลังดำเนินการ เพื่อตรวจสอบการว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายการออกแบบวางแผนของการประเมิน
4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement)	1. ข้อบกพร่องของโครงการ ปัญหา และอุปสรรค 2. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข 3. จุดเด่นของโครงการ 4. จุดด้อยของโครงการ	ประเมินเพื่อหาข้อมูลที่ได้มาใช้ในการดำเนินโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยการหาข้อมูลอย่างรอบด้านทั้งผลลัพธ์ความสำเร็จ หรือผลลัพธ์ที่เกิดความล้มเหลวของโครงการ
5. การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification)	1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนในโครงการห้องเรียนพิเศษ และห้องเรียนปกติ	ประเมินภายหลังการดำเนินโครงการ หรือสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลที่

กระบวนการของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE	องค์ประกอบการประเมิน	สรุปประเด็นการประเมิน
	2. ผลการประเมินผู้เรียนตามสมรรถนะสำคัญของหลักสูตรของนักเรียนในโครงการห้องเรียนพิเศษ	ได้กับวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ รวบรวมข้อมูลและประมวลผล
	3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการห้องเรียนพิเศษ	ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

จากตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการรายงานการประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริวิโรฒนาทร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน ผู้เขียนได้เสนอให้เห็นถึงประเด็นการประเมินแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE โดยแสดงรายการองค์ประกอบแต่ละขั้นตอน เป็นแนวทางให้กับผู้ประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศแก่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้นในการดำเนินการประเมินผู้ประเมินจำเป็นต้องใส่ใจกับการค้นหาข้อมูลเพื่อประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งจากการรายงานผลการประเมินดังกล่าวผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและนำผลการประเมินไปใช้ ควรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินตั้งแต่แรกเริ่มกระบวนการจนถึงการนำผลการประเมินไปใช้ ทั้งนี้หากการประเมินนั้นมีการนำกรอบการดำเนินงานประเมินในทุกขั้นตอนการประเมิน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่าง ผู้ประเมินและผู้ใช้งานผลการประเมิน (User) ลดความเอนเอียงหรือทัศนคติ การรับรู้เข้าไปในการประเมิน ย่อมเป็นการสร้างคุณค่าให้กับการประเมินนั้นมีความน่าเชื่อถือ ผลการตัดสินใจได้อย่างแท้จริง

บทสรุป

รูปแบบการประเมินโมเดล CSE มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจ (Decision-Oriented Theory) เป็นขบวนการเลือกเฟ้นสารสนเทศอย่างเหมาะสมเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งอัลคินได้เสนอมุมมองจากประสบการณ์ที่พบว่า การให้อำนาจกับผู้ใช้ผลการประเมินตัดสินใจ อาจมีการสอดแทรกความเชื่อ การรับรู้ ทัศนคติ ทำให้เกิดความเอนเอียงและส่งผลให้การตัดสินใจไม่เป็นไปอย่างที่ควร จึงกำหนดหลักการดำเนินงานที่สำคัญ 5 ประเด็น ซึ่งประกอบด้วย 1) กำหนดกรอบคำถามและบริบทการนำไปใช้ (Framing the Questions and use context) 2) การเจรจาตกลงร่วมกัน (Negotiating agreement on acceptability) 3) การกำหนดกรอบในการตัดสินผลลัพธ์ (Establishing a framework for judging results) 4) การรวบรวมและการรายงานข้อมูล (Data Collection and reporting) และ 5) การตีความและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ (Interpretation and facilitation of use) ที่เปรียบเสมือนกุญแจช่วยให้กระบวนการประเมินโมเดล CSE ประสบความสำเร็จในแง่ของผู้นำผลการประเมินไปใช้ หากเปรียบเทียบกับรูปแบบการ

ประเมินโมเดล CIPP ดังกล่าว เรียกว่ามีความโดดเด่นและมีความเหมาะสมในการเป็นมุมมองทางเลือกของรูปแบบการประเมินโมเดล CSE ที่จะนำไปใช้ในงานการประเมินต่อไป

บรรณานุกรม

พลภัทร์ ศรีวัลย์ ทวีกา ตั้งประภา และสุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. (2561). การประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริวิธานารโดย ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน. *วารสารนาคบุตรปริทัศน์*. 10(1), 1-51.

รัตน์ะ บั้วสนธิ์. (2556). *ทฤษฎีการประเมินและอภิमानทฤษฎีการประเมิน*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

..... (2556). รูปแบบการประเมินCIPPและ CIPESTMโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5(2), 7-24.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2564). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เศรษฐวิชัย ชโนวรรณ. (2564). *การประเมินโครงการทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ทดสอบและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ. (2564). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งประเทศไทย.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). *วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 172-176.

Alkin,M.C. and Woolley, D.C. (1969).A model for educational Evaluation. *Paper Presented for PLEDGE Conference ; SanDimas*.

Alkin,M.C. (2013). *Evaluation Roots*.(2 nd ed.).USA: SAGE publication,Inc.

Sugiharni ,G.A.D, Setiasih,N.W., Mahaendra, I.Y.E.(2018). Development Of Alkin Model Instruments as Evaluation Tools of Blended Learning Implementation In Discrete Mathematics Course On Stikom Bali. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 96(17),5803-5818.

Stufflebeam, D. L., & Zhang, G. (2017). *The CIPP Evaluation Model: How to Evaluate for Improvement and Accountability*. Guilford Publications.

นวัตกรรมและความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

INNOVATIONS AND THE SCHOOL SAFETY OF DIGITAL AGE

Received: June 25, 2024

Revised: September 24, 2024

Accepted: September 30, 2024

เตชินท์พัฒน์ โชติวัชรธนานนท์^{1*} เฉลิมพล มีชัย² วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย³

Techinphat Chotwatcharathanan^{1*} Chaloeiphon Meechai² Weerawat Pattanakulchai³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท, สาขาวิชานวัตกรรมและการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ประเทศไทย

^{2,3}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชานวัตกรรมและการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ประเทศไทย

^{1,2,3}College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

¹Corresponding author, E-mail: techinphatcho@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างนวัตกรรมบนฐานภูมิปัญญาและการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กร โดยความหมายของนวัตกรรม มี 7 ประการ ได้แก่ 1) สิ่งใหม่ 2) ความคิดใหม่ 3) กระบวนการใหม่ 4) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ 5) ยังไม่เคยมีมาก่อน 6) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และ 7) มีการพัฒนาต่อยอด การนำนวัตกรรมมาใช้กับความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อสร้างความปลอดภัยให้แก่ ครู และนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการสร้างมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษา ให้ได้รับการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐานสากล โดยใช้การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามรูปแบบของ ICBA MODEL เพื่อกำหนดเป็นนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือการค้นหาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ (Identity) การควบคุมสาเหตุทางวัตถุ (Control) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล (Behavior) และการจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย (Activity) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะชีวิตในการดำรงชีพอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่ทุกเวลาในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ความปลอดภัยในสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The creation of innovation based on local wisdom and learning is a crucial factor in organizational development. The concept of innovation encompasses seven key aspects: 1) novelty, 2) new ideas, 3) new processes, 4) new inventions, 5) unprecedented occurrences, 6) improvement and change, and 7) continuous development. The application of innovation

to ensure safety in educational institutions is vital for protecting teachers and students. This academic article aims to provide a framework for utilizing innovation to develop safety measures in schools, ensuring they meet international standards through the application of the ICBA Model for safety management. The ICBA Model consists of key components, including identifying the causes of accidents (Identity), controlling material factors (Control), modifying individual behavior (Behavior), and organizing safety-promoting activities (Activity). School administrators, teachers, and students must possess life skills to navigate the rapid changes of the modern world, particularly in technology, communication, and the dissemination of information, which is now accessible to everyone at any time in the digital age.

Keywords: Innovation, School Safety, Digital Era

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ได้ระบุวิสัยทัศน์ประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 มาเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาโดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักเพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์และแนวคิดการจัดการการศึกษา โดยได้กำหนดในยุทธศาสตร์ 1 ที่ คือการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติ มีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น อาทิ ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น ความมั่นคงของชาติ จึงมิได้ครอบคลุมเฉพาะมิติด้านการทหารหรืออำนาจอธิปไตยเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงเด็กและเยาวชนอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีความสนใจในการหาข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ข้อมูลเป็นเท็จ โดยไม่ผ่านการไตร่ตรองก่อน อาจเกิดภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งการล้าที่จะแสดงพฤติกรรมผ่านสื่อออนไลน์ หรือรวมไปถึง

การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในกลุ่มวัยของตนเอง เพื่อให้ผู้ที่มีแนวคิดที่เห็นต่างได้รับรู้และแก้ไขในสิ่งที่เรียกว่า ร่อง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดการแสดงออกซึ่งความเห็นต่าง ที่อยู่บนพื้นฐานค่านิยมไทย อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่าง ผู้ที่มีความเห็นต่างกัน นำมาซึ่งการปะทะสู่ความรุนแรง โดยการเริ่มจากความรุนแรงระดับเล็กน้อยจนถึงขั้นที่ทำให้เกิดชนวนความแตกแยกและเข้าใจผิดที่ลุกลามเป็นปัญหาใหญ่ พร้อมทั้งส่งผลต่อความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษาเป็นได้

อย่างไรก็ตามความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น การดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต ดังเห็นได้จากข่าวเด็กถูกร่างกายและจิตใจ การประสบอุบัติเหตุ และการได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิต โดยบ่อยครั้ง พบว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในรั้วสถานศึกษา เช่น ปัญหาความรุนแรง การประสบอุบัติเหตุ ปัญหาการถูกละเมิดสิทธิ ปัญหาทางสุขภาพทางกายและจิตใจ เป็นต้น อาจเชื่อมโยงไปยัง SDGs หรือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 63 ได้กำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษา ต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และจัดการความปลอดภัยแก่นักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะองค์กรหลักที่มีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมทางการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคศตวรรษที่ 21 เป็นพลวัตที่ก่อให้เกิดความท้าทายในด้านการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดต่อกับต่างประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นผลให้เกิดการเร่งแก้ไขปัญหา ทั้งยังเกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความรุนแรงมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2564)

ดังนั้น จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการศึกษานวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยสถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาสอดคล้องกับระบบการจัดการตามมาตรฐานสากล ส่งผลให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีทักษะชีวิตในการดำรงชีพอยู่ท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

การสร้างนวัตกรรมบนฐานภูมิปัญญาและการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่สามารถมองข้าม ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการลงทุนในด้านการวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึง การสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างกลุ่มนักวิจัยและกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม เกิดระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ระหว่างประเทศ เพราะนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ นวัตกรรมจึงกลายเป็นการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม และเศรษฐกิจของประเทศในยุคปัจจุบันและอนาคตต่อไปในทุก ๆ มิติ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในประเทศและระดับโลกต่อไป

1.1 พัฒนาการของนวัตกรรม

Diamond (1997) กล่าวว่า นวัตกรรม (Innovation) เดินทางและเติบโตมาอย่างยาวนานควบคู่กับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก จากนวัตกรรมเชิงเกษตรกรรม เมื่อ 8,500 ปีก่อนคริสตกาล เปลี่ยนผ่านสู่นวัตกรรมเชิงการประดิษฐ์บนฐาน แห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงในทศวรรษที่ 80 และ 90 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่เห็นได้เด่นชัด อาทิ การผลิตแบบอุตสาหกรรม เศรษฐกิจเสรี และเศรษฐกิจตลาดใหม่ ในยุโรปตะวันออก การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก รวมถึงประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกที่ประสบความยากลำบากด้านความเจริญเติบโต ด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาด้านสงคราม และเป็นยุคที่มีอัตราการเติบโตอย่างมากของจำนวนประชากรทั่วโลก

Yuduo and et al (2011) กล่าวว่า “ทุกอย่างล้วนมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อสิ่งนั้นได้ดำเนินมาถึงจุดสิ้นสุด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น จะก่อกำเนิดวิถีใหม่เพื่อการก้าวเดินที่ไม่สิ้นสุด” (Everything will change when it comes to an end, the change will open a way for it and the way will keep it going for long) ซึ่งเป็นปรัชญาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของจีน ที่สะท้อนความหมายเชิงการสร้างสรรค์ พลวัตและการเดินทางสายนวัตกรรมที่ก้าวผ่านห้วงเวลาอันไกลโพ้นพร้อม ๆ กับพัฒนาการของมนุษยชาติเรื่อยมา

สรุป การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพการแข่งขันนวัตกรรมในหลายด้าน เช่น เทคโนโลยี อุตสาหกรรม การแพทย์ และการเกษตร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโลกไปสู่อนาคตที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่เกิดจากการนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ มาพัฒนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร ความสำเร็จขององค์กรส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากภายใน เพื่อให้เกิดความโดดเด่นและความได้เปรียบเหนือองค์กรอื่น ๆ มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมาย ดังนี้

จิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) กล่าวว่า นวัตกรรม หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่นำมาปรับใช้ ประโยชน์ในการบริหารจัดการเพื่อให้งานที่ปฏิบัติอยู่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเกิดสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กร

Schilling (2008) ให้ความหมายว่า นวัตกรรม เป็นเรื่องของ การนำความคิดไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ๆ หรือกระบวนการใหม่ ๆ

สรุป “นวัตกรรม” คือ การสร้างสิ่งใหม่จากการผสมผสานความรู้และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยพัฒนาหรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น ใช้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเป็นแรงผลักดันในการสร้างโอกาสใหม่ ๆ และถ่ายทอดแนวคิดเพื่อส่งเสริม ความก้าวหน้าของสังคมในอนาคต

1.3 ความสำคัญของนวัตกรรม

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประเทศไทย บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยใช้โมเดลประเทศไทย 4.0 เน้นการ ขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยนวัตกรรม ทั้งนี้สถาบันการศึกษานับเป็นส่วนหนึ่ง ของนโยบายดังกล่าวที่รัฐบาล ให้ความสำคัญ ดังนั้น นวัตกรรม จึงเกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่น และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ของบุคคลในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ

Schumpeter (1942) กล่าวว่า ความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ และความสำคัญของผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมโดยชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมจะช่วยทำให้เกิด ความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการได้สร้างนวัตกรรมเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

วิวัฒน์ชัย ศิริญาณ (2560) กล่าวว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมูลค่าและการเติบโตให้กับ องค์กรและหลายองค์กรเริ่มให้ความสนใจในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้นวัตกรรม ยังสามารถสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกให้กับองค์กร ดังนี้ 1) ช่วยดึงดูดผู้ถือหุ้นและช่วยเพิ่มมูลค่าราคาหุ้น ขององค์กร เนื่องจากในการทำนายราคาจะพิจารณาจากมูลค่าในปัจจุบันและอนาคต 2) ช่วยดึงดูด พนักงานใหม่ ซึ่งเป็นคนเก่งหรือคนที่มีความสามารถ 3) ช่วยธำรงรักษาพนักงานในองค์กร เนื่องจาก พนักงานต้องการทำงานกับองค์กรที่มีความ เจริญก้าวหน้า และยังรู้ว่าเป็นการทำงานที่สร้างนวัตกรรมก็ จะยังทำให้พนักงานทำงานอย่างมีคุณค่า และ 4) คุณลักษณะขององค์กรนวัตกรรมเป็นเสมือนคุณสมบัติ หรือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรใด เป็นองค์กรนวัตกรรม

สรุป นวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรและสังคม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการต้องพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความแตกต่างและความยั่งยืนในยุค ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ส่วนในด้านการศึกษา นวัตกรรมช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับ โดยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการประเมินผล ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะจำเป็น ในการดำรงชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21

1.4 ประเภทของนวัตกรรม

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารเพิ่มเติมในมุมมองของนวัตกรรมทางการศึกษา โดยมีมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมาย และแบ่งประเภทนวัตกรรมทางการศึกษาไว้หลากหลาย ดังนี้

ถนอมพร ตันพิพัฒน์ เลาหจรัสแสง (2561) กล่าวว่า นวัตกรรมทางการศึกษา ทั้งในรูปแบบของสื่อ อุปกรณ์ แนวทาง รวมไปถึงแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ โดยมีการนำนวัตกรรมเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนวัตกรรมที่สถานศึกษาแต่ละแห่งนำมาใช้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยในเรื่องของความเหมาะสม ความพร้อมของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

จิตติมา กุลประเสริฐรัตน์ (2562) กล่าวว่า นวัตกรรมการศึกษา (Educational Innovation) หมายถึง นวัตกรรมที่จะช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพผลสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียน ในแวดวงของการปฏิรูปการศึกษา จึงมีนักวิชาการคิดค้นรูปแบบของการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2565 หน้า, 14) กล่าวว่า ลักษณะของนวัตกรรมในมุมมองของการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการบริหารจัดการของผู้บริหาร ครู ในรูปแบบของวัสดุ อุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ (สื่อ) หรือหลักสูตรในเชิงของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของสถานศึกษา หรือโปรแกรมการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง นวัตกรรมที่เป็นกระบวนการให้บริการการศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

3) นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ (Business Model Innovation) หมายถึง นวัตกรรมที่เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เน้นภารกิจหลักของสถานศึกษา เป็นการสะท้อนถึงความแตกต่างของสถานศึกษา เช่น โปรแกรมการศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไปจากสถานศึกษาอื่น ๆ

4) นวัตกรรมรูปแบบการบริหาร (Managerial Model Innovation) หมายถึง นวัตกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาคิดค้นวิธีการ แนวทางการบริหารจัดการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานทั้ง 4 ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นงานด้านวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

สรุป จากการสังเคราะห์ความหมายของนวัตกรรมจากนักการศึกษาและนักวิชาการ เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของนวัตกรรมที่จำเป็นได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สิ่งใหม่ 2) ความคิดใหม่ 3) กระบวนการใหม่ ๆ 4) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ 5) ยังไม่เคยมีมาก่อน 6) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และ 7) มีการพัฒนาต่อยอด ทั้งนี้ การศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรม จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี วิธีการ และกระบวนการใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ให้มีความปลอดภัยในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทาง

ในการบริหารความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยการนำสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

2. ความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.1 ความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษา

ความปลอดภัยในสถานศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญที่ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันหาแนวทางที่ชัดเจน ในการดูแลนักเรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีทักษะชีวิตเพียงพอ ในการดูแลตนเองในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สร้างสรรค์ รวมถึงการป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติเหตุในสถานศึกษา ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้

Sonayia (2012, p. 55) ให้ความหมายของคำว่า “ความปลอดภัยในสถานศึกษา” คือขั้นแรกให้ทำความเข้าใจว่าการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ไม่มีสูตรตายตัว สถานศึกษาทั้งหมดต้องนำแนวทางด้านความปลอดภัยมาใช้เป็นกิจวัตรประจำวัน โดยทั่วไป “ความปลอดภัยในสถานศึกษา” ประกอบด้วยโปรแกรมและบริการที่หลากหลายซึ่งออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการบำรุงรักษาและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นประโยชน์

สุชีรา ไชหวัง (2561, หน้า 50) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้ปลอดภัยให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยที่ดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับให้สอดคล้องกับความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีนโยบายให้สถานศึกษา มีการมีระบบป้องกันอุบัติเหตุในสถานศึกษา เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนทุกคน มีการจัดให้มีรั้วสถานศึกษาเพื่อป้องกันบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาภายในสถานศึกษา มีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำห้องพยาบาลที่พร้อมให้การดูแลนักเรียนที่เจ็บป่วย มีการจัดให้มีการดูแลและตรวจสอบสิ่งแวดล้อมและอาคารเรียนให้มีความมั่นคงแข็งแรงเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับนักเรียน มีการทำป้ายเตือนในพื้นที่ที่จะเป็นอันตรายกับนักเรียน มีการติดตั้งกล้อง CCTV ในการเข้า-ออกสถานศึกษาของบุคคลภายนอกอย่างเข้มงวด มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนให้ทราบถึงโทษและการป้องกันภัยจากยาเสพติด มีการมอบหมายครูให้ปฏิบัติหน้าที่รับเรื่องและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ และมีการกำหนดให้อาคารเรียนมีทางออกฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุการจذبบริการ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่นักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และเพื่อลดความสูญเสียที่ผลมาจากมาตรการด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และสภาพแวดล้อม

ในการปฏิบัติงาน สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้องและครอบคลุม

2.2 ความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา

กัญยาภรณ์ กิ่งไทร (2564) กล่าวว่า การเรียนรู้และการใช้ชีวิตของนักเรียนในยุคปัจจุบันมีลักษณะที่แตกต่างจากยุคก่อน ๆ โดยเฉพาะด้านทักษะชีวิตใหม่ ๆ ที่ต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกฝน เพื่อให้ให้นักเรียนที่เติบโตมาในยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ยังผูกติดกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์เกือบตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการรับข่าวสาร ความบันเทิง หรือการซื้อขายสินค้าและบริการ รวมไปถึงการทำธุรกรรมการเงิน ด้วยบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันทักษะความปลอดภัยทางปัญญาและทางอารมณ์จึงไม่เพียงพอต่อสิ่งที่เด็กรุ่นใหม่ต้องเผชิญในโลกไซเบอร์ ยิ่งไปกว่านั้นอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัลแม้จะเข้ามามีบทบาทในการเพิ่มความสะดวกสบาย ในชีวิตประจำวันแต่สิ่งต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ก็มักจะแฝงอันตรายกับผู้ใช้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อันตรายจากการเสพติดเทคโนโลยี หากใช้งานสื่อดิจิทัลมากเกินไป จะส่งผลอันตรายจากมิจฉาชีพออนไลน์ลวงหลวง หรือการถูกคุกคามทางไซเบอร์ และการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เป็นต้น ดังนั้นนักเรียนในยุคดิจิทัลนี้ จึงจำเป็นต้องรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และมีทักษะทางดิจิทัล เพื่อที่จะใช้ชีวิตให้อยู่รอดและปลอดภัยในยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นสังคมออนไลน์หรือในชีวิตจริง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564, หน้า 4) กล่าวว่า นโยบายของหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต่างก็มุ่งเน้นให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาจากภัยพิบัติ และภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ส่งเสริม ความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้สังคม เพื่อคุ้มครองความปลอดภัย ให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด เพื่อให้การป้องกัน ดูแล ช่วยเหลือ หรือเยียวยา และแก้ไขปัญหาให้มีความเป็นเอกภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ สามารถแก้ไขปัญหา และบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืนด้วยการบริหารจัดการตามมาตรการ 3 ป ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยให้มากที่สุด

จากความสำคัญดังกล่าวสรุปได้ว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ เนื่องจากการสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2.3 นวัตกรรมด้านความปลอดภัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565, หน้า 19) ได้จัดทำ (Application MOE Safety Center) ซึ่งเป็นระบบมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยใช้หลัก (Digital Based Management)

เป็นรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการเสริมสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือประชาชนทั่วไป สามารถเข้าถึงระบบ (MOE Safety Center) เมื่อมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและมีความประสงค์จะร้องทุกข์ ร้องเรียน หรือเตือนให้ทราบถึงสถานศึกษาแห่งหนึ่งกำลังเกิดภัยอย่างหนึ่งอย่างใด

Kitamura Yuto (2014, pp. 40 - 41) ได้วิจัยศึกษารูปแบบของการศึกษาความปลอดภัย การศึกษาจำเป็นสำหรับการพัฒนาของสังคมที่ปลอดภัยและมั่นคง (เช่น สังคมที่มีความยืดหยุ่นและยั่งยืน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศญี่ปุ่น การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในปีที่ผ่านมาประเทศญี่ปุ่นได้รับความเดือดร้อน จำนวนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในโรงเรียน กรณีของเด็กที่ถูกลักพาตัว หรือเสียชีวิต เช่นเดียวกับความเสียหายที่เกิดจากแผ่นดินไหวทางญี่ปุ่นตะวันออกและสึนามิ ในวันที่ 11 มีนาคม 2011 และภัยธรรมชาติอื่น ๆ ดังนั้น ความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยของเด็กจึงได้ กลายเป็นความรับผิดชอบของสังคมโดยรวมซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นรูปแบบใหม่ของการศึกษาความปลอดภัย

จากการศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ในสถานศึกษา สามารถสรุปแนวทางการดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความปลอดภัย หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ การกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา การอบรมความปลอดภัยในสถานศึกษาและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การสำรวจและตรวจสอบความปลอดภัยในสถานศึกษา การอบรมป้องกันและระงับ อัคคีภัยในสถานศึกษา การตรวจสอบและซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า มาตรการความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมี ในสถานศึกษา และการอบรมขับขี้อปลอดภัยเสริมสร้างวินัยจราจร

2) ด้านสุขอนามัย หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ กิจกรรม (Big Cleaning Day) กิจกรรม 5ส. กิจกรรมพัฒนาห้องพยาบาลและการจัดเก็บข้อมูลการเกิด อุบัติเหตุและการบาดเจ็บในสถานศึกษา และกิจกรรมอบรมมาตรการป้องกันการเกิดโรคระบาด

3) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัย ในสถานศึกษา ดังนี้ กิจกรรมดูแลรักษาความสะอาด ห้องน้ำ และอ่างล้างมือ กิจกรรมพัฒนาโรงอาหาร และสวัสดิการน้ำดื่มสำหรับบุคลากรและนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา

2.4 มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 24 - 138) ได้กำหนดมาตรการในการ รักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการวางขั้นตอนของวิธีการรักษาความปลอดภัยของนักเรียน ในสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความตระหนักและเป็นแนวทางในการดูแลช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัย ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สร้างสรรค์ อุบัติเหตุ และอุบัติเหตุ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แก่นักเรียน ซึ่งมีมาตรการป้องกันและแก้ไขในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) มาตรการป้องกันและแก้ไข

อุบัติเหตุในสถานศึกษา 2) มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ 3) มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม 4) มาตรการรักษาความปลอดภัยในด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน 5) มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านสัตว์มีพิษ 6) มาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านผลกระทบจากการสู้รบและเหตุการณ์ความไม่สงบ

3. สถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารทรัพยากรบุคคล และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารจำเป็นต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่ได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยี ซึ่งสามารถเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามยุคดิจิทัล ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ไว้ดังนี้

กิตติมา สารวงษ์ (2564) กล่าวว่า หลักการด้านสิทธิและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) เป็นทั้งมาตรฐานและกฎหมายที่สถานศึกษาและบุคลากรการศึกษาต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่จะมีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ จึงต้องมีการเตรียมการและวางแผนปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เนื่องจากภารกิจของสถานศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก การขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนอาจทำให้เสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและผิดกฎหมายได้ สถานศึกษาต้องมีการดำเนินการในทุกระดับตั้งแต่ นโยบายสถานศึกษา การเตรียมบุคลากรทางการศึกษา การให้ความรู้และเสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัล ระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลสารสนเทศบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การออกแนวทางปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ โดยยึดหลักความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และการปฏิบัติตามกฎหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะนำมาซึ่งองค์กรที่มีธรรมาภิบาลด้านความปลอดภัยของข้อมูลเป็นที่ยอมรับสู่สาธารณชนต่อไป

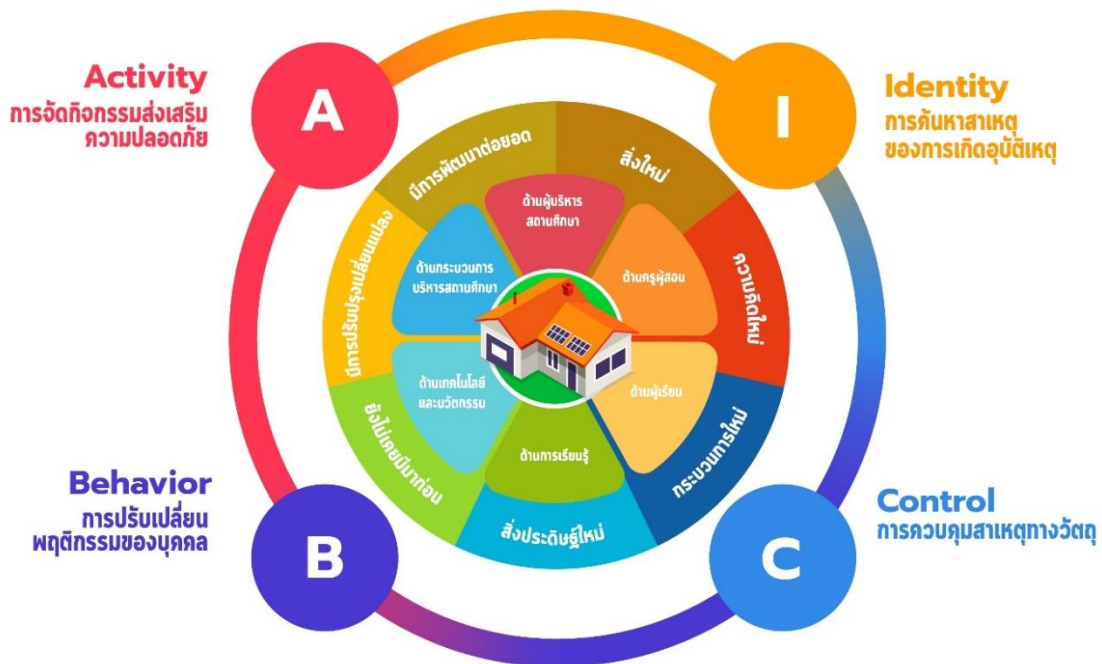
ธัญญาภรณ์ นาจำปา (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ 6 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 1.2) ด้านครูผู้สอน 1.3) ด้านผู้เรียน 1.4) ด้านการเรียนรู้ 1.5) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 1.6) ด้านกระบวนการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบและองค์ประกอบย่อย 29 องค์ประกอบ และมีความถูกต้อง เหมาะสม มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวโดยสรุปได้ว่า สถานศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ การขยายตัวของอินเทอร์เน็ต และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและคอมพิวเตอร์ในการพัฒนาการบริหารและการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพและทันสมัย พร้อมทั้งยังต้องรักษาเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม และคุณธรรมจริยธรรมของความเป็นไทยเพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนและแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

บทสรุป

จากการสังเคราะห์แนวคิด บทความวิชาการและบทความวิจัยข้างต้น ผู้เขียนขอนำเสนอ “นวัตกรรมและความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล” เพื่อเป็นแนวทางการ สร้างมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษาต่อไป ดังภาพที่ 1 และผู้เขียนได้สรุปผลการศึกษาไว้ ดังนี้

การบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษา ICBA MODEL

ภาพที่ 1 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ตามรูปแบบของ ICBA MODEL

1. นวัตกรรม พบว่า นวัตกรรมคือสิ่งใหม่ที่พัฒนาขึ้นจากความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และความคิดสร้างสรรค์ อาจเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการใหม่ ที่สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มศักยภาพ

การแข่งขันและสร้างความมั่งคั่งให้กับผู้ประกอบการ ด้วยการใช้หรือพัฒนาทรัพยากรจากความรู้ใหม่ ๆ และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง บวกกับการบริหารจัดการของผู้บริหารและครูในการใช้สื่อการเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ หรือหลักสูตรในรูปแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ที่ช่วยพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง นวัตกรรมทางการศึกษาเหล่านี้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ 1) สิ่งใหม่ 2) ความคิดใหม่ 3) กระบวนการใหม่ ๆ 4) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ 5) ยังไม่เคยมีมาก่อน 6) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และ 7) มีการพัฒนาต่อยอด

2. ความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้และความสุขของนักเรียน นวัตกรรมด้านความปลอดภัยที่นิยมใช้ ได้แก่ ระบบ IoT เซ็นเซอร์สแกนสิ่งผิดปกติ Video Door Phone ระบบประตูดิจิทัล และระบบรักษาความปลอดภัยขั้นสูง ทั้งนี้ การดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานศึกษามี 3 ด้านหลัก คือ ความปลอดภัย สุขอนามัย และสภาพแวดล้อม ในการทำงาน พร้อมมีมาตรการป้องกันและแก้ไขใน 6 ด้าน ได้แก่ อุบัติเหตุในสถานศึกษา ภัยธรรมชาติ ปัญหาทางสังคม สุขภาพอนามัย สัตว์มีพิษ และเหตุการณ์ความไม่สงบ เป็นไปตามหลัก 3 ป. ได้แก่ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม เป็นมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษา มุ่งเน้นให้เกิดความปลอดภัยต่อนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่น ให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป โดยการบริหารความปลอดภัยในสถานศึกษาตามรูปแบบของ ICBA MODEL คือการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา เช่น การกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา การอบรมความปลอดภัยในสถานศึกษาและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับครู และบุคลากรทางการศึกษา การสำรวจและตรวจสอบความปลอดภัยในสถานศึกษา กิจกรรมอบรมป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานศึกษา กิจกรรมการตรวจสอบและซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า กิจกรรมมาตรการความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมีในสถานศึกษาและมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1) การค้นหาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ (Identity) หมายถึง การค้นหาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุมีขั้นตอนและกระบวนการที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุม สาเหตุของอุบัติเหตุสามารถแบ่งออกเป็น เช่น การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การตรวจสอบกล้องวงจรปิด ฯลฯ โดยนำข้อมูลที่ได้ออกมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และการตรวจสอบ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ทางวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์หรือการสร้างแบบจำลองสถานการณ์เพื่อตรวจสอบ ความเป็นไปได้ จากนั้นจัดทำรายงานสรุปข้อมูลและผลการวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันและแก้ไขในอนาคต

2) การควบคุมสาเหตุทางวัตถุ (Control) หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะจัดการและควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ โดยสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางดังนี้ 1) ตรวจสอบแบบแปลนใบสั่งซื้อและสัญญาต่าง ๆ ให้ครอบคลุม 2) ติดตั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในสถานศึกษา 3) ดูแล บำรุง รักษาอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน 4) ใช้อุปกรณ์ความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน 5) ตรวจสอบสิ่งชำรุด

ต่าง ๆ และแก้ไขให้สามารถใช้งานได้ 6) กำหนดกฎระเบียบวิธีการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย 7) จัดวางอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบและสะอาดเรียบร้อย และ 8) จัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายให้เพียงพอ

3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล (Behavior) หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลเพื่อลดอุบัติเหตุเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ โดยสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธีเพื่อเพิ่มความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ โดยมีแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1) การฝึกอบรมเรื่องความปลอดภัยในสถานศึกษา 2) การให้ความรู้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา และ 3) การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือช่วยเหลือเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย (Activity) หมายถึง การสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมเรื่องความปลอดภัยให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยกิจกรรมเหล่านี้สามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ ดังนี้ 1) จัดทำคู่มือ ข้อบังคับว่าด้วยความปลอดภัย 2) จัดทำโปสเตอร์เพื่อชักชวนให้เกิดความสนใจในเรื่องการสร้างความปลอดภัย ผ่านสื่อสาธารณะ โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับความปลอดภัย 3) จัดทำหนังสือให้ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความปลอดภัย 4) จัดทำคลิปภาพยนตร์สั้นเรื่องความปลอดภัย 5) จัดประกวดกิจกรรมเรื่องความปลอดภัย 6) จัดการประชุมในเรื่องของความปลอดภัย 7) แต่งตั้งคณะกรรมการเรื่องความปลอดภัย 8) สร้างระบบรับฟังความคิดเห็นด้านความปลอดภัย และ 9) การฝึกอบรมการปฐมพยาบาล

นอกจากนี้ การจัดการฐานข้อมูลที่ดีจะนำไปสู่โอกาสในการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ปรับปรุงและวางแผนต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มความปลอดภัยของข้อมูลในสถานศึกษา (Big Data) จึงต้องถูกนำมาใช้งานและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์หลายด้าน อาทิ การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียนจากระบบการเรียนรู้แบบเปิด (MOOCs) การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อดูแลแนวโน้มการประกอบอาชีพและสามารถนำไปปรับปรุงกลยุทธ์การเรียนการสอนพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้น ช่วยในระบบการให้เกรด ข้อมูลนักเรียน ประวัติการมาเรียนขาดเรียน เป็นต้น อีกทั้งบุคลากรในสถานศึกษาคควรมีทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ที่สามารถนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

3. สถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า สถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นยุคกระแสหลักของโลกนับจากทศวรรษนี้ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พฤติกรรมการใช้ชีวิต ผู้เรียนและการเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจและเตรียมพร้อม

สำหรับการบริหารสถานศึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต้องมีความรู้ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย (Digital Safety) และรู้เท่าทันภัยคุกคามต่าง ๆ ในโลกดิจิทัล เช่น การกลั่นแกล้งออนไลน์ การขายสินค้าปลอม การใช้ถ้อยคำหยาบคาย ใสร้าย บ้ายสี การโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอ เพื่อประจานผู้อื่นลงในสื่อโซเชียลมีเดีย เสพเนื้อหาข่าวที่ไม่เหมาะสม ความรุนแรง สื่อลามกอนาจาร หรือสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งภัยคุกคามต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต้องมีทักษะการป้องกันตนเองในโลกดิจิทัล เพราะการป้องกันตนเองในโลกดิจิทัลถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องใส่ใจ โดยรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ระวังการกลั่นแกล้งออนไลน์ และระวังการหลอกลวง ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องพัฒนาเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและรู้เท่าทันกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ในโลกดิจิทัล

ดังนั้น การศึกษานวัตกรรมและความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา สร้างมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษาให้ได้รับการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐานสากล ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีทักษะชีวิตในการดำรงชีพอยู่ท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลง เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการบริหารจัดการเรื่องความปลอดภัยของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารเรื่องความปลอดภัยของสถานศึกษาได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญาภรณ์ กิ่งไทร. (2564). การศึกษาทักษะการอยู่รอดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กิตติมา สารวงษ์. (2564). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2564 : ความตระหนักและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา. *วารสารแพทย์นาวิ*. วิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศกรุงเทพมหานคร.
- จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิตติมา กุลประเสริฐรัตน์. (2562). *นวัตกรรมการศึกษา*. สืบค้น 20 กันยายน 2567, จาก <https://bit.ly/374guxv>.
- ถนนอมพร ตันพิพัฒน์ เลาหจรัสแสง. (2561). *นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0*. เชียงใหม่: ดองสาม ดีไซน์.

- ธัญญาภรณ์ นาจำปา. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒน์ชัย ศิริญาณ. (2560). รูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดองค์การแห่งนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือแนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2564). คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2565). แผนเผชิญเหตุความปลอดภัยสถานศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟิค จำกัด.
- สุกัญญา แหม่มช้อย. (2565). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม. พิษณุโลก: พิษณุโลกดอทคอม.
- สุชีรา ใจหวัง. (2561). การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไอริน โรจนรักษ์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การ นวัตกรรมกับสมรรถนะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม : กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2 (2), 46 - 60.
- Diamond, Jared. (1997). *Guns, Germs and Steel: The Fates of Human Societies*. Brockman, Inc.
- Kitamura Yuto. (2014). *The possibility of holistic safety education in Japan: From the perspective of Education for Sustainable Development (ESD)*. International Association of Traffic and Safety Science.
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*: New York: Haper & Brothers publishers, 1942. 2nd ed.

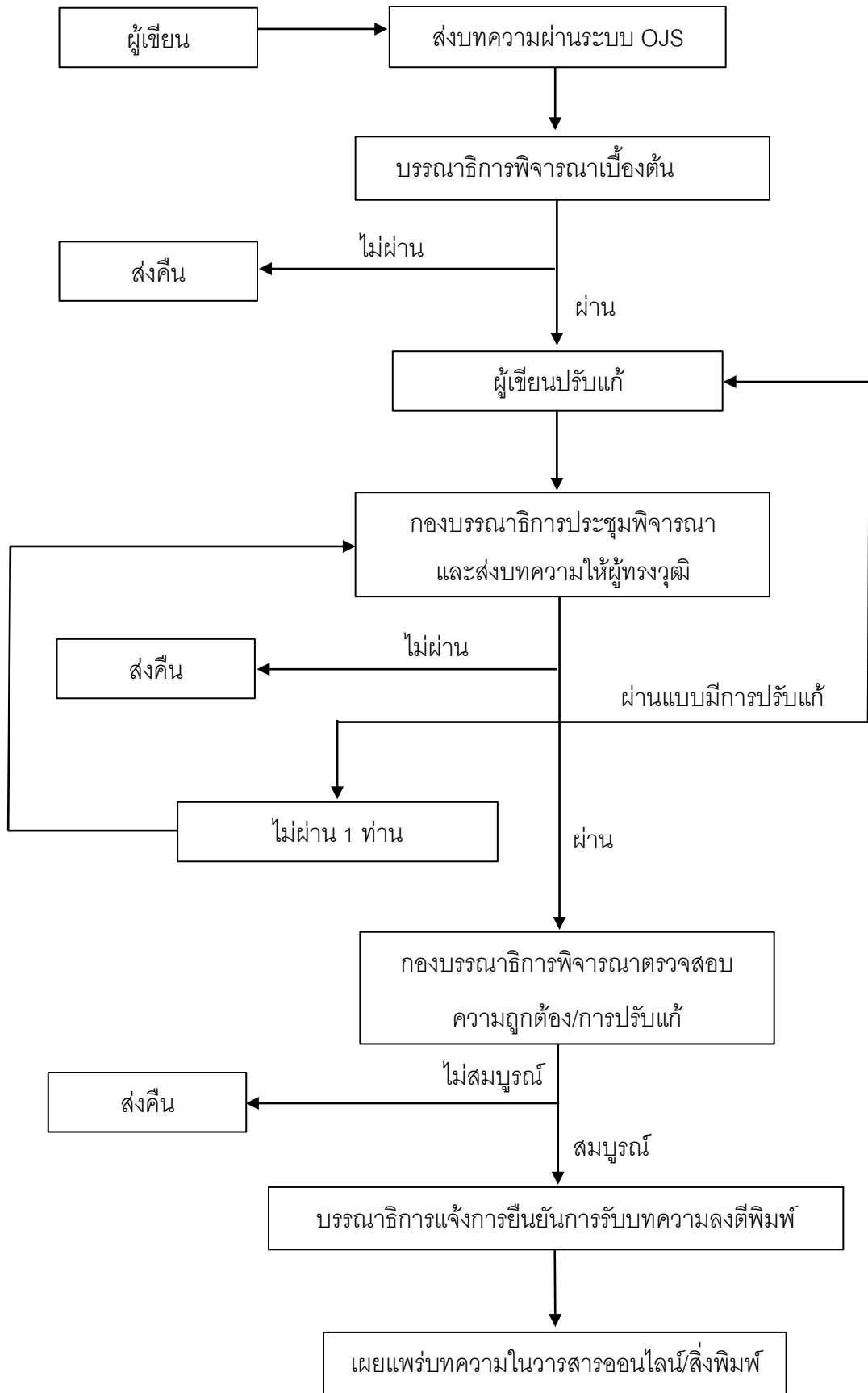
Smith, D. (2006). *Exploring innovation*. London: McGraw-Hill, c2006., 2nd ed.

Schilling, M.A. (2008). *Strategic Management of Technological Innovation*. 2nd ed. NY: McGraw-Hill Education.

Sonayia, S. (2012). Safe topics: School safety training. *The Electronic Journal of Safe Havens International*.

Yuduo, Lu and et al. (2011). "Implications of I Ching on Innovation Management." *Chinese Management Studies*, 5: 394 - 402.

กระบวนการพิจารณาบทความ

คู่มือสำหรับผู้เขียนบทความวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ จัดทำโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ทั้งในลักษณะที่เป็นบทความวิชาการ และบทความวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นสาระความรู้ใหม่จากการทบทวนวรรณกรรม ระเบียบวิธีวิจัยผลการวิจัย การสรุปอภิปราย และหรือการนำไปใช้เพื่อความน่าเชื่อถือและประโยชน์เชิงวิชาการ ในศาสตร์ของศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน (Double blinded) เป็นผู้ประเมินบทความก่อนดำเนินการเผยแพร่ลงในวารสาร ซึ่งมีการออกเผยแพร่เป็นประจำทุกปี ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม) โดยปัจจุบันวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) ให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอเรียนแจ้งจรรยาบรรณในการตีพิมพ์ผลงาน ในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ สำหรับผู้เขียน ดังนี้

- ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นงานใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อนหรือกำลังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด
- ต้องรับรองว่าการนำเสนอรายงาน ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยนั้น รายงานตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
- หากมีการค้นคว้าหรือนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ ต้องจัดทำรายการอ้างอิงทั้งในเนื้อหาและท้ายบทความตามความเป็นจริงอย่างถูกต้อง
- ผู้เขียนต้องดำเนินการตรวจสอบบทความของตนเองเพื่อป้องกันการคัดลอกผลงานทางวิชาการของผู้อื่น ก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ
- ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์กำหนดไว้ใน “คู่มือสำหรับผู้เขียนบทความ”
- กรณีที่มีผู้เขียนหลายคน ต้องระบุชื่อและสังกัดของผู้เขียนร่วมให้ครบทุกคน ทั้งนี้ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการวิจัยจริง
- หากเป็นงานที่มีแหล่งทุนสนับสนุน ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยด้วย ผู้เขียนต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)
- ผู้เขียนต้องมีความซื่อสัตย์และมีจรรยาบรรณในการดำเนินงานวิจัย รวมทั้งการเขียนรายงานผลการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้นในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

1. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ หรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการที่ใดมาก่อน ทั้งนี้บทความที่ได้นำเสนอในการประชุมวิชาการในระดับชาติ หรือนานาชาติ สามารถนำมาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ได้หากมีการปรับปรุงเพิ่มเติมบทความให้มีความสมบูรณ์
2. ผู้เขียนต้องดำเนินการตรวจสอบบทความของตนเพื่อป้องกันการคัดลอกผลงานทางวิชาการของผู้อื่น ก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ผ่านเว็บไซต์ <http://www.akarawisut.com/> โดยแนบผลการตรวจสอบที่ได้มาพร้อมกับบทความที่ต้องการตีพิมพ์
3. บทความเขียนด้วยภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษที่เขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และหลักการใช้ภาษา รวมถึงมีการตรวจพิสูจน์อักษรมาแล้วเป็นอย่างดี ด้วยกระดาษขนาด A4 อักษร Cordia New ขนาด 16 pt. ความยาวของต้นฉบับรวมทั้งตาราง แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง ไม่ควรเกิน 15 หน้า ส่งบทความในลักษณะของไฟล์ PDF ทางที่อยู่ที่กำหนด พร้อมแนบภาพถ่ายการตรวจสอบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ดังแบบฟอร์มที่ปรากฏในหน้าสุดท้ายของคู่มือนี้
4. ผู้เขียนบทความจะต้องดำเนินการปรับแก้ไขบทความตามผลการประเมินของกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเคร่งครัด พร้อมส่งต้นฉบับสุดท้ายในลักษณะของไฟล์เวิร์ด (DOC)
5. กองบรรณาธิการจะออกใบรับรองการตีพิมพ์เมื่อบทความผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเท่านั้น
6. ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์จำนวน 3,500 บาท /บทความ กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใดๆ
7. หากผู้เขียนบทความไม่ปฏิบัติตามระเบียบการตีพิมพ์ กองบรรณาธิการสามารถแจ้งยกเลิกการตีพิมพ์บทความ และจะไม่ได้รับเงินค่าธรรมเนียมคืน
8. กองบรรณาธิการขอใช้สิทธิในการนำบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ เผยแพร่ลงเว็บไซต์

รูปแบบการเขียน

ก) บทความวิชาการ มีส่วนประกอบทั่วไปดังนี้

1. ชื่อเรื่อง: กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 2. ชื่อผู้เขียนบทความ: ระบุชื่อ นามสกุล (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พร้อมระบุหน่วยงานที่สังกัด
- ชื่อที่ปรึกษา (ถ้ามี): ระบุชื่อ นามสกุล (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ(ถ้ามี) และหน่วยงานที่สังกัด

3. บทคัดย่อ: ระบุความสำคัญ วัตถุประสงค์ ประเด็นและแนวคิด และบทสรุป โดยย่อไม่เกิน 300 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
4. คำสำคัญ: 2 – 3 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
5. บทนำ: กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นและแนวคิดที่จะนำเสนอกระชับ ชัดเจน
6. เนื้อหา: นำเสนอประเด็นและแนวคิดหลักโดยมีรายละเอียดสนับสนุนถูกต้องสมบูรณ์ มีความเชื่อมโยงและการจัดเรียงลำดับเนื้อหา แสดงถึงแนวคิด ทศนะ หรือข้อค้นพบของผู้เขียนอย่างชัดเจน
7. บทสรุป: กระชับ ชัดเจน แสดงให้เห็นถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่ชัดเจน
8. References (บรรณานุกรม): การอ้างอิงส่วนท้ายเล่มโดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) 6 th edition

ข) บทความวิจัย มีส่วนประกอบทั่วไปดังนี้

1. ชื่อเรื่อง: กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียนบทความ: ระบุชื่อ นามสกุล พร้อมระบุหน่วยงานที่สังกัด
ชื่อที่ปรึกษา (ถ้ามี) : ระบุชื่อ นามสกุล พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ(ถ้ามี) และหน่วยงานที่สังกัด
3. บทคัดย่อ: ระบุความสำคัญ วัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย ผลการวิจัย และบทสรุปโดยย่อไม่เกิน 300 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
4. คำสำคัญ: 2 – 3 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
5. บทนำ: กล่าวถึงความสำคัญ ที่มา รวมถึงการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. วัตถุประสงค์การวิจัย: สอดคล้องกับชื่อเรื่อง
7. กรอบความคิดในการวิจัย (ถ้ามี)
8. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
9. วิธีดำเนินการวิจัย
 - ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย/กรณีศึกษา (ระบุรายละเอียดของการได้มาและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย/กรณีศึกษา)
 - ตัวแปรที่ศึกษา
 - วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ระบุวิธีการตรวจสอบและระบุคุณภาพของข้อมูล)
 - การวิเคราะห์ข้อมูล

10. ผลการวิจัย: เสนอตามวัตถุประสงค์ โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลหรือผลการวิจัยได้ทั้งในลักษณะการเขียนบรรยาย และหรือตารางประกอบ (มีคำอธิบายประกอบตาราง)

11. อภิปรายผล: อภิปรายข้อค้นพบที่เกิดจากผลการวิจัย หรือกระบวนการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์หรือความสำคัญของการวิจัย

12. ข้อเสนอแนะ: ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

13. บรรณานุกรม: การอ้างอิงส่วนท้ายเล่มโดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) 6 th edition

รายละเอียดการเขียนรายการอ้างอิง

ก) การเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In- text citation)

1. (ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, เลขหน้า) ไว้ทำข้อความที่อ้างอิง

2. ผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์, เลขหน้า) กรณีมีการระบุชื่อผู้แต่งในเนื้อหาแล้ว

ก. ผู้แต่งชาวไทย ให้ใส่ชื่อตามด้วยชื่อสกุล โดยไม่มีเครื่องหมายใดๆ คั่น

ข. ผู้แต่งที่มีศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ หรือวิชาชีพ ให้ใส่เฉพาะชื่อสกุล

ค. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ใส่ชื่อสกุลเท่านั้น

กรณีผู้แต่ง 1 คน ตัวอย่าง เช่น

- สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ (2549, น. 200-205) อธิบายหลักการ....
- หลักการเขียน (สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549, น. 200-205)
- เมอร์ฟี (Murphy, 2019, p. 85) กล่าวว่า....
- หลักการวิเคราะห์ (2019, p. 85)

กรณีผู้แต่ง 2 คน ตัวอย่าง เช่น

- นัทธิรัตน์ พีระพันธุ์ และ ณรงค์ สมพงษ์. (2554, น. 27-35)
- หลักการทำงาน (นัทธิรัตน์ พีระพันธุ์ และ ณรงค์ สมพงษ์, 2554, น. 27-35)
- Harlow and Simpson (2004, p. 25) หรือ (Harlow & Simpson, 2004, p. 25)

กรณีผู้แต่งตั้งแต่ 3-5 คน ให้ลงชื่อทุกคน (สำหรับชาวต่างประเทศลงเฉพาะชื่อสกุล สำหรับชาวไทยลงทั้งชื่อและชื่อสกุล) เช่น

- Kisangau, Lyaruu, Hosea, and Joseph (2007)
- กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2543)

กรณีผู้แต่ง 6 คนหรือมากกว่า 6 คนขึ้นไป ลงเฉพาะผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า et al.

- Misha et al (2013, p. 156-177)
- งามนวล จำนงค์รัก และคณะ (2561, น. 19)

ข) การอ้างอิงในบรรณานุกรม

1. หนังสือ

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง.(ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2561). *นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุค การเรียนรู้ 4.0*. เชียงใหม่: สามตอง ดีไซน์.

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2555). *จรรยาบรรณวิชาชีพและแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

2. วารสาร

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏหน้าแรก-หน้า สุดท้าย.

นันทิรัตน์ พีระพันธุ์, และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). การวิจัยประเมินความต้องการ จำเป็นด้านสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มศว*, 13(1): 97-116.

นันทิรัตน์ พีระพันธุ์, อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, และแจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัมย์. (2561). การ กำหนดกรอบสมรรถนะและนำเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2): 745-762.

3. เอกสารจากอินเทอร์เน็ต

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ เดือน วัน, ปี, จาก URLของข้อมูล

หน่วยงาน. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ เดือน วัน, ปี, จาก URLของข้อมูล

สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2551). *วิจัย*. สืบค้นเมื่อ กันยายน 16, 2558, จาก

<http://www.royin.go.th/?knowledges=วิจัย-๑๘-ธันวาคม-๒๕๕๑>.

Association for Educational Communications and Technology (AECT). (2012).

AECT Standard, 2012 version. Retrieved February 3, 2019, from

<https://www.aect.org/docs/AECTstandards2012.pdf>

4. วิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. (Master's thesis or Doctoral dissertation,
ชื่อมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา).

สิริรัตน์ วัฒนสมศรี. (2560). การพัฒนารูปแบบหนังสือเรียนดิจิทัลตามแนวคิดผู้เรียนเป็น
สำคัญเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
(ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา). มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่: <https://lib.swu.ac.th/th/images/guides/bibliography.pdf>

การติดต่อวารสาร

นายธนภูมิ สุนาถนิชย์กุล โทร.02-649-5000 ต่อ 11123

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ถนนสุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

E-mail: journal.edswu@gmail.com

แบบฟอร์มการตรวจสอบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์
ศรีนครินทรวิโรฒ

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หน้ากล่อง เพื่อยืนยันการตรวจสอบบทความตามรายการที่กำหนด

รายการตรวจสอบ

- 1. ไฟล์ต้นฉบับอยู่ในรูปแบบ PDF ไม่เกิน 15 หน้า
- 2. บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 300 อักขร
- 3. มีการตรวจสอบการอ้างอิงในเนื้อหา และบรรณานุกรม ตามรูปแบบที่กำหนด
- 4. ผ่านการตรวจพิสูจน์อักษรและการใช้ภาษาตามหลักวิชาการ
- 5. ผ่านการพิจารณาต้นฉบับจากอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท/อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (ถ้ามี)
- 6. ผ่านการตรวจสอบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ด้วยโปรแกรมอักษราวิสุทธิ

ลงชื่อ

ผู้เขียนบทความหลัก

(ผู้เขียนเสนอหรือถ่ายภาพแบบฟอร์มที่มีการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ส่งมาพร้อมกับไฟล์ต้นฉบับ)

